MELCHIORIS CANI,

EPISCOPI CANARIENSIS, ORDINIS PRÆDICATORVM, PRIMARIÆ CATHEDRÆ IN SALMANTICENSI Academia olim Præfecti, Theologi eximij,

RELECTIO DE POENITENTIÆ SACRAMENTO,

In sex partes distributa:

Antea quidem in Hispania, nunc primùm verò in Germania multò, quàm antea, emendatiùs impressa, nouoq; Quæstionum & Conclusionum præcipuarum indice, atque Summarijs ad marginem locupletata.

INGOLSTADII

Ex Officina Typographica Weissenhorniana, apud WOLFGANGVM EDERVM, CIↃ.IↃ.XXC.

REVERENDISSIMO ILLVSTRISSIMOQVE PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO MARTINO, Episcopo AICHSTADIENSI, & almæ INGOLSTADIENSIS Academiæ perpetuo Cancellario, Domino & Principi clementissimo.

VALDE QVIDEM dolendum est, Reuerendißime & Illust.[me] *Princeps, Domine Clement.*[me] *ac pro rerum atrocitate nunquam satis deplorari potest, quòd in hisce luctuosis temporibus tot tantæq; de sanctißima Christianæ Religionis*

Veritate dissensiones & hæreses haud ita pridem ex orco reuocatæ, paßim ferè bacchētur, nouæq́; subinde exoriantur: Vnde, proh dolor, incredibilis Christianorū multitudo in æternā animæ perniciem detruditur. Nihilominùs tamē ingens hic dolor aliqua consolatione, si non penitùs abstergi, at leuari saltē potest, quòd vicißim DEVS *Opt. Max. quæ sua est inexhausta in nos misericordia, plurimos & inuictos Ecclesiæ suæ propugnatores, ac vera Christianæ Reipub. luminaria, Principes nimirū Catholicos, adeoq́; viros omni pietatis, eruditionis ac virtutum præstā-*

tia

tia ornatißimos, clementer hactenus nobis donârit.

TOT enim insignes & egregij præstantißimorum Theologorũ Tractatus, quibus detestabiles hæresum ac sectarum inter se miserè dissectarũ corruptelæ & calumniæ, fortiter vereq; conuelluntur, in lucem hodie prodeunt, vt iustæ ignorantiæ prætextus locum non habeat. Atqui non illi tantùm de Religione Christiana præclarè merentur, qui scriptis suis doctißimis illam tũ illustrare tum propugnare strenuè conantur; sed & ij suo nequaquam desunt officio, nec sua carent laude, qui aliorũ doctorum scripta,

quæ, vel temporum iniuria, vel locorum interuallo, vel alia importunitate difficulter apud nostrates haberi possunt, sub incudem, ut dici solet, reuocãt, & in publicum promulganda curant: Quod cùm Reuerendus & Magnificus Academiæ nostræ Procancellarius, ALBERTVS *H*VNGERVS, *S. Theologiæ Doctor, ac Professor eruditissimus, animo secum diligentiùs cõplecteretur, & quanta sit M*ELCHIORIS *C*ANI, *Theol. Clarissimi scriptorum excellentia eruditioq́; dilucidè videret:* RELECTIONES *illius sex de* POENITENTIA, *quarum exemplaria*

Com-

Cõplutensia vix, & ne vix quidem, in Germania venalia prostant, priùs studiosè correctas & doctis in margine annotatiunculis collustratas, typis meis haud grauatè commisit.

NE verò libellus iste sine omni Patrono, præter receptam consuetudinem in lucem pdiret, Reuer.mæ & Ill.mæ Celsit.ni Tuæ consecrandum eum duxi; tum quia Reu.mam & Ill.mam Celsit.nem Tuã huiuscemodi libris Theologicis mirificè delectari, palàm constet; tum verò vt quantulãcunq; grati & submissi animi testificationem R.mæ & I.mæ Cels.ni Tuæ, in cuius Pontificali ciui-

tate AICHSTADIO *maiores & aui mei quondam vixerunt, & ego simul iuuentutem meam vt plurimùm consumpsi, humilimè declararem.*

QVOCIRCA *Reu.mam & I.mam Cels.nem Tuam, Princeps Optime, vera animi subiectione ac veneratione maximopere rogo, vt hoc, quicquid est, alieni quidem, sed meis tamen typis & sumptibus excusi munusculi clementißimè accipiat, ac me gratia sua paternè cõplecti pergat. Ego verò, si quid officij & laboris vicißim R.mæ & Ill.mæ Cels.nis Tuæ exhibere potero, enitar certè sedulò, vt R.mam & Jll.mam C.nem*

Tuam singularis suæ in me Clementiæ ne unquam pœniteat; cui felicißimum noui anni auspicium, optimam Reipub. tranquilitatem, veramq; tum corporis, tum animi salutem ex animo precor. Ingolstadij, Cal. Ian. Anno Salutis, M.D.LXXX.

R.mæ & I.mæ
Celsit.nis Tuæ

Addictißimus

Wolfgangus Ederus,
ibid. Typographus.

AD LECTOREM.

HABES, CANDIDE LEctor, MELCHIORIS CANI, præstantis Theologi Relectionē de Pœnitentia, non mea tantùm opinione, sed multorum etiam aliorum eruditorum hominū grauissimo iudicio dignissimā, quæ in gratiam & vtilitatem eorum præsertim, qui SS. Theologiæ student, tandem etiam post illam Cōplutensem editionem in Germania nostra edatur. Certè cùm huiusmodi Relectionem iam à me cōmissam esse Typographo intellexisset R. P. Doctor Hieronymus Torrensis, Societatis IESV, Augustinianæ Confessionis autor, & non ita pridem in profitendi munere Collega meus honorandus, ita huic consilio meo suffragatus est; vt correctis & adornatis à me quinque prioribus partibus Relectionis (erat .n. exemplar Complutense mendosissimum & Summarijs ad marginem prorsus carebat) atque inciden-

cidentibus postea occupationibus nonnullis, quæ me ab incepto per dies aliquot remorarētur, haud grauatim ille in adornandis aliquot quaternionibus partis postremæ suam operā maturādi operis caușsâ præstiterit. Tuum erit, optime Lector, quod tibi hîc offertur, grato animo suscipere, & vel ex alijs eiusdem Melchioris Cani lucubrationibus, puta, ex locorum Theologicorum libris duodec. & ex libello de Sacramētis in genere nuper apud nos recuso, de huius Relectionis præstantia existimare. Quòd si animaduerterit Typographus tibi studiū suum in recudēda hac Relectione iucundū acceptumq; fuisse, perget is haud paulò etiā alacriùs in recudendis Relectionibus 13. illius laudatissimi Theologi, Francisci à Victoria, quo preceptore Canus hic, & aliquot alij nostrorum temporū illustres Theologi non immeritò gloriari solent. Feliciter vale.

Albertus Hungerus, SS. Theol.
Doctor, Professſ. & Procanc.
in Academia Ingolstadiensi.

INDEX QVÆSTIONVM ET CONCLVSIONVM SEX HIS PARTIBVS CONTENTARVM.

PRIMA PARTE,

Quæstio principalis:

PARTE SECVNDA,

Quæstio principalis:

PARTE TERTIA,

Quæstio principalis:

Vtrùm

PARTE QVARTA,

Quæſtio principalis:

Non

SEXTA PARTE,

Quæſtio principalis:

Non

buit

An

Con-

THE-

THEMA RELECTIONIS:

Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes peribitis: Luc.13.

LOCVM HODIERNA MIHI Diſputatione tractandũ, Viri Grauiſſimi, qui de ſumma facie (quod aiunt) ſpectauerit, apertiorem fortaſsè exiſtimabit, quàm vt noſtram in explicando diligentiam deſideret, aut laborem. Qui verò introſpicere curioſiùs velit, comperiet ſanè, multas in profundo veritates deliteſcere, plusq; habere in receſſu, quàm in fronte promittit. Niſi Pœnitentiam (inquit apud Lucam DOMINVS) habueritis, omnes peribitis. Qui quidem locus quæſtionem licet ſimplicem continere videatur, multiplicem tamen diſſerendi materiã ſubmi-

De Pœnitentia tractant Theologi, & vt virtus est, & vt Sacramētum est. Quam ipsorum tractationem Autor ad sex reducit partes vel q̃stion. principales, in hac relectione ordine explicandas.

ministrat. Nam cùm duplex in Pœnitentiæ nomine significatio sit, & virtutis & Sacramenti; mox animaduertitur Disputationem meā in duas esse partes diuidendam; quarum altera versetur circa Pœnitentiæ virtutem, altera circa Pœnitentiæ Sacramentum. Hæc enim tractandi forma atque partitio à Magistro Sententiar. dist. 14. primùm accepta, vniuersis deinde Theologis vsurpata est. Cumque de vtroq; partitionis membro infinitas propemodum quæstiones autores Scholastici persequantur; at ego sex mihi præcipuas ex intimis huius loci visceribus eruendas putaui; quibus omnino expositis, nihil esse video, quod ampliùs ad thematis intelligentiam desideretur.

Ac principio statim controuersia illa veniet in medium, quæ fundamentum
I. est cæterarum: An Pœnitentia sit dolor de peccatis, qua ratione contra DEVM fuêre commissa. Euestigiò sequetur altera:
II. ra: Sítne Pœnitentia virtus. Succedet suo
III. ordine tertia: An siñe Pœnitentiæ virtute
IV. salus peccātibus esse possit. Quarto loco id

id quæremus: An sit de Pœnitentiæ virtute peculiare præceptum. Quintò in dubium vocabitur: Num etiam Pœnitentiæ Sacramentum sit ad salutem necessariũ. V.
Postremò: An hoc idem Sacramentum Euangelico iure præceptum sit. Has controuersias tantisper dum definire cōtendo, vos, Viros Ornatissimos, nostræ consultationis & auditores & iudices, quæso, diligenter attendite. VI.

PARS PRIMA.

PRINCEPS igitur Quæstio ea erat: An Pœnitentia sit dolor de peccatis, quia contra DEVM fuêre commissa.

Prima quæstio principalis.

VBI inuestigare compellimur, quidnam Pœnitentia sit, quidque sua definitione & naturâ contineat; id quod in hac materia difficilimum est, egetq́; disquisitione non parua. Et quamuis controuersiæ omnes sine discrimine apud Scholasticos soleant in vtranq; partem disceptari; ego tamē hāc primā (quo ad per aduer-

Scholasticorũ Theologorum in explicādis quæstionibus solēnis mos & quasi perpetuus

 sarios

disquirere veritatem disceptando in vtranque parrē.

sarios licebit) sine argumentis vltro citroq; iactatis, exponere cupio; quòd (nisi me mea fallit opinio) res alioqui explicatu difficilis, hoc seruato tenore faciliùs explanabitur.

POENITENTIAM ergo definituris, vt à facilimis ordiamur, tenenda primùm est ipsius vocis origo. Nam sine huiusmodi notione rem, de qua disserimus, probè tenere non possumus. Pœnitentiam itaq; à pœna deriuari, nemo est, qui posit ambigere. Pœna autem vindicta quædam est præteritæ culpæ. Vnde & prisci autores verbum (Pœnio) pro eo, quod punio, vsurpauêre. Sed & cùm rerum malè gestarum, quasi vindicāte natura, ipsi intra nos de nobis supplicium sumimus, tum pœnitere propriè dicimur. Pœnitentiæ autem vocabulum tametsi latiùs pateat, vsu tamen doctißimorum in bonam partem defleсti solet; vt non, nisi quæ iustè pro culpis assumitur, Pœnitentia nuncupetur.

Vocis huius [Pœnitētia] quæ origo & notio.

IVSTÆ autem vindictæ duo sunt genera; alterum publicum, in quo alius est reus, alius iudex, accusator, & testis; alterum priuatum, in quo, & reus, & vindicationis administer idem est. In illo aliena culpa vindicatur; in hoc propria. Illa vindicta inuoluntaria patienti est

Iustæ vindictæ duo genera.

hæc

hæc contrà voluntaria. Pœnitentiæ igitur nomen, non quamlibet culpæ vindictam, sed illam voluntariam designat, qua reus ipse sponte pœnas eligit, vt in proprias culpas animaduertat. D. Augustinus (siue quis alius eius operis fuit autor) in libro de vera & falsa Pœnit. cap. 19. Pœnitere (*inquit*) est pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. *Et cap.* 8. Pœnitentia est quædam dolentis vindicta, voluntariè punientis in se, quod commisisse se, dolet. *Quò & D. Ambr. videtur allusisse, super Psal. 27. Concione. 1. dicens:* Plena est definitio Pœnitentiæ, commemoratio delictorum, vt vnusquisque peccata sua, velut quodam quotidiani sermonis flagello castiget, & commissa sibi flagitia condemnet. *Literæ quoq; Sacræ passim admonent Pœnitentiam agere, ad quã profectò nõ exhortarentur, nisi spontanea esset; nec Pœnitentiam ab alio inflictam, agendam esse monerent, sed potius patiendam. Quod nostro in themate etiam intelligitur, si verba diligentius expendantur:* Nisi Pœnitentiam habueritis. *Id autem habere dicimur, quod in nostra potestate est,*

Pœnitentia quid? De Pœnitent. dist. 3. cap. Pœnitentia est.

Sacræ literæ passim nos exhortantur ad Pœnitentiã, & hoc ipso indicant, respectu Pœnitentiæ aliorũq; bonorũ operum liberũ arbitriũ esse in nobis.

est, vt D. Thom. annotauit 1. parte, quæst. 38. artic. 1.

Malum, vt malũ, nemo appetit.

AT verò, cùm nemo in malum aspiciens operetur, vt Diony. 4. c. de diui. nomi. scitè tradit, qui volens prudensq́; pœnam eligit, eum alicuius boni gratia, tanquam finem sibi præstituat, hoc facere necessum est.

Finis pœnitentis triplex: I.

FINIS autem primus iustæ vindictæ is habetur, vt qui læsus per culpam est, ei per pœnam satisfiat. Eatenus quippe iudex nocentem plectit, quatenus opus esse censet, vt iniuriæ, & priuatæ & publicæ faciat satis. Sic igitur & pœnitens ob eã caussam vindicat culpam, quã admisit, vt DEO, quem offendit debitam satisfactionem impendat.

SED enim, per offensam culpæ, nõ solùm iustitia legislatoris, sed & amicitia violatur; quapropter alter finis pœnitentis est placare DEVM, quem offenderit, eumq́; sic conciliare. Inde enim vindictam compensationemq́; delicti oportuit in pœnitente vltroneam esse, quoniam oportebat amicam esse. Nam neq; apud homines redintegratur amor per coactam satisfactionem offendentis.

II.

CVM autem amicus pœnis amici non delectetur,

ctetur, & alioqui etiam (Aristotele autore) pœnæ medicamenta sint, quæ, velut per contrarium dolorem, morbũ pellunt è voluptate progenitum, tertius Pœnitentiæ finis est salus animi. Dolet namq; pœnitens, lachrymatur & gemit, vt per huiusmodi quasi antidotum, morbo spirituali medeatur, vt Diuus Thomas tertia parte. quæst. 90. art. 3. docuit, & D. Augustin. tracta. in Psal. 57. Sed & D. Hieronymus in caput septimum Ecclesiest. inquiens: Nouit hirundo pullos de oculare succo chelidoniæ, & dictamnum capræ appetunt vulneratæ, cur nos ignoremus medicinam Pœnitentiæ propositã esse peccantibus? *Eandem quoq; sententiam eisdem ferè verbis Tertullianus dixit in libro de Pœnitentia, Et Chrysost. homil. 7. ad popul. Antioch.* Iudices (*inquit*) cùm latrones ceperint, ac sacrilegos, non quomodo ipsos meliores reddant considerant, sed quomodo ab ipsis peccatorum pœnas exigant: DEVS autem contrà, quum aliquem ceperit peccatorem, non considerat quomodo supplicium sumat, sed quomodo ipsum corrigat. Itaq; & iudex pariter, & medicus, &c. III.

D. Paulus deniq. 2. ad Corinth. 7. tristitia *(ait)* quæ secundùm DEVM est, Pœnitentiam in salutem operatur. *Quamobrem Pœnitentiæ iudicium, vt amicum, ita quoq. salutare est, & plusquam vindicatiuum cuius, scilicet finis, non tam vindicta, quàm vindicta salutaris est.*

Summa hactenus dictorum de nomine & ratione Pœnitentiæ.

IGITVR *(vt quæ tam multis diximus, in breuem summam redigamus) Pœnitentia dolor de peccatis est, aliâs & in beatis esset, nec esset iuxta nomen suum pœna: Et dolor est sponte pro peccatis assumptus, vt sit, vindicta culparum voluntária, nec vindicta solùm satisfactoria, sed etiam amica & salutaris. Ac poterant hæc apud omnes, inconuulsa ratione consistere, nisi ab ijs, qui linguarum eruditione, proprioq. sensu iactantur (vana licet fiducia) quaterentur.*

Obiectio ex Luthero & Erasmo.

OBIICIT *tamẽ nobis Lutherus apud Rossens. art. 5. Imò & Erasmus in annotationibus supèr tertium Matth. caput, quòd apud Grecos* μετάνοια *non pœna aut dolor est, sed resipiscentia, &* μετανοεῖν *repiscere. At vbi interpres noui testamẽti vsurpat Pœnitentiæ vocabulum, Græco in fonte* μετάνοια *est, vbi Pœnitentiam agite, Græca lectio habet* μετανοεῖτε; *non*

non ergò in vsu scripturæ Sacræ Pœnitentia dolor aut pœna est, sed mutatio consilij & mentis, & pœnitere, sapere post erratum, instituereque animum ad viuendum rectè. Scilicet hoc irrefragibili argumento in illam hæresim incidêre Germani, vt crederent, veram Pœnitentiam nihil aliud esse, quàm nouam vitam. Iuxta quod D. Ambros. apud Magistrum. 14. dist. ait, veram Pœnitentiam esse cessare à peccato.

HINC *verò nos paucis extricare possemus, si veteris interpretis, & Christianorum omnium Latinè loquentiũ autoritate contenti, Latini nominis notionem & originẽ sequeremur, quæ satis (vt arbitror) antè nobis explicata est. Quin etiam, si rerum ordo, fuerit diligenter inspectus, resipiscentia atque tristitia vsque adeò sibi vicißim hærent, vt si alteram tollas, vtramque necesse sit esse sublatam. Etenim si sapis, protinus incipit displicere, quod placuit. Imò, si erratum tuum semel intelligis, tu ipse incipis tibi illicò displicere. Cùm verò, quicquam displicet, quod placebat, id quemadmodum, quo tempore placuit, delectabat, ita necesse est contristare, dum displicet. Ac ne hunc quidem resipiscentiæ tristitiæque nexum arcanæ literæ tacuerunt.* Responsio Autoris.

 runt.

runt. Genes. 6. Videns DEVS, quòd multa malitia hominum esset in terra, pœnituit eum, quòd hominem fecisset, & tactus dolore cordis intrinsecus. *En post Pœnitentiam dolor cordis apponitur. Et Hiere. 31.* Postquàm conuertisti me, egi Pœnitentiam; & postquam ostendisti mihi, percussi femur meũ. *In quæ verba D. Hierony.* Dolentis (*inquit*) & plangentis, & super errore pristino plorantis indicium est, vt femur manu percutiat, & stultum se antè fuisse fateatur. *Dolor itaque, comes indiuiduus est resipiscentiæ.*

Quid de voce μετανοίας sentiendũ.

QVÒD si Latinæ vocis nullam rationem haberemus, si rerum item consequentiam & ordinem negligeremus, etiamnum Luthero, Erasmoq́; ostenderemus Græcam μετανοίας *vocem pœnam quoq; ac vindictam designare. Cuius rei testimonia si quis à nobis requireret, nihil esset profectò, quòd tam facilè expedire possemus, nisi ad alia properaret oratio. Certè Paulum. 2. ad Corinth. 7. pro Pœnitentia* μετάνοιαν *vsurpâsse, vel proteruus inficiari non poterit. Habent enim Græca in hunc modũ:* ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται.

γάζεται, hoc est, quæ enim secundùm DEVM *tristitia est, Pœnitentiam in salutem non pœnitendam operatur. Quo loco si resipiscentiam vertas, sententiam in Apostolo falsam efficies; non enim tristitia resipiscentiam operatur, sed è diuerso resipiscentia tristitiã; at tristitia, quæ secundùm* DEVM *est, Pœnitentiam, hoc est, voluntariã pœnã vindictamq́; culparũ. Noster item Ausonius loquentẽ Pœnitentiã inducens:*

Sum (inquit) *Dea, quæ facti non factiq; exigo pœnas,* In Epigrãmate in occasionis statuam.
Nempe vt pœniteat, sic Metanœa vocor.

NON *igitur, siue Latinè Pœnitentia, siue Græcè metanœa, nouam solummodo vitam, sed & veteris odium vindictamq́; significat.*

SED *ais, si verbum verbo reddas,* μετάνοια *mutatio cogitationis & mentis est, siue transmentatio; si in hunc modum loqui Latina cõsuetudo permitteret; fateor equidem. At mentis mutatio esse non potest, nisi mens diuertat à malo, contraq́; accedat ad bonum. Quod quia non fit gressibus corporis, sed affectibus animi, veterem vitam animus auersetur oportet, cùm elegit nouam; sic enim animi mutationem recta Philosophia interpretatur; quam si haberent Lutherani, nihil ab illis præterea exigeremus,*

si mo-

Longè aliter de Pœnitentia D. Ambrosius docet, quàm Lutherani.

De Pœnitent. d. 1. c. sunt qui.

si modò haberent eam, non quam sibi fingunt ipsi, sed quam & verè & graphicè describit D. Ambrosius, 2. lib. de Pœnitentia cap. 10. inquiens: Faciliùs inueni, qui innocentiam seruauerint, quàm qui congruè egerint Pœnitentiam. An quisquam illam Pœnitentiam putat, vbi acquirendæ ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi copulæ cõiugalis vsus? Renuntiandũ seculo est, somno ipsi minùs indulgendum, quàm natura postulat, interpellandus est gemitibus, interrumpendus est suspirijs, sequestrandus orationibus; viuendum ita, vt vitali huic moriamur vsui. Seipsũ sibi homo abneget, & totus mutetur: sicut quẽdam adolescentẽ fabulæ ferũt, post amores meretricios peregrè profectũ, & amore abolito regressum, veteri postea occurrisse dilectæ, quæ vbi nõ interpellatã mirata, putauerit nõ recognitam, rursus occurrens dixerit, ego sum; responderit ille, sed ego non sum ego. *Hanc mihi cogitationem atque animi transformationẽ, si præstiteris, iam ego de nomine nihil moror, illa reuera Pœnitentia est, de qua nos in præsentia disputamus.*

Nota Christiane lector apophtegma istud: Sed ego non sum ego.

SED

SED *illud tamen Catholici quidam, contrario penitùs sensu atque ratione, in dubium vocant; an ad veram Pœnitentiam, præter dolorem de peccato præterito, propositum exigatur deinceps futura vitandi, ita vt quemadmodum pœnitentem vitam veterem detestari, sic & nouam animo concipere ac proponere, necessum sit.*

Vtrum ad rationem veræ Pœnitentiæ præter detestationẽ vitæ veteris necessariò requiratur propositũ vitæ nouæ.

E T *quidem iuniores nonnulli existimant, hoc propositum non esse in Pœnitentia necessarium. Tum quoniam, vt vox ipsa præse fert, Pœnitentia culpas præteritas respicit, non prospicit futuras; quod & D. Thom. animaduertit. 4. dist. 17. q. 1. art. 2. q. 4. vbi asserit, Pœnitentiæ proprium obiectum esse peccatum commissum; quare, ait, secundùm suam speciem respicit tantùm peccatum præteritum: Tum etiam quoniam ventura mala cauere, prudentiæ actus est, non Pœnitentiæ. Non igitur animus futura vitandi ad veram Pœnitentiam necessarius est.*

Sententia modernorum, Maioris in 4. dist. 14. q. 1. & Almain cadẽ dist. & quæstione.

NOS *verò, recentem hanc Theologiã paulisper facessat, rogemus, & Disputationis nostræ perturbatricem exoremus, vt sileat, veterumq́; autorum sententiam amplectentes, intelligamus*

Sententia veterum, quæ & cõmunis.

mus mutationem mentis, quam nomen Græcum designare certum est, in Pœnitentia quoq; Latina voce comprehendi. Nisi enim mutetur totus (vt paulò antè referebamus ex D. Ambrosio) verè pœnitens esse non potest; at hæc pœnitentis mutatio in eo sita est, si non vitam modò priorem respuat, sed & nouam animo complectatur, seseque informet atq; animet ad rectè iusteque viuendum. Sit ergo (vt à more Scholastico non discedamus) prima Conclusio:

Prima Cóclusio.

IN pœnitente semper hæc duo coniuncta sunt, detestatio vitæ veteris, & propositum vitæ nouæ. *Hanc Magister Sententiarum Distinctione, 14. & 15. tenet, & Albert. 14. dist. art. 11. & Durand. dist. 17. quæst. 2. art. 2. & Alexand. 4. parte, q. 69. memb. 9. & Adrian. Quodlib. 5. art. 3. Caietan. in Additionib. 3. part. q. 1. art. 1. & D. Thom. 3. part. q. 85. art. 3. & 86. art. 2. & 3. contra Gent. cap. 158. & 4. cont. Gent. cap. 72. Quæ quidem probatur ex Apostolo ad Ephes. 4.* Deponite *(inquit)* vos veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris; renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. *Ergo non satis est vete-*

Probatur prima Cóclusio: I.

vetere exuere, nisi nouus homo induatur; quod certè voluntate fit, non manibus corporis.

Hoc præterea insinuatur Gen.6. Pœnituit eum, quòd hominem fecisset, præcauens in futurum, & tactus dolore cordis intrinsecus, &c. *Ambo igitur illa in eo, quem verè pœnitet, reperiuntur.* II.

Ezechiel. item 18. Si autem (*inquit*) impius egerit Pœnitentiã ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, omnium iniquitatum eius non recordabor. *Custodire autem omnia præcepta ad animi propositum sine dubio referendum est; quoniam non omnia simul præcepta custodienda occurrunt, cùm homo Pœnitentiam agit. Vtrunq; pœnitens simul præstat; & quòd dolet de omnibus peccatis suis, & quòd omnia præcepta custodire proponit. Et infrà eodem cap.* Conuertimini (*ait*) & agite Pœnitentiã, proijcite à vobis omnes præuaricationes vestras, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum, &c. *Quod est nouam vitam animo & concipere & velle.* III.

Prætera (vt rectè D. Augustin. lib. de vera & falsa Pœnitentia, cap. 17. ratiocinatur) IV.

non

non solùm petitur à peccatore, vt gemat, sed etiam, vt conuertatur. Conuertimini (*inquit Proph. Ezech.*) & agite Pœnitentiam, &c. *Et Ioël. 2.* Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & fletu, &c. *Conuerſio autem ad bonum eſt; non ergo ſatis eſt, malam vitã antecedentem auerſari, niſi ad bonum pœnitens animo conuertatur.*

V. *ID inſuper annotauit D. Ambroſ. in illud 2. ad Corinth. 7.* Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm DEVM contriſtari vos, quantam operatur in vobis ſolicitudinem & deſiderium; deſiderat enim (*inquit*) reformari, qui per peccatum ſcit ſe factum eſſe deformem.

VI. *DAVID quoque in Pſal. 50. poſtquam veniam petiuit inquiens*: Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, &c. cor mundum (*ait*) crea in me DEVS, & ſpiritũ rectum innoua in viſceribus meis,

VII. *PRÆTEREA, primum, quod ab eo, qui fecit iniuriam, poſtulamus, eſt huiuſmodi propoſitum. Cum ergo finis proprius Pœnitentiæ ſit emendare DEO iniuriam, certè verè pœnitens omnia exhibet, per quæ iniuria compenſatur.*

Inter

Inter hæc autem (vt diximus) illud vnum est, vt homo habeat animum alias deinceps iniurias non faciendi.

AD hæc, quemadmodum parentes, cùm liberos puniunt, emendationem propositumque melioris vitæ in futurum ab illis per pœnas extorquent; ita & hoc à nobis vel maximè DEVS exigit in hac vindicta voluntaria, vt velimus in melius corrigere, quæ peccauimus. IIX.

PRÆTEREA, in omni motu non est recessus à termino aliquo, sine accessu ad oppositum: Ergò nec auersio à peccato erit sine conuersione ad iustitiam. Quare sicut pœnitens detestatur vitam iniustam antecedentem, ita voluntate complectitur futuram iustam consequentem. IX.

PRÆTEREA, vera Pœnitentia non est sine actu Charitatis, vt mox definiemus; sed per actum Charitatis volumus DEO in omnibus placere & in nullis displicere: Igitur animus in futurum bene viuendi, verè pœnitenti, qui ad DEVM conuertitur, deesse non potest. Quod & nunc in Concilio Trident. sessione 6. cap. 5. & 6. definitur; & in Concilio Florentino fuerat antè declaratum; videlicet ad contritionem X.

(quæ Pœnitentiæ primus actus est) pertinere, vt doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Nec potest dici, Concilium loqui de proposito implicito: Pari enim ratione statueret, ad contritionem cordis spectare propositum ieiunandi tempore Quadragesimæ; præterquam quòd vana esset talis terminatio, & explicatio contritionis, si de implicito proposito intelligeretur. Et simili quoque ratione interpretaremur, ad contritionem cordis pertinere, implicitè dolere de peccato commisso.

Excluditur tacita obiectio.

SECVNDA conclusio: Huiusmodi propositum est de ratione Pœnitentiæ. *Hanc tenet D. Thom. expressè & eam persuadere nititur, 3. p. q. 90. art. 4. Et 4. cont. gent. c. 27. quia actus morales, ex fine recipiunt speciem. At finis Pœnitentiæ & doloris de peccato, est noua vita; ergo illum finem intendere, est de ratione Pœnitentiæ: Quemadmodum enim expulsio dispositionis contrariæ suapte natura paratur ad conuenientem formam inducendam, & propulsatio humoris corrupti ab arte naturaq; instituitur, vt noua sanitatis forma proueniat; ita & peccata antecedētia destruere atq; auersari, ad vitam nouam instituendam ordinatur.*

Secunda conclusio. Probatur secunda conclusio. I.

PRÆ-

PRÆTEREA, ad Pœnitentiam id potissimùm pertinet, vt DEO *veteris vitæ compensatio fiat. Id autem, vel maximè à nobis* DEVS *exigit, pro compensando delicto veteri, vt ei deinceps placere velimus iustè rectéq; viuendo: Id igitur est de ratione Pœnitentiæ.* II.

HOC item probat Magister Sententiarum, dist. 14. ex definitione Pœnitentiæ, quam nobis D. D. Ambrosius & Gregorius, tradidêre in hanc formã: Pœnitentia est, præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. *De Pœnitentia. d. 3. cap. Pœnitentia, & cap. Pœnitentiam.* III. Homilia 34. cuius initium: In æstiuũ tempus.

NEC egò aliud intelligo Florentinum Concilium indicare voluisse, cùm astruit, ad contritionem cordis pertinere, vt doleat de peccato commisso, cùm proposito non peccandi de cætero. IV.

AD argumentum verò in contrarium, respondet D. Thom. dist. 14. q. 1. arti. 1. q. 6. ad 4. quòd quamuis ad Pœnitentiam iuxta primam nominis originem, non pertineat respectus ad futurum, at quatenus habet pro fine præcipuo, emendare DEO *culpam commissam, & illi pro ea satisfacere, huiusmodi propositum* Respondetur ad argumentũ modernorum.

est de ratione Pœnitentiæ, nec sine illo DEVS *aut placatur, aut conciliatur; cùm id (quod sæpe iam dicimus) à nobis maximè requirat.*

Vtrum dolor seu detestatio peccati sit de ratione Pœnitentiæ quatenus peccatum est cõtra DEVM.

HÆC de priore definitionis particula satis sunt dicta. Nunc circa posteriorem ea quæstio est à nobis pertractanda; an dolor detestatioq́; peccati, quia est contra DEVM, *sit de ratione Pœnitentiæ. Cui breuiter quæstioni eodẽ omnes ore respondent, id de ratione Pœnitentiæ esse. D. Thomas 3. parte quæst. 86. articulo tertio.*

Conclusio est affirmatiua. Probatur. I.

QVIPPE si quem peccata contristant, vel quòd turpia sunt, vel quòd infamiæ notam inusserunt, aut aliud damnum dedêre peccanti, huius dolor idoneus non est, nec delicto aduersùs DEVM *cõmisso pensando, nec infenso* DEO *placando & conciliando. Nam ne homo quidem iustus placaretur, cùm is, qui læsit, nullam ipsius haberet in dolore rationem; nec redintegraretur amicitia, dum, qui eam violauit, iacturam propriam sentit, non amici offensionem. 2. ad Corinth.* 7. Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad Pœnitentiã. Contristati enim estis secundùm DEVM; quæ enim secundùm DEVM tristitia est, &c. *Tristatur, inquit D. Ambrosius,*

sius) secundùm DEVM, quia dolet, quòd fecit, quod odit DEVS. *Idem docet D. Chrysostomus Homil.* 15. *in hanc secundam Epistolam, sed expreßiùs Homil.* 4. *in eandem.*

ITEM nisi hac ratione & fine peccator Pœnitentiam ageret, ad DEVM *minimè per suam Pœnitentiam conuerteretur, cùm tamen Christiani pœnitentem, & conuersum ad* DEVM, *eundem prorsus intelligamus. Quoniam & arcanæ literæ Pœnitentiam sine peccatoris ad* DEVM *conuersione penitùs ignorant. Ioel.* 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, &c. *Ezech.* 18. Conuertimini & agite Pœnitentiã. *Esai.* 55. Derelinquat impius viam suam, & reuertatur ad DOMINVM. *Et Psalm.* 118. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodiêrunt legem tuam. *Vbique igitur ratio finisq; Pœnitentiæ* DEVS *ipse describitur.* II.

SED existit hoc loco quæstio non parua; an illa ratio formalis & motiua Pœnitentiæ sine dilectione poßit haberi. Quod in hanc formam alij quærunt; an in Pœnitentiæ finitione oporteat contineri; quòd sit dolor de peccatis, quia sunt contra DEVM *super omnia dilectum.* Vtrum de ratiõe Pœnitentiæ sit detestatio peccati quatenus est contra DEVM sup omnia dilectum.

Rationes dubitandi. I. *ET suadetur non oportere, quia dilectio est actus sufficiens ad remissionem peccatorum; quare si semper cum Pœnitentia interueniret, aut neutra esset idonea, aut altera superflueret.*

II. *DEINDE, si actus Charitatis necessariò in peccatoris conuersione inueniretur, tunc Charitas diceretur secunda tabula post naufragium potiùs, quàm Pœnitentia; quod tamen inauditum est.*

III. *PRÆTEREA, puer fugit ignem, tanquam malum, etiamsi oppositum bonum actu non velit; ergo & homo potest fugere peccata, quamuis DEVM actu non amet.*

IV. *QVARTÒ, quia si dilectio esset Pœnitentiæ coniuncta, dilectio Pœnitentiam antecederet, quoniam attingit finem rationemque formalem Pœnitentiæ; at consequens est falsum, vt videtur: Primò, quia contritio præcedit gratiam habitualem, cùm sit eius dispositio; ergo & Charitatem; quia gratia prior est Charitate, ad quam se habet gratia, vt anima ad potentias suas: Nam dat gratia esse & viuere, Charitas operationem. Secundò, quia si dilectio contritionem præcederet, iam prima pœnitentiæ cōtritio esset meritoria, cùm à Charitate proficisceretur,*

referre-

referreturque ab eadem Charitate in DEUM *super omnia dilectum. At contritio prima meritoria esse non potest; quia vel meretur gratiã, vel gloriam: Non gratiam; quia prima gratia sub merito non cadit; gratiam verò simul fieri & augeri impossibile est: Quare prima contritio nec primam gratiam, nec augmentum eius promeretur: Sed nẽ gloriam quidem; quia vel meretur gloriam, quæ respondet primæ gratiæ, puta vt quatuor; si gratia prima erat, vt quatuor; vel meretur augmentum illius gloriæ: Si primum, iam gloria, quæ respõdet primæ gratiæ, non daretur gratis, contra Apostolum ad Rom. 6. inquientem:* Gratia DEI vita æterna: *Et contra rationem, quæ dictat gratiam nihil aliud esse, quàm acceptationẽ ad gloriam. Vnde si quis accepit gratiam primam sine meritis; ergo & acceptatus est ad gloriam correspondentem sine meritis. Augmentum verò gloriæ, si prima contritio mereretur; pariter quoque & augmentum gratiæ; quod iam reprobatum est. Denique, consequentiæ falsitas ostenditur ex D. Thom. 4. d. 14. q. 1. art. 2. q. 1. cuius verba sunt:* Quandoque aliquis fugit malum propter desiderium boni,

quandoq; autem è diuerso, & hic motus est frequentior in reuersione peccatoris ad DEVM per Pœnitentiam. Vnde Pœnitentia est prior Charitate, & cùm motus amoris Pœnitentiam præcedit, non est amor Charitatis, quia Charitas amissa non recuperatur, nisi per actum Pœnitentiæ virtutis: *Hactenus ille. In contrarium est, quòd omnis dolor in amore fundatur; eo enim quòd aliquid amamus, de eius amißione dolemus.*

Omnis dolor in amore fundatur.

1. Conclusio.

HIC sit prima propositio: Primus actus Pœnitentiæ nunquam est sine actu Charitatis. *Magist. dist. 15. cap. 4. item Gratian. de Pœnit. d. 3. c. vlt. & cap. fugerat. & dist. 2. cap. Charitas est. Et D. Thom. 12. q. 113. art. 4. ad. 1. & arti. 5. & 8. & de veritate. q. 28. arti. 4. Durand. d. 17. 4. q. 1. & 4. Capreol. dist. 14. q. 2. & Gabriel. eadem dist. & q. contra Palud. d. 14. quæst. 3.*

Probatur 1. Conclusio.

I. *PRIMVM probatur hæc Conclusio testimonio D. August. 14. de Ciui. DEI, cap. vltimo, vbi asserit*, neminem pertinere ad Ciuitatem DEI, nisi per amorem DEI, vsq; ad contemptum sui: *Sed omnem verè pœnitentem*

tentem ad DEI *Ciuitatem pertinere*, *nemini dubium est: Ergo, &c. Et lib. de ver. & fal. Pœniten. cap. 9. pro absurdo habet*, quòd sine amore DEI quisquam consequatur indulgentiam, *sine quo nullus inuenit gratiam. Et cap. 17. idem ait, & lib. contra Crescon. 2. cap. 12. cùm dixisset*: Et Eleemosynis & verbo veritatis, & contritione remitti peccata (*subdit*) mundantur etiã ipsa, quæ supereminet omnibus Charitate, quæ vna si adsit, omnia illa rectè fiunt; si autem desit, illa omnia frustrà fiunt. *Præterea 1. Ioan. 3.* Qui non diligit, manet in morte.

II. *PRÆTEREA, conuersio ad* DEVM *requiritur ad habendam gratiam* DEI. *Zach. 1. Ezech. 18. & 33.* Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos: *Sed conuersio ad* DEVM *non fit, nisi per actum Charitatis: Nam si aliter conuersio fiat, vana est ad iustificationem: Cùm in* CHRISTO IESV *sola fides valeat, quæ per dilectionem operatur, ad Gal. 5. Hoc autem notauit D. Augustinus, de vera & fals. Pœnitentia, cap. 17. dum scribit*, non conuerti, qui habet attritionem, & timet DEVM iudicem, nisi & iustum diligat.

III. *PRÆTEREA, salus animæ in conuersione ad DEVM consistit, Hier.* 3. Conuertimini filij reuertentes,& sanabo auersiones vestras: *Esai.* 6. Et cõuertatur & sanem eum. & 45. Conuertimini ad me,& salui eritis: *At Pœnitentia est Medicina salutis. Ergo,&c.*

IV. *ITEM omne agens agit propter finem; anima ergo, cùm mouet se, ad finem se mouet. At velle efficaciter finem, pertinet ad Charitatem: Namq; si per spem solam finem appeterem; nec spes illa mortua ad iustificationem sufficeret, nec de peccato doleremus, qua ratione offensa DEI est, sed qua malum nostrum est.*

V. *ID tandem modò in Conci. Trident. sess. 6. cap. 6. & 7. definitum est.*

VI. *AC reuera quidem: Id enim DOMINVS, Lucæ. 7. insinuâsse videtur, inquiens:* Remittuntur ei peccata multa; quoniam dilexit multum. *Quæ significant dolorem & lachrymas nullas esse, nisi cum Charitate essent.*

2. Conclusio. SECVNDA *propositio:* Prior naturâ est actus Charitatis, quàm actus Pœnitentiæ: Imò radix, vnde Pœnitētia habet remittere peccata, dilectio est; *iuxta DOMINI*

Probatur I. *sen-*

ſententiam Luc. 7. Quoniam dilexit multum, *ait. D. Thom.* 3.*p.q.* 85.*art.* 6.

PROBATVR *item hæc Concluſio : Quia pœnitens deteſtatur peccatũ, vt offenſam* DEI; *ergo priùs naturâ amat* DEVM. *Nam niſi quē amore proſequimur, eius mala exhorreſcere non ſolemus.* II.

PRIMVS *quoque voluntatis actus, circa proprium obiectum eſt, ſcilicet, circa bonum: Deinde ſequitur odium oppoſiti mali. Prior ergo actus eſt, quo* DEO *volumus bonum, quàm actus, quo eius malum abhorremus.* III.

PRÆTEREA, *velle mihi conciliare* DEVM, *eſt prius, quàm velle emendare iniuriam commiſſam, cùm illud ſit finis huius. At illud ad Charitatem pertinet, hoc ad Pœnitentiam, vt dictum eſt. Ergo, &c.* IV.

PRÆTEREA, *vt D. Thom. argumentatur loco citato ad ſecundùm, in actibus animæ primus motus eſt circa finem. Vnde prior eſt naturâ intentio finis, quàm electio mediorum: At dolere de peccatis & illa deſtruere, medium eſt ad placandum & conciliandum* DEVM, *& ad rectam electionem pertinet: Ergo, &c.* V.

SED *& Hier.* 31. *huius rei teſtimonium habemus:* VI.

bemus: Poſtquam conuertiſti me (*inquit*) egi Pœnitentiam. *Prior eſt igitur Conuerſio ad* DEVM, *quàm Pœnitentia deteſtatioq́ peccati.*

VII. *ID poſtremò Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. definiuit his verbis*: Peccatores ad iuſtificationem ſe diſponunt, incipientes diligere DEVM, tanquam omnis iuſtitiæ fontem; ac propterea mouentur aduersùs peccata per odium aliquod & deteſtationem, *hoc eſt*, per Pœnitentiam.

3. Concluſio. TERTIA *propoſitio*: De ratione veræ Pœnitentiæ eſt, quòd diſpliceat Peccatũ, quia eſt contra DEVM ſuper omnia dilectum. *D. Thom. expreſsè. 3. p. q. 86. art. 3. patetóq; ex prioribus Concluſionibus.*

Reſpondetur ad argumenta contraria. Ad primũ. *AD primum autem eorum, quæ in contrariam partem adduximus, reſpondet D. Thom. 3. p. q. 84. art. 5. ad 2. & q. 86. art. 6. ad 2. & de ver. q. 28. art. 5. in corp. & in ſolutione primi, negando conſequentiã: Aliud .n. requiritur ad iuſtificationẽ abſolutè, aliud ad iuſtificationem eius, qui mortaliter peccauit; in quo requiritur & auerſio à malo, & cõuerſio in bonũ, vt iniuria, quam fecit, cõpenſetur per æquã ſatisfactionem.*

AD

AD secundum respondetur, quòd Pœnitentia dicitur secunda tabula post naufragium, & non Charitas: Primò, quia Charitas necessaria est in omni iustificatione, communisq́; & integra naui soluentibus & naufragis. Pœnitentia autem proprium est remedium naufragorum. Ad secundum.

ITEM etiam in Pœnitentia Charitas intelligitur, non autem è diuerso in Charitate Pœnitentia. Quanquam & his duobus argumentis breuiùs responderetur, multos actus hominis in iustificatione simul coniungi, quibus tamen singulis iustificationem ipsam Sacræ literæ tribuunt. Fides enim purificat corda nostra. *Acto.* 15. Spe quoq; salui facti sumus. *ad Rom.* 8. Vniuersa etiã delicta operit Charitas. *Prouerb.* 10. *Et scriptum quoq; est*, sine timore neminem posse iustificari. *Eccle.* 1. Et, cùm peccator ingemuerit ac Pœnitentiam egerit, peccata ipsius obliuioni tradentur. *Ezech.* 18. *&* 33. *Erraret autem vehementer, qui vel remissionem peccati vnicuilibet ex illis actibus denegaret, vel vnum ex ijs quemlibet superfluere arbitraretur.*

AD tertium, nihil vetat, cùm quis semel habuit actum amoris, odio habere malum sine Ad tertiũ.

amore

amore præsenti, ex vi tamen præcedentis: Vt post primum assensum Conclusionis, quem sine assensu antecedenti principiorum habere nequiuimus, nihil prohibet eidem Conclusioni iterum atque iterum assentiri sine principiorum assensu. Sic & primam Pœnitentiam sine dilectione habere impossibile fuit: Secundam verò vel tertiam habere poterimus ex efficacia solùm prioris dilectionis. Ita quoque puer vi & potentia amoris naturalis, quem dubio procul aliquando primum habuit, postea malum fugit naturæ contrarium, etiamsi amor ille actu non perduret. Quin etiam non oportet duas semper operationes differentes habere amoris & Pœnitentiæ, sed potest vnus & idem actus à Charitate & Pœnitentia proficisci, vt interim media & finem vnico actu complectimur, & principijs & conclusioni vnico actu assentimur.

Ad quartũ. Ad impugnationẽ primam cõsequentis.

AD quartum, concesso consequenti, quod infertur; ad primam confutationem, nego consequentiam: Non enim valet, a, est prius, b; & b, prius, c; ergo, a, est prius, c; præsertim cùm in diuerso genere caussarum ille ordo consideratur. Quemadmodum & hæc collectio inutilis est, a, est caussa, b; &, b, est caussa, c; ergo, a, est

caussa

caussa, c: Quod vt exemplo manifestum efficiam, ponamus illud, quod Philosophi negare non possunt, primas qualitates & secundas, vtrasque esse dispositiones ad eandem formam substantialem, vt calor & color, humiditas & mollities ad animam rationalem; vbi certum est, secundas qualitates priores esse anima in genere caussæ disponentis & materialis, animam rursum priorem esse primis qualitatibus in genere caussæ formalis. Prior est enim forma, quæ dat esse simpliciter, quàm forma, quæ dat esse tale. Ex quo tamen, si quis colligeret secundas qualitates esse priores primis, certè à Philosopho non toleraretur, sed ne à Dialectico quidem, cùm in nullo genere caussæ primas qualitates secundæ præcedant.

Item, Contritio prior est habituali gratia in genere dispositionis; gratia etiam prior est habitu Pœnitentiæ infusæ in genere caussæ formalis. Sed contritio nullo pacto prior est habitu Pœnitentiæ. Quoniam actus ille ab habitu producitur in genere caussæ efficientis. Effecta autem caussarum efficientium suis caussis efficientibus priora esse non possunt, nisi forte in genere caussæ finalis,

de

de quo caussarum genere in præsentia non disseritur.

Ad confirmationem primæ illius impugnationis. *CIRCA id verò, quod in eodem argumento additur, gratiam se habere ad Charitatem & Pœnitentiam, vt anima ad potentias suas, non in omnibus similitudo est. Quoniam potentiæ animæ, intellectus & voluntas, nulla ratione præcedunt animam; habitus verò Charitatis & Pœnitentiæ, quoniam in genere caussæ efficientis producunt actus, qui sunt dispositiones ad gratiam, ex consequenti ipsam gratiam antecedunt. Charitas igitur & Pœnitentia habent se ad gratiam, vt calor ad formam ignis. Idem enim calor si consideretur, vt disponens materiam ad recipiendam formam, prior formâ est; si autem vt potentia calefactiua, eâdem formâ posterior est.*

Ad impugnationẽ secundam Consequẽtis. *AD secundam verò confutationem, in qua difficultas est maxima, sunt qui † negant primam contritionem meritoriam esse, quam ego sententiam olim iuuenis tenere solebam: Nec enim poteram eam persuasionem induere, vt gratia habitualis, qua iustificamur, prima contritione prior esset; quod tamen erat necessarium, vt illa contritio esset meritoria; quippe cùm*

† Gab. d. 14.q.1.art. 2.

cùm gratia & amicitia DEI *totius meriti radix & origo ſit,atq; id etiã D. Thom. mihi ſentire videbatur. 1. p. q. 62. art. 2. ad 3. in hæc verba:* Triplex eſt conuerſio in DEVM; vna quidem per dilectionem perfectam, quæ eſt creaturæ iam DEO fruentis. Et ad hanc conuerſionem requiritur gratia conſummata. Alia conuerſio eſt, quæ eſt meritum Beatitudinis, & ad hanc requiritur habitualis gratia, quæ eſt merendi principiũ. Tertia conuerſio eſt, per quam aliquis præparat ſe ad gratiam habendam, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, ſed operatio DEI ad ſe animam conuertentis, ſecundùm illud: Conuerte nos DOMINE, & conuertemur. *Et 3. p. q. 89. art. 1. ad 2.* Actus *(inquit)* primus pœnitentis ſe habet, vt vltima diſpoſitio ad gratiam conſequendam, *ſcilicet,* Contritio. Alij verò ſequentes actus Pœnitentiæ procedunt iam ex gratia & virtutibus. *Sed quoniam. D. Thomas (quem autorem libentiſſimè ſequor) 1. 2. q. 112. art. 2. ad. 1. contrariam ſententiam tenet, concedo contritionem primam eſſe meritoriam gloriæ. Primò, quia eſt*

Contritionem primam esse meritoriã primæ gloriæ, licet nõ primæ gratiæ Sententia est D. Tho. & Autoris: Quæ & ꝓbatur hic 4. argumẽtis.

operatio amici DEI *ordinata in finem supernaturalem; imò, vt ostensum est, in finem Charitatis, ab ipsa Charitate ordinata; ergo est meritoria.*

PRÆTEREA, *vltima dispositio ad formam, in genere caussæ formalis, posterior ipsâ formâ est: Igitur secundùm ordinem caussæ formalis, contritio à gratia procedit; erit ergo meritoria.*

PRÆTEREA, *fingamus hominem post primam illam contritionem è vita discedere: Tum quæro, an isti dabitur aliqua gloria. Quod quia negari non potest, quæro rursum, an illam gloriam talis homo meruerit. Si meruit, habetur intentum; si non meruit; ergo adulto seclusis Sacramentis datur gloria, absq; merito proprio, reclamante Paulo. 1. ad Corinth.* 3. Vnusquisq; propriam mercedem accipiet, secùndùm suum laborẽ. *Et Matth.* 20. Nemo diurnum accepit denarium, nisi qui in vinea laborauit.

PRÆTEREA, *primus actus Charitatis est meritorius, cùm sine dubio sit opus amici* DEI *maximè placens* DEO. *Ioan.* 14. Qui diligit me, ego manifestabo meipsum. *Sed actus primus*

primus Pœnitentiæ ſequitur primum actum Charitatis, à quo proficiſcitur; ergo eſt meritorius. Quod D. Auguſt. affirmat. de ver. & falſ. Pœnit. cap. 17. vbi de ijs, qui in fine Pœnitentiam agunt, ſic loquitur: Cùm fructifera Pœnitentia opus ſit non hominis, ſed DEI; inſpirare eam poteſt, quoniam vult ſua miſericordia, & ex miſericordia remunerare, quos damnare poteſt ex iuſtitia. *Et cap. vlt. ait:* Pœnitentiam non ſolùm indulgentiã promittere, ſed certa præmia. *Grat. etiã id habet de Pœn. d. 1. c. Conuertimini.*

IGITVR ad argumentum ſiue confirmationem ſecundæ illius impugnationis, cõcedo libenter primam gratiam gratis dari; nego tamen exinde primam gloriam dari ſine merito: Eadem enim contritio, vt quatuor, & diſpoſitio eſt ad gratiam, vt quatuor, & meritoria gloriæ, vt quatuor; qua ratione ordine naturæ gratiam ſequitur. Et ad impugnationem, quia gratia eſt acceptatio ad vitã æternam, &c. Id ſcilicet ego nego, ſi ſermo formalis ſit; ſed eſt forma, per quam aliquis eſt amicus DEO, per quam homini grato & accepto, admiſſoque, in Diuinæ naturæ conſortium facultas datur ad æterna

Quomodo prima contritio ſit meritoria primæ gloriæ, nõ item primæ gratiæ.

Gratia habitualis quid.

 bona,

bona per operationem virtutum promerenda. Nec oportet formaliter loquendo, vt quis sit amicus DEO, *quòd* DEVS *per talem amicitiam, seclusa quacunque operatione, velit illi vitam æternam: Sed satis est, quòd velit illum admittere ad participationem bonorum supernaturalium, quæ simpliciter faciunt homines bonos, qualis est Charitas, & cæteræ virtutes infusæ, per quas admissus homo ad* DEI *amicitiam & gratiam, æternam gloriam proprijs actibus demeretur. De adultis loquimur; nam paruulis gratia datur per operationem alienam, similiter & gloria.*

CVIVS *rei exemplum habes in anima, quæ quoniam actus primus est, dat esse & viuere. Hanc consequuntur potentiæ naturales, hoc est, intellectus & voluntas, per quas operatur ad consecutionem finis. Sic & gratia, vita quædam animæ est, quæ illi & viuere esse Diuinum præstat, quam Charitas & reliquæ virtutes consequuntur, quarum operationibus finem suum homo consequetur. Nec deerit præter naturale, morale quoque exemplum in huius rei expositione. Cùm enim homo quis gratus incipit esse Principi, non est opus, vt per talem gratiam*

tiam

tiam acceptus sit ad ultima præmia atque præcipua, quæ videlicet Princeps fideliter seruientibus præparauit: Sed per talem primam gratiam intelligitur admitti in domum, consortiumq; eiusdem Principis, dariq; facultas intelligitur ad præmia quæcunq; fidelium amicorum promerenda. Cùm autem Apostolus ait, gratia DEI vitam æternam donari, *certè sentit, quod D. Augustinus disertissimè docet. 3. Hypognosticῶn, & de gratia & lib. arb. cap. 4. 5. 7. per auxilium DEI gratuitum, eam homines consequi, cùm tamen simul dicatur corona Iustitiæ, quia nobis cooperantibus gratia DEI respondet, tanquam præmium mercesq; operis nostri. Atq; de prima cõtrouersia, satis superq; fuerit disputatum: Vbi constitutum nobis est, Pœnitentiam esse voluntariã pœnam, pro peccatis assumptã, propter DEVM ex Charitate dilectum.* Quid sit vera Pœnitentia, disputatũ & constitutũ hactenus.

PARS SECVNDA.

IN secunda verò id vertebatur in quæstionem: *An* Pœnitentia sit virtus. *Secunda Quæstio principalis.*

Rationes dubitandi pro parte negatiua.

I. *CVIVS quidem Quæstionis pars negatiua, ex eo suaderetur inprimis, quòd nulla virtus virtutem in eodem subiecto necessariò supponit; at oportet hominem fuisse vitiosum, priusquàm in homine Pœnitentia sit; non igitur est Pœnitentia virtus: Nam & absurdum est virtutes te habere non posse, nisi antè peccaueris, & CHRISTO DOMINO aliquam denegare, in quo omnium virtutum plenitudo est.*

II. *DEINDE Philosophi nullam de Pœnitentia fecêre mentionem, non Aristoteles, non Cicero, non Seneca, non denique Macrobius, qui tamen copiosissimè de virtutibus disseruêre; non ergo est Pœnitentia virtus.*

III. *PRÆTEREA, cuiusq; virtutis primus actus est electio boni, secundus verò fuga mali: Est enim virtus habitus electiuus, in mediocritate consistens. At pœnitere detestationem fugamque peccati notat; non ergo potest esse præcipuus cuiusq; virtutis actus, cùm tamen primus actus Pœnitentiæ sit: Quare non est Pœnitentia virtus.*

Pro parte affirmatiua.

IN contrarium est, quod compensari iniurias aduersùs homines factas, virtus est; ergo & Diuinas offensas vindicare virtus sine dubio est.

AD huius controuersiæ pleniorem explicationem sit prima propositio: POENITENTIA est virtus. *Quæ quidem Conclusio indubitata apud Catholicos semper fuit: Nisi, quòd nostra hac tempestate quidam apud Hispanos Hæretici irridere cœperunt eos, qui de peccatis commißis tristarentur. Cuius erroris autor creditur esse Lutherus, qui nouam solummodò vitam à pœnitentibus exigit, pœnas non exigit.* Prima Cõclusio. Lutherus nouam tantùm vitám à pœnitentibus exigit non tristitiam & pœnas pro admissis.

AT hic error (ne aures vestras Sanctorum testimonijs obtundam) † *ex Sacris literis reuincetur. Baruch.* 2. Anima, quæ tristis est super magnitudine mali, & incedit curua & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens, dat tibi gloriam & iustitiam DOMINO. 2. *Ad Corinth.* 7. Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad Pœnitentiam. Quæ enim secundùm DEVM, &c. *Et Psalm.* 6. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. *Ecce Propheta sanctus & rex laborat, gemit, lachrymatur: Vbi? in lecto: Quantum? rigat: Quamdiu? per singulas noctes: Ob vnam, scilicet, noctem,* † Probatur prima Cõclusio. I.

quam in iniquitate traduxerat, vitæ totius laborem, gemitum lachrymasq́, designat: Et post tam clarum & illustre Dauidis exemplum, sunt qui in luce meridiana cæcutiant? Quorum stul-
II. *titiam facilè sanè erit redarguere, vel naturali ratiocinatione, quæ ostendit dolorẽ de peccatis moderatum, ob debitum finem, esse laudabilem. Nam quem errati piget, quiq́, castigat seipsum, idq́, maximè cauet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur, is laude dignißimus est.*

III. *PRÆTEREA, si cuius rei prosecutio turpis est, fuga bona erit suapte natura: Pœnitentia ergo, cùm fuga peccati sit, honestißima est.*

IV. *PRÆTEREA, aliorum punire peccata iure Naturæ studiosum est; quenque igitur sua vendicare facinora, æquum & iustum est.*

TANDEM, hominem in quem iniustè peccâris, placare virtus est: DEO ergo, quem offenderis, satisfacere virtus est. Sed quid nos audaces de bono Diuini præcepti disputamus?
In lib. de Pœnitent. Nam (*Tertulliani verbis libenter vtimur*) bonum est pœnitere, an non? quid reuoluis? DEVS præcepit, DEVS hortatur, DEVS

DEVS inuitat: Pœnitentiam (*inquit*) agite: *Pœnitentia igitur actus virtutis est.*

SECVNDA *Conclusio:* Pœnitentia est virtus specialis. *Contrarium huius tenuerunt quidam ante D. Thomam, vt ipse Thomas autor est distin. 14. q. 1, arti. 1. q. 3. hos Scotus secutus videtur, dist. 14. q. 2. & Maior etiam q. 2. Sed hac Conclusione explicanda primùm intelligamus dolere de peccatis eò, quòd contra rationem rectam facta sunt, non pertinere ad aliquam specialem virtutem. Cùm enim omnis virtus sit conformis rectæ rationi, eadem sufficit & vt placeat, quicquid rationi consentaneum est, & vt displiceat, quod à recta ratione discordat. Vnde temperantia satis est, vt detestemur actus intemperantiæ; & iustitia, vt iniustitiam abominemur.*

Secunda Conclusio Pœnitentia etiam virtus specialis est.

Dolere autem de peccato, quia cõtra rectam rationem admissũ est, non inducit specialẽ virtutem Pœnitentiæ.

ILLVD etiam compertum habemus, tristitiam de peccato, quatenus offensa DEI est, non requirere specialem virtutem, præter Charitatem. D. Thom. 3. parte. q. 85. arti. 2. ad 1. & art. 3. & ratio est in promptu. Nam per eandem amicitiam bonum amicis volumus, & mala amicorum auertimus.

Neq; dolere de peccato quatenus offensa Dei est.

PRÆTEREA & id accipiamus, quod ex-

Neq; dolere de peccato, vt languenti animo medeamur.

ploratum quoq; est, dolere de peccato, vt languenti animo medeamur, non indigere alia virtute præter Charitatem. Nam sicut ex amore naturali medicinam oppono morbis corporis; ita ex Charitate, qua meipsum diligo propter DEVM, *medicinam adfero ægritudinibus animi. Atq; ab eâdem omnino Charitate est, tristari de culpa, vt mihi conciliem* DEVM. *Etenim quæcunq; humana actio, ob id parata, vt comparem amicitiam hominis, nullam exigit specialem virtutem humanam, sed ex quodam desiderio amicitiæ consequendæ proficiscitur, quod inchoatio quædam est, & veluti amicitiæ semen: Tristari ergo de peccato, vt in gratiam* DEI *redeamus, inchoatio quædam est Diuinæ amicitiæ, nec ad aliam virtutem pertinere potest. Imò adeò virtutis nomen non meretur, cùm in genere amicitiæ actus ille imperfectissimus sit; virtus autē sit dispositio perfecta ad optimum, vt ex Arist. 7. Phys. lib. colligitur.*

Dolere de peccato eo fine vt cōpensetur offensa DEI siue vt emen-

TRISTARI *ergo de culpa eo fine, vt compensetur offensa, quæ aduersum* DEVM *commissa est, id nos asserimus exigere propriam specialemq; virtutem. Nam, vt dare Petro pecunias, si in se quidem absolutè consideretur,*

nullam,

nullam habet laudem; sed si do, vt releuem miseriã eius, actus est misericordiæ; si, vt bene illi faciam, scilicet, quia bonũ ipsius est, ad beneuolentiam & amicitiam pertinet. Sin verò, tanquam donum gratuitum, pecunias cõfero, nempe, vt suo loco & tempore, quibus decet, distribuantur, ad virtutem liberalitatis spectat. Ita tristitiã assumere, vt iniuriæ DEO *facta cõpensatio fiat, à virtute speciali oriatur necesse est, cùm finis ille tã specialis sit, vt ptinere ad duas virtutes nequeat, nedum ad plures. Diuersa quippe formalia motiua voluntatis, diuersæ sunt formales rationes obiecti; atq; consequenter, diuersos habitus & virtutes efficiunt.*

detur iniuria facta Deo specialem virtutem Pœnitentiæ inducit.

PRÆTEREA, *si quem hæresis suæ pœniteat, vt emendetur offensa* DEO *facta, actus virtutis sine dubio est: Nec tamen potest elici à fide, quæ est in intellectu, sed nec ab alijs quidẽ virtutibus generaliter. Dabitur ergo aliqua specialis virtus, vnde ille actus existat, quam nos Pœnitentiam appellamus.*

POSTREMÒ, *velle compensare iniuriam factam proximo, requirit specialem virtutem; ergo & velle compensare ac vindicare iniuriam factam* DEO.

SED

✝ Vtrum Pœnitentia specialis virtus cum aliqua particulari virtute earum quas Philosophi posuerunt, coincidat.

✠ Opinio Durandi, Pœnitentiam, vt est virtus specialis, coincidere cũ iustitia.

Refutatur opinio Durandi.

✝ *S*ED *ex his oritur dubium, si Pœnitentia virtus specialis est, an incidat in virtutem aliquam particularem earum, quas Philosophi posuerunt. Videtur enim esse eadem cum Iustitia. Quod* ✠ *Duran.di.14.q.2.asseruit; quia per eandem virtutem reddimus vnicuiq; debitũ, & illi satisfacimus, si intulimus iniuriam. Sed per iustitiam vnicuique reddimus debita; ergo, &c. Et confirmatur, quia iniuriam factam ad ius æqualitatemq; reducere, actus iustitiæ est.*

*P*RÆTEREA, *vindicatio species Iustitiæ est; ergo & Pœnitentia. Quod & D. Thomas affirmat.3.p.q.85. art.3. ad.4.& art.4.*

*F*ALLVNTVR *tamen, qui hoc sentiunt: Primò, quia inter* DEVM *& homines non est iustum simpliciter, sed secundùm quid, vt D. Thom. art.3. iam citato ex Arist. 8. Ethi. manifestat; ergo cùm Pœnitentia sit virtus inter hominem &* DEVM, *non reddit iustum, nisi secundùm quid. Non est igitur virtus iustitiæ, quæ videlicet æquale reddit. Deinde Religio debitum* DEO *reddit, & tamen non est iustitia: Non ergo, quæcunq; virtus debitum* DEO *reddit, virtus iustitiæ est.*

*Q*VIBVS *argumentis Caietanus commotus,*

tenuit

tenuit Pœnitentiam esse virtutem Religionis. Quia eiusdem prætereà virtutis est reddere debitum DEO *benefactori & offenso, sed per Religionem reddimus debitum* DEO *benefactori. Maior probatur, quia ratio debiti non variatur ex eo, quòd sit pro beneficijs, vel offensis, vt debitum ex accepto mutuo, vel ex furto eiusdem rationis est. Cùm ergo sola Religio reddat debitum* DEO, *ratione accepti beneficij, sola debitum* DEO *reddit ratione factæ offensæ.*

Opinio Caietani Pœnitentiam, vt est &c. Coincidere cũ particulari virtute Religionis.

ITEM *Baruch.* 2. Anima, quæ tristis est super magnitudine mali, dat tibi gloriã & iustitiam DOMINO: *Primùm gloriam, deinde iustitiã. Et confirmatur hoc ex Psal.* 50. Sacrificium DEO spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum DEVS non despicies. *Primus ergo actus Pœnitentiæ, hoc est, contritio est sacrificium opusq́; Religionis.*

SED *hæc quoque opinio primùm D. Thom. aduersatur.* 4. *dist.* 14. *q.* 1. *art.* 1. *q.* 5. *& dist.* 15. *q.* 4. *arti.* 7. *q.* 1. *ad* 2.

Confutatur opinio Caietani.

PRÆTEREA *& falsa est, quia Religio non reddit* DEO *quodcunq; debitum, sed honorem: At Pœnitentia per se quidẽ intendit compensare*

pensare iniuriam DEI. *Assumit tamen ad hunc finem ea, per quæ compensatur iniuria, quæcunque illa sint. Vnde primùm assumit tristitiã de vita veteri; deinde propositum vitæ nouæ, mox exteriorem pœnam & satisfactionem; denique in his omnibus subiectionem & humilitatem erga* DEVM. *His enim homines humanas iniurias solemus compensare. Cum igitur finis Pœnitentiæ proximus atq; præcipuus non sit, honorem* DEO *reddere, certè Religio esse non potest, cuius proximus finis est, reddere* DEO *cultum.*

A Pœnitẽtia quæ & quo ordine assumantur.

PRÆTEREA, *non est eiusdem virtutis reddere debitum honorem Principi, & ipsius offensam compensare. Illud enim ad Obseruantiam pertinet, hoc ad Iustitiam; ergo non est eiusdem virtutis* DEVM *colere, & eius offensis satisfacere.*

Sententia autoris de proposito dubio.

DICENDVM *ergo, Pœnitentiam esse specialem à cæteris virtutibus distinctam, quas Philosophi cognouerunt, cuius proprius actus est, compensare offensam* DEI. *Quæ quidem virtus iustitia quædam est, qualis inter homines ad* DEVM *esse potest. Ezech.* 18. Si autem impius egerit Pœnitentiam, & fecerit iudi-

iudicium & iuſtitiam. *Pſal.* 118. Fecit iudicium & iuſtitiam. *Ad Rom.* 6. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati, ita nunc exhibete ſeruire iuſtitiæ.

AD primum verò argumentum, quo ſuadebatur eſſe Iuſticia, iam videtur eſſe reſponſum. Nam Iuſtitia, quæ propriè & ſimpliciter Iuſtitia vocatur à Philoſophis, non niſi inter eos eſt, inter quos æquale reddi poteſt. Reſpondetur ad argumenta Durandi.

QVARE in definitione Iuſtitiæ, ſicut ius pro æquali iuſtóque ſumitur, ita particula vnicuiq; pro ijs ſolis diſtribuit, inter quos iuſtum & æquale eſt; & per hoc patet ad confirmationem, quæ de iniuria facta homini procedit. Nam pro iniuria facta DEO, æquale reddere impoſsibile eſt.

AD ſecundum, vindicatio non ponitur propriè ſpecies Iuſtitiæ à D. Thom. ſed pars quædam adiuncta, & virtus illi propinqua. Has D. Th. partes poteſtatiuas appellat virtutum, vt Religionem partem Iuſtitiæ, Modeſtiam Temperantiæ. Cùm verò aſſerit, Pœnitentiam eſſe ſpeciem Iuſtitiæ, latiùs vſurpat ſpeciei vocabulum, pro inferiori, quod ſe habet per mo-

dum

dum speciei. Dixerat enim. arti.3. iustum diuidi in iustum simpliciter, & iustum secundùm quid. Quæ non est diuisio generis in species.

Respondetur ad argumenta Caietani.

AD primum autem eorum, quæ faciebamus pro Caietani sententia, respondetur; quod Religio non debitum DEO *pro beneficijs acceptis, si formaliter & per se loquimur; sed gratitudo est, quæ refert* DEO *debitam gratiam pro acceptis beneficijs. Reddit autem Religio debitum cultum in signum dominij vniuersalis, ratione cuius Latriam cultumq; debemus peculariβimæ seruitutis. Ad quam virtutem nullo modo pertinere potest debitum compensare, quod oritur ex delicto commisso.*

FATEOR *tamen, quòd si quæ virtus esset inter* DEVM *& homines commutatiua, qua rederemus debitum ratione cuiusquam commutationis, ad eandem quoq; spectaret compensare iniuriam factam* DEO, *quemadmodum inter homines accidit.*

II. Ipsemet autor obijcit perquã doctè & eleganter contra rationem il-

SED *obijcis, si primus actus virtutis huius satisfacere pro delicto cõmisso, ad satisfactionem verò iniuriæ factæ per accidẽs dolor interuenit; ergo, potiβimus huius virtutis actus, non est pœnitere; quocirca Pœnitentia ex accidenti vocabitur.*

AD

*AD hoc dubium facilè est respondere, si teneamus, Pœnitentiam esse actum publicæ Iustitiæ, cuius scilicet DEVS iudex est, pœnitens minister: Sed si teneamus esse priuatam iustitiam atque vindictam (vt antea diximus) difficile est. Nam cùm hæc vindicatio & inflictio pœnæ accidentaria sit satisfactioni volūtariæ, quam proximo facimus, profectò & accidentaria videtur esse compensationi, quam facimus DEO.

HOC autem mouere nos nulla ratione debet; est enim insigne discrimen inter homines offensos & DEVM; quòd offensus homo, ab offendente id primùm exigit, non vt se torqueat per pœnas, sed vt reddat honorem ablatum per iniuriam; tametsi & illud quoq; in partem compensationis accipiat, si is, qui offendit, de offensa præterita contristetur. At verò DEVS è contrario primùm id exigit, vt cùm volumus peccatum admissum cōpensare, tristemur luamusque pœnas delicti commissi; id verò secundariò requirit, vt honorē & reuerentiā, quæ peccando detraximus, pœnitendo rependamus. Cur ita? Nempe non suam, sed nostram quærit vtilitatem, quæ videlicet in pœnis voluntariè pro

lam compensationis siue emendationis iniuriæ secundùm quam suprà Pœnitentiam specialem virtutem constituit.

*Respondet suæ obiectioni.

Insignis differentia inter hominem offensum & DEVM offensum.

peccatis assumptis, maxima est. Nam (*vt D. Chrys. Hom. 5. 6 & 7. ad populũ Antioch. elegãtissimè tradit*) nulla medicina appositior, nullum remedium præsentius aduersùs peccata est, quàm tristitia dolorque pro peccatis; & quemadmodũ vermis lignũ, tinea vestem, è quibus prodiêre, consumunt, ita pœna matrem, è qua nata est, hoc est, culpam, interimit. *Meritò igitur ea virtus, per quam offensas DEI compensamus, Pœnitentia nuncupatur, quæ videlicet pœnas voluntarias infligit, quibus vtiq; DEVS vel maximè placatur, quoniam ijs vel maximè homo sanatur.*

Pulchra similitudo.

AD primum argumentum eorum, quæ à principio opponebamus, adsuadendum Pœnitentiam non esse virtutem, respondeo facilimè (*nisi ego cæcutio*) *Vnicuiq; statui & conditioni suas virtutes esse tribuendas, rectoribus iustitiã, pauperibus patientiã, peccatoribus Pœnitentiam. Certè virtus medicæ artis morbũ supponit in subiecto, cui debet applicari. Quòd si per hanc artem quisq; sibi solùm mederetur, idque optimè posset, laus huius artis non exinde minueretur.*

Ad rationes dubitandi initio quæstionis principalis propositas iam respondetur.

*Ad primã rationem contrariã.

EADEM

EADEM quoque ratione sunt quædam virtutes ad tuendam bonam valetudinem animi. Et virtus quoque est ad reparandam, si quando fuerit amissa; vnde nego antecedens. Nam licet absolutè virtus hominis non exigit priùs hominem vitiosum, sed ex suppositione; tamen, si incidat in peccatum, nihil vetat, vt sit virtus ad medendum illi. Nam & hominis natura integra non exigebat vindicationem, at si mali sint & præuaricatores, virtus necessaria est; non enim vindicamus, nisi malefacta. Itaque sicut vindicatio sceleris alieni supponit vitium in alio, sic vindicatio sceleris proprij, supponit vitium proprium. Atque ob id hæc virtus in CHRISTO *non fuit, sicut nec fides aut spes, quoniam imperfectionem in subiecto notant, cui adhærent.*

Ad secundam rationem contrariam. Pœnitentiam commendârũt etiam Prophani, Seneca, Periander, Aristotel. &c.

AD secundum dicitur, nonnullos, ex Philosophis Pœnitentiam commendâsse: Senecam in Tragœdijs: Quem pœnitet peccâsse, penè est innocens. *Periandrum Corinthium:* Cùm peccaueris, subeat te Pœnitentia. *Arist. 7. Ethi. vbi asserit,* intemperantem ab continente hoc distare, quòd intemperans nõ pœnitet, ideoq; est incurabilis;

at incontinens pœnitet, ob idq; morbus eius medicabilis est: *Sed & Ouid. de Superis ita canit:*

1. de Pôto. *Sæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,*
Cùm bene peccati pœnituisse vident.

Cur Philosophi, qui de virtutibus tractârunt, Aristoteles, Cicero, Seneca, Macrob. &c. nô posuerint Pœnitentiã virtutem specialem.

AT verò non posuerunt specialem virtutem Pœnitentiæ; vel quia non considerauerunt virtutem, nisi in ordine ad bonum humanum: Pœnitentia autem non est virtus specialis, nisi in ordine ad Diuinam prouidentiam; quæ est responsio. D. Tho. dist. 14. q. 1. art. 1. q. 3. ad quartum; vel quòd finis huius virtutis superat omnem hominis rationem. Quòd enim DEVS conciliétur, eiusque offensa compensetur per pœnas voluntariè assumptas, ratio naturalis non assequitur. Certè Tullius id fieri posse non putauit, cuius, 3. Acad. lib. verba hæc sunt: Quòd si liceret, vt ijs, qui in itinere deerâssent, sic vitam deuiam secutis, corrigere errorem pœnitendo, facilior esset emendatio temeritatis. Quòd si liceret, *inquit; at licet planè; apud quos? Nempe apud fideles, qui lumine fidei solùm intelligunt clementiam DEI patris pœnitendo posse placari, indulgentiam peccatorum pœnitendo posse comparari, compensa-*

Refert hûc Ciceronis locum Lactantius lib. 6. cap. 24. Liber autem hic tertius Ciceronis, quod sciã, hodie nõn extat.

pensationem iniuriæ DEO *factæ pœnitendo posse aboleri; ea ratio naturalis non tenet, tenet fides.*

AD tertium respondet Palude in 4. dist. 14. quæst. 2. quòd omnis virtus & cuiusq; virtutis primus actus sit de bono formaliter & finaliter, etiamsi fortè sit de malo materialiter; sic & iustitia vindicatiua seu punitiua primò circa peccata versatur, & tamen vera virtus est, imò & attributum Diuinum. Ampliùs Pœnitentia essentialiter non modò detestationem peccati, sed & nouæ vitæ propositum continet. Potest igitur vel hoc quoq; nomine eius actus boni electiuus rectissimè dici. Ad tertiã rationem contrariã.

VNDE postremam huius controuersiæ Conclusionem constituimus: POENITENTIA est virtus infusa. *Pro cuius Conclusionis confirmatione, quædam mihi sunt iacienda fundamenta.* 3. Conclusio.

PRIMVM, dupliciter aliquam virtutem esse infusam; aut ex genere & natura sua, quia videlicet per actus nostros acquiri & generari non potest: Vnde necesse est, à DEO *nobis supernaturaliter infundatur, quales à Theologis asseruntur virtutes Theologicæ, Fides, Spes,* 1. Fundamentum. Virtus infusa duplex.

Charitas. Aut virtus dicitur infusa per accidens, quia licet per actus nostros naturales acquiri possit, miraculosè tamen alicui infunditur, vt Scientia rerum naturalium Adæ collata, & vsus Linguarum collatus Apostolis. Hîc igitur de virtute infusa loquimur, iuxta priorem modum.

Secundū Fundamentum. *Secundum fundamentum ex. 1.2. q. 51. art. 4. non est alia caussa necessaria ponendi habitus infusos à* DEO*, nisi vt homo se habeat ad producendos actus supernaturales. Probatur manifestè, quoniam ad actus naturales, quos potentia cum auxilio* DEI *generali producere potest, non est opus habitu infuso supernaturali, (cum per actus nostros possit habitus acquiri) quo bene potentia se habeat ad similes actus. Quare tunc, vel virtus acquisita superflueret, vel (vt dicamus veriùs) superflueret ipsa virtus infusa, quæ nihil aliud præstaret, quàm quod præstet acquisita.*

Necessitas ponendi habitus infusos, quæ sit.

*E*T *præterea, talis virtus infusa non esset primi generis, de qua nos loquimur, sed esset potiùs per accidens infusa.*

Tertium Fundamentum. *T*ERTIVM *fundamentum, actus Pænitentiæ, qui sufficit ad iustificationem (quem Theologi*

logi contritionem appellant) non potest esse in homine, sine actu fidei supernaturalis, quod primùm ostenditur ex Diuo Augustino, in lib. de vera & falsa Pœnitent. cap. 2. vbi inquit: Si fides fundamentum est Pœnitentiæ, constat, Pœnitentiam, quæ ex fide non procedit, inutilem esse.

Actus Pœnitentiæ ad iustificationem sufficiens non potest esse absq; fide supernaturali.

NEMO *item potest bene agere Pœnitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam de Pœnitentia. dist. 1. cap. nemo potest. ex D. Ambro. Sperare autem indulgentiam non potest sine actu fidei; ergo, &c.*

EST *quoq; testimonium Hiere. præclarum, cap. 31.* Postquam conuertisti me, egi Pœnitentiam; & postquam ostendisti mihi, percußi femur meum. *Nota, postquam ostendisti mihi.*

IDEM *apertè ostenditur ex eo, quòd ad iustificationem impij, requiritur fides, vt annò superiori copiosißimè demostrauimus multis testimonijs irrefragabilibus, è quibus illud est præstantißimum:* Sine fide impoßibile est placere DEO. *Ad Hebr. 11. Et Sapien. 9.* Per Sapientiam (*quam, scilicet, donum* DEI *de cœlo delapsum antè dixerat)* sanati

sunt, quicunq; placuerunt tibi, DOMINE, à principio. *Ex hoc vos colligite omnes considerationes circa peccatum, quas ex naturalibus habere possumus, esse penitus insufficientes ad Pœnitentiam, qua homo iustificatur. Contra Scotum .dist. 14. quæst. secunda.*

4. Fundamentum. Actus Pœnitentiæ sufficiens ad iustificationem non potest produci ab homine absq; supernaturali auxilio DEI.

QVARTVM fundamentum, actus Pœnitentiæ, qui est sufficiens ad remissionem peccatorum, non producitur à voluntate cum solo concursu DEI generali, sed eget auxilio supernaturali DEI, quo ipse moueat voluntatem nostram ad veram Pœnitentiam. Id quod & certa ratio docet, & confirmat autoritas (vt ait Bernar. serm. 1. in festum Petr.) Diuus quoq; August. de fide ad Petrum. cap. 31. Firmissimè *(inquit)* tene, neminem hîc posse Pœnitentiam agere, nisi quem DEVS illuminauerit, & gratuita sua miseratione conuerterit. *Et lib. 5. contra Iulian. Pelagianum, cap. 3. & multis alijs locis id probat ex Apostol. ad Rom. 2. vbi ait:* Bonitas DEI ad Pœnitentiam te adducit. *Et ex illo. 2. ad Timoth. 2.* Ne fortè DEVS det illis Pœnitentiam, & resipiscant à Diaboli laqueis.

PRÆTEREA, hoc fuit determinatum contra

tra Pelagiũ, vt patet in Epist. Aurelij Carthag. Episcopi, de errorib. & cõdemnatione Pelagij. Decimò, inquiunt Catholici, postulandus (*scilicet Pelagius*) vt fateatur, secũdùm gratiam & misericordiam DEI veniam pœnitentibus dari, non secundùm meritum eorum, quandoquidem ipsam Pœnitentiam donum DEI dixit Apostolus, vbi ait de quibusdam: Ne fortè det illis DEVS Pœnitentiam. Et est 72. in ordine Epistolar. Leon. Pap. in editione Parisi.

IDEM definit Leo Papa. Epistola. 69. ad Theodorum Episcopũ: Ipsam Pœnitentiam DEI credimus inspiratione conceptam, *dicente Apostolo*, ne fortè det illis DEVS Pœntientiam &c. 2. Tim. 2.

EST quoque definitum à Cœlestino Papa, in Epist. ad omnes Galliarum Episcopos, ca. 4. Neminem de ruina peccati per liberum arbitriũ posse consurgere, nisi cum gratia DEI miserẽtis erexerit. *Et cap. 8. ac 9.* Præparatur voluntas a DOMINO, & vt aliqd agat, paternis inspirationibus suorũ ipse tangit corda fidliũ. Qui .n. spiritu DEI aguntur, ij sunt filij DEI. *Quod & Conci. Trid. sess. & c. 5. 7. 9. definitum est, & Cano. 3.*

Si quis dixerit, sine præueniente Spiritus sancti inspiratione atq; eius adiutorio, hominem pœnitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.

CVIVS *rei manifestum testimonium habes apud Hiere. cap.*31. Conuerte me, DOMINE, & cõuertar, quia tu, DOMINE, DEVS meus. Postquam enim cõuertisti me, egi Pœnitentiã. *In quæ verba D. Hieron.* Vide *(inquit)* quantum sit auxilium DEI, & quàm fragilis humana conditio, vt hoc ipsum, quod Pœnitentiam agimus, nisi nos DOMINVS antè conuerterit, & nisi DEI nitamur auxilio, nequaquam implere valeamus.

Homo ad DEVM debitè conuerti non potest sine DEI auxilio speciali.

*R*ATIONE *quoq; id probat. D. Tho.* 4. *contra gent. cap.* 72. *quia mens debitè ad* DEVM *conuerti non potest, sine auxilio speciali. Quod licet Gabr. neget.* 3. *dist.* 27. *q. vnica. ar.* 3. *&* 4. *dist.* 14. *q.* 1. *&* 2. *sed apud fideles certũ esse debet Hiere.* 31. *Psal.* 79. DOMINE DEVS virtutum, conuerte nos. *Vide D. August. in illud Psa.* 84. DEVS, tu cõuersus viuificabis nos. *& lib.* 2. *de peccat. meri. & rem. ca.* 18. *Malè igitur*

tur & periculosè Caietanus. q.1. de contritione dicit, quòd potest quis diligere DEVM *super omnia, etiam vt est beatitudo Sanctorũ, sine Charitate infusa, & hoc sine etiam posse esse dolorem acquisitũ de peccato, quatenus est offensa* DEI.

QVIBVS *iactis fundamentis, tertia Conclusio firma persistit*: Actũ Pœnitentiæ necessarium esse habitum virtutis infusum. *Quoniã hac sola ratione ponimus virtutes Theologicas infusas, quòd actus earũ excedunt naturæ facultatem. Sed actus Pœnitentiæ est homini supernaturalis; ergo ad eum necessarius est habitus virtutis infusus.*

Quatuor illis fundamentis præiactis confirmatur Conclusio tertia.

I.

CONFIRMATVR, *Pœnitentia disponit animam hominis, vt bene se habeat in ordine ad finem supernaturalem; ergo est habitus supernaturalis. Consequentia patet; quia habitus est dispositio animi in ordine ad operatiõem: Ergo si operatio est naturalis, habitus erit naturalis; & si operatio est supernaturalis, habitus erit supernaturalis.*

II.

CONFIRMATVR. 2. *quia* DEVS *suauiter disponit omnia; ergo cùm actũ perfectũ virtutis naturalis non producat sine habitu naturali, neque actum etiam supernaturalem per-*

perfectæ virtutis producet, sine habitu supernaturali.

III. *Et præterea, cùm agens naturale non se extendat vltra finem Naturæ, non poterit producere habitum Pœnitentiæ, quæ videlicet perficit hominem in ordine ad finem excedentem naturæ facultatem. Est ergo Pœnitentia habitus infusus à Deo, per quem pœnas eligimus ad Diuinas iniurias, in nobis ipsis vindicandas. Atq; hactenus de secunda cõtrouersia dictum sit.*

Summa totius huius secundæ quæstionis principalis.

PARS TERTIA.

Tertia Quæstio principalis.

TERTIO loco id quærebatur: An Pœnitentiæ virtus sit ad salutem & iustificationem necessaria.

Rationes dubitandi pro parte negatiua. Ratio prima principalis.

NAM *pars negatiua, vera esse videtur ex Origine Homil. 2. in Leuit. vbi septem media enumerat idonea ad consequendam remissionem peccatorum.*

I. Baptismus

Primum est Baptismus, ad Titum. 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. *Secundum est Charitas, Luc,* 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit mul-

II. Charitas.

multum. *1. Petri.* 4. Charitas operit multitudinem peccatorum. *Tertium est Martyrium. Ioan.* 15. Maiorem Charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat pro amicis suis. *Et Matth.* 10. Omnis, qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eũ coram Patre meo, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. *Quartum est Eleemosyna, iuxta illud Lucæ.* 11. Date Eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. *Et Tobiæ.* 4. Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat. *Quintum est remittere iniuriam. Matth.* 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, & Pater vester cœlestis dimittet vobis delicta vestra. *Sextum est conuertere peccatorem ab errore viæ suæ. Iacob.* 5. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, operit multitudinem peccatorum. *Septimum tandem est Pœnitentia, cùm lauat peccator in lachrymis stratum suum Ezech.* 18. Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum eius non recordabor. *Eandem ferè August. lib. 2. contra Cresconium Grammati-*

III. Martyriũ.

IV. Eleemosyna.

V. Iniuriarũ remissio.

VI. Reductio peccatoris.

VII. Pœnitentia.

maticum, cap. 12. Eadem quoq; D. Chrysost. in Epistolam ad Corinth. 2. Homil. 4. Cùm ergo Pœnitentiam distinguant D. D. Origenes & Augustin. à cæteris remedijs, quæ ad remissionem peccatorum singula sunt idonea, sit consequens ad remissionem peccatorum Pœnitentiam non requiri. Et confirmatur ex eodem D. Chrysost. Hom. 5. ad Antiochenos vbi docet, & tristitiam & mortem, de peccato vtranq; natam esse, peccatum vtranq; destruere, vt in pœnitentibus & martyribus. Et Homil. 22. ad eosdem, cùm dixisset, compunctione atque Eleemosynis regnum cœlorum emi, subdit: Non habes pecunias? nō compunctionem? Ecce clamat Propheta dicens: Quis est homo, qui vult vitam? Prohibe linguam tuam à malo, labia tua, ne loquantur dolum, & in salutem tibi sufficiet.

Ratio principalis dubitandi secunda.

SECVNDÒ principaliter pro eâdem parte argumentor: Si cui non occurrant memoriæ peccata, occurrat autem Diuina bonitas, poterit ex eiusmodi consideratione in actum dilectionis exire, quem si habeat, proculdubio iustificabitur. Per solam igitur dilectionem, cùm peccata in mentem non veniūt, potest homo iustificari; quo

quocirca non est Pœnitentia ad iustificationem necessaria.

CONFIRMAT *autem hoc vel maximè, quòd peccata commissa nonnunquam è memoria penitùs excidunt, ita vt reuocari non possint, idque vel per morbum, vel etiam per angustiam temporis, quemadmodum si oscitantem Christianum de improuiso tyrannus opprimat, nec spatium sit ad cogitanda & deflenda peccata. Quare non oportet in omni euentu pœnitere, sed in huiusmodi poterit homo sine Pœnitentia seruari.*

VLTIMÒ, *cõtingit aliquem esse multis criminibus perplexũ atq; inuolutum: Si ergo pœnitentia esset ad remißionem peccatorum necessaria, opus esset, singulorum peccatorum pœnitere, cùm par sit ratio de singulis; quo fieret, vt non posset huiusmodi in momento iustificari.* Ratio principalis dubitandi tertia.

Pro parte verò affirmatiua thema nostrum apertißimè facit: Nisi Pœnitentiam habueritis. *Necessaria est igitur Pœnitentia, ne pereamus.*

HVIC *quæstioni priusquam ego respondeam, illud suppono: Cum duplex pœna sit, altera interior, hoc est, dolor animi; altera exterior*

Duplex Pœnitentia, interior & exterior, quarũ vtraq; probatur ex Scripturis.

rior, hoc est, afflictio corporis; duplicem ex consequenti Pœnitentiã esse: Alteram interiorem, de qua.2. ad Timoth.2. Nequando det illis DEVS Pœnitentiã. *Et Actor.2.* Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum. *Alteram verò exteriorem, de qua.2.ad Corin.7.* Quæ secundùm DEVM tristitia est, Pœnitentiam in salutem stabilem operatur. *Et Matth.11.* Olim in cilicio & cinere Pœnitentiam egissent.

Prima Cóclusio, q̃ probatur primùm ex scripturis diuinis.

I. *Tunc sit prima Conclusio:* Pœnitentia interior est necessarium remedium ad remisionem mortalium peccatorum. *Actorum.3.* Pœnitemini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. *Ezech.18.* Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, vita viuet & non morietur. *Nullum enim aliud proponitur pœnitentibus medium, vnde & cap. firmiter. de sum. trini. definitur, quòd si quis post Baptismum prolapsus fuerit in peccatum, per veram semper potest Pœnitentiam reparari.*

II. *ITEM Apocal.2.* Memor esto, vnde excideris, & age Pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, veniam tibi citò, &c.

mo-

uebo candelabrum tuum de loco suo, nisi Poenitentiam egeris.

III. PRÆTEREA, *ad Ephes. 4. & ad Colos. 3.* Vos non ita didicistis CHRISTVM, sed sicut est veritas in IESV, exuite vos veterem hominem, & induite nouum. *At induitur nouus per amorem boni; exuitur ergo vetus, per odium vitæ prioris.*

IV. PRÆTEREA, *Eccles. 21.* Fili peccâsti, non adijcias iterum, sed de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur. *Quæ verba tractans D. August. lib. 1. de nupt. & concup. cap. 26. inquit:* Si à peccando desistere hoc esset, non habere peccatum, sufficeret, vt hoc nos Scriptura moneret, fili, peccâsti, non adijcias iterum. Non autẽ sufficit, sed addidit, & de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur. *D. Thom. de ver. q. 28. art. 5. & 12. q. 113. 2. 3.*

V. PRÆTEREA, *qui nouam vitam, cessationemq́, à peccato solummodò ad iustificationem remissionemq́, præfiniunt, hi Dominicam precationem de medio tollunt, qua dicimus; dimitte nobis debita nostra, &c. Imò memoriam peccatorum antecedentium conantur abolere,*

E *qua*

qua nihil peccatori salubrius est. Ps. 50. Quoniã iniquitatem meam, &c. *Vide Chrysost. Hom. 9. in Epist. ad Hebræos.*

VI. *PRÆTEREA, Luc. 5.* Non egent, qui sani sunt, medico, sed qui malè habent. Non.n.veni vocare iustos, sed peccatores ad Pœnitentiam. *Et cap. 15.* Gaudiũ erit in cœlo super vno peccatore Pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent Pœnitentia *Quod & in Concilio hoc Trident. sess. 6. c. 14. modò definitum est. Nam Sanctorum testimonia hoc loco congerere, fuerit in re non dubia testibus vti non necessarijs. Si quis tamen ea nôsse cupit, multa colligit Gratianus, de Pœnitentia, dist. 1. & Roffens. articulo quinto.*

Autoritates patrum pro hac Conclusi. 1. videre est apud Gratian. & Roffensem.

NEQVE post tam firma Sacrarum literarum argumenta, rationibus hanc Conclusionem confirmare necessariũ est. Nã rationes fermè, quæ à Theolog. in fidei Cathol. cõfirmatione referuntur, ex coniectura pendent, nullam vim afferunt in docendo. Nos verò, cùm aduersus Hæreticos disputamus, argumenta quærimus, quæ non persuadeant modò, sed cogant: Et tamen in hac parte si quis Theologus affe-

De rationibus istius primæ Cõclusionis vide D.Tho.q. 86. art. 2. & 3.2.q.113. art.5. de verit.q.28. art.5.

rat rationem, non aſperner; ſi non habeat, non admodum flagitem. Nos certè congruentiſſimam inſinuauimus, quòd pœnæ medicinæ ſunt aduersùs peccata appoſitiſſimæ; eóq; præſertim, quòd triſtitia atq; dolor humilitatem inducunt, ſuperbiam excludunt, quæ morborum Humani generis prima cauſſa eſt. Contritam manum vel brachium leuare non poſſumus; ſic mœror in corde viri humiliabit illum. *Prouerb.12. vide Chryſoſtomum, Homil. tertia in Matth. & Homil. vndec. ad populum Antiochenum.* Probatur verò eadē Concluſio ab Autore, duplici ratione. I.

PRÆTEREA, *nihil eſt, quod ita animum Humanum contineat & frænet, quàm pœna. Vt igitur homines peccata vitarent diligentiùs, in quæ ſemel decidiſſent, pœnæ ac timore cohiberi debuerunt. Atq; vt D. Auguſtin. ait & habetur de Pœnitent. diſt.1. c. nullus.* Ita impartitur DEVS miſericordiæ largitatem, vt non relinquatur iuſtitiæ diſciplina: *Siquidem Naturalis ratio poſtulat, vt legum præuaricatores iuſta vindicta puniantur.* II.

SECVNDA *Concluſio*: Exterior Pœnitentia eſt quoq; ad ſalutem neceſſaria. *Hanc mox equidem demonſtrabo, ſi priùs v-* 2. Concluſio.

 num

Quomodo actus exteriores necessarij sint ad salutem.

num illud admoneam, actus exteriores ad salutem necessarios esse in hunc sensum: Vt si facultas adsit, habeantur in re, si non adsit, habeantur in voto: Verbi caussa, Baptismus dicitur esse ad salutem necessarius, quoniam si haberi possit, sine illo nemo saluatur; si haberi non possit, sine voto illius salus constare non valet. In hunc igitur sensum nos asserimus, Pœnitentiam exteriorem esse ad salutē necessariā; quoniam nemo vnquam, qui eam agere potuit, sine ea salutem consecutus est; nec qui agere non potuit, sine illius voto & desiderio.

Probatur secunda Conclusio autoritate Concilij Tridentini.

PRIMVM ergo argumentum pro hac Conclusione est testimonium Concilij Triden. sess. 6. cap. 14. Docendum est *(inquiunt Patres)* Christiani hominis Pœnitentiam (quam secundam post naufragium tabulam sancti Patres aptè nuncupauerunt) multò aliam esse à Baptismali, eaque contineri non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verùm etiā eorundem Sacramentalem confessionem, saltem in voto. Itemq; satisfactionem per ieiunia, Eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis

tualis vitæ exercitia: De qua Pœnitentia scriptum est: Memor esto vnde excideris, age Pœnitentiam & prima opera fac. *Et iterum 2. Corinth. 7.* Quæ secundùm DEVM tristitia est, Pœnitentiam in salutem stabilem operatur. *Et rursùs Lucæ tertio cap.* Pœnitentiam agite, & facite fructus dignos Pœnitentiæ. *Hactenus Concilium.*

Probatur eadē Conclusio autoritate Scripturæ & Patrum.

ATQVE hæc ferè Sacrarum literarum testimonia magna ex parte Conclusionis huius veritatem ostendunt. Nam & illud Apost. 2. ad Corinth. 7. Tristitia, quæ secundùm DEVM est, Pœnitentiam, &c. *De exteriore intelligendum esse, superiùs admonuimus.* Tristitia enim interior, quæ secundùm DEVM est, Pœnitentiam *(videlicet exteriorem)* in salutē stabilē operatur. *Vera .n. Pœnitentia interior intelligi non potest, quam non exterior consequitur. Baruch 2.* Anima, quæ tristis est, & incedit curua, & infirma, &c. *Et Dauid Psalm. quinto*: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratū meum rigabo. *Et Lucæ septimo*: Mulier illa peccatrix lachrymis rigauit pedes DOMINI.

Exponitur locus Apostoli 2. Corinth. sepè de quo etiā supra fol. 10 & 11.

Verā Pœnitentiam interiorē etiā exterior consequitur.

Exponitur locus Matthæi. 3. *Illud quoque Matthæi tertio*: Facite fructum dignum Pœnitentiæ; iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. *de exteriori satisfactione accipiendum esse, & communis sensus Catholicorum manifestat, qui hunc locum maximè referunt aduersus Lutherum, ad asserendam satisfactionem exteriorem Pœnitentiæ. Tum & D. Chrysostomus docet, supra cap. 3. Matth. Homil. 10. his verbis*: Maximè indigemus compunctione Pœnitentiæ, multarumq; lachrymarum: Pœnitentiam verò dico, non solùm, vt à malis prioribus desistamus, verùm etiam vt bonorum operum fructibus impleamur: Facite (*inquit* CHRISTVS) fructus dignos Pœnitentiæ. Quo autem modo fructificare poterimus? si vtiq; peccatis aduersa faciamus. Aliena rapuisti? incipe donare iam propria; longo es tempore fornicatus? à legitimo quoq; vsu suspendere cõiugij; iniuriam fecisti? refer benedictionis verba conuicijs: Neque enim vulnerato sufficit ad salutem, tantummodò

Locus citatus Apostoli Lutherum redarguit negantem satisfactionem exteriorem Pœnitentiæ.

spicu-

ſpicula de corpore euellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus; delicijs antè & temulentia diffluebas? ieiunio & aquæ potu vtrunq; cõpenſa. *Hactenus D. Chryſoſt. Deniq; ſic illum locum eſſe interpretandum, Euangelicus ſtylus ipſe declarat, vbi fructus arboris opera exteriora, quæ à bona voluntate, tanquam radice procedunt, aſſeruntur. Matth. 7.* A fructibus eorum cognoſcetis eos.

Fructus arboris vel bonæ vel malæ in Euangelio ſunt opera exteriora voluntatis vel bonæ vel malæ.

PRÆTEREA *& Apoſtol. ad Rom. 6. hanc Concluſionem docet, inquiens:* Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ.

NEC *id ſolùm procedit in lege Euangelica, ſed in lege omni, ſiue Naturæ ſiue Scripturæ: hoc enim peculiare habuit lex noua, (vt D. Thom. autor eſt) quòd determinat in particulari ea, quæ in lege Naturæ erant indeterminata.* De iure (*inquit*) naturali eſt, vt aliquis pœniteat de malis, quæ fecit, quantum ad hoc, quòd doleat ſe feciſſe, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & ali-

3. part. q. 84. art. 7. primum.

Ad Pœnitentiam etiam exteriorẽ ex lege naturali tenemur.

qua etiam signa doloris ostendat, sicut Niniuitæ fecerunt; sed ea Pœnitentia determinationem accepit ex institutione Diuinæ legis. *Sicut ergo in noua lege necessaria est ad salutem vtraq; Pœnitentia, & interior & exterior, ita etiam in lege Naturæ atq; Scripturæ necessaria erat.*

PRÆTEREA *Ioël.2.* Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. *Quo testimonio ad hoc corroborandum vtitur D. Ambros. ad virginem lapsam, cap.* 8. Pœnitudo *(inquit)* necessaria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicamina: Sed quanta putas, & qualis necessaria Pœnitentia? Secundùm conscientiæ molem exhibenda est Pœnitentiæ magnitudo; non enim verbis agenda est, sed & actu. Hæc autem sic agitur, si tibi ante oculos ponas, non aliud remedium post Baptismum constitutum esse, quàm Pœnitentiæ solatium. Tum in primis proprij facti tu ipse iudex esto crudelior, & quasi mortuam te existimans, quomodo possis reuiuiscere, cogita; deinde mens, ac membra singula, digna castigatione

Pœnitentiam agere etiam ad exteriorẽ satisfactionẽ refert D. Ambr. Sic etiam D. Thom. Matth. 3. & 4. d. 22. q. 2 art. 3. q. 3. ad. 2.

tione punienda; totum corpus crucietur. Dicit enim DOMINVS: Conuertimini in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu, &c. *Et infrà*: Qui futuras pœnas in hoc paruo vitæ spatio compensauerit, seipsum ab æterno iudicio liberat; grandi plagæ alta & prolixa opus est medicina; grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem.

IDEM *etiam elegantissimè docet D. Chrysostom. in Epistolam ad Hebræos, Homil. 9. Vbi nec veretur dicere*, medicamentũ fortius, quod maximè operetur in Pœnitentia, exteriorẽ satisfactionem esse: Quemadmodum in medicamentis compositis, vna herba est dominantissima. *Et Homil. 5. de Pœnitentia, dicit*, eam esse mortuam sine Eleemosyna. De Pœnitentia. d. 1. c. medicamentum.

IDEM *quoq; docet D. Cypria. sermone. 5. de lapsis, circa finem*: Orare oporet impensiùs & rogare, diem luctu transigere, vigilijs noctes ducere, &c.

PRÆTEREA (*vt in relectione anni superioris monstratum est*) *cùm ambarum partium, & spiritus & carnis peccatum commune* Probatur eadem Cõclusio ratione. I.

 sit,

sit, necessarium erat, vt esset remedium quoque commune, totusque homo, interior & exterior, pœnas lueret peccatorum.

II. *Præterea, cùm ex misericordia* Dei *pœna æterna pœnitenti in temporalẽ cõmutetur (æterna autem futura erat, nõ solùm animæ, sed etiã corporis:) consequens fit, vt peccator pœnæ temporali, non solùm animæ, verùm etiam corporis, relinquatur obnoxius. Sic enim* Devs *impartitur misericordiæ largitatem, vt non relinquatur iustitiæ disciplina. De Pœnitent. dist. 1. cap. nullus. ex D. Augustino.*

Ad rationes dubitandi pro parte negatiua respõdetur. Ad primã primò generatim. Secundò etiam speciatim: Et quidem primò, de baptismo.

Ad primum argumentum iam antè ex D. Thom. responsum est, omnia illa remedia post peccatum mortale nulla esse, si Pœnitentia desit; quemadmodum & D. August. lib. 2. contra Cresconium dixit: Sine Charitate, quæcunque alia remedia, *(quæ multa enumerârat,)* non prodesse, *verbi gratia fidei remissio peccatorum tribuitur: Item & Eleemosynæ. At Apost. inquit:* Si Charitatẽ non habuero, &c. *Sed quoniam hæc generalis responsio nõ videtur idonea, speciatim respondetur ad singula.*

Vtrùm adultis baptismus sine

Et quidem, Baptismus an sine Pœnitentia peccata remittat, Scholastici autores in duas

factiones

factiones extremas atque aduersissimas distrahuntur. Nam quidam contendunt omnes neruos, vt suadeant, Baptismum, nisi contrito administretur, prodesse nihil. Cui opinioni adhærent Gabriel. dist. 14. q, 2. & Adrianus. q. 1. d Pœnitentia. & Quodlibeto. 5. art. 3. Quibus & D. Thom. fauere videtur. 3. p. q. 86. art. 2. & 3. &. q. 68. art. 6. ad tertium. Vbi asserit, quòd ad effectum Baptismi percipiendum, licet nõ requiratur Pœnitentia exterior, requiritur tamen interioris Pœnitentiæ virtus; virtus autem Pœnitentiæ contritio est, cùm sine actu Charitatis non reperiatur; ergo, &c.

Pœnitentia remittat peccata.

Prior opinio.

ITEM *super Epistolam ad Rom. cap. lect. 4. dicit, quòd contritio cordis requiritur ante Baptismum; alioquin fictè ad Baptismum acceditur.*

ATQVE *habent, qui sic opinantur, ea pro se argumenta maximè, quæ nos retrò fecimus, vt ostenderemus iustificationem peccatoris sine actu Charitatis esse non posse: Quæ hîc repetere (ne longum sit) superuacaneum existimaui.*

Habent & illud ex D. August. (si D. Augustino tamen hoc opusculum tribuendum est,)

Is er-

Is ergo (seu quisquis alius eius libri fuerit autor) ad fratres in Eremo Sermone vndec. O Compunctio *(inquit)* sine qua infructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis, sine qua adultis non valet Baptismus.

SED *expressè tamen lib. 7. cōtra Donati cap. penultimo, & habetur de consec. dist. 4. ca. solet.* Baptismum *(asserit)* non prodesse ij qui nō habent Charitatem, *probatq́; ex illo Apostoli 1. ad Corinth. 13.* Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, &c. *Præterea, Act. 3.* Pœnitemini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. *Ergo cōuersio requiritur, quæ non est sine Charitate, vt antè ostensum est. Loquebatur autem, antequam baptizarentur.*

HÆC & multa alia dicuntur ab ijs Theologis, qui priorē opinionem de Baptismo tuentur. Posterior opinio. *Sed exoriuntur ex alia parte aduersarij, qui astruere videntur, nō requiri contritionem, aut attritionē, sed satis esse Pœnitentiā virtualem h. e. velle suscipere Baptismum institutum ad remittenda peccata, & id sine complacentia in peccatum. Quem in modum loquitur D. Ambrosius. lib. 3. de Sacramentis cap. vlt.* Quòd

etiam-

etiamsi non confiteatur peccatum, qui venit ad Baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quo baptizari petit, vt iustificetur, & ita Sacramentum Baptismi, iuxta communem expositionem, vocatur Pœnitentia. *Ad Hebr. 6.* Impossibile est, renouari ad Pœnitentiam. *Et Luc. vlt.* Oportebat pdicari in nomine eius Pœnitentiã & remissionem peccatorũ in omnes gentes. *Vbi, quæ Matth. de Baptismo dixit, Lucas refert de Pœnitentia. Idem videtur nonnullis Scotus sentire. dist. 14. q. 4. & Caiet. 3. p. q. 86. art. 2. & probatur ex D. Ambr. in illud Epistolæ ad Rom. 11.* (Sine Pœnitentia sunt dona Dei.) Gratia Dei in Baptismate non quærit gemitum aut planctũ, sed solam ex corde pfessionem. Et qa quæ grauiter peccãtur, nõ nisi fletu & gemitu ad veniã ptinent, ideò ne illos iã nõ posse accipere veniã putarẽt, qa dolere illos nõ videbãt, ostẽdit id inter primordia fidei nõ reqri.

Opinio media inter præcedentes duas, adeoq; cõmunis, q sequẽtibus Conclusionibus explicatur.

At verò D. Tho. & cõmunis Theologorum sententia inter has extremas media est, in cuius expositionẽ, sit prima Conclusio, de qua ego non dubi-

Prima Conclusio

dubito: Ante Baptiſmum requiritur in eo, qui peccauit mortaliter, aliqua Pœnitentia interior, ſcilicet, diſplicentia formalis deteſtatioq; peccati. *D. Thom. 3.p.q. 86. art.2.ad.1. Gloſ.ordin.in illud Matth.* 3. Pœnitentiã agite, &c. *D. Auguſt. de ver. & fa[illegible] Pœn.c.8. & de fid. ad Petr.c.*30. *expreſſè, & [illegible] b. de fid. & oper.c.6. &* 84. *lib.*50. *Homil. H[illegible]* 27. *Cuius verba habentur de Conſecrat.4. c. [illegible]mnis.* Nemo poteſt nouam vitam inchoare, niſi eum veteris pœnituerit. *Probat autem D. Auguſt. id duobus teſtimonijs Sacrarum literarum. Primum eſt ad Coloſ.* 3. Exuite vos veterem hominem, & induite nouum, qui ſecundùm DEVM creatus eſt. *In Baptiſmo .n. propriè nouus homo induitur; ergo priùs debet exui vetus homo, quàm nouus induatur. Sed nouum induit homo, per hoc, quòd eligit nouam vitam; ergo & veterem exuit, per hoc, quòd deteſtatur antiquam.*

Cõcluſionem hanc primam colligit D. Auguſt. ex D. Pauli verbis ad Coloſ. 3. & ex verbis D. Petri, Actor. 2.

SECVNDVM *teſtimonium habetur. Act.* 2. Pœnitentiam agite & baptizetur vnuſquiſq; veſtrûm. *Et* DOMINVS *etiam non baptizatis loquebatur, inquiens:* Niſi Pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.

D. Chry-

D. Chrysost. Homil. 10. in Matth. hoc colligit ex eo, quòd Baptismus Ioannis fuit præparatorius Baptismi Christi, *& vocatur Baptismus Pœnitentiæ. Luc. 3. Matth. 3. ergò in Remißionem peccatorum erat Baptismus Ioannis, non quòd peccata remitteret, sed quòd per Pœnitentiam, quam prædicabat, disponeret ad Baptismum* Christi. Eandem Cõclusionem colligit D. Chrysostom. ex verbis Euangelij Lucæ 3. Matth. 3.

Hoc *etiam definitum est nunc in Concil. Trident. sesio. 6. cap. 6. quòd videlicet ante Baptismum oportet esse Pœnitentiam, id est, odium & detestationem peccatorum, ex eo, quòd Actor. 2. dicitur,* Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrûm in nomine Iesv Christi in remisſionem pectorum. Definita etiam est hæc Conclusio in Concilio Trid.

Nec *hanc Conclusionem aut Scotus, aut Caietanus negarent (quantum ego sentio) nusquam enim asserunt, omni displicentia, etiam imperfecta remota, Baptismum rectè à peccatore suscipi. Nec Diuus Ambrosius etiam vnquam somniauit, (vt patet legenti caput illud vltimum, lib. 3. de Sacramentis) peccata in Baptismo remitti sine quocunque dolore interiori.* Adultis nec in Baptismo remittuntur peccata absq; omni displicentia.

Se-

2. Conclusio.

SECVNDA *propositio*: Non requiritur actus pfectus Pœnitentiæ virtutis, vt peccator sit dispositus ad suscipiendum effectū Baptismi, sed satis erit imperfectus dolor, quem Theologi attritionem appellant. *D. Thom. 4. dist. 6. q. 1. art. 3. q. 1. ad 5. & super caput. 11. Ioannis lectione. 9.*

Attritio.

Omnia nouæ legis Sacramēta etiam vitā seu primā grātiam conferre habent, præsertim verò Baptismus.

HÆC verò propositio non aliter à me p. batur, quàm in relectione anni superioris p. batum est, omnia quidem nouæ legis Sacramenta gratiam vitamq́ conferre, sed potissimùm Baptisma; quod nisi vitam peccatoribus conferat, non video, cur Sacramentum regenerationis appelletur. Ac si contritio semper præcederet tanquam dispositio, nunquam Baptismus culpam mortalem remitteret, sed solùm pœnam. Quare gratiam in eo conferri adultis, non oporteret, quæ videlicet ad remissionem pœnæ non requiritur.

Quodnā discrimen sit inter attritionem & contritionem.

EXORITVR tamen hoc loco quæstio valde difficilis, & ad hanc propositionem explicandam necessaria, qua quæritur discrimen inter attritionem & contritionem; vnde liqueat, quidnam attritio sit, quæq́ sit illa, per quam virtute Sacramenti fiat homo ex attrito contritus.

tritus. Nam 4. Tho. 4. dist. 17. q. 2. art. 1. q. 2. ad terti m, solùm asserit attritionem esse displicentiam imperfectam; contritionem verò esse displicentiam perfectam. At hinc reuera nõ habetur, qd attritio sit, quæue sit illa imperfectio, qua à contritione distinguitur. Varijs ergo a- l rum de hac re opinionibus prætermissis, sup- p nendum in primis est, displicentiam ideò per- fectam dici, quia nihil illi deest eorum, quæ ad finem displicentiæ consequendum sunt necessaria. Est autem finis displicentiæ seu doloris de peccato multiplex, vt à principio huius Disputationis constituimus. Sup. fol. 6.

Attritio displicentia peccati imperfecta est, cõtritio autẽ perfecta.

PRIMVS, vindicare iniuriam factam DEO: Alter, eiusdem DEI amorem conciliare: Tertius, peccatum, vt malum & inimicum animæ, destruere atq; abolere. Erit igitur ea perfecta Pœnitentia, & displicentia de peccato, quæ habebit hos tres fines & effectus. Qui quidem omnes mutuò hærent, nec quisquam illorum sine reliquis inuenitur. Qui enim dolor iniuriam DEI emendat, idem & conciliat nobis DEVM & peccatum commissum delet.

Perfecta displicẽtia peccati quæ.

QVIBVS iactis fundamentis, patet manifestè, displicentiam imperfectam eam esse, quæ nec

Imperfectæ displicentiæ tria genera.

sufficiens est ad emendandam DEI iniuriam, nec ad gratiam ipsius sarciendam, nec ad peccatum destruendum. Vnde colligitur, hanc imperfectam displicentiam, multipliciter homini contingere; multis enim modis contingit à perfecto declinari.

Imperfectæ displicentiæ primũ genus.

PRIMVM *itaq; genus imperfectæ displicentiæ est, cùm quis dolet de peccato propter Humana Naturaliaq; motiua, vt quia turpe est & contra rationem; vel quia induxit infamiam; vel etiam quia contrarium* DEO *est, quatenus finis est & principium Naturæ. Hoc autem displicentiæ genus, quod videlicet sola ratione Naturali nititur, an Theologi appellauerint attritionem, me profectò latet. Sed quum sit quidam imperfectus dolor, qui interim frangere & atterere animum potest, licet non perfectè, nos attritionem eam nuncupemus. Vide D. Augustinum, de vera & falsa Pœnitentia capit. secundo & nono.*

Imperfectæ displicentiæ secundum genus.

SECVNDVM *genus imperfectæ displicentiæ est, quæ oritur à timore pœnarũ. Pœnas verò intelligo spirituales vel æternas, quæ lumine fidei cognoscuntur; & hanc Doctores Scholastici omnes attritionem vocant; atque de ea D. Augușt.*

August. de vera & falsa Pœnitentia, cap. 17. loquitur, tractans illa verba Ezech. Quacunque hora peccator ingemuerit & conuersus fuerit, vita viuet. *Conuersum ait, non tantùm versum, vita viuere: Vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum: Conuertitur, qui iam totus & omnino vertitur. Qui iam non solùm pœnas timet, sed ad bonum* DOMINI *contendere festinat. Dixerat autem Pœnitentiam, quæ impetrat vitam, non à solo timore, sed à Charitate proficisci. Hanc etiam attritionem tanquam insufficientem reijcit D. Ambr. lib. 2. de Pœnitentia, cap. 9.*

TERTIVM *imperfectæ displicentiæ genus inuenitur, cùm quis dolet quidem de peccato, qua ratione offensa* DEI *est, sed ex velleitate, non ex volitione absoluta & efficaci; habet enim desiderium imperfectũ placendi* DEO, *dimittendi peccatũ, &c. sicut & dilectio* DEI *imperfecta potest appellari volitio, qua* DEO *vellem bonũ & gloriam, ipsiq; placere in omnibus, desiderio tamen imperfecto; sic & nolle* DEI *offensam, est imperfecta displicentia; nam perfecta, efficax & absoluta est, quæ ex dilectione* DEI *efficaci & absoluta nascitur. Hunc verò* Imperfectæ displicentiæ tertiũ genus.

Ex dictis elucet quadruplex discrimen inter attritionem & contritionem.

imperfectum dolorem Caietanus. q. 1. de contritione (ac iure ille quidem) attritionem vocat.

SI hæc nobis fuerint diligenter inspecta, facilè conijciemus discrimen inter attritionem, & contritionem.

1. Discrimen. *PRIMVM ab effectu, quia contritio peccati remißionem facit, attritio non facit.*

2. Discrimen. *ALTERVM à principio, quòd contritio ab amore infusæ Charitatis procedit, attritio verò non, sed vel à timore pœnarum, vel ab amore proprio & naturali, vel, à dilectione imperfecta conditionata & inefficaci, qui non sunt actus Charitatis, cùm poßint esse in peccatore.*

3. Discrimen. *INDE rursum discrimen tertium sequitur, quòd cõtritio elicitur ab habitu Pœnitentiæ infuso; attritio verò, ab habitu eodem non elicitur.*

4. Discrimen. *POSTREMVM discrimen est, quòd ad contritionem requiritur auxilium DEI speciale, cùm sit actus supernaturalis. Attritio verò solis naturæ viribus haberi potest; nisi attritio secundi generis, quæ tam ex parte intellectus, quàm ex parte voluntatis, auxilio speciali opus habet; timor siquidem seruilis, (vt modò pro com-*

comperto supponimus) donum DEI *est. Et quemadmodum ad credendas pœnas supernaturales, necessarium est auxilium* DEI, *quo moueatur intellectus, sic ad timendum eiusmodi pœnas necessarium est, vt excitetur affectus, & cõsequenter ad dolendum de peccato propter hunc finem supernaturalem. Credimus enim nullam Pœnitentiam efficaciter attingere effectum supernaturalem, cum solo auxilio* DEI *generali. Ad alias verò attritiones ex parte voluntatis, nullum auxilium speciale requiritur. Nam illa primi generis, cùm naturale obiectum habeat, solis naturæ viribus nititur. Illa autem postremi generis supposita fide beatitudinis supernaturalis, haberi potest sine auxilio* DEI *speciali, sicut & desiderium inefficax & imperfectum Beatitudinis.* Etiam seruilis timor pœnæ æternæ quoddam DEI donũ est.

SED *enim hæc nobis dicta fuerint de contritione & attritione secundùm vocabulorum & vsum & significationem: Nam quod D. Tho. de veritate. q.* 28. *art.* 8. *dixit*, omnem dolorem de peccato in habente gratiam esse contritionem, *improprium est. Nec abusus vocabuli trahendus est in hanc nostrã Disputationẽ, vbi de contritione & attritione propriè loquimur.* Exponitur dictum D. Thomæ.

Si propriè & formaliter loquamur de attritione & cōtritione nulla equidem attritio fit contritio.

QVO significatu manifestum est, nullam attritionem contritionem aliquando fieri posse, contra Scotum in. 4. d. 14. q. 2. & Caietanum. q. de contritione, asserentes, contritionem acquisitam informem, quæ ab alijs Theologis appellatur attritio, contritionem fieri posse formatam. Existimat verò Caietanus, hanc esse opinionem D. Thom. 3. p. q. 89. art. 1. ad 2 Vbi asserit, quòd primus pœnitentis actus habet se, vt vltima dispositio ad gratiam consequendam, scilicet, contritio: Alij verò sequentes actus Pœnitentiæ procedunt iam ex gratia & virtutibus.

Probat dictum illud suum autor autorite D. Tho. & ratione.

AT reuera hæc opinio primùm. D. Thom. repugnat in. 4. d. 17 q. 2. q. 3. Vbi & manifestè asserit, contritionem esse actum elicitum ab habitu Pœnitentiæ infusæ. Est autem certum, quòd actus elicitus ab habitu infuso, distinguitur omnino à quocunque alio, qui ex puris Naturalibus haberi potest, vt actus elicitus à Charitate infusa, à quocunque alio amore, qui citra Charitatem elicitur, & ratio est in promptu, quia actus, qui habetur ex puris Naturalibus, non attingit nisi obiectum Naturale; talis est enim, quale obiectum, vt antè docuimus. Cùm

1. Ratio.

ergo

ergo omnis attritio acquisita Naturalis sit, Naturale quoq; obiectum habet, sicut & dilectio acquisita. Quare impossibile est talem attritionem fieri cõtritionem, sicut nec dilectio quidem acquisita dilectio Charitatis infusæ fieri potest, cuius videlicet obiectum supernaturale sit oport. Proprè loquendo neque dilectio acquisita fieri potest dilectio Charitatis infusæ.

QVÒD *si actus nostri acquisiti, supernaturalia obiecta efficaciter attingerent, certè habitus virtutum infusarum (quod retrò docebamus) essent superuacanei.* Fol. 53 & 54

PRÆTEREA, *actus contritionis (vt manifestis argumentis superiùs ostendebamus) auxilio eget speciali. Actus autem attritionis (de quo Scotus & Caietanus loquuntur) sunt ex puris Naturalibus, vt etiam ipsi fatentur; ergo impossibile est esse idem; quia principia sunt prorsus diuersa, nec fieri potest, vt actus, qui solo auxilio* DEI *generali à potentia producitur, idem numero, à potentia cum auxilio speciali producatur. Et quod de hoc genere attritionis dictum est, patet etiã, ac multò quidem magis in reliquis. Hoc verò idem nobiscum tenet Paludanus. distin. 17. q. 1. & Gabr. dist. 16. q. 1.* 2. Ratio.

Vtrum ad contritionē q & displicentia perfecta dicta est, requiratur totus animi conatus, quē tunc pœnitens pstare potest. *SED quæri tamen à plerisq, solet, an ad Pœnitentiæ actum, quem cōtritionem appellamus, totus animi conatus necessarius sit, ita videlicet, vt actus habeat omnem intentionem, quam eo tempore voluntas potest illi præstare, &c.*

a Partē dubij affirmatiuā sequitur Adria. eamq; probat testimonijs & ratiōibus. [a]*ET quidem Adrianus. q.1. de Pœnitent. artic. 2. & Quodlib. 5. art. 3. existimat ad contritionem exigi, vt homo omnem conatum adhibeat.* [b]*Probatq, in primis ex Deuteronom. 4. vbi:* Si quæsieris *(Moyses ait)* DOMINVM DEVM tuum, inuenies illum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

b I. Testim. c II. Testimonium. *SECVNDÒ idsuadet ex eo,* [c]*quod Esai. vltimo* DOMINVS *ait:* Ad quem aspiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementem sermones meos? *Nota,* contritū spiritu: *Dolor enim remissus spiritum non conterit. Nota rursum,* trementem: *Tremor enim est magnus & manifestus timor, vt dicit glossa super illud ad Philip. 2,* Cum timore & tremore, &c.

III. Test. *TERTIÒ argumentatur ex illo Ioëlis. 2.* Conuertimini ad me in toto corde vestro,

ſtro, in ieiunio & fletu,& planctu,& ſcindite corda veſtra. *At dolor remiſſus nec ex toto corde eſt, nec fletum & planctum efficit, nec ſcindit corda, &c.*

Quartò Sanctorum teſtimonijs id confirmat. D. Auguſtinus lib. de vera & falſ. Pœni. n. 17. Conuertitur(*inquit*) qui iam totus omnino vertitur. *Et ſermo. 11 ad fratres in Eremo:* Grauia peccata(*ait*)grauiſſimis lamentis indigent. *Item D. Ambroſius lib. 2. de Pœnitent. cap.* 10. Faciliùs inueni, qui innocentiam ſeruauerint, &c. *quæ ante ſunt à nobis recitata. Et ad virginem lapſam, cap.8. Poſteaquam interrogauerat, quanta eſſet & qualis Pœnitentia neceſſaria, & deſcripſerat exteriorem ingentem, ſubijcit :* Cor verò ſit liqueſcens, ſicut cera, & totum corpus maceretur. Talis vita, talis actio Pœnitentiæ ſi fuerit, perſeuerans audebit ſperare, etſi non gloriam, certè pœnæ euacuationem : Inſiſte ergo miſera fortiter, inhære tanquam naufragus tabulæ, nam grandi plagæ alta & prolixa opus eſt medicina. *Quod oſtendit D. Ambroſius & teſtimonio Ioëlis iam citato, & quia omnes, qui in Sacris*

IV. Ex D. Auguſtino D. Ambroſ. & D. Cypriano petitũ.

Vide ſuprà fol. 12.

literis veniam pœnitendo referuntur consequuti, huiusmodi cordis compunctionem habuêre, non leuem & remissam, non paruam, sed maximam, vt Niniuitæ & Dauid, qui explicans
Psalm. 6. *Pœnitentiam suam, ait:* Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum
Psalm. 37. meum, &c. *Atque iterum*: Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea, afflictus & humiliatus sum nimis, rugiebā à gemitu cordis mei.

CYPRIANVS *demùm Serm. 5. de lapsis:* Quàm magna (*inquit*) deliquimus, tam granditer defleamus, alto vulneri diligens & longa medicina non desit, Pœnitentia crimine minor non sit. Putásne DOMINVM citò posse placari, cuius templum sacrilega contagione violâsti? Orare oportet impēsiùs, diem luctu transigere, vigilijs noctes ac fletibus ducere, tempus omne lachrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhærere cineri, in cilicio volutari & sordibus, &c. *Et paulò pòst*: Si precem toto corde quis faciat, si veris Pœnitentiæ lamentationibus

&

&lachrymis ingemiscat, si ad veniam delicti sui Dominvm iustis & continuis operibus inflectat, misereri talium potest.

Est etiam ratio pro hac sententia, quod non habemus nos Devm *conferre gratiam, nisi facienti totum, quod in se est, sed qui non conuertitur toto conatu, non facit totum, quòd in se est: Contritus igitur, cui scilicet infallibiliter* Devs *gratiam confert, tota vi animi conuertitur.* Ratio prima pro opinione Adriani.

Altera quoq; ratio est, quòd non est contritio, nisi ex amore Charitatis proficiscatur, sed amor Charitatis nō habetur, nisi toto nixu Devs *diligatur. Deut. 6.* Diliges Dominvm Devm tuum ex tota fortitudine tua. *Quod Marcus dixit,* ex tota virtute tua. *Et Lucas,* ex omnibus viribus tuis. *Quibus & testimonijs & rationibus adductus, non dubitat omni asseueratione confirmare, contritionem nullam esse, nisi ex toto conatu voluntatis doleatur.* Ratio secunda.

Atqui duo hîc extrema fugienda sunt, alterum eorum, qui facilè quibuslibet pœnitentibus veniam & securitatem pollicentur, aduersum quos Isidorus 2. lib. de summo bono, cap. 13. illud In quæstione de intensione ac feruore Pœnitentiæ duo extrema

illud Hieremiæ 6. inducit: Curabant contritionem filiæ populi mei, cum ignominia dicentes, pax pax, & nō erat pax. *Alterum extremū hoc est, quod tenet Adrian. Contra cuius opinionē Chrys. in libel. de reparatione lapsi. (Et refertur de Pœnit. d. 3. c. talis) inquit*: Mihi crede, talis est erga homines pietas DEI, nunquam spernit Pœnitentiam, si ei sincerè & simpliciter offeratur, etiamsi non potuerit quis explere in præsenti satisfaciendi ordinem, quantulācunq; tamen, & quàmlibet breui tempore gestam Pœnitentiam suscipit etiam ipsam, nec patitur quamuis exiguæ cōuersionis perire mercedem.

trema diligenter cauenda, nimia facilitas & nimius rigor. Nimiam quorundā facilitatē confutat Isidorus, nimiū rigorem Adriani cōfutat autor quatuor sequentibus argumentis.

I.

II. *DEINDE, actus Charitatis etiam si non habeat totam intensionem, quam potest, nec ex toto conatu procedat, sufficit ad remissionem peccatorum; ergo & contritio. Antecedens patet, quia ad talem actū, cùm sit supernaturalis, requiritur habitus Charitatis infusæ, cùm qua nullū mortale peccatū est. Nisi huic argumento respondere velis, habitū Charitatis nunquam in actum exire; nisi voluntas omnem vim ad operandum intendat, quod absurdissimum est.*

PRÆ-

PRAETEREA, praeceptum de actu fidei, & de actu spei homo implet, etiamsi non agat ex toto conatu; ergo & praeceptum de Charitate & contritione: Non ergo contritio totum animi conatum exigit. III.

REFERRI etiã solent in hoc Sacrarum literarum testimonia, vt illud Ioannis 14. Qui diligit me, diligetur à Patre meo. *Et Iacob.* 4. Appropinquate DEO, & appropinquabit vobis. *Quòd si dicas esse limitãda eiusmodi testimonia, vt subintelligatur ex toto conatu, eâdem ratione limitabimus, & quae loquuntur de Fide, Spe atq; Iustitia. Quòd quoniam probabile non est, ne illud quidem probare debemus, vnde hoc proficiscitur.* IV.

QVIBVS eisdem argumentis Scoti opinio refellenda est, qui in 4. d. 14. q. 2. tenet ad contritionem requiri certum intensionis gradum; qui quidem error falso nititur fundamento: Credit enim Scotus attritionem acquisitam ex puris naturalibus, dispositionem esse ad gratiã. Et quoniam vidit non quamlibet naturae displicentiam, puta remissam, idoneam esse ad iustificationem, coactus fuit asserere, contritionem exigere certam intensionem magnam soli DEO cogni-

Iisdem argumentis refellitur opinio quae Communiter Scoto tribuitur cõtritionem requirere certam intensionem magnam, & soli DEO

cognitam. Cuius opinionis ipsũ quoq; fundamentum periculosum & erroneũ est.

cognitam. Verùm imaginatio hæc (siue Scoti fuerit, siue non fuerit; nam si quis eum voluerit hoc errore liberare, cum hoc ego non magnopere pugnabo) imaginatio hæc (inquam) non modò falsa est, sed etiam periculosa & erronea, ne quod verbum atrocius dicam. Vltima nanque ad gratiam dispositio (vt nobis demonstratum est) auxilio DEI *indiget speciali. Quo auxilio posito siue* DEVS *moueat ad magnum dolorem siue ad paruum intensiuè, talis dolor contritio erit, sicut ad amorem Charitatis, siue* DEVS *auxilio gratuito intensè moueat voluntatem, siue remissè, siue vt duo, siue vt decem, actus Charitatis erit. Iustus siquidem habens Charitatẽ infusam, vt decem, potest actum amoris. Et cum de tali gradu requisito nulla possit esse probabilitas, an scilicet habeamus illũ, nec ne; certè de contritione nullũ præceptum esset: Quod ne ipse quidem Scotus admittit. Quod autem nullum eiusmodi esset præceptum, patet; esset enim stultum præceptum, quod semper inuincibiliter ignoratur: Quinimò teneretur homo ex toto conatu Pœnitentiã agere, ne exponeret se periculo talem gradum omittendi.*

Ex eodẽ quoq; fonte eiusdem Scoti alter error

ror emanauit: Certũ tempus neceſſarium eſſe, vt actus noſter cõtritio ſit. *Cui ſententiæ aduerſatur manifeſtè D. Chryſoſto. in oratione de B. Philogonio, & in libello de reparatione lapſi, cuius antè verba retulimus. Aduerſatur etiam Leo Papa* in Epiſtola* 69. *ad Theodorum, inquiens:* Si periculum vrgeat, cuique petenti ſtatim eſt abſolutio danda, quia miſericordiæ DEI non poſſumus tempora definire, nec menſuras ponere, apud quem nullas patitur veniæ moras conuerſio, dicente ſpiritu DEI per Prophetam: Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. *Eſt autem hic Propheta Ezechiel cap.* 18 *inquiens:* Cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua, animam ſuam viuificabit. *Et c.*33. Iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacunq; die peccauerit; & impietas impij nõ nocebit ei, in quacunque die cõuerſus fuerit. *Nam vtroq; loco in quacunque die, pro quacunque hora, vel momento accipiendum eſt; ſi enim iuſtus, qui auertit ſe à iuſtitia ſua vel in hora, vel etiam in momento, iuſtitias antiquas amittit: Impius ergò, in quacunq; hora vel momento fuerit conuerſus,*

Ex fũdamẽto illo Scoti periculoſo & erroneó alter error eiuſdẽ Scoti promanauit ꝙ contritio requirat certum ac definitum tẽpus Qui error refutatur primo auctoritate patrum & ſcripturæ.

* Eſt hæc Epiſtola 91. in editione S. Leonis Colonienſi, adornata per Suriũ An. 1569. Et refertur de Pœnitentia, d.1. c. multiplex.

iuſtitiam

iustitiā consequetur, vt qui in momento potuit perdere gratiam, poßit & comparare.

Idem error refutatur secundò etiam ratione duplici. PRÆTEREA, *fac, vt illud tempus necessarium, exempli caussa, sit media hora, & in prima illius temporis particula faciat homo, quicquid sibi poßibile est: Tunc sequitur primùm,* DEVM *facienti, quod in se est, gratiā denegare; facientem quoq; hominem quicquid & potest & debet, condemnari. Nihil enim præterea debet homo, quàm pro tempore potest. Sequitur deinde, in illa etiam temporis particula hominem aliâs liberum, esse extra salutis acquirendæ statum. Quæ omnia Christiana pietas exhorret.*

I.

II. PRÆTEREA, *sequitur inde aliquem hominem* DEVM *summè diligere, & de commißis propter* DEVM *dolere, & tamen à* DEO *condemnari, contra illud,* qui diligit me, diligetur à Patre meo. *Quin etiam sequeretur, martyrem, qui pro* CHRISTO *mortem oppeteret, condemnari; vt si martyrium in prima parte illius temporis necessarij pateretur. Quòd si dicas suppleri defectum continuationis per martyrium, certè cùm voluntas pro facto cedat, voluntas quoq; efficax martyrij erit sufficiens ad gratiam dispositio. Quæ quoniam in momento*

haberi

haberi potest, fateamur necesse est contritionem quoq; posse haberi in momento.

NIHIL, *scilicet, noui dicimus, sed ea tantùm, quæ communi Scholæ consensu sermoneq; feruntur, sed ne hæc quidem quamlibet obuia & omnium disputatione trita, erant nobis prætereunda. Constituendum enim erat, quid & quale sit id, de quo disserimus; nō quòd ignorare id vos arbitraremur, sed vt ampliore ratione & via nostra procederet Disputatio.*

IGITVR *ad primum Adriani argumentum protinus respondebo; si illud priùs exposuero, amorem* DEI *super omnia dupliciter posse dici maximum: Vno modo intensiuè, graduali quadam intensione, quo pacto iuniores de intensione loquuntur; in quem modum non oportet amorem* DEI *esse maximum. Aliter intelligitur esse maximus appretiatiuè. Concedenda sunt enim nobis in Scholastica concertatione huiusmodi vocabula; quod aliâs sæpe deprecati sumus, ac iure obtinere debemus; quoniã Theologicas res ornatè dicere velle, puerile est. Certè Theologo, si afferat eloquentiã, non est aspernanda, si nō habeat, non admodum flagitanda; tantùm complectatur verbis, quod vult, & dicat planè, quod intelligit.* Respondetur ad argumenta Adriani. Dilectio DEI super omnia dupliciter potest dici maxima, intensiuè & appretiatiuè.

Exemplo declaratur proposita Theologorum distinctio.

VT ergo eò redeamus, vnde digressi sumus & propositam distinctionem apertiori exemplo demonstremus: Fœmina interim vehementiùs & intensiùs catellum amat, quàm aurum; & tamen si alterutrũ oporteret amittere, aurum catello præponeret: Ita quoniam pluris facit aurum, quàm catellum, plus diliget aurum, non intensiuè quidem, sed appretiatiuè: Quo modo etiam contritio dolor est maximus, quia si daretur optio mallem amisisse pecunias, mallem me mortuum fuisse, quàm peccâsse.

Ad testimonia scripturæ & patrum ab Adriano producta.

AD primum itaq; argumentum respondetur, quòd toto corde DOMINVM quærit, qui non partem DEO dat, & partem negat; vt illi faciunt, qui vel amant aliquam vnam creaturam prohibitam, vel reseruant sibi vnum aliquod peccatum, quod non displicet. Quemadmodum verbi caussa, ille totam domum hospitij exhibere dicitur, qui neminẽ admittit intra domum sine hospitis voluntate: Sed qui cum illo etiam inimicum exciperet, non totam domum exhiberet. Similiter in tota tribulatione animæ DEVM quærit, cui omnia peccata displicent. Nam qui ex parte quidem tristaretur de peccatis, ex parte verò vnum quodlibet sibi reseruaret,

ret, in quo delectaretur, is Deum *in tota tribulatione animæ non exquireret. Non est ergo ibi sermo (vt Scholasticè loquamur) de totalitate gradualis intensionis, sed de totalitate integritatis & perfectionis. Atque hinc reliquis sacrarum literarum testimonijs facilè respondetur: Primo etiam Diui Augustini testimonio: Alteri verò, quod ex eodem Augustino profertur (vt omittamus illud opucusculum non esse ab Augustino conditum) respondemus, ad satisfactionem integram pro grauissimis peccatis exhibendam, grauissimis lamentis opus esse, sine quibus eiusmodi peccatorum plena remissio non est. Cæterùm ad simplicem remissionem culpæ, prolixa illa & grauis Pœnitentia, tum interior, tum exterior, non requiritur, & per hoc patet quid D. D. Ambrosio & Cypriano respondendum sit.* Opusculum illud lud ad fratres in eremo putat autor esse pseudepigraphum.

Ad primam verò rationem respondetur, facienti, quod in se est ex puris Naturalibus, non oportere Deum *gratiam conferre, nec tunc nec postea, nisi totum faciat, quod potest; sed facienti, quod in se est, post auxilium* Dei *mouentis,* Deus *gratiam iustificationis dat, etiamsi ex toto conatu non faciat.* Ego *(inquit* Ad rationes Adriani. Ad primã.

Apocalyp. 3.) sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam &c. CHRISTVS *ergo ingredietur ad animam siue ex toto conatu, siue ex medietate conatus ianua aperiatur.*

Ad secundam.

Non præcipitur nobis, vt DEVM diligamus super omnia intẽsiuè, sed tantùm, vt diligamus eum super omnia appretiatiuè: Quãquam sanè dignissimus est, quem etiã intensiuè super omnia, imò sine omni modo & mensura diligamus.

AD secundam rationem priùs dicitur, quòd illis verbis non præcipitur intensio summa gradualis in actu, sed solùm, vt omnes vires intendantur, quantum necesse est ad diligendum DEVM *super omnia appretiatiuè; ita vt in præparatione animi, videlicet, cùm opus fuerit, totum cor, mentem, animam, vires, conatum* DEO *præstemus. Posteriùs respondetur, quòd illiusmodi verbis solùm ostenditur nullam esse diligendo* DEO *mensuram præscribendam. Quia enim dicturus erat:* Diliges proximum tuum sicut te ipsum, *docet antè nullum exemplum, nullumq; modum in amore* DEI *esse quærendum, qui vtiq; dignus est, vt sine modo atq; exemplo diligatur. Eccles.* 43. Benedicentes DOMINVM, exaltate illum quantum potestis, maior est enim omni laude.

VERVM, illud dubiũ potinus existit, an Sacramentum Baptismi cuiq; attrito administratum, conferat gratiã, an potiùs vnum aliquod sit attritionis genus, quod solùm disponat ad gratiã Sacramenti.

SED

SED huic ego quæstioni commodius posteà respondebo, cùm de Sacrament. Absolutionis disputauero: Eadem enim ibidem quæstio est: Et quòd ad mores Christianorum attinet, hîc forsitan curiosè: Illic verò necessariò transigetur.

Cum verò hactenus constitutũ sit in adultis pro cõsequẽda gratia per Baptismũ etiã opus esse attritione, q̃ri potest qua nam opus sit. Quod dubiũ autor in cõmodiorẽ locũ reijcit.

IAM verò ad argumenta prioris opinionis, quæ nitebatur ostendere, Baptismum nisi contrito administretur, prodesse nihil, dupliciter respondetur. Priùs, quòd si loquamur de actu Charitatis, semper requiritur ad iustificationem, seclusis tamen Sacramentis, sicut & contritio. Sacramentum autem in non ponente obicem, eundem effectum habet, quem haberet Charitas & contritio sine Sacramento. Vnde sicut paruulus, per solam habitualem Charitatem & gratiam iustificatur, eò quòd non ponit obicem Sacramento ad remißionem peccati Orginalis; ita & adultus, quia non ponit obicem ad remißionem peccati Mortalis, cùm est attritus, per infusionem Charitatis habitualis iustificatur. Posteriùs responderi quoq; potest, omnia illa testimonia de Charitate habituali esse intelligenda: Aliâs qui dormiret, quoniam non diligit, maneret in morte. Sed prior solutio præstabilior

bilior est. Argumenta verò opinionis alterius, post ea, quæ disserimus, faciliora sunt, quàm vt soluere debeamus.

Redeundo ad primam illã rationem dubitandi pro parte negatiua quæstionis pcipalis respondetur etiam speciatim de Charitate, vbi sicut antea de Baptismo, ita nunc de Charitate hæc suboritur dubitatio: Vtrũ charitas sine Pœnitentia possit remittere peccata lethalia. Gabriel & Scotus aiũt, D. Th. & alij negant.

DE Charitate verò, an sine Pœnitentia valeat mortales culpas remittere, nonnulla controuersia est. Gabr. enim ait, 4. dist. 14. q. 1. sed Diuus Thomas negat 3. p. q. 84. Credit autem ille, solo actu Charitatis sine Pœnitentia peccata donari, cùm memoriæ non occurrunt: Vt si peccator, quo scilicet tempore DEVM diligere tenetur, DEI considerans bonitatem, elicit actum dilectionis DEI super omnia, consequitur (*inquit*) remissionem peccatorum, licet nullum habeat Pœnitentiæ actum; quia nullam habet cogitationem de peccato, quam occupatus (*vt ait*) circa DEI dilectionem habere non potest; non enim possumus plura simul cogitare. *Hæc ille. Omnia verò scripturæ testimonia, quæ probant Pœnitentiam esse necessariam, exponit de Pœnitentia formali, aut virtuali, vt patet in tertia eiusdem quæstionis conclusione. Atq; etiam Scotus in illa ipsa distinctione & quæstione, paucioribus verbis, eadem ferè peccare videtur.*

SED

SED hi primùm in eo falluntur, quòd non vident interesse plurimùm inter ea, quæ solùm necessaria sunt, vt præcepta, & quæ necessaria sunt etiam, vt media, sine quibus salus haberi non potest. Aiunt namq; excusari hominem à Pœnitentia, & memoria peccatorum, cùm habet de peccato commisso vel ignorantiam inuincibilem, vel etiam distractionem necessariam à peccatis cogitandis, quasi Pœnitentia solùm esset necessaria, quia præcepta est, & non item, quia medium ad salutem necessarium. Atque in huiusmodi medijs licet admittatur excusatio, ne homo peccet, quando ex ignorantia desunt, non tamen admittitur, vt sine illis homo saluetur, exempli gratia: Fides CHRISTI est ad salutem necessaria; quòd si cui Euangelium non annuntietur, excusabitur quidem à præcepto credendi, id est, non peccabit ex eo, quòd non credit in CHRISTVM, sed vitam æternam minimè consequetur, ad quam cōsequendam CHRISTI fidem habere necesse est. Atque idem de Baptismo dicere licet, sine quo nemo saluus efficitur, siue occupatus circa res alias, siue oblitus Baptismi fingatur. Intelligimus ergo ad Diuinam prouidentiam pertinere, vt quo voluit vel fi-

Confutat autor opinionem Gabr. & pbat opinionem D. Thomæ.

Ad salutē necessariū contingit esse aliqd duob. modis, vel necessitate præcepti, vel necessitate medij.

Sicut fides & Baptismus reipsa vel certè voto suſceptus nō solùm necessitate præcepti, sed etiam necessitate medij necessaria sũt ad salutē, ita & Pœnitentia in lapso.

dem, vel Baptiſmum, medium ad ſalutem præſtituere, facienti quod in ſe eſt, nunquam deneget tale medium. Sic igitur, cùm Pœnitentia ſit ad ſalutem medium neceſſarium, (quod abunde Sacrarum etiam literarum teſtimonijs oſtenſum eſt) Diuinæ procurationis eſſe conuincitur, vt facienti, quod poteſt, ea ſuggerat, quæ fuerint huic remedio adhibendo neceſſaria.

ERRANT *deinde vehementer, quòd teſtimonia illa ſcripturæ Sacræ de Pœnitentia formali vel virtuali interpretantur: idq́ue vt opinionem ſuam pugnaciſſimè defendant. At ſi ſemel hanc nobis licentiam interpretandi permittimus, facilè quoque cætera media ad ſalutem præfinita, per eandem expoſitionem eludemus. Fides quippe* CHRISTI *explicabitur ad ſalutem neceſſaria formaliter, vel virtualiter: Votum etiam Baptiſmi dicetur neceſſarium formale, vel virtuale.*

Scriptura sacra cùm de necessitate Pœnitentiæ loquitur, interpretib. sanctis

PRÆTEREA, *cùm Sancti omnes de Pœnitentia formali & explicata prædicta teſtimonia interpretentur, temere & inconſideratè in contrariam intelligentiam peruertuntur.*

PRÆ-

PRÆTEREA, talem interpretationem admittentes, in nullo euentu probare poterunt, formalem Pœnitentiam esse necessariam. Dicemus enim illis, etiam cum peccata memoriæ occurrunt, non oportere formaliter expliciteq; dolere, neq; id refelli aliquo testimonio potest; quoniam Charitas est Pœnitentia virtualis, quæ sufficere dicetur; quoniam locis præscriptis formalis Pœnitentia non præscribitur. Ita, si huic expositioni dabitur locus, satis erit ad salutem noua vita, sine detestatione veteris, quæ est hæresis Lutherana. Patribus de Pœnitentia formali seu explicita debet intelligi.

Quædam insuper testimonia de Pœnitentia virtuali exponere, impudentiæ manifestissimæ fuerit, vt illud Ioëlis. 2. Conuertimi ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu, & scindite corda vestra. *Illud item actor.* 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum. *Quod quidem testimonium si de Pœnitentia virtuali volumus exponere, in eum errorem incidimus, quem paulò antè reprobauimus, hoc est, Baptismum sine Pœnitentia formali peccata remittere. Verùm hæc missa facio, (quæ tamen decernere controuersiam possunt)* Quia nec ipsa Scriptura aliter se patitur intelligi. Suprà ostensum est, nec baptismũ sine aliqua Pœnitentia remittere adultis peccata

possunt) illud quæro, si cui peccatori Diuina bonitas occurrat, eo etiam tempore, quo nec diligere DEVM, *nec Pœnitentiam agere tenetur, non occurrant autem peccata, videlicet occupatißimo in Diuinæ bonitatis contemplatione, Quæro tum (inquam) an isti habenti actum dilectionis, peccata sine Pœnitentia condonentur? Nam si condonantur; ergo etiam quando non tenebatur ille, aut* DEVM *diligere, aut in* DEI *contemplatione versari, remißionem peccatorum consequetur sine Pœnitentia: Quod vel isti quoque concedere verentur. Sin autem non condonantur, nec ille peccator potest in actum dilectionis sine Pœnitentiæ actu prodire; ergo Pœnitentia formalis (quod modò contendimus) est ad remißionem peccatorum necessaria. Atque (vt sæpe iam diximus) ad Diuinam procurationem spectat, vt nullus peccator in actum dilectionis prodeat, cùm primũ ad* DEVM *conuertitur, quin simul, quemadmodum bonum per amorem amplectitur, ita etiam odio malum* Actor. 3. *prosequatur*: Pœnitemini (*inquit D. Petr.*) & conuertimini, vt deleantur peccata vestra.

ACCEDIT *illa quoq; caussa, quòd cùm Sacra-*

cramentum Pœnitentiæ baptizatis tam sit necessarium ad salutem, quàm Baptismus non baptizatis, (quod suo postea loco demonstrabitur) certè sicut sine Baptismo in re vel in voto, nemo adultus salutem consequi potest, ita sine Pœnitentiæ Sacramento in re vel in voto saluatur nemo. Votum autem Sacramenti Pœnitentiæ nullus habet sine peccatorum & memoria & displicentia; *verius est igitur nimirũ illud, quod nos asserimus, sine Pœnitentiæ actu per solam Charitatem neminem posse saluari.

*Per solam Charitatẽ sine Pœnitentiæ actu non obtingit peccatorum remissio.

SED de Martyrio quæstio difficilior est: Nam eam sine Pœnitentia peccata etiam mortalia remittere, iuniores ferè tradunt, Scotus 4. d. 14. q. 2. Gabriel eâdem distin. & q. Imò & D. Thom. videtur in hanc sententiam ire, 3. p. q. 87. art. 1. Nam secundum argumentum erat huiusmodi: Pœnitentia non est sine actuali displicentia peccatorum; sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia eorum, sicut patet in eo, qui dormiens occideretur propter CHRISTUM; ergo peccata venialia possunt remitti sine Pœnitentia. Cui argumento D. Thom. respondet, quòd passio pro CHRISTO suscepta obtinet vim Baptismi, & ideò purgat

Respondetur etiam ad primã rationem q̃stionis principalis speciatim de Martyrio: vtrũ istud sine Pœnitentia susceptum peccata mortalia remittat.

ab omni culpa, & veniali, & mortali; nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem. Hactenus D. Thom.

AT, etiamsi homo non doleat, aut culpas in memoria habeat, (modò tamen velit placere DEO in omnibus, & vitam pro illo fundere) non habet voluntatem peccato actualiter inhærentem; ergo (iuxta D. Thomæ placitum) passio pro CHRISTO suscepta, sine Pœnitentia, mortalia peccata remittit.

Autoris sententia, neque passionem pro CHRISTO susceptam sine Pœnitētia remittere peccata mortalia absq; aliquā Pœnitentia seu displicentia ipsorū actuali.

VERUM, sententia contraria mihi ex animo exuri non potest. Nam persuasa est & autoritate maiorum, & graui constantiq; ratione, ac fieri potest, vt errem, sed ita prorsus existimo. Primùm enim passio pro CHRISTO suscepta, si à Charitate non existit, nihil valet ad culpæ mortalis remissionem, vt D. Thom. autor est. 2.2. q. 124. art. 2. ad 2. & 3. p. q. 66. art. 12. ad 2. Item & D. Augustinus, contra Crescon. lib. 2. cap. 12. Imò adeò D. Paulus. 1. ad Corinth. 13. inquiens : Si corpus meum tradidero, ita, vt ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *Charitas autem in eo, qui peccauit mortaliter, non remittit peccatum sine Pœnitentia (vt idem*

idem D. Thom. scribit 3. p. q. 84. art. 5. ad. 2.) ergo nec martyrium. Et confirmatur: Quia voluntas efficax martyrij & martyrium actu susceptum, quantum ad essentialia (vt hîc supponimus) nihil differunt. Si ergo martyrium sine Pœnitentia peccatum mortale remittit, ac proinde gloriam meretur æternam, & voluntas quoq; efficax martyrij idem sine Pœnitentia dubio procul efficeret.

Communio Catholicæ Ecclesiæ mediũ ad salutem necessariũ.

PRÆTEREA, passio pro CHIRSTO suscepta in eo, qui fuit aut schismaticus vel hæreticus, non remittit peccatum hæresis vel schismatis, nisi priùs homo Ecclesiæ Catholicæ fuerit aggregatus; ergo nec remittit eiusmodi peccata, nisi homo pœniteat. Nam verbis Scholæ vsitatis quandoq; vtimur, nec vllum aut verborum fucum, aut eloquentiæ ornatum adhibere volumus, sed tantùm confirmandæ veritati curam operamq; nauare. Antecedens igitur nostræ huius argumentationis, præterquàm quòd habetur ex D. Cypriano libr. Epistolarum, Epist. 2. ad Antonianum, atq; ex D. August. tum sæpe aliâs, tum lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 11. & lib. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 17. definitur etiã in Concil. Floren. sub Eugenio. 4. Con-

Consequentia verò probatur : Quia sicut fides, & Ecclesiæ Catholicæ vnitas, sunt media ad salutem necessaria, ita & Pœnitentia.

Absq; Baptismo suscepto in re aut in voto non datur salus.

PRÆTEREA, *si quis ante Baptismum mortem pro* DEO *oppetat, non consequetur salutem sine voto Baptismi, si re ipsa baptizari non potest; ergo nec post Baptismum, si peccauit mortaliter consequetur salutem sine Pœnitentiæ Sacramento, aut in re, aut in voto suscepto. Antecedens, quod assumpsimus, Thomas Vualdensis lib. de Sacramentis, cap. 97. & 105. D. præsertim Augustini testimonio confirmat, lib. 4. de Bapt. contra Donatist. cap. 21. & 22. Non enim mors pro* DEO *suscepta, iam Euangelio promulgato, sine fide* CHRISTI *& Ecclesiæ salutem præstare potest. At consequentia vel ex eo liquet, quòd sicut Baptismi Sacramentum est ad salutem necessarium his, qui antè peccauerunt, ita & Pœnitentia his, qui peccauerunt post Baptismum.*

ADDE *illud quoq;, quòd si martyri peccata in mentem veniant etiam in ipso martyrij agone constituto, non saluabitur, si non doleat; ergo martyrio etiam instante, Pœnitentia necessaria est. Antecedens patet, quia si Confes-*

sor

ſor occurrat, citra Sacramentum ſalus illi non veniet, eò quòd Diuinum præceptum de confeſſione eſt. Cùm igitur de contritione etiam interiori Diuinum præceptum ſit, (quod iam iam manifeſtum erit) fit cõſequens, vt ſi homo martyrio expoſitus, de peccatis memoriæ occurrentibus Pœnitentiam non agit, Diuini præcepti violator exiſtit.

RIDICVLVM *verò eſt, quod fingunt iſti, martyrium homini oblatum memoriam peccatorum abolere: Cùm è diuerſo pœnæ inopinatò etiam incidentes, ſoleant culparum memoriam vel dormientem excitare. In cuius rei exemplum adducit Chryſoſtomus Hom. 4. de Diuite & Lazaro, fratres Ioſeph, quibus cùm peccati iam penè obliterati veniſſet in mentẽ,* meritò *(inquiunt)* hæc patimur, quia peccauimus in fratrẽ noſtrum. *Tres item pueri in camino ignis ardentis,* in veritate & in iudicio *(aiũt)* induxiſti hæc omnia propter peccata noſtra, peccauimus enim, &c. *Et Propheta:* In die *(inquit)* tribulationis DEVM exquiſiui manibus meis. *Et paulò pòſt:* Et meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebã ſpiritum meũ, &c.

Pœnæ in memoriã reuocare ſolent peccata.

Geneſ. 42.

Daniel. 3.

Pſalm. 76.

Martyrium

Martyrium itaque occurrens, non memoriam peccatorum aut tollit, aut impedit, sed potiùs excitat. Quare nihil caussæ video, cur Pænitentia ad salutem necessaria martyri desit; quin in ipso sanguine culpas maximè abluet, quas antè commisit. Equidem ita sentio, & (vt reor ipse) sentiet vnusquisq; vestrûm, si rem non ex autoritate aduersariorum, sed ex ratione pensetis. Nec enim minorem vim habet Baptismus in remittendis culpis, quàm martyrium, quod veluti Baptismi vicarium est (vt D. Augustinus tradidit lib. 4. de Baptismo contra Donatist. cap. 22. & sequentibus) referturq; de Consecrati. dist. 4. cap. Baptismi vicem. Sed Baptismus, aliâs efficacissimum contra omnia peccata remedium, sine Pænitentia tamen aliqua præuia, peccatorum mortalium non efficit remissionem; ergo nec martyrium, nisi nouis oraculis iuniores à medijs ad salutem necessarijs martyres adultos velint excipere, quod qua ratione faciant, haud satis intelligo.

Martyriū supplet vicem baptismi, si huius suscipiendi desit opportunitas.

Inhærenti peccato mortali atq; ita dormienti si mors pro

NEC D. Thom. *vnquam asseruit dormienti in peccato mortali per passionē pro* CHRISTO *illatam remitti peccatum sine aliquo præcedenti dolore; non enim sine Charitate passio valet,*

valet, vt locis citatis D. Thomas astruxit. Et cùm eo loco Martyrium Baptismo comparauerit, idem profectò asseruit, Baptismum omnia peccata remittere, tam mortalia, quàm venialia, dummodò voluntatem peccato non inuenerit inhærentem. Nec proinde licet colligere, Baptismum vel dormienti, vel vigilanti, sine Pœnitentia mortalia abolere peccata. Quare nec de Martyrio id ex mente D. Thomæ colligi potest, nisi suo ipsius testimonio virum alioqui doctissimum velis vrgere, vt concedat dormienti in peccato mortali, qui nec contritionem, nec attritionem habuit vnquam, per mortem pro CHRISTO violenter illatam, æternam conferri salutem. Quod tam absurdum est, quàm quod absurdissimum.

CHRISTO inferatur, non remittit ei peccatũ mortale.

POENARVM igitur remissio solet dici remissio peccatorum, vt patet in indulgentijs, quæ passim hoc nomine conceduntur. Credit itaque D. Thom. per Baptismum & Martyrium, omnem pœnam siue peccati venialis siue mortalis aboleri, supposita tamen remissione mortalis culpæ, quæ adulto sine dispositione voluntatis prauia, contingere non potest. Culpæ etiam veniales per Baptismum adulto dormienti re-

Remissa culpa quãdoq; pœna restat lueda, cuius etiam vel solius remissio quandoq; peccati remissio dicitur.

mittuntur: Non enim adultus dormiens Baptiſmum ſuſcipit, niſi prius vigilans voluerit baptizari. Cùm autem Baptiſmus ſit Pœnitentia virtualis omnium peccatorum, eo ipſo, quòd quis Baptiſmum voluit, Pœnitentiam habuit omnium virtualem, quam ad venialem remiſsionem ſatis eſſe, D. Thomas illo loco maniſeſtiſsimè docuit. Et confirmatur: Quia ſi quis vigilans cum attritione peccatorum mortalium, nullam habens memoriam venialium, accederet ad Baptiſmum, conſequeretur plenariam remiſsionem omnium peccatorum; ergo & dormiens, ſi habuit contritionem mortalium, venialium remiſsionem conſequetur. Confirmatur rurſum, quia ſi Baptiſmus non remitteret venialia, quibus mens inhæret habitualiter, profectò vix vllus reperiretur, qui per Baptiſmum conſequeretur innocentiam, ac totius pœnæ remiſsionem. Nec me fugit Caietanum aliter iudicâſſe: Sed ita res humanæ habent, nos non probamus aliena, alij reprobabunt noſtra. Intelligo ergo D. Thomã, vt illi ſecundo argumento reſponderet, id ſenſiſſe; quòd tam Baptiſmus, quàm paſsio pro CHRISTO ſuſcepta, ſine aliqua Pœnitentia formali, remittunt omnia venia-

Part. 3. q. 87. art. 1. ad 2.

Vera & germana D. Thomæ ſententia de propoſito dubio, vtrùm ſine formali

venialia, quantum ad culpam & quantum ad pœnam, nisi voluntas actualiter committat veniale peccatum, quod in Baptismo facile est, in Martyrio non item. Nam ferè, dum quis patitur pro CHRISTO, auertit animum ab omni peccato, etiam veniali. Sed siue baptizatus, siue pro CHRISTO moriens, actualem obicem opponeret siue Baptismo, seu Martyrio, iam effectus remissionis illius culpæ impediretur. Ita cùm dormiens nihil actu obijciat virtuti vel Baptismi vel martyrij, omnium venialium veniam sine formali displicentia consequetur. Quamobrem illa exceptio, nisi actualiter voluntatē peccato inuenerit inhærentē, non est referenda ad remissionē mortalium, sed ad remissionem venialium. Asseuerat.n. D.Th. Pœnitentiam explicitam esse necessariam ad mortalium remissionem; quare non statim asseruisset, dormienti in peccato mortali sine aliquo actu & dispositione præuia, aut per Baptismum, aut per mortem extrinsecus illatā, mortalia peccata condonari.

Pœnitentia remittantur peccata mortalia per martyrium, vel etiam per baptismū, de quo in dubio priori.

DE Eleemosyna verò facilior quæstio est; nam dupliciter intelligi possunt ea testimonia, quæ illi tribuant remissionē peccatorum. Prius

Respondetur etiam ad primã rationem quæstionis principalis speciatim de Eleemosyna. *vt ad pœnas pro peccatis debitas omnia referantur, iuxta illud Daniel. 4.* Peccata tua Eleemosynis redime. *Redimuntur enim pœnæ pro peccatis debitæ non alio pretio magis, quàm Eleemosynis. Posteriùs etiam in hunc sensum intelligi possunt, vt pollicitatio Diuinæ misericordiæ significetur ijs, qui fuerint misericordes, vt etiamsi in peccatis sint, per Eleemosynas tamen, id consequantur, vt ex* DEI *gratia & beneficio conuersio cordis illis aliquando præstetur; sic enim scriptum est:* Frange esurienti panem tuum, egenos vagosq; induc in domum tuam; cùm videris nudũ operi eum, & carnem tuam ne despexeris; tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citiùs orietur; orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. *Et iterum:** Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cõsequentur.† *Ex quibus liquidò patet, quid ad reliqua dicendum sit; nolo enim esse longus in singulis explicandis. Sed & secundum argumentum principale cum sua confirmatione, ex his, qui diximus, facilè soluitur.*

Esa. 58.

*Matth. 5.

† Ex dictis patet etiã speciatim responsio ad illud de iniũriarũ remissione & de reductiõe peccatoris, & de Pœnitentia, & ad secundum rationem principalẽ dubitandi.

Ad tertiã

VLTIMO verò, quoniam peculiarem habet dif-

difficultatem, peculiariter quoq; diluendum est: Quærit enim, an specialis Pœnitentia de singulis mortalibus sit ad salutem necessaria; an potiùs satis sit Pœnitentia de omnibus confusa & generalis. Et quamuis sciam, multa à multis de hac quæstione fuisse disputata, id ego tamen ex D. Tho. sententia semper & intellexi & credidi, in omni lege, siue Naturæ, siue Scripturæ, siue Gratiæ, non sat fuisse ad peccatorum mortalium remissionem, in genere confuséque dolere, sed specialem distinctamq; de singulis Pœnitentiam requiri: Cuius rei explicandæ gratia, dupliciter de contritione loqui possumus: Vno modo secundùm se, quatenus est actus virtutis; alio modo in ordine ad Confessionem, quatenus est pars Sacramenti.

rationem principalē dubitādi itidem respondetur vbi pulchrè discutitur istud solenne dubium: Vtrùm specialis Pœnitentia singulis mortalibus sit necessaria.

DEINDE *notandum, dupliciter posse intelligi, contritionem specialem de singulis esse necessariam: Primùm necessitate præcepti, deinde necessitate finis.*

PRÆTEREA, *contritionem de singulis mortalibus esse necessariam, duobus modis accipi potest: Priùs sic, vt ad singula peccata mortalia requirantur singulæ contritiones, vel secundùm numerum, vel secundùm speciem. Po-*

sterius sic, vt vna contritio sit distincta de singulis, quemadmodum si singulis peccatis in memoriam reuocatis, de illis vno eodemq; dolore doleam.

1. Conclusio. *TVNC sit prima Conclusio*: Non requiruntur singulæ contritiones ad singula mortalia secundùm numerum, imò nec secundùm speciem quidem, vt videlicet, quot sunt peccata vel numero vel specie, tot exigantur dolores. *Vno enim actu & confiteri & conteri de multis speciebus peccatorum possumus; ergo nec absolutè, nec in ordine ad Confeßionem, in illum sensum requiritur specialis distinctaque contritio.*

2. Conclusio. *SECVNDA Conclusio*: In ordine ad Confessionẽ, requiritur contritio de singulis distincta, non solùm secundùm speciem, sed etiam secundùm numerum. *Quia contritio includit simul propositum confitendi singula mortalia; non secundùm speciem modò, verùm etiam secundùm numerum. Ac præterea, cùm homo confitetur, detestatur ea peccata, quæ cõfitetur, nisi sit ficta Confeßio. Quare actus interior Pœnitentiæ, à quo exterior Confeßio proficiscitur, singula mortalia, quæ sub Con-*

Oportet confiteri peccata nõ solùm secundùm speciẽ verùm etiam secundùm numerũ.

Confeſſionẽ cadunt, reſpicit. Ideo enim confitetur ea, vt deſtruat illa, & pro ijs Deo *ſatisfaciat. Quapropter, vt Confeſſio de ſingulis mortalibus eſt ad ſalutem neceſſaria, etiam neceſſitate finis, ita & contritio de ſingulis, in noua lege eſt neceſſaria.*

Tertia Concluſio: Contritio de ſingulis mortalibus ſpecialis & diſtincta, neceſſaria eſt ad ſalutem, non ſolùm neceſſitate præcepti, verùm etiam neceſſitate finis: Fuitque ſemper in omni lege neceſſaria etiã ſine ordine ad Cõfeſſionem. *Itaq; non ſufficit contritio generalis, qua doleo me fuiſſe peccatorem, ſed requiritur ſpecialis, quæ diſtinctè feratur in ſingula, vt ſcilicet peccatis præteritis in memoriam reuocatis, voluntas vnica contritione vniuerſa illa deteſtetur, velitque pro vniuerſis* Deo *ſatisfacere. Hæc quippe ſat erit, hancque nos Pœnitentiam ſpecialem ac diſtinctam appellamus. Nam ſi vnico verbo Sacerdoti ſignificare poſſem diuerſa peccata mea, illa eſſet ſpecialis diſtinctaque Confeſſio. Quocirca cùm Pœnitentia Confeſſioque interior peccatorum hominis ad* Devm *ſit, vnicus ille actus, qui fertur in peccata, diſtincta* 3. Concluſio.

& specialiter cognita, specialis Pœnitentia & vocatur & est. Asserimus autem hanc non aliter requiri, ac rationem dati & accepti à dispensatore. Quam quidem confusam & generalem nemo arbitraretur idoneam, distinctam & specialem omnes existimarent necessariam.

SIC verò explicata D. Thomæ sententia, haud sanè intelligo, cur viris doctis probari non debeat: Eò vel maximè, quòd Pœnitentiam hanc specialem atque distinctam sic intelligi volumus ad salutem necessariam, vt reliqua media, quæ nisi in tempore adhiberi non queunt. Nempe hoc pacto, vt si distinctè de omnibus specialiter doleatur. Sin autem, vel per angustiam temporis, vel per aliam caussam, id fieri non poßit, habeatur quidem animus votumq́, si facultas adesset, specialiter & distributè de singulis pœnitendi.

Limitatur tertia Cōclusio, quæ vniuersalis videri poterat.

HANC Conclusionem D. Thomas habet, 12. q. 113. art. 5. ad. 3. inquiens: In tempore præcedenti iustificationem, oportet, vt homo singula peccata, quæ cōmisit, detestetur, quorum memoriam habet. Et ex tali consideratione præcedenti subsequitur in animo quidam motus dete-

stantis

ſtantis vniuerſaliter omnia peccata commiſſa, inter quæ etiam includuntur peccata obliuioni tradita; quia homo in ſtatu illo eſt ſic diſpoſitus, vt etiam de his, quæ nō meminit contereretur, ſi memoriæ adeſſent. *Ecce quemadmodum intelligit D. Thomas ſpecialem contritionem eſſe neceſſariam & ad ſalutem, & ad remißionem peccatorum. Et de veritate q.28.art.5. ad* 4. Ad iuſtificationē *(inquit)* non requiritur, quòd in ipſo iuſtificationis momento aliquis de peccatis ſingulis cogitet. Recogitatio autem ſingulorum peccatorum, debet vel præcedere, vel ſaltem ſequi iuſtificationem. *Et 3.p.q.87.art.1.* Ad remiſſionem peccati mortalis *(ait)* requiritur, vt homo actualiter peccatū mortale commiſſum deteſtetur, vt, ſcilicet, quantum in ipſo eſt, diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, vt ſingula deteſtetur. *Idem in 4. diſt.17. q.3.art.2. ad ſecundum.*

Pœnitens diligentiā adhibere debet ad rememorandū ſingula peccata mortalia, quæ admiſit, &c.

EANDEM *ſententiam tenet Durandus, diſt. 17. q. 2. ad primum Adrianus, q.3. de Baptiſmo circa finem. Et Richard.diſt.16.art.4.*

q. 2. Certè necessariam esse saltem necessitate præcepti huiusmodi contritionem, Paludanus asserit, distinct. 17. q. 1. art. 2. Conclusione 5. & Alexander Alensis, 4. p. q. 69. membro 8. art. 2.

D. Augustinus Cap. 17.

IDEM *quoq; mihi videtur sentire D. Augustin. de vera & falsa Pœnitent. cap. 9. 14. & 17. Cuius verba referuntur de Pœnitentia, dist. 3. cap. sunt plures. & dist. 5. cap. 1.* Versum (*inquit*) puto, qui dolet de crimine, conuersum, qui dolet de omni eius, quam exposuimus varietate. *Exposuerat autem eam varietatem capit. 14. secundùm circumstantias specialiter & considerandas, & deplorandas.*

D. Chryso.

ET *D. Chrysostomus in fine primi libri de contritione cordis:* Hoc est, quod exposcitur à nobis, vt semper recordemur mala nostra, & ad animum reuocemus, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, vt pro ijs supplicemus DEO. *Sed apertiùs in 2. lib. etiam circa finem:* Oportebat nos semper non solùm scire exomologesim, & confiteri, quia in nobis multa delicta sunt, verùm & vnũquodq; peccatũ, & maius & minus, quasi in libro

Frequẽter recognoscenda & deplorãda admissa peccata, ex sententia D. August. & D. Chry.

ita

ita in corde noſtro habere deſcriptum, idque frequentiùs recognoſcere, atque ante oculos ponere, & tanquam hæc nuper admiſſa lugere, &c. *Nec te moueat, quòd Confeßionis D. Chryſoſtom. meminit; loquitur enim de Confeßione, quæ fit* DEO, *non de ea, quæ fit Sacerdotibus, vt poſteriùs oſtendemus. Et adhuc manifeſtiùs, Hom. 4. de Lazaro circa finem:* Singulis horis & diebus renouemus apud nos hoc iudicium; ſententiã aduerſùs nos ipſos feramus, omniq; modo conemur confiteri DEO. Nam ſi noſmetipſos iudicaremus (*vt Paulus ait*) non vtiq; iudicaremur à DOMINO. Vt igitur nec puniamur, nec pœnas demus, in ſuam quiſq; conſcientiam ingrediatur, vitamque explicet, cunctiſque commiſſis diligenter excuſſis, condemnet animam, quę hæc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat cruciétq; ſuã ipſius mentem, ſupplicium à ſeipſo exigat pro peccatis. *Hactenus D. Chryſoſtom. Et D. Gregorius lib. 4. Moral. cap. 17. Et libro 8. cap. 16. in illud:* Confabulabor cum amaritudine animæ meæ; enumerando ſcilicet ſingula mala, quæ

ſoſtomi D. Gregorij Imò & ex autoritate & cõmonione ſacrarum literarum.

1. Cor. 11.

D.Gregor. quæ feci. *Ita enim D. Gregorius interpretatur. Cuius verba non grauarer equidem recitare, nisi aliò festinaret oratio.*

PRÆTEREA, in huius rei confirmationem nec Sacrarum quidem literarum deesse nobis poterunt testimonia, vt illud: Recogitabò tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. *Non autem esset opus antè acti temporis vitam expendere in amaritudine animæ, si Pœnitentia generalis & confusa sufficeret.* (Esaiæ 38.)

ILLVD quoq;: Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, hoc est, examen & inquisitionem. *De qua Apostolus*: Probet seipsum homo. (Ezech. 18. 1. Cor. 11.)

ET illud Dauid: Cogitaui dies antiquos, & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. *Legit autem D. Augustinus:* Scrutabar spiritum meum, *& ait:* Seipsum interrogabat, seipsum examinabat, in se iudex erat. (Psal. 76. Psalmi 76. versiculus exponitur à D. Augustino.)

PRÆTEREA, si generalis Pœnitentia satis esset, quorsum illa tam anxia cura petendi:

Ab occultis meis munda me, DOMINE, & ab alienis parce seruo tuo? *Nimirum luce clariùs Propheta significat, delicta sua se solitum scrutari, & pro occultis, quæ vel adhibita diligentia intelligere non potuit, deprecari, cùm ait:* Delicta quis intelligit, ab occultis meis, &c. Psalm. 18.

PRÆTEREA, si cui, dum conuertitur, tria mortalia, quæ fecit, distinctè in mentem veniunt, hoc est, adulterium, sacrilegium, homicidium: Quæro, an satis fuerit, reiecta illorum speciali memoria, verè de omnibus, quæ fecit, confusè dolere. Nam si satis non est, id nos asserimus; sin satis est, semperque in omni lege fuit, certè examen illud tam exquisitum in peccatis mortalibus & commemorandis & deplorandis, quod in omni retrò tempore parentes nostri fecerunt, docetur non fuisse necessarium.

PRÆTEREA; Pœnitentia exterior propter interiorem est; at exterior tam in lege noua, quàm in veteri, distincta & specialis fuerit oportuit. Nam in veteri lege pro varijs peccatis varia fuerunt sacrificia definita: In noua quoq; Pœnitentiæ Sacramentum specialem di- Distincta & specialis peccatorũ Pœnitentia etiã in lege veteri fuit requisita.

Specialis & distincta peccatorum cõfessio exigitur.

stinctamq́; de singulis exigit Confeßionem. Ac reuera lex Euangelica, quantum animi mei coniectura colligere possum, non astringit nos, vt specialiùs de peccatis doleremus, quàm in lege Naturæ vel Scripturæ homines tenebantur. Sed id conceßit, vt quam Pœnitentiam olim in delicti compensationem atq; vindictam coram D E O *agere oportebat, eandem ageremus apud Sacerdotem, qui locum* D E I *teneret in terris.*

Specialis item peccatorum contritio exigitur: Et cõtritio autem & confessio eiusmodi requiruntur ꝓpter naturam iudicij in quo Pœnitentia versatur.

*N*E C *egò video, cur* C H R I S T V S *in Euangelio præceperit de singulis exteriorem Pœnitentiam, nisi quia requirebatur interior de singulis, vt exterius signum visibile interiori rei signatæ inuisibili responderet. Nõ igitur (quod quidam arbitrantur) contritio specialis propter Confeßionẽ exigitur, sed è diuerso Confeßio specialis propter contritionem; vtraq; autem propter iudicij naturam. Omnis quippe iudex, cui iudicandi est autoritas demandata, reorum delicta inquirere atque examinare debet speciatim, vt iuxta culparum mensuram, sit & pœnarum moderatio. Sic in Euangelica lege, iudicium de peccatis Sacerdotibus delegatum est, qui vt fideliter suum munus exequantur, non habent esse contenti peccata si solùm in genere cognoscant,*

cant, sed habet interrogare etiam specialia delicta, ac delictorum adiacentes circumstantias. At in lege Naturæ hoc iudiciũ erat ipsi peccatori cõmissum, vt ipse idem & esset testis, & accusator, & iudex. Vnde ait Scriptura: Si impius egerit Pœnitentiã ab omnibus peccatis, & fecerit iudicium. *Et iterum:* Feci iudicium & iustitiam, non tradas me calumniantibus me. *Quam ob rem peccator in propria caussa iudex effectus, nisi expendat delicta propria, nisi diligenter seipsum interroget & examinet, vt ex qualitate & quantitate culparum, imponat sibi Pœnitentiæ modum, certè infidelis iudicij, imò iniqui, pœnas daturus est apud æquissimum iudicem. Hæc Naturæ ratio est, quis negat? Huic Sacræ literæ consentiunt, hanc sancti Doctores insinuant, huius vim Diuus Thomas intuitus tertiam illam Conclusionem asseruit. Qua etiam asserenda, nos multa diximus non penitùs absona aut contemnenda. Sed si quid melius quisquam afferre poterit, nobis volentibus & gratulantibus facturus est. De tertia igitur controuersia satis.*

Ezech. 18.

Psalm. 118.

Ex quantitate & qualitate culparum imponendus Pœnitentiæ modus

PARS

PARS QVARTA.

Quarta principalis Quæstio.

QVARTA iam sequitur: An de Pœnitentiæ virtute sit peculiare præceptum.

Rationes dubitandi pro parte negatiua. 22.q.14. art.2.

SVNT *enim Theologi & fuerunt, quorum opinione de actu Pœnitentiæ speciali præceptum nullum est. Hanc verò sententiam in primis suadent testimonio D. Thomæ asserentis,*

I. *quòd permanere in peccato vsq; ad mortem non est speciale peccatum, sed quædam peccati circumstantia. Et tamen si esset de Pœnitentia speciale præceptum, omissio illius specialis culpa sine dubio esset.*

II. *PRÆTEREA, si de Pœnitentia mandatum speciale esset, id ea esset ratione, maximè, quòd Pœnitentia est medium necessarium ad salutem. Hoc verò argumentum infirmum est; quoniam gratia DEI est ad salutem homini necessaria, de qua tamen habenda nullum est peculiare præceptum. Et confirmatur: Nam huiusmodi præceptum non alio testimonio magis assereretur, quàm eo Luc.cap.13.* Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

bitis. *At exinde, nihil tale colligi rectè potest. Pari siquidem loquendi forma sanè dicitur; nisi gratiam habueritis, omnis peribitis. Vnde tamen non fit, vt ex præcepto peculiari gratiam habere teneamur. Cumq; Pœnitentia supponat peccatum antecedens, nisi quis Pœnitentiam egerit, peribit; non ex Impœnitentiæ culpa, sed ex antecedenti peccato, quòd sine Pœnitentia deleri non poterat.*

PRO *parte verò contraria illud est, quòd eodē tenore in Euāgelio proponitur lex Baptismi & Pœnitentiæ. Nam quemadmodū scriptū est:* Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non potest intrare in regnū DEI. *Ita quoq; scriptum est:* Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes peribitis. *Colligunt autem Catholici, legem illam Baptismi speciale continere præceptum: Quare & Pœnitentiæ lex præceptum speciale continet.*

Ratio probans pro parte affirmatiua.

Vt sub præcepto speciali continetur baptismus ita etiā Pœnitentia.

IN *hac controuersia Præceptor meus olim, F. Franciscus Victoria, vir nostra ætate literis, ingenio, religioneq; clarissimus, partem tenuit negatiuam; addidit verò in huius rei confirmationem præter ea, quæ fecimus, alia quædam argumenta; quæ quoniam homo ingeniosus & do-*

Similia ferè & de præceptore suo excellentissimo Francisco Victoria & de seipso scribit initio lib. 12. de locis Theologicis.

ctus esse videbat infirma, asseruit tandem in hanc opionionem se venire ea pòtissimùm caussa atq; ratione, quòd nulla in contrarium esset, cui non posset facilè satisfieri, vt colligere inde in promptu liceat hominis eruditissimi modestiam pariter & ingenium. Nihil .n. pugnaciter pertinaciq; contentione defendere solebat, sed suam interim propriam priuatamq; sententiam liberè tueri, eandem postea simili libertate retractaturus, si melior forsitam opinionis aduersæ ratio succurrisset. Hac verò ingenij sui mira & beata facilitate, Scholæ nostræ, hoc est, D. Thom. prudentissimus habebatur interpres: Et quidem æquus libero iudicio, nulla eiusmodi astrictus necessitate, vt vellet nollet certa sibi esset tuenda sententia.

Sic Cicero loquitur lib. 1. de Nat. Deor.

HVIVS nos clarissimi viri vestigijs inhærentes in nullius verba iurauimus; nec apud nos tantum opinio præiudicata potest, vt etiam sine ratione valeat autoritas. Sed nostrum iudicium adhibentes alienum non, nisi caussa cognita, sequimur. Nam Ciceronis quotiescunq; incidunt, non sententijs modò, sed & verbis libenter vtimur, furtũq; libenter agnoscimus. Igitur vt eò (vnde huc digressi sumus) reuertamur. Argu-

gumenta quidem tametsi docti hominis, & copiosi, & nihil prætereuntis eorũ, quæ pro ea caussa dici possent, nunquam tamen ita me mouerunt, vt eis responderi posse diffiderem. Autoritas autem tanta planè me moueret, nisi ego opponerem non minorem Diui Thomæ, cuius rationes etiam quodam modo mihi videntur firmiores.

Autoritati Francisci à Victoria Autor autoritatem opponit D. Thom.

PRIMVM *itaque non ambigo, D. Thomam cum cæteris omnibus Scholasticis autoribus in hac sententia esse, quæ partem huius controuersiæ affirmatiuã amplectitur. Imò illud est princeps argumentum, quo hæc opinio refellitur, quòd nouitia sit, & in re quæ ad mores pertineat sine idonea ratione, communi Theologorum sensui refragetur. Diuus itaque Thomas pro comperto sumit, de Pœnitentia Diuinæ legis esse præceptum, nec id semel dicit, sed sæpiùs.* 4. *d.* 17. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 3. *& q.* 3. *art.* 1. *q.* 4. *&* 3. *p. quæstione* 84. *art.* 7. *ad* 1. *&* 2. *& quæstionis* 85. *articulo* 2. *in argumento in contrarium. Et* 2.2. *q.* 62. *articul. vltimo. Imò adeò, quæ D. Thomas art. illo* 2. *quæstionis* 14. *dixit, non modò hæc refellunt, verùm etiam confirmant. Nam si propositum non pœniten-*

Nouitia & singularis opinio, quod non sit peculiare p̃ceptũ Pœnitentiæ.

di speciale peccatum est, vt ibidem dicitur, qui fieri potest, vt de Pœnitentia non sit speciale præceptũ? Nempe si comedere præceptum non esset, propositum non comedendi specialis culpa non esset. Si ieiunandi præceptum peculiare non esset, ne peculiaris quidem culpa esset propositum non ieiunandi. Et hunc in modum cætera, quæ singulatim persequi longum est.

DEINDE, Pœnitere est actus specialis virtutis, ad salutem necessarius; ergo est in præcepto. Consequentia patet ex D. Thom. 22. q. 3. art. 2. & 3. p. q. 68. art. 1. vbi asserit, ea, quæ sunt necessaria ad salutem, cadere sub præceptis Diuinæ legis; & reuera id ostendit (nisi me animus fallit) Ratio manifesta: Non enim aliter meliùs possumus iudicare, an præcptum sit legis de quarumcunq; virtutum actibus, nisi ex eo, quòd ad finem legis sunt necessarij. Porrò, si finis primus legis idemq; præcipuus sine actu cuiusquam virtutis constare non potest, conuincimur sanè fateri, de huiusmodi actu præceptũ legislatoris esse, nisi insipientem atq; improuidũ in legibus necessarijs volumus defuisse. Atque hæc certa regula & forma est de præceptis legis, siue Naturæ, siue Scripturæ, siue Gratiæ,

An actus aliquis cõtineatur sub præcepto legis Diuinæ optimè colligitur ex illius actus necessitate ad finem legis Diuinæ.

tiæ, siue Humanæ, seu Diuinæ, philosophandi.

PRÆTEREA, de compensanda iniuria facta proximo, speciale præceptum est; ergo & de compensanda iniuria facta DEO; *sic enim D. Thomas 3. p. q. 84. art. 5. ad secundum argumentum.* De compensanda iniuria proximo facta speciale præceptum.

HVC accedit, quòd si cuius amicitiam violauimus, teneamur speciali præcepto dare operam, vt sarciamus; quemadmodum Matthæi 5. scriptum est; ergo DEI *amicitiam per peccatum mortale violatam, speciali præcepto sarcire tenemur, ac proinde Pœnitentiam agere.* De sarcienda violata amicitia speciale præceptum.

ILLVD prætereo (quod mihi maximo argumento poterat esse ad huius rei confirmationem) quòd ægroto corpori quisque tenetur medicinam necessariam adhibere, idq; ex speciali præcepto, quod habet diligere corpus; ex quo efficitur, cùm non minùs debeat amare animum, vt medicinam necessariam ægro animo adhibere teneatur. Videlicet quemadmodum instigante Naturæ lege (vt Tertullianus[a] *ait, & illum æmulatus*[b] *Diuus Hieronymus) hirundo pullos suos de succo oculat chelidoniæ, & dictamnum* De curando corpore ægroto speciale mandatũ.

[a] In lib. de Pœnitentia.
[b] In Ecclef. cap. 7.

cerui apperunt vulnerati, & cætera animantia bruta medicinas sibi Diuinitus attributas instigantur vt quærant; ita proculdubio incitat Diuina lex homines rationales, vt Pœnitentiã remedium vnicum & necessarium ad salutem animæ prosequantur.

Ad correptionem fraternam præcepto Charitatis obligamur

PRÆTEREA, præcepto Charitatis obligamur, media necessaria ad salutem fratris apponere (inde enim est fraternæ correptionis obligatio) ergo & media necessaria ad salutem nostram. Et confirmatur: Tenemur proximum à morte tum corporis, tum animæ liberare. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cùm potest, non excludit. 83.d.cap.1. *Igitur & nosmetipsos à corporali & spirituali morte tenemur eripere. Nec hîc (quod ad mores attinet) magnopere contendere debemus, an violetur præceptum Charitatis, an præceptum Pœnitentiæ; illud modò concedamus specialem nouamq; culpam esse non pœnitere, tametsi, quemadmodum cùm quis non comedit cibum necessarium ad salutem, immediatè quidem contra virtutem temperantiæ peccat, ex consequenti etiam contra Charitatem, ita qui non pœnitet, cùm videt ad salutem esse ne-*

Impœnitentiâ directè violatur præceptũ Pœnitentiæ, cõsequenter præceptũ charitatis.

cessa-

cessarium, directè quidem præceptum Pœnitentiæ violat, consequenter autem violat Charitatem.

PRÆTEREA, de Pœnitentia exteriore præceptum est; ergo & de interiore: Consequentia patet, quia si satisfactionem exteriorem DEVS *exigit, interiorem ac multò etiam magis requiret, quæ videlicet præcipua est in compensatione delicti. Antecedens verò certissimum est, si ea, quæ superiore controuersia diximus, teneantur, esse (inquam) exteriorem Pœnitentiam necessariam ad salutem. Actus quippe omnis virtutis exterior ad salutem necessarius, citra controuersiam in præcepto est.* Vtraq; Pœnitentia & interior & exterior requiritur, maximè autem interior. Omnis actus virtutis exterior ad salutem necessarius vtiq; in præcepto est.

SED *quid opus est multis? Si homini peccatori occurrat præceptum de diligendo* DEO, *simulq; peccatum memoriæ occurrat, illud quæro tandem, an teneatur conteri, an non; si non, ergo exiens in actum dilectionis, sine Pœnitentia iustificabitur, quod sanæ mentis nullus admittit, si etiam, iam habetur, quod volumus, de Pœnitentia esse speciale præceptum. Quod Tertullianus lib. de Pœnitentia disertè docet, inquiens:* Cùm iudex DEVS Iustitiæ charissimæ sibi exigendæ tuendæq; præsideat, Esse speciale præceptum Pœnitentiæ probat etiam auto-

ritate Tertulliani & Sacræ scripturæ.

& in eam omnem summam disciplinæ sanciat, dubitandum est, sicut in vniuersis actibus nostris, ita in Pœnitentiæ quoque caussa Iustitiam DEO præstandam esse? *Et paulò inferiùs*: Audaciam *(inquit)* existimo, de bono Diuini præcepti disputare. Nec enim quia bonum est, ideò auscultare debemus, sed quia DEVS præcepit. Ad exhibitionem obsequij prior est maiestas Diuinæ potestatis, prior est autoritas imperantis, quā vtilitas seruientis. Bonum est pœnitere, an non? quid reuoluis? DEVS præcipit; quod igitur DEVS tantopere cōmendat; quod etiam humano more sub deieratione testatur, summa vtiq; grauitate & aggredi & custodire debemus. *Hactenus Tertullianus.*

Si DEVM pro eo, ac debemus, diligimus, obsequeremur eius præceptis, non tam quia nobis vtilia, quā quia eius præcepta.

ET certè cum lex affirmatiuè præcipiat: Pœnitentiam agite, *rursumq; sub mortis interminatione subiungat*: Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis; *intelligi non potest, quibus alijs verbis legislator huiusmodi præceptum, si vellet, posset inducere*. *Omnis siquidem virtutis operatio, quæ verbo imperandi à lege præscribitur, aut in consilio est,*

Præceptū Pœnitentiæ sat clarè proponitur in Scriptura.

est, aut in præcepto. De opere verò, quod solùm in consilio esset, dici nulla ratione posset; nisi hoc feceritis, peribitis: De Pœnitentiæ igitur actu præceptum est. Quod eò magis mihi persuadeo, quòd Ioannes Baptista statim à principio populo proponit: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. *Eandem quoq; legem, eisdemq; verbis* CHRISTVS *primitus inuulgauit, Apostolisque inuulgandam iussit. Nullo autem pacto verisimile sit, consilia legis statim in initio à populis exigi. Quinimò, illud verisimilius est à turba præcepta, & ea quidem maximè necessaria cum primis requiri: Vnde & Marc.1.* Pœnitemini *(inquit)* & credite Euangelio: *Vt vtrunq; tanquam necessarium præceptum proponat, pœnitere, & Euangelio credere.* Matth.3. Matth.4. Marc.1.

NEC *illud leue testimonium est, quod habetur Apocalyp.2.* Age Pœnitentiam: sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi Pœnitentiam egeris.

HVC *illud adde Prouerbiorum 1.* Quia vocaui, & renuistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo. *Vocanti ergo ad Pœnitentiam*

renuere, speciale peccatum est, cui specialis pœna respondet, risus & subsannatio Diuinæ potestatis. Huic & aliud simile est Hieremiæ 7. Quia vocaui & non respondistis, faciam domui huic, &c. *Et Esaiæ* 65. Omnes in cæde corruetis, pro eo, quòd vocaui, & non respondistis. *Certè si ad Pœnitentiam vocanti, respondere consilium esset, non præceptum, nusquam* DOMINVS *pro huius omißione, tam grauem pœnam minaretur. Item Hieremiæ* 8. DEVS *conqueritur, quòd peccatores Pœnitentiam non agunt. Res est igitur debita ac proinde præcepta, siquidem* DEVS *expostulat, si non reddamus.*

Respondetur ad primam rationem dubitandi pro parte negatiua.

AD argumentum verò primum, quod ex D. Thom. autoritate sumitur, facilè respondetur: Impœnitentiam ibi accipi pro quocunque peccato, de quo Pœnitentia non fit. In qua significatione generale peccatum est, cùm fornicatio durans vsque ad mortem, homicidij quoque reatus, & quodlibet aliud simile malum, de quo homo Pœnitentiam non agit, Impœnitentia fit, etiamsi nulla culpa specialis interuenerit. Verbi gratia, Si fornicator, aut auarus subitò interiret, correptus aliquo fulmine, quo euentu

à præ-

à præcepto Pœnitentiæ excusari potuit: nec enim habuit spatium cogitandi, vt de peccatis pœniteret, tunc iuxta sententiam D. August. & D. Thomæ eiusmodi homo habuit finalem Impœnitentiam, peccatum, scilicet, quod non remittitur nec in hoc seculo, nec in futuro; generale quidem non speciale peccatum.

AD secundum, fateor eam esse caussam, vnde vel maximè liqueat Pœnitentiæ peculiare præceptum. Sed vt obiectionem repellamus, aduertendum est, medium ad salutem necessarium, esse in duplici differentia. Alterum, quòd non est actus virtutis, sed vel Pœnitentia vel habitus, quos DEVS *in nobis sine nobis operatur, vel etiam gratia & auxilium* DEI, *quod non nostrum, sed Diuinum opus est; & de huiusmodi medijs legis præcepta non sunt. Alterum mediũ actus virtutis est, atq; in nostra positum potestate; vt credere in* CHRISTVM, *confiteri fidem, suscipere Baptismũ, diligere* DEVM; *& de huiusmodi, pcepta legislatoris sunt. Quæ quoniã nõ de fine, sed de medijs ferũtur ad finẽ legis necessarijs, rectè colligimus, in omni lege, siue naturali siue scripta, tũ humana, tũ Diuina, ea media virtutis, q̃ nullo modo sunt ad finẽ legis necessa-*

Respondetur ad secũdam rationem dubitandi pro parte negatiua.

Mediũ ad salutem necessariũ duplicis generis.

cessaria, in consilio esse; quæ verò omnino necessaria, ea esse in præcepto: Vnde patet quid ad tertium argumentum respondendum sit.

Vtrùm præceptũ sit penitere statim de peccato mortali, ita vt peccatũ mortale nouũ sit, si quis non statim ac in peccatum incidit, Pœnitentiam agat. Videtur quod sic, ob rationes sequẽtes.

SED *illud tamen vrget vehementer, quòd eisdem argumẽtis, quibus ostendimus esse præceptum, ostendi æquè potest, homines obligari ad confestim Pœnitentiam agendam, vt peccatum mortale commiserint. Primùm enim D. Thomas 22. quæst. 62. artic. vltimo, vtrunque pariter affirmat, & teneri homines ex præcepto peccatum deserere, & statim id quidem: Vt qui rem alienam furto suscepit, restituere protinus sine mora aliqua debet. In 4. etiam distinct. 17. q. & articulis retrò citatis expressè tradit, hominem obligari ad pœnitendum, cùm peccata memoriæ occurrerint; quod est dicere, præceptum pœnitendi, nullas moras in peccatore permittere, qui peccati memoriam, & conscientiam habet.*

I. *Et ratio id videtur suadere: Nam cùm peccatum memoriæ occurrit, si homo non detestatur, ex consequenti consentit.*

II. DEINDE, *homo tenetur, illicò medicinam corporalem corpori necessariam adhibere. Ergo, & quàm primùm debet animo necessariam medicinam apponere.*

PRÆ-

PRÆTEREA, proximi offensi iniuriam teneor vbi primùm commodè possum, compensare; ergo & DEI. Antecedens notissimum est: Non enim celeriùs, qui damnum in pecunia dedit, tenetur satisfacere, quàm qui dedit in fama vel honore. Sed qui in pecunia dedit, restituere pensareq; damnum è vestigio debet; ergo & qui aliter quoquo modo proximum læsit. Et confirmatur: Nam si frater meus habet aliquid aduersum me, teneor illi extemplò reconciliari, vt patet Matth. 5. Igitur & teneor conciliare me DEO statim, quàm eius amicitiam per iniuriam violaui. III.

PRÆTEREA, simul atq; commodè possumus fratrem nostrum à morte animi liberare, id facere sine dubio tenemur; ergo & nosmetipsos à peccato mortali illicò tenemur eripere: Idq; eò magis, quòd peccatũ, quod mox per Pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit, *vt Grego. docuit Hom. 11. in Ezech. 3.* At qui periculo se exponit peribit in eo, *vt in Ecclesiastico legitur. Confirmat autem hoc vel maximè Leo Papa Epist. 69. ad Theodorum Episcopum, inquiens:* Oportet vnumquenq; Christianum conscientiæ IV.

Diligenter notanda hæc D. Gregorij sententia.

Cap. 3.

scientiæ suæ habere iudicium, ne conuerti ad DOMINVM de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in finē vitæ suæ cōstituat, quē periculosè ignorantia Humana cōcludit, vt ad paucarum horarum se reseruet incertum. *Periculosum igitur est Pœnitentiam in aliud tempus reseruare. Nam & hoc Ecclesiasticus cap. 5. prohibet, inquiens*: Non tardes conuerti ad DOMINVM, nec differas de die in diem, subitò enim venit ira eius. *Peccatum igitur est, de die in diem Pœnitentiam protrahere, nempe cui Diuinam iram Ecclesiasticus interminatur.*

Periculosum est differre Pœnitentiam.

V. *ITEM, si in aliud tempus Pœnitentiam differre liceret; ergo & velle differre licitum est: Quod enim facere, idem & velle quoque licet. At qui existens in peccato mortali, interiorem Pœnitentiam in aliud tempus reseruare vult, eo ipso interpretatiuè & implicitè vult esse in peccato mortali, in quo quandiu non pœnitet, perdurare necessum est. Non licet igitur Conuersionem Pœnitentiamq́ differre.*

VI. *PRÆTEREA, negatiuo præcepto astringimur ne simus DEI inimici; nam esse DEO inimicum,*

Negatiuū præceptū

micum vsq; adeò intrinsecè malum est, vt nullo euentu id velle sine graui culpa valeamus; ergo, quandiu homo est in peccato mortali, cùm sit DEI *inimicus, tandiu præcepto negatiuo aduersatur, quàmlibet parum in statu peccati mortalis perseueret. Aut igitur hoc monstrum probandum est, videlicet, hominem obligari ad Pœnitentiam statim agendam; aut primum illud tollendum, hoc est, hominem ad Pœnitentiam agendam obligari: Illuc enim serpit hoc præceptum, si semel admittitur.* obligat quocunq; tempore.

VII.

DENIQVE *suadetur, quòd saltem singulis diebus festis teneatur peccator Pœnitentiam habere; quia finis legis est, vt requiescamus in* DEO; *ad hanc enim requiem corporalis festorum quies ordinatur. At in legem facit, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. L. non dubium. C. de legib. & regula, certum est. de reg. iur. in. 6. Et confirmatur, Leuitici 16.* Sabbathum requietionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mundabimini. *Et cap. 23.* Affligetis animas vestras, omne opus serlenon facietis in die hac; omnis anima quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de

Festorum corporalis quies quorsum pertineat.

de populo suo; *& caussa subditur*; vt propitietur vobis DEVS.

IN huius argumenti explicatione, adeò multæ sunt Doctorum sententiæ, vt eas enumerare, nedum expendere, molestissimum fuerit; & cùm tam variæ sint, tamque inter se dissidentes, veniam mihi dabitis, Viri humanissimi, si aliorum opinionibus prætermissis, meam ego (vtinam tam verè, quàm breuiter) explicuero.

Vera etiã autori videtur com munis opinio, ꝙ nõ sit præceptũ statim agere Pœnitentiam, &c. Vnde constituit hãc primam Conclusionem quã probat.

I. PRIMVM ergo *(vt mea fert, & cõmunis opinio)* non protinus tenetur homo Pœnitentiam agere. *Atque hæc quidem assertio, non alia ratione potiore ostendi potest, quàm quòd fidelium omnium consensus facilè admittit, non esse peccatum mortale nouum, si quis non statim, atque in peccatum incidit, Pœnitentiam agat; nec aut pœnitentes in Confessione huius criminis se accusant, aut Sacerdotes id curant, quando pœnitentes examinant; cùm tamen nullus peccator ferè sit, qui huius præcepti reus non haberetur: Imò, qui diem vnum in peccato mortali duraret, non modò multa, sed innumera peccata mortalia hoc præcepto transgrediendo committeret.*

II. *PRÆTEREA, cùm præceptum de Pœnitentia*

tentia affirmatiuum sit, in quo virtutis actus positiuus præcipitur, non videtur obligare, nisi pro tempore necessitatis; quemadmodum & reliqua præcepta affirmatiua.

Præceptũ Pœnitentiæ est affirmatiuũ cuiusmodi præceptũ semp qdẽ obligat sed nõ ꝑ semp vt Scholæ phrasi vtamur.

III. *ITEM, cùm cætera media ad salutem necessaria, scilicet, Fidem, Baptismum, Confessionem illicò præstare minimè teneamur; non est, cur vnicam Pœnitentiam mox debeamus exhibere.*

IV. *PRÆTEREA, cùm vera Pœnitentia (vt antè iam diximus) à dilectione DEI proficiscatur, si homo simulatq; peccauit, veram Pœnitentiam habere tenetur, quæ videlicet necessaria est, vt DEO concilietur, fieret consequens, vt homo post peccatum statim ad diligendum DEVM obligaretur.*

V. *PRÆTEREA, cùm nulla ratione idonea sit, nulláue autoritas, qua præceptum adeò durum afferatur, certè qua facilitate induceretur ab aliquo, eâdem quoq; ab alijs reijceretur.*

2. Conclusio. *SECVNDA propositio:* Non tenetur homo Pœnitentiam agere, quoties peccata memoriæ occurrerint, siue speculatiuè, siue practicè occurrerint. *Etenim nullũ aliud nos præceptum obligat ex eo, quòd in men-*

Etiam præcepta fidei & spei affirmatiua.

tem veniat; nec peccat mortaliter, qui non diligit DEUM, *quantumcunq; Diuina bonitas proponatur, omni dilectione dignissima; nisi necessitatis articulus intercedat. Idem de præcepto Fidei, & Spei, videre licet.*

QUARE *nec, si peccata sese offerant peccatori digna, quæ homo detestetur, protinus obligatur in actum contritionis exire; poterit enim liberè nullum habere actum, si nullus instat necessitatis articulus.*

Obligatio cuiusq; præcepti ex ipsa rei necessitate sumitur.

ET *confirmatur, quia obligatio reliquorum præceptorum ex necessitate rei sumitur, non ex memoria, aut intelligentia nostra; quippe, non quia nos intelligimus, aut memoriam tenemus, obligant, sed quia obligant, debemus nos dare operam, vt memoria teneamus.*

ILLUD *etiam quàm inconsideratè dicitur, memoriam practicam obligare, speculatiuam non obligare; quasi memoria conscientia sit, cuius iudicio homo teneatur obnoxius.*

PREMAM *enim angustiùs & vrgebo, quódnam sit illud iudicium practicum, vel quæ memoria, quæ post simplicem peccati commemorationem nouam præcepti obligationem inducit. Cumque nihil constanter, rectéue dici possit, nimirum*

mirum non est, cur amplius in opinione contraria refellenda moremur; nulla enim ratione nititur, sed solo aßerentium arbitratu.

ATQVE eisdem omnino argumentis persuaderi potest tertia propositio, hoc est: In diebus festis non obligari homines ad agendam Pœnitentiam, aut Diuino præcepto, aut Humano. *Præceptum enim de colendo DEO, quo festis diebus astringimur, opera religionis præscribit. At Pœnitentia (quod antè docuimus) religionis opus non est, sed vindicationis.* 3. Conclusio. Pœnitentia non est opus religionis sed vindicationis.

ITEM, ius Humanum nullum est, aut Euangelicum, quo hoc præceptum asseratur: Proferant, & tacebimus. Lex autem antiqua cessauit, lege verò Naturæ nihil eiusmodi præcipi, notius est, quàm vt probandum sit. Et profectò errores alienos reprehendere, nō perinde difficilè est. Facilius namq; (vt Cicero tradit) in mentem cuiusq; venire solet, quid falsum, quàm quid verum sit: Sed veram & consentaneam opinionem ingerere, eamque idoneis argumentis confirmare, hoc opus hic labor est. Cicero.

SIT igitur quarta propositio: Præceptum de Pœnitentia obligat in articulo neces- 4. Conclusio.

 sitatis,

Pro quo tempore obliget præceptũ Pœnitentiæ.

ſitatis, vt reliqua omnia præcepta affirmatiua; ac primus q̃dem neceſſitatis articulus facilè ab omnib. admittitur, periculum mortis. *Cùm enim præceptum pro aliquo tempore obliget; ſi in periculo mortis prætermittitur, nullum iam reſtat tempus, quo poſſit impleri. Sed notandum eſt, quòd cùm Baptiſmus & Sacramentum Abſolutionis attrito conferant gratiam, inſtitutaq́ fuerint directè hæc duo Sacramenta in remiſſionem omnium peccatorum, qui ſuſcipit alterum ex his, ſiue contritus ſiue attritus, verè implet præceptum de Pœnitentia; quoniam* D E V S *nihil ampliùs exigit, in compenſationis iniuriam & delicti commiſſi, quàm vel contritionem ſine Sacramento, vel attritionem cum Sacramento per ſe inſtituto in remiſſionem peccatorum; atque hinc colliges præceptum Diuinum de Pœnitentia, per ſe loquendo, obligare ſolùm in duobus: Priùs, cùm obligat Diuinum præceptum de Baptiſmo vel Confeſſione, & tunc ſatis eſt Pœnitentia interior imperfecta, ſi exterius Sacramentum reipſa ſuſcipiatur. Poſteriùs, cùm deeſt miniſter vtriuſq; Sacramenti: Vbi ſicut homo tenetur habere votum ſuſcipiendi vel Baptiſmum, vel Ab-*

Baptiſmus & Pœnitẽtia directè inſtituta in remiſſionem peccatorum.

Per ſe loquendo obligat præceptũ Pœnitentiæ in duobus.

Absolutionem, si facultas adesset, ita etiam tenetur habere perfectam Pœnitentiam & contritionem, vt quæ necessaria tunc sit ad remissionem peccatorum.

*AT verò articulus alius, qui addi solet, Cùm videlicet quis administrare voluerit aliq Sacramentum, vel quemcunq, alium actum exercere, qui requirat hominẽ existentem in gratia, accidentariam obligationem habet, nec à præcepto Pœnitentiæ oritur, sed à præcepto alio de digna Sacramentorum vel susceptione, vel administratione. Vnde peccatur quidem peccato sacrilegij, si ab impœnitente Sacramentum aut ministretur, aut suscipiatur, non autem peccato omissionis aduersus Pœnitentiæ præceptũ, *vnum excipio Eucharistiæ Sacramentum, quod qui in mortali sumit, duplex peccatum peccat: Alterum sacrilegij in Eucharistiam; alterum omissionis in præceptum peculiare Diuinum de præmittenda Pœnitentia Eucharistiæ Sacramento, de quo in fine huius Relectionis disseremus.*

Per accidens etiã obligat præceptũ Pœnitentiæ in tertio.

* Sine Pœnitentia suscipiens Sacramentum Eucharistiæ dupliciter peccat, & cõmissiõe sacrilegij, cõtra præceptũ religionis, & omissione Pœnitentiæ contra pceptũ pœnitentiæ.

AD primum itaque argumentum respondetur illam D. Thomæ similitudinem inter præceptum restituendi, & præceptum deserendi pec-

Respondetur ad cõtraria argumẽtũ. Ad primũ.

Caietanus in quo deceptus videatur.

peccatum, non per omnia quadrare. Qua in re Caietan. videtur fuisse deceptus; primùm enim rei alienæ restitutio, reuera fundatur in præcepto negatiuo, quo vetamur rem alienam inuito domino retinere; neque enim minùs rei alienæ detrectator est, qui eam apud se inuentam inuito domino detrectat ac detinet, quàm si furto suscepisset. Quo fit, vt ad obligationem restituendi iniusta acceptio impertinens sit; siue enim acceperim iniustè per furtũ, siue iustè per commodatum; simul atque inuito domino rem alienam vsurpo, furti reus habeor, atque ex consequenti violator præcepti negatiui.

RVRSVS etiam, quotiescunque adest commoditas rem alienam Domino suo restituendi, toties denuò pecco non restituendo, etiamsi nullum actum positiuum habeam, quo rem alienam iniustè velim apud me tenere. Satis enim est ad peccatum nouum vsurpatio ipsa libera exterior rei alienæ, eo tempore, quo oportebat eam domino reddere.

Præceptũ Pœnitentiæ affirmatiuũ est & fũdatur

AT præceptum Pœnitentiæ, per quam homo peccatum fugit & deserit, sicut & Charitas, quæ radix & fundamentum Pœnitentiæ est, reuera, quicquid Caietanus intelligat, præceptum est

est affirmatiuum, nec includit negatiuum, nisi quemadmodum omnia affirmatiua dicuntur includere de actu contrario, vt præceptum Charitatis secum habet annexum præceptum odij negatiuum; præceptũ temperantiæ, negationem intemperantiæ; spes quoq; desperationem; fides infidelitatem negat & prohibet: Sic præceptum Pœnitentiæ ex consequenti vetat, nequis impænitens sit impœnitentiâ positiuè contraria. Quo fit, vt non pœnitere propriè contra præceptum affirmatiuum sit, non contra negatiuum. Quocirca tunc solùm peccatum erit, cùm præcepto affirmatiuo fuerit aduersum; aduersatur autem, cùm quis eo tempore Pœnitentiam non agit, quo ex præcepto agere tenebatur, hoc est, in articulo necessitatis, quemadmodum superiùs explicatum est circa Conclusionem quartam huius Quæstionis.

In pcepto Charitatis affirmatiuo.

Fol. 147. & 148.

SED est tamen similitudo vtriusq; præcepti & restituendi & pœnitendi proportionalis duplex: Priùs, quòd quemadmodum non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, ita quoque non dimittitur, nisi agatur Pœnitentia. Posteriùs etiã, hæc duo præcepta in hoc assimilantur, quòd sicut non restituere rem alienam

Qualis similitudo inter præceptum restituendi & præceptũ pœnitendi.

iniustè detentam, habet malum statum peccatoris annexum, ita & non pœnitere de peccato commisso. Quo fit, vt siue hic, siue ille, hoc est, vel qui non restituit, vel qui non pœnitet, in actum positiuum exeat, alter, quo vult non restituere, * *alter, quo vult nõ pœnitere, semper peccet nouo peccato. Patet id, quod diximus. Auarus enim prauè affectus aliena re detinẽda, cùm in mentem illi venit aliena res, si in actum voluntatis positiuum prodeat, quo videlicet vult non reddere, ex consequenti, vt experimento constat, statum illum probat, & eligit in quo est; & qui non pœnitet, simili ratione, si peccata, quæ fecit, illi occurrant, habeatq́ actũ voluntatis positiuum, plerunq; nihil aliud, quàm consentit, & probat statum peccati, quod antè commisit.*

* Qui in actum positiuũ prodit nõ pœnitendi de peccatis, cùm ei tamẽ memoria peccatorum occurrat, peccat secundùm autorem vel ideò, ꝙ Pœnitentia omni tempore tam bona & honesta sit, vt contrarius actus non possit habere rationem boni & honesti.

QVÒD *si volumus etiam rem hanc magis premere, sine dubio peccator, cui peccata memoria occurrunt, nec pœnitet, si quem actum eliciat etiam pro tempore, quo non tenetur Pœnitentiam agere, semper peccat peccatum nouum. Illud siquidem obiectum volitionis, qua volo non pœnitere, etiam dum non teneor, nulla ratione honestari potest; cùm actus oppositus, hoc est, Pœnitentia & contritio omni tempore*

vsque

vſque adeò bona & honeſta ſit, vt contrarius actus, quo pœnitere nolo, nullo vnquam tempore honeſti rationem habeat. Non aſſero tamen, eſſe peccatum mortale, velle non pœnitere tempore, quo non teneor, peccatum (inquam) mortale ex genere ſuo; eſt tamen veniale, quia non habet obiectum honeſtum; actus verò in differentes Schola noſtra penitùs reijcit. Hunc igitur in ſenſum D. Thomas intelligendus eſt, vt ſcilicet homo ſtatim teneatur, imò ſemper, pœnitere de peccato commiſſo, non poſitiuè, dolendo, ſed negatiuè, non complacendo; quo etiam ſenſu ipſe idem loquitur, 3. p. q. 84. art. 8. vbi ſecutus Diuũ Auguſtinum lib. de Pœnitentia, cap. 13. & habetur de Pœnitentia, d. 3. c. Pœnitentia eſt, Et Hugonem de S. Vict. dicentem, quòd DEVS *abſoluens hominem à vinculo culpæ & pœnæ æternæ, ligat tamẽ vinculo perpetuæ deteſtationis peccati, aſſerit, Pœnitentiam etiam poſt remiſſum peccatum debere durare vſque ad finem vitæ. Quod egregiè annotauit Caietanus in Comment. ſupra eundem D. Tho. articulũ. Nam quòd poſt impetratam veniam per primam contritionem, homo iterum atque iterum dolere teneatur, nulla ratione nititur,*

Actus indifferentes in indiuidio non dantur ſecundũ ſententiã autoris.

Quomodo dici poſſit, ꝙ homo teneatur ſtatim & ſemper pœnitere de peccato admiſſo.

Sup. citatũ art. 8. quæſtionis 84. in tert. par. D. Thom.

nisi cùm homo dubitat, an verè fuerit contritus Tum enim locum habet, quod Isidor. tradit lib. 2. de sum. bon. Propitiatio DEI occulta est, sine intermissione flere necesse est.

Ex dictis exponitur & aliud dictum D. Thomæ.

QVEM *etiam in modum possemus explicare, quod in 4. sent. dist. 17. dixit:* Hominem præcepto Pœnitentiæ obligari, cùm peccata memoriæ occurrũt: *Tenetur enim non sibi ipsi placere in peccato commisso, quod occurrit. Quare nisi actum suspendat (quòd tamen rarum & difficile est) si non pœniteat, semper peccabit. Scio Caietanum huic ipsi loco ex 4. Sententiarum deprompto aliter occurrere; legat qui volet; nec enim eius intelligentia omnino pessima est.*

Ad secundum. Discrimen inter vitã corporalẽ & bona alia siue corporis siue animi.

PRO *secundi verò argumenti solutione notandum est, discrimen esse inter bona corporis, scilicet salutem & vitam corporalem, & bona animæ, hoc est, salutem & vitam spiritualem: quòd illorum non magis sumus domini, quàm vitæ & salutis proximorum nostrorum. Nam vitæ & mortis solus* DEVS *sibi dominium reseruauit; posteriorum verò bonorum vnusquisque dominus est, habetq́ eandem liberam potestatem, quam pecuniæ & reliquæ rei familiaris.*

Hoc

Hoc autem discrimen primùm ratione constat. Sumus enim domini eorũ bonorum, quæ nostra diligentia, labore atq; industria comparauimus: Cùm ergo bona spiritualia, hoc est, virtutes, quibus salus & vita animæ continetur, nostra libertate & industria interueniẽte nobis obueniant, nostro ea nobis iure vendicamus; nam & hoc titulo opifex quisque sui operis dominus est, vita autem corporis Naturæ donum est, non ingenio nostro aut industria partum. Quocirca nihil mirum, si Naturæ autor huius rei dominium sibi assumpsit.

Cur bonorum, nostrorum temporalium & spiritualium domini simus, vitæ corporalis non item.

QVÒD etiam bonorum spiritualium domini simus, testimonium illud Eccli. cap. 15. confirmat: DEVS ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui; posuit ante illum vitam & mortem, &c.

SIGNO quoque manifesto hoc discrimen innotescit: Nam si mortem mihi consciscο, non aliter contra præceptum illud: Non occides, *pecco, quàm si proximum interficerem. Item, si ex gula cibum aliquem sumo vitæ corporali noxium, duplex peccatum pecco; alterum contra temporantiæ legem; alterum contra illud, quo*

Exod. 20. Matth. 8.

teneor

Vitam suã corporalẽ quisq; tenetur cõseruare nõ quidem vt Dominus sed vt dispensator & custos.

teneor vitam corporalem seruare, & meam & alienam, non tanquam dominus, sed tanquam dispensator & custos. At verò, si mortis spiritualis mihi caussa sum, iactura mihi imputatur. Quin si per fornicationem gratiam, virtutem, salutem, vitamq́ animi perdam, vnicum fornicationis peccatum agnoscitur. Quo vno argumento satis liquet, bonorum spiritualium nos esse verè dominos, non dispensatores, quando horum dißipatio nobis non imputatur ad specialem culpam.

Ratio diuersitatis cur non liceat in eũ qui seipsũ spiritualiter vult occidere, ꝙ licet in eũ qui sibi mortem corporalẽ vult inferre ex discrimine illo hactenus explicato perspicitur.

Ex hoc etiam discrimine ratio patet, cur volenti se occidere corporaliter quisque priuatus vim poßit inferre, cogereq́ vel inuitum, ne se occidat: quam tamen vim volenti se spiritualiter interficere non licet inferre; nisi is, qui infert, superior autoritate & potestate sit. Cuius differentiæ (vt reor ego) non alia caussa est, nisi quòd vitæ suæ corporalis nemo est dominus. Vnde sicut volenti alium occidere, vim inferre quilibet potest, vt impediat, ita & seipsum interimere volenti. At cùm vitæ spiritualis vnusquisque sit dominus, iniuriam illi feceris, si vim attuleris, non aliter, ac si domino pecuniarum pecunias suas etiam prodigè con-

consumenti manus ad impediendum inijcias violentas.

HISCE *igitur explicatis, facilè patet, consequentiam illam non valere; non enim, si statim vitæ corporali, siue proximi, siue meæ teneor succurrere, statim quoque teneor vitæ spirituali mederi, præsertim meæ, cuius sum dominus. Certè si salutis corporalis liberum dominium haberemus, qui quartanam febrim, quum protinus sanare posset, ad duos vsque annos differret, mortaliter nõ peccaret. Nunc autem si quis vel in se, vel in alio grauem aliquem morbum, quem pellere illicò posset, ad longum tempus protraheret, nescirem equidem excusare à peccato mortali.*

Ex eodem discrimine habetur solutio argumenti secundi.

Qui in se vel in alio grauem aliquẽ morbũ, quem statim depellere posset, ad longũ tempus ptraheret, secũdũ autorẽ non excusaretur à peccato mortali.

AT *tertium negatur item consequentia; nec enim ego antecedens (quod nonnulli faciunt) negare possum. Scio quidem latitudinem quandam esse in ea temporis celeritate, quam homini ad compensandam iniuriam proximo illatam præstituimus. Sed qui proximum læsit in honore, vel fama, si habens opportunissimã opportunitatem iniuriam compensandi negligit, & ad finem vitæ reseruat, non existimo tam temerarium & inconsultum Theologũ esse futurum, vt illum*

Ad tertiũ.

illum per quinq, etiam annos cessantem & torpentem excuset; certè CHRISTVS *non excusaret; an Theologi debeant, ipsi viderint. Consequentiam igitur ego nego; quia compensationem iniuriæ factæ proximo, non solùm propter nostras vtilitates, verùm (ac multò etiam magis) propter vtilitatem eius, cui iniuria facta est, legislator exigit. At compensatio iniuriæ, quæ* DEO *per peccatum fit, non propter* DEI *commoditates, sed propter nostras exigitur; quippe cùm compensationis nostræ* DEVS *non indigeat, nos egeamus. Quo fit, vt bona sua* DEVS *in hac parte pro nostris habeat. Vnde ad eandem legem postulat, quæ illi debemus, & quæ debemus nobis ipsis, nec arctiore vinculo satisfactionem efflagitat iniuriæ suæ, quam remedium salutis nostræ. Tum ergo tenebimur* DEI *compensare iniuriam, cùm bona nostra spiritualia diligere tenemur, inque necessitatis articulo procurare.*

Vid. etiam suprà fol. 49.

Ad quartum.

AD quartum (quoniam præcedentis argumenti confirmatio ex dictis facilè soluitur) non desunt, qui antecedens infitientur eò, quòd apud D. Augustinũ, lib. 1. de Ciuit. DEI, *cap. 9. correctionem fraternam in aliud tempus commodius*

modiùs reseruare licet. At hi (bona venia me audietis) D. Augustini intelligentiam non assequuntur; nusquam enim D. Augustinus credidit, vbi se offert magna commoditas corripiendi fratrem, hoc est, cùm id fieri potest nulla mea iactura, multa fratris commoditate, licitum esse pro meo arbitratu, correctionem fraternam in alium annum remittere, vbi expectetur vel æqua commoditas, vel etiam maior. Sed id sentit prudentissimus autor: Cùm correctio sine iactura mea fieri non potest, differri nonnunquam posse in tempus, vbi commodiùs sine iactura mea fiat. Cùm igitur interior Pœnitentia vbique gentium, & omni tempore fieri commodissimè possit, si non licet liberationem proximi differre, si fieri commodissimè potest; ergo nec nostram. Sed nego tamen consequentiam, quia bonorum spiritualium proximi mei custos sum, non dominus; idcirco illum mox eripere teneor, & viuiuificare, si possum; meipsum non mox teneor, etiamsi possim. Commoditas præterea ad corripiendum fratrem, non semper & vbique parata est; idcirco quando sese offert, lex præcipit, vt arripiatur. Commoditas autem corrigendi nos omni tempore & loco est in prom-

Exponitur locus D. Augustini de correptione fraternam.

Ratio diuersitatis inter res spirituales nostras & proximi nostri.

promptu. Quare noluit nos suauissimus legislatur semper obligare, quotiescunque opportunitas adesset, ne nos innumeris peccatis inuolueret. Ac reuera (vtcunq; opinemur) negare non possumus, inter bona proximi & nostra longum esse interuallum. Nam bouem proximi, aut ouem iacentem leuare teneor & seruare, si possum; bouem meum, aut ouem non item, nisi res esset ad vitam meam conseruandam necessaria; tunc enim, sicut nec vitæ, ita nec illius rei, sine qua vita non degitur, liberam habeo facultatem. Sic ergo & bona spiritualia proximi mei, etiam extra mortis æternæ periculum curare teneor; mea non perinde, nisi cum articulus necessitatis propriæ spiritualis occurrit, hoc est, periculum mortis æternæ.

Prædicta diuersitas explicatur per diuersitatem inter bona externa proximi, & nostra.

Exponitur dictum D. Gregorij.

AD testimonium verò D. Gregorij, quod ibi subiungitur, fateor equidem, quòd si quis periculum proximum & certum in se videret incidendi in nouum peccatum mortale, nisi antiquum aboleret, teneretur tunc temporis Pœnitentiam agere. Quemadmodum enim, qui ex assidua consuetudine iurandi intelligit, se in eo periculo constitutum, vt facilè exeat in periurium, obligatur consuetudinem illam retractare,

re,

re, per quam in periculo deierandi constituitur; sic qui ex assuetudine peccandi cognoscit, se ad aliud atque aliud peccatum trahi, nec tentationibus quotidianis sine ingenti periculo posse resistere, videtur proculdubio teneri ad illum statum deserendum. Et hinc patet, quid ad Leonis Papæ verba dicendum sit. Id verò quod ex Ecclesiastico additur, consilium saluberrimum est, non præceptum. Consilij autem ratio redditur, ne fortè subitò præoccupati hora mortis, quæramus spatium pœnitendi, & inuenire non possimus. Quin & D. Leonis & Ecclesiastici.

IAM quinti argumenti concedo primùm consequens, si nihil aliud ibi significetur, quàm non esse peccatum Pœnitentiam differre; sic enim interdum solemus appellare licitum, quod peccatum non est. Sed cùm rursum colligis, ergo velle differre licitum est; nego consequentiam: Nam talis volitio non habet bonum obiectum, vt antè diximus; non enim ij sumus, qui admittamus, aliquem actum esse licitum, qui meritorius esse nequeat, imò ne bonus quidem moraliter, quod nonnulli libera fronte concedunt. Ergo cùm tandem obijcis: Quod licet facere, licet velle; bene dicis, si quod dicis, atten- Ad quintum. Autor nullum actū pro licito habet; qui non possit esse meritorius.

dis: At Pœnitentiã differre est nõ facere, sed non facere; non autẽ statim licet, velle nõ facere, quæ non facere licitũ est, id est, quæ si nõ feceris, non peccas: Verbi gratia, nõ leuare festucam, illicitũ non est; at velle non leuare, si nullum finem honestum apponas, otiosum ac proinde illicitũ est. Item, nõ facere bonum interdum licet, videlicet cùm non teneor, at velle non facere (quod retrò etiam diximus) nulla ratione honestari potest.

Si quid licet non facere non statim sequitur, quod etiã liceat velle non facere. Quod exemplis illustratur.

AD sextum argumentũ: Licet præceptũ negatiuũ generale sit, ne fiamus inimici DEI per actũ, quo inimicitia cõtrahitur; at ne simus inimici DEI secundùm reatũ, nullo negatiuo præcepto sumus astricti. Sicut .n. de amicitia habituali DEI nullum præceptum affirmatiuũ est, sic de inimicitia, quæ secundùm reatũ est, quasi habitualis, nullũ est negatiuũ; omnes si quidem leges præcipiunt, vel prohibẽt actus, nõ habitus.

Ad sextũ.

Et cùm obijcitur: Velle esse DEI inimicum secundùm reatum, etiã est intrinsecè malum; fateor id quidem; quia vt volitio mala sit, satis est obiectũ esse malũ, siue secundùm actũ siue secundùm reatũ; nam qui positiuè vult habitũ habere vitij, vel etiã esse reatu malus, consentit in rem, quæ rectæ rationi aduersatur, imò adeò implicitè

Leges præcipiunt vel prohibent actus, non habitus.

tè consentit in culpam, sine qua nec habitum vitij habere, nec reatu malus esse potest; non tamē proinde sequitur, quòd si præceptū de nō perseuerando in peccato, sed solùm, ne velimus malum, quod cum recta ratione pugnat. Atq; (vt vno verbo dicamus) velle DEI inimicitiam, directè Charitati aduersatur, at nō velle amicitiā eo scilicet tempore, quo non teneor velle, Charitati nō repugnat. Quare negatur consequentia.

Bifariam contingere aliquē esse malum vel actu vel solùm reatu, scilicet si iam actus peccati trāsijt.

AD vltimum: Quamuis sciam ego, Scotum & Gabr. in 3. dist. 37. Angelum in verbo, Feriæ. Nider. in suo Præceptorio. Florentin. parte 2. tit. 9. asseruisse, in diebus festis, maximè Dominicis teneri homines ad diligendum DEVM super omnia, ac proinde si in peccato sint, ad habendam contritionem, sed quoniam ignoro, vnde ad hanc opinionem Doctores illi venerint, liberè possum, quod non satis exploratè perceptū sit & cognitum, sine vlla dubitatione negare. Nam sicut esse plures mundos naturalis ratio negat, quoniam plures esse, ratio nulla naturalis probat; sic peccati mortalis obligationem rationabilissimè vbiq; negabimus, quoties idoneis argumentis non asseritur: Nam illud imbecillum est, quod subiungitur, cùm ex D. Thoma

Ad sextū adeoq; ad vltimum Scoti, Gabrielis, Angeli, Nideri, Antonini opinio diebus festis homines ad cōtritionem teneri ex pcepto & sub reatu noui peccati mortalis.

Contraria opinio est cōmunis & ipsius autoris.

mæ & grauiorum autorum sententia ad finem legislatoris minimè teneamur, sed ad media, quæ lex finis gratia cõsequendi præscribit. Non enim, si finis præcepti Charitas est, tenemur protinus omnia præcepta legis implere ex Charitate, nec si lex iubet, Quadragesimæ ieiunium, vt mens eleuetur in DEVM; *astringimur proinde ex huius præcepti vigore, mentem in* DEVM *eleuare. Quod verò dicitur, tenendam esse mentem legis, non verba, sit ita sanè; sensum enim legis amplectimur, non sonum verborum. Credimus namque legem in eo sensu accipiendam, quem per verba legislator efficere voluit.*

Ad argumenta Scoti, Gabrielis, &c. respondetur.

Finis legislatoris nõ est in pcepto sed mediũ, quod in ordine ad finem illũ legislator constituit.

IAM illud, quod ex Leuitico affertur, nullius est momenti: Primùm, quoniam lex vetus abolita est, nec nos obligat, nisi ea parte, qua legis Naturæ præcepta cõtinebat. Deinde, quoniam lex de certo quodam die loquebatur, quod festum propitiationis erat, vbi Sacerdos semel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ad DEVM, *atq; hostias offerebat; vt quod nunc Ecclesia facit semel in anno obligans ad Pœnitentiæ Sacramentum, tunc in vetere illo populo præsignaretur. Non*

erat

erat autem lex, quæ singulis festis & Sabbathis hanc animi afflictionem præscriberet. Ac mihi videor satis de Pœnitentiæ virtute disseruisse; proximum est, vt de Pœnitentiæ Sacramento disseramus, videamusque iam ea, quæ sequuntur. Primùm, an Pœnitentiæ Sacramentum sit ad salutem necessarium; deinde, an de Pœnitentiæ Sacramento præceptum sit. Hæc enim ex mea partitione restant duo, de quib. accuratiùs disserendum puto; quoniam vtraque Disputatio & ad agnitionem Sacrarum literarum pulcherrima est, & ad componendas multas Scholasticas concertationes necessaria.

Quatuor hactenus q̃stiones principales de Pœnitentia explicatæ, restāt porrò duæ explicādæ, vt vniuersa hæc relectio de Pœnitentia absoluatur.

PARS QVINTA.

VTRVM Pœnitentiæ Sacramentum sit fidelibus ad salutem necessarium.

Quæstio quinta principalis.

QVOD igitur Pœnitentiæ Sacramentum non sit fidelibus ad salutem necessarium, primùm suadetur ex eo, quòd post Baptismum, qui in peccatum inciderit, non potest per Pœnitentiam reparari, vt Apostolus ad Hebr. 6.

Rationes dubitandi pro parte negatiua.

I.

videtur affirmare, *cùm ait*: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & participes facti sunt spiritus sancti & prolapsi sunt, rursum renouari ad Pœnitentiam. *Et cap.* 10. Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quędam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.

II. *PRÆTEREA, à præciso Sacerdote non possumus etiam in mortis articulo hoc Sacramentum sumere, vt D. Thom. autor est. Liceret autem si esset ad salutem necessarium, cùra ob id ab Hæretico & Schismatico Sacramentum Baptismi licitè suscipiamus.*

4. dist. 19. art. 2. q. 3. Et 3. p. q. 82. art. 7. ad secundum.

III. *PRÆTEREA, DEVS non deficit in supernaturalibus necessarijs,* * *sicut nec natura in necessarijs deficit; si ergo Sacramentum hoc ex Diuina institutione esset medium ad salutem necessarium, certè prouidisset DEVS de ministro in articulo mortis. Quàre iure Diuino quilibet Sacerdos quemlibet tunc temporis posset absoluere, sicut & baptizare tunc quilibet quemlibet potest. Quocirca talem Ecclesiæ potestatem*

*3. de anima, text. 45.

Sa-

Sacerdotibus simplicibus adimere non valeret, quod absurdum est.

PRAETEREA, si sine hoc Sacramento non constaret salus; ergo summo Pontifici via salutis non pateret, cùm nullum habeat in terra superiorem & iudicem. At minister huius Sacramenti iudex & superior est; pœnitens inferior ac iudicatus; non igitur est hoc Sacramentum de necessitate salutis. IV.

PRAETEREA, si hoc Sacramentum necessarium esset, id maximè ex verbis thematis: Nisi Pœnitentiam habueritis, &c. *Sed inde non probatur; pari enim ratione ostendetur Sacramentum Eucharistiæ esse ad salutem necessarium, cùm in eundem modum dicat Dominus:* Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. V. Ioan. 6.

PRAETEREA, D. Chrysostomus Homilia secunda in Psal. 50. Peccata tua *(inquit)* dicito, vt deleas illa, si confunderis alicui dicere, quia peccâsti, dicito ea quotidie in anima tua, non dico, vt confitearis conseruo tuo, dicito DEO, qui curat ea. *Et in Oratione de beato Philogonio*: Ego testificor *(ait)* vt si quisque nostrûm recedens à pri- VI. Habetur hæc ratio in Tom. 5. editionis Paris.

stinis malis ex animo vereque promittat Deo, se postea nunquam ad illa redituvi rum; nihil aliud Devs requirat ad satisfactionem vlteriorem. *Idem in sermone de Pœnitentia & Confessione, & Homil. 20. in Genesim, & super Epistolam ad Hebræos Homil. 31. referturq; à Gratiano de Pœnitentia, dist. 1. cap. Quis aliquando. Et à Magistro in 4. distin. 17. Igitur Sacramentum Confessionis & Absolutionis Sacerdotalis non est ad salutem necessarium.*

Nectarius Episcopus Constantinopolitanus, successor D. Gregorij Naz. & antecessor D. Chrysost.

Et confirmatur, quia Nectarius Episcopus Constantinopolitanus, Chrysostomi antecessor abrogauit Confessionem, quæ Sacerdotibus fit, (vt libro 9. Historiæ tripartitæ cap. 35. Sozomenus refert) non autem vir sanctus abrogaret, si Sacramentum Confessionis esset ad salutem necessarium. Et confirmatur rursum, quia aqud Græcos post illa tempora Confessio, quæ Sacerdoti fit, reiecta est atque abolita; nō erat ergo medium necessarium ad salutem, aliâs exinde nullus Græcorum salutem fuisset consecutus; quippe (vt antè docuimus) in medijs ad salutem necessarijs nemini ignorantia patrocinatur, vt sine illis æternam salutem

Niceph. in Hist. Eccl. lib. 12. cap. 11. & lib. 13. cap. 2.

In medijs ad salutem necessarijs nemini

 possit

possit adipisci; quæ est ratio glossæ de Pœnitentia, d. 5. statim à principio, vbi tenet, Confessionem esse institutam ex Ecclesiæ traditione potiùs, quàm ex noui Testamẽti autoritate. Idem tenet Panorm. super caput, Omnis vtriusque sexus, de Pœnitentijs & Remißionibus. D. quoq; Bonauentura dist. 17. quarti Sententiarum, q. 3. art. 3. asserit, Confessionem non esse institutam à CHRISTO, *sed ab Apostolis: Non ergo ita grauis est error, negare Confessionem Sacramentalem apud Sacerdotes esse ex Diuino iure ad salutem necessariam.* patrocinatur ignorantia.

In contrarium est D. Thomas 3. p. q. 84. art. 5. vbi ex verbis Thematis colligit: Pœnitentiæ Sacramentum esse ad salutem necessarium. *Quemadmodum enim de Baptismo instituendo* DOMINVS *loquitur, cùm ait:* Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. *Ita & de Pœnitentiæ Sacramẽto, quod erat instituturus, videtur loqui, cùm dicit* Nisi Pœnitentiam habueritis, &c. Thema autoris, nisi Pœnitẽtiam egeritis omnes peribitis. Luc. 13. Ioan. 3.

In huius controuersiæ explicatione ponenda mihi sunt fundamenta quædam ad futuram fabricam constituendam necessaria. Resolutio quæstionis.

Primvm est, Pœnitentiam exteriorem,

I. Fundamentum contra veteres & nouos Nouatianos negantes à Sacerdotibus per absolutionem verè remitti peccata.

in qua Sacerdos pœnitentem à peccatis absoluit, esse Sacramentum. Hoc fundamentum primi Nouatiani euertere voluerunt; negârunt enim Sacerdotes per Absolutionem peccata remittere; atque ex consequenti negârunt Pœnitentiæ Sacramentum, quod vtique nullum est, si remissio peccatorum in eo non est. Aduersus quos disputat D. Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia, cap. 2. & 6. & 7. Hos Vuicleffistæ postea secuti sunt (autor est Thomas Vualdensis lib. de Sacramentis, cap. 135.) negauerunt enim etiā ipsi, Sacerdotes verè absoluere Pœnitentes Quæ tamen est aperta hæresis. Primum, ex cap. Ad abolendam. Extra de Hæretic. vbi Innocentius tertius inquit: Vniuersos qui de Sacramento corporis & sanguinis DOMINI nostri, vel Baptismate, seu de peccatorum Confessione, vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quàm sacrosancta Romana Ecclesia prædicat & obseruat, vinculo perpetui anathematis innodamus.

DEINDE, ex Concilio Florent. sub Eugenio. 4. in decreto super vnione Armenorum, vbi

vbi Pœnitentia numeratur inter reliqua nouæ legis Sacramenta. Item ex Concilio Trident. Sess. 7. Can. 1. De Sacramentis in genere.

PRÆTEREA, ex capit. Firmiter, vbi definitur, quòd IESVS CHRISTVS claues Ecclesiæ commisit Apostolis, eorumque successoribus. *Clauis autem à Catholico intelligitur potestas aperiendi regnum cœlorum, ac proinde absoluendi à peccatis, per quæ regnum cœlorum peccatoribus clauditur. Nec huiusmodi intelligentiam aliunde, quàm à* CHRISTO DOMINO *accepimus, qui Matth. 16. cùm claues Petro pollicitus esset, explicans e vestigio, quidnam ipsi polliceretur:* Quodcunque (*inquit*) solueris super terram, erit solutum & in cœlis.

Claues Ecclesiæ.

Loc. Matthæi de clauibus quomodo intelligẽdus.

COMMVNIS quoq; Ecclesiæ consensus id confirmat, quæ est columna & firmamentum veritatis, vt dicitur 1. ad Timoth. 3. Credunt enim omnes fideles, cùm peccata sua Sacerdotibus confitentur, & ab eis percipiunt Absolutionis formam, remissionem quoq; peccatorum simul percipere. Meritò igitur Concilio Constantiensi præsidens Martinus Quint. in Bulla condemnationis Ioannis Vuileff definit, quòd

Catholica Ecclesia columna & firmamentum veritatis.

Sacerdos potest peccatorem confessum à peccatis absoluere, & quòd Sacerdos, etiam malus, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, verè conficit, verè absoluit, &c.

Quomodo probetur etiam ex diuinis literis ritè confitentes Sacerdoti, verè ab eo absolui, adeóq; Pœnitentiam exteriorē, qua sacerdos pœnitentem à peccato absoluit, esse Sacramentum.

SVPPETVNT *etiam Sacrarum literarum testimonia ad huius rei confirmationem, vt illud quod D. Ambrosius adducit, Matth. 16.* Tibi dabo claues regni cœlorũ; & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. *Item illud 2. ad Corinth. 2.* Si quid donâstis, & ego; nam & quod ego donaui propter vos in persona CHRISTI. *Et cùm Sacerdotes in Baptismo absoluant à peccatis eò, quòd Baptismi ministerium illis commissum est, pari ratione & in Pœnitentia.* Quid enim interest *(ait D. Ambrosius)* vtrùm per Pœnitentiam, an per lauacrum hoc ius sibi datum vendicēt Sacerdotes? Nempe vnum in vtroque ministerium est. Nam vt illis dictum est, *Matth. vltimo:* Baptizate omnes gentes, &c. *Ita Ioannis 20. DOMINVS ait:* Sicut misit me Pater, & ego mitto vos; accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta

ta sunt. *Si ergo acceperunt Sacerdotes potestatem remittendi peccata, & eam exercent absoluendo confitentes peccata sua, sine dubio signa illa sensibilia sunt Sacramentum.*

SECVNDVM *fundamentum: Hæresis est negare Sacramentum Pœnitentiæ esse iudicium quoddam ex* CHRISTI *institutione, hoc est, Sacerdotes remittentes peccata, esse veros iudices à* CHRISTO DOMINO *constitutos. Decipiuntur enim nonnulli existimantes, confessores esse iudices arbitros, habentes, videlicet, potestatem ex electione iudicandorum. Qui profectò errant in media luce. Nam potestas remittendi peccati Sacerdoti à peccatoribus conferri non potuit, sed à solo* CHRISTO, *cuius sunt iudices delegati.*

II. Fundamentum, sacerdotes â CHRISTO DOMINO constitutos esse ad dimittenda vel retinẽ peccata, non autẽ hanc potestatem habere ex iudicãdorum seu Pœnitentiũ electione, adeoq; iudices peccatorũ esse ordinarios nõ compromissarios vel arbitros.

PRÆTEREA, *Claues nõ cõferunt Sacerdotibus ipsi peccatores, sed ipse* DOMINVS IESVS CHRISTVS *contulit eas Apostolis, eorumq; successoribus, vt in cap. Firmiter, de summa Trinitate definitur. Potestas ergo soluendi atq; ligandi peccatores à* CHRISTO DOMINO *Sacerdotibus collata est.*

PRÆTEREA, *Manifestissimè hæc res ostenditur ex illis verbis iam citatis*: Sicut misit

Ioan. 20.

sit me Pater, & ego mitto vos, quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis, &c. *Sunt ergo iudices à* CHRISTO *constituti, à quo acceperunt potestatem peccatores iudicandi. Quod si Princeps, qui haberet à Cæsare potestatem delegandi, diceret cuipiam:* Sicut misit me pater, & ego mitto te, quorum remiseris delicta, &c. *Non dubitaremus eiusmodi hominem esse à Principe filio Cæsaris iudicem delegatum. Cum igitur filius* DEI, *homo* CHRISTVS IESVS, *cui omne iudicium datum est, omnisq; potestas in cælo & in terra, dixerit Apostolis:* Sicut misit me pater, &c. *ambigi nulla ratione potest, eos esse iudices peccatorum à* CHRISTO DOMINO *constitutos.*

Locus Ioan. 20. simul & fundamentũ secundum exemplo illustratur.

PRÆTEREA, *Ecclesiæ consuetudo apertissimè indicat, Pœnitentiæ Sacramentum exerceri iudicialiter; est enim ibi reus & accusator, est sententia, est pœna iniuncta: Sed hæc potestas, quam exercent Sacerdotes in Sacramento est à* CHRISTO *(vt probatum est) ergo ab eodem instituti sunt iudices.*

AD *hæc, in Concilio Florentino definitur, quòd minister huius Sacramenti est Sacerdos habens autoritatem absoluendi, vel ordinariam,*

Sacramẽtalis absolutionisq;

riam, vel ex commißione superioris: Ergo si iurisdictionis potestas in ministro huius Sacramenti requiritur, iam palam fit, Sacramentum hoc esse iudiciale, ex institutione CHRISTI. *Nam sicut pastores ouium* CHRISTI *non sunt pastores ab ouibus, sed à* CHRISTO. *Ioan. 21.* Pasce oues meas. *Ad Ephes.* 4. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios pastores, &c. *Ita non sunt iudices ouium ob ouibus, sed à* CHRISTO; *nam quibus commisit, vt oues pascerent, commisit simul, vt de ouibus iudicarent.* administer seu dispentor.

TERTIVM *fundamentum: Non possunt iudices constituti à* CHRISTO *iudicare de peccatis, nisi ea cognoscant. Hoc lumine naturali manifestum est, nisi enim innotescant delicta iudicanti, ignorare necesse est, vtrùm soluere debeat an ligare, remittere an retinere. Quare, siue absoluat, siue retineat, vtraque sententia erit imprudens.* III. Fundamentum, Sacerdotes non posse iudicare de peccatis, nisi illa cognoscant.

ITEM, *quia vel iudex delegatus aliquem pœnam iniungit pro delicto, vel nullam; si nullam, iniquus est minister iustitiæ; si aliquam, imprudentißimus est quamlibet iniungendo sine cognitione delicti. Nam & æquali pœna inæ-*

inæqualia crimina vindicabit, & æqualia inæquali. Cùm igitur CHRISTVS *non instituerit iudicium absurdum, & imprudentia plenũ; certè instituendo iudices pariter instituit, vt delictorum haberent cognitionem, ne turpiter in iudicijs aberrarent.*

IV. Fundamentum, Sacerdotes omniũ peccatorum esse iudices, adeoq; potestatem habere remittendi peccata, tã occulta, q̃ manifesta.

QVARTVM *fundamentum: Omnium peccatorum, tam publicorum, quàm occultorum, tam exteriorum, quàm interiorum Sacerdotes constituti sunt iudices. Patet ex vniuersali sermone:* Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. *Ioannis* 20. *Matth.* 16. Tibi dabo claues regni cœlorum. *Et*, Quodcunq; solueris, &c. *Alioqui tota Ecclesia seduceretur, quæ putat se accipere etiam remissionem delictorum occultorum, quæ Sacerdotibus confitetur. Seduceretur (inquam) si non accepissent potestatem remittendi cum publicis etiam occulta peccata.*

PRÆTEREA, *si* CHRISTVS *de solis exterioribus loqueretur; ergo per Absolutionem Sacerdos remitteret solùm exteriora peccata, & non interiora, quare dimidiatam veniam præstaret; ait enim:* Quorum remiseritis remissa sunt, & quorum retinueritis retenta sunt.

QVIN-

QVINTVM fundamentum; Pœnitentiæ Sacramentum tres partes habere, Contritionem cordis, Confessionem oris, Satisfactionem operis. Quæ videlicet quasi materia sunt huius Sacramenti. Nam verba Absolutionis Sacerdotalis, forma sunt, qua hoc Sacramentum perficitur. Nec me clam est, Scotum in 4. d. 14. q. 4. & d. 16. q. 1. id negare, quod nos tanquam fundamentum iacimus; credit enim solam Absolutionem Sacerdotis esse integrum Pœnitentiæ Sacramentum, quia sola (inquit) ea significat gratiam solaq; proinde gratiam præstat. Durand. etiam in 4. dist. 16. q. 1. in eâdem erroris naui versatus, quatuor de caussis dixit Contritionem & Satisfactionem non esse huius Sacramenti partes. I. *Primam posuit, quòd forma, id est, Absolutio, non applicatur nisi Confessioni; ergo sola Confessio est materia, cui scilicet soli formá tota adiungitur; nam & rei artificialis materia ea est integra, cui forma integra artis admouetur.* II. *Alteram, quòd Contritio nō est signum sensibile; res autem sensibiles Sacramentorum materiæ sunt.* III. *Tertiam, quòd attritione sola verum atq; integrum conficitur Sacramentum, quòd si Contritio esset*

V. Fundamentum, Sacramentum Pœnitentiæ habere tres partes Cōtritionem Confessio. & Satisfactionem.

Obsistunt hîc Scotus & Durandus: Scoti argumentum vnū, Durandi quatuor.

huius Sacramenti pars, non posset alia loco illius subrogari. IV. *Quartam caussam esse, eamque vel maximam, quòd Satisfactio sit posterior tempore, quàm Absolutio Sacramenti; nec enim est totum successiuũ, sed permanens, quod suas omnes partes simul habere necesse est, cuique iam existenti, si posterius tempore quicquam contingat, non est pars, sed accidens rei: Et confirmatur, quia tanta potest esse contritio, vt tota pœna remittatur; erit ergo tunc satisfactio superflua; quare non est pars; nunquam enim pars suo toti superuacanea est.*

Tanta potest esse contritio, vt non solùm pœna æterna, sed omnis omnino pœna dimittatur.

Contra Scotum & Durandũ asseritur & comprobatur quintũ Fundamentum.

At verò omnia hæc commentitia sunt, nec possunt fundamentum, quod iecimus, infirmare; habetur.n. ex Concilio Floren. cuius autoritatem Theologi sanè tenere debemus. In Concilio siquidem Florent. definitur: Omne Sacramentum materia formaq; constare. *Et posteà:* Quartum (*inquit*) Sacramentum est Pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes, cordis Contritionẽ, oris Confessionem, operis Satisfactionem; forma autem sunt verba Absolutionis. *Hactenus Concilium Florentin. Et Concilium Trident. sessio-*

ſeßione 6. *cap.*14. Docendum eſt (*inquit*) Chriſtiani hominis Pœnitentiam (quam ſecundam tabulam poſt naufragiũ ſancti Patres aptè nuncupauerunt) non ſolùm continere ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem, verùm etiam eorundem Sacramentalem confeſſionem, itemq; ſatisfactionem. *Hæc Synodus Tridentina. Ratio quoque in promptu eſt. Quia cùm Pœnitentiæ Sacramentum, quoddam iudicium ſit, eius integritas ex his omnibus conſtat, ſine quibus integrum iudicium non eſt. Sicut & proceſſus iudicialis multis actionibus continetur, videlicet, accuſatione, teſtimonijs, confeßione ipſius rei, ſententia iudicis, &c. Omnia hæc enim ad integrum iudicium requiſita ſunt.*

Pœnitentia ſecũda tabula poſt naufragiũ.

Pœnitentiæ Sacramentum eſt quoddam iudicium iuxta ea, quæ paulò ſuperiùs tradita ſunt.

CONTRITIO *itaque pars huius Sacramenti eſt, quatenus eſt ratio exterioris Confeßionis, vt videlicet Confeßio non ficta ſit, ſed verus Pœnitentiæ actus. Et indicere mulctam atq; eam executioni tradere, ad integritatem iudicij pertinet. Siquidem non eſt perfectum iudicium, quo abſoluitur reus à culpa, niſi pœna per ſententiã indicta executioni tradatur. Quapro-*

pter Satisfactionem à Sacerdote iniunctam Sacramenti iudicialis partem esse, negare nullo modo debemus.

Ad argumenta Scoti & Durandi respondetur: Et primò ad argumentũ Scoti.

AD argumentum verò Scoti, non est difficilè inficiari, solam Absolutionem gratiã conferre. Nam sicut in iudicio fori exterioris, si quis per legitima testimonia & suam confessionem absoluatur, omnia hæc sunt verè caussa illius Absolutionis, licet iudicis sententiam, vt præcipuam caussam, spectemus; ita quoque in foro conscientiæ interiori princeps quidem caussa Absolutionis Sacerdotis sententia est, sed ratio tamen & caussa concurrens, vt ritè pœnitens absoluatur, testimonium illud etiam fuit, quod aduersum se pœnitens dixit, siue accusationem vocare malis, qua se accusauit. Vnde patet error Glossæ de Pœnitentia. d. 1. cap. 1. dicentis, nec cordis Contritione, nec oris Confessione peccata dimitti, sed tantùm gratia DEI. *Nam in omnibus alijs Sacramentis, non solùm forma, sed etiam materia est caussa instrumentalis, qua* DEVS *vtitur ad remittendum peccatum; aqua enim Baptismi, nedum forma verborum, corpus tangit, & cor abluit, vt D. Augustinus, asseruit. Quod item in cæteris Sacramentis inducere*

Error Glossæ.

In Sacramentis caussa instrumentalis conferendæ gratiæ nõ solum est forma, sed & materia.

ducere possumus. Cùm ergo tam Contritio, quàm Confeßio partes sint huius Sacramenti, consequens sit, vt gratiæ caussa etiam existant.

AD primum verò argumentum Durandi respondetur: Non omnes partes integrales eiusdem rationis esse. Etenim (vt modò dicebamus) in iudicio prophano, aliter est pars confeßio rei, aliter testimonium testium, & aliter mulcta à iudice inflicta pro culpa commissa. Et licet per sententiam, quis absoluatur à morte, & absolutio delicto applicetur, quod morte non erat dignum, si tamen indicatur à iudice pecuniaria mulcta, illius executio spectat ad iudicij integritatem, licet absolutio adiungatur, & ideò D. Thomas 3. par. quæstione 90. articulo secundo, docuit has tres partes, materiam appellari Sacramenti; quia partes, ex quibus integratur totum, habent se, vt materia. Et Concilium Florentinum non dixit, huius Saramenti materiam esse actus pœnitentis, sed quasi materiam. Respondetur etiã ad argumenta Durãdi. Ad primũ.

AD secundum respondet D. Thomas, (est enim primum argumentum illius secundi articuli) quòd Contritio virtualiter pertinet ad exteriorem Pœnitentiam, in quantum impli- Ad secundum, In q. 90. tert. part.

Caiet. sup. arti. citatum D. Thomæ.

Contritio quomodo & quatenus sit pars Sacramenti Pœnitentiæ.

cat propositum confitendi & satisfaciendi. Contritio siquidem (vt rectè Caietanus admonuit) non quomodocunque est pars huius Sacramentis, sed quatenus refertur ad claues Ecclesiæ; habet enim pars, in eo quòd pars, ordinem ad totum & ad reliquas partes. Sic ergo Contritio accepta, includit voluntatem compensandi delictum ad arbitrium Sacerdotis, qua consideratione initium est & ratio exterioris Pœnitentiæ. Constat autem, interiores actus hoc modo ad exterius iudicium pertinere; aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendens ex ira. Compensatio item Pœnitentiæ, nisi sponte fiat à reo, non est reconciliatiua. Quare velle compensare delictum, quod in Contritione clauditur, est prima huius iudicij pars, quod est non solùm vindicatiuū, sed conciliatiuū. Non igitur oportet, quamlibet partem huius Sacramēti esse sensibilē, sed satis est, si sit ratio, quare aliæ partes sensibiles ad hoc Sacramentū & iudiciū pertineāt. Idq; eò magis, quòd hoc forū interius est, quò nihil vetat actus etiam interiores referri.

Notandū bene.

AD tertium primò dicitur, quòd nomine Contritionis in præsentia complectimur attritionem; significamus enim dolorem de peccato

cum

cum proposito cauendi in futurum: Nec id nos somniamus, sed ipsum Concilium Florent. ita nomen cõtritionis explicuit. * *Deinde respondetur, quòd Cõtritio ponitur pars Sacramenti, quia est certa & indubitata materia. Quòd autem attritio sufficiat, quamuis verũ sit, non est tamen adeò certũ & indubitatũ, & ideò Conciliũ Flor. cõmunisq; sententia tenẽs certũ, relinquẽs incertũ, ponit Cõtritionẽ partẽ esse huius Sacramẽti.*

* Cur in enumeratione partiũ Pœnitentiæ numeretur sola contritio non item attritio. De differentia autẽ contritionis & attritionis vid. supra fol. 80. & sequentib.

Ad quartum, Nego consequentiam, capilli enim & vngues partes hominis sunt, nec tamen simul cum homine nascuntur. Accusatio quoque, testimonium, sententia iudicis, solutio pœnæ, cùm non sint simul, sunt tamen de integritate iudicij. Breuiter, in omnibus, cuius partes quendam successionis ordinem habent, non oportet integrantes simul esse. Ad confirmationem verò facilè dicitur, quòd cùm Sacramenta per homines administrentur, quibus illa grandis Contritio constare nequit, an idonea sit ad integram pœnæ remissionem, semper opus est Satisfactionem iniungi, sine qua Sacramentum quidem esse potest, sed sine qua tamen mancum & imperfectum est. Quemadmodum & quodcunq; aliud iudicium, in quo probatus reus sine

Ad quartũ.

Cur semp iniungatur Pœnitenti aliqua satisfactio.

ciderit,& priusquam ad constituta remedia peruenerit, temporalem vitam humana conditione finierit, non necesse est nobis eorum, qui sic obierint, merita discutere, cùm DOMINVS DEVS, quod Sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit; loquitur de Pœnitentiæ Sacramento.

ITEM, Baptismus non est necessarius in re susceptus, sed satis est in voto, si habere aliter nequit; ergo nec Pœnitentia. Antecedens probatur ex D. Augustin. lib. 4. de Baptis. contra Donatistas cap. 22. ex D. Ambros. de obitu Valentiniani ad Theodosium, ex D. Bernardo Epistola 77. ad Hugonem, vbi id eruditissimè commonstrat ex Innocentio de Baptismo, cap. Debitum, & de Presbyt. non baptizato cap. 2. Sed & de Pœnitentia d. 1. cap. Pœnitet. & dist. 6. cap. Qui vult. Refertur testimonium D. August. ex lib. de vera & falsa Pœnitent. cap. 10. & 12. & 26. q. 6. cap. Si aliquis. Refertur in idem testimoniū Concilij Epaunens. Nonnulla verò capita eiusdem caussæ & quæstionis, quæ in contrarium obijci solent, faciliora sunt, quàm quibus à nobis sit respondendum. Illud verò, quod Sine Sacramento baptismi in re suscepto etiam datur salus si scilicet à baptismi susceptione per articulū necessitatis exclusus votū tamē baptismi habuerit: similiter lapso post baptismū satis est Sacramentum Pœnitentiæ suscipere in voto, si in

rehabere nō potest. DOMINVS *ait*: Quorum retinueritis, retenta sunt. *Ioan. 20. eandem intelligentiam habet, quam & illud*: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. *scilicet, quum adest facultas; nam cùm deest, sufficit votum suscipiendi huiusmodi Sacramenta, quæcunque dicuntur adultis ad salutem necessaria.*

2. Conclusio. SECVNDA *Conclusio*: Sacramentum Pœnitentiæ est medium ad salutem necessariū peccatoribus baptizatis in hunc sensum, vt sit necessarium in re, si facultas adest; sit necessarium in voto, si facultas desit. *Hanc Conclusionem probat D. Thomas 3. p. quæst. 65. art. 4. & q. 84. articulo 5. Quia peccator non saluatur, nisi applicetur ei passio* CHRISTI, *vel in re, vel in voto.* Non est enim aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri. *Actor. 4. Passio autem* CHRISTI *applicatur in Sacramentis. In Baptismo quidem his, qui ante Baptismum peccauerunt; in Pœnitentia verò his, qui peccauerunt post Baptismum.*

Passio CHRISTI applicatur nobis in Sacramentis diuersimodè pro ratione & & diuersitate Sacramentorū.

DEINDE *probat, quia ægroti, nisi per aliquod remedium salutis, sanari non possunt Matth. 9* Non est opus valentibus medico,

co,ſed malè habentibus. *Pœnitentiæ Sacramentum eſt medicina ſalutis,vt antè nobis demonſtratum eſt.*

Tertiò probat D.Hieronymi teſtimonio in Commentarijs ſuper 3. caput Eſaiæ, & in Epiſtola ad Demetriad. de virginitate ſeruanda,dicentis , ſecundam tabulam poſt naufragium eſſe Pœnitentiam; nam primam tabulam Baptiſmum vocat; *patet facilè legenti. Idem aſſerit D. Ambroſius ad virginem lapſ. cap. 8. & Tertullianus in lib. de Pœnitentia. Confirmatq́; Tridentinum Concilium, ſeßione 6. cap. 14. inquiens, Pœnitentiam ſecundam tabulam poſt naufragium ſanctos Patres aptè nuncupauiſſe. Ne quis autem hanc eſſe D. Thomæ mentem poßit ambigere, legat lib. 4. aduerſum Gentes, cap. 72.*

Prima tabula ſalutis poſt naufragiū Baptiſmus, ſecūda Pœnitentia.

Eandem quoque Concluſionem tenuit Thomas Vualden. lib. de Sacramentalibus, titulo 8. cap. 68. citatq́; Origenem in eandem, qui Homilia 10. ſuper Numeros: Laicus, ſi peccet *(inquit)* ipſe ſuum non poteſt auferre peccatum, ſed indiget Sacerdote, vt peccatorum remiſſionem poſſit accipere. *Et Capite ſexageſimo nono docet ille idem Thomas*

tionis admitterent. *Et concludit tandem in hæc verba*: Necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem Sacerdotali supplicatione soluatur.

PRÆTEREA, *Matth.* 16. Tibi (*inquit* DOMINVS) dabo claues regni cœlorum & quodcunque solueris, &c. *Ergo, cùm per peccatum mortale à Baptismo commissum, cœlum peccatori obseretur, necesse est, vt per claues Petri & successorum aperiatur, quod non aliter profectò fit, quàm per Sacramentum Absolutionis; nec enim soluta erunt in cœlo, quæ non soluerit Petrus in terra.*

PRÆTEREA, *Ioannis* 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt; *ergo quæ non absoluunt Sacerdotes, retenta erunt: Quapropter necesse est, si retineri non volumus, vt à Sacerdotibus absoluamur.*

TERTIA Conclusio: Non satis est ad æternam salutem consequendam peccatoribus baptizatis, votum implicitum huius Sacramenti, sed explicitum & formale requiritur. *Quoniã ad eundem modum Pœnitentiæ Sacramentum est necessarium pecca-*

3. Conclusio. Quale votum Sacramenti huius requiratur, si fortè reipsa Sacra-

mentum hoc percipi non possit. *catoribus baptizatis eò, quòd per vtrunque virtus passionis & sanguinis* CHRISTI *in peccatorum remissionem applicatur, sine qua quidem applicatone ne vnum quidem mortale peccatum remitti potest. At sine voto explicito Baptismi nullus saluatur, Marci vlt.* Prædicate

Exponitur locus Marci, cap. vlt.

Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur. *Vnde primùm colligitur, Baptismum in voto satis esse, cum re ipsa suscipi non potest. Idcirco enim non dixit:* Qui non fuerit baptizatus condemnabitur, *sed,* Qui non crediderit. *Colligitur deinde, fidem huius Sacramenti, hoc est, Baptismi, esse ad salutem necessariam, id est, quòd per Baptismum in nomine* CHRISTI *præstatur remissio peccatorum omnibus gentibus: Id enim est Euangelium, quod* qui non crediderit, condemnabitur, *vt Marci vlt. declaratur. Nec hanc huius loci nos intelligentiam comminiscimur, sed etiam nobis sancti Patres tradidere. Vualdens. in lib. de Sacramentis. cap. 130. Hugo de sancto Victore, lib. 2. de Sacramentis, parte 6. capit. 7. D. Bernardus Epistola 77. ad Hugonem. D. Augustinus lib. 1. de*

1. *de Baptism. contra Donatist. cap. 8. & lib. 4. cap. 21. & 2. libro contra Crescon. cap. 13. Si igitur citra Baptismi votum explicitum nullus omnino saluari potest, cùm non adest facultas Baptismum re ipsa suscipiendi, nec sine voto quidem Pœnitentiæ explicito saluabitur, qui peccatum mortale post Baptismum perpetrauit. Noluit enim* DEVS *sine* CHRISTO, *& Ecclesia sua cuiquam paêtre salutem ac remissionem peccatorum. Cùm igitur peccatores possunt* CHRISTO *& Ecclesiæ suæ vniri & reconciliari, exteriùs etiam, susceptis Sacramentis, id* DEVS *requisiuit. At cùm non adest facultas exterioris vnionis & conciliationis, voluntas pro facto cedit, suppleturque per interiorem exterior vnio. Confirmat etiam hanc Conclusionem id, quod vsu venire videmus, vt quantumcunque mors subitò occurrat, Pœnitentiæ remedia fideles efflagitent; nec sanè sentiant de salute eius, qui moriens, nec re, nec voto hoc Sacramentum acceperit.*

DEVS sine viua fide in Christum, & communione Ecclesiastici corporis, cuius ipse caput est, nulli vult remissionẽ peccatorũ tribuere.

Cõmunis vsus, sensusq; fidelium egregiũ quoq; argumentũ præbet pro Conclusione ista tertia.

Ex his colligere licet, quæ sunt ad salutem necessaria, ea esse in duplici differentia: Nam quædam sunt necessaria solùm, quia præcepta, vt eruere innocentem à morte, vota reddere,

iura-

torum, vt si quis commisit adulterium post Baptismum, per solam contritionem (aiunt) quæ est actus virtutis, consequi poterit veniam sine proposito explicito suscipiendi hoc Sacramentum. Id tenet Adrianus q. 1. de Confessione ad secundum principale. Est autem argumentum huius, quòd Baptismus non est necessarius in re, vel in voto explicito ad iustificationem, vt 3. parte q. 68. art. 4. ad secundum D. Thomas asseruit. Cornelius siquidem & Eunuchus ante fidem explicitam Euangelij iustificationem quidem consequi potuerunt, licet æternam salutem non potuerint adipisci.

que salutẽ huiusmodi votum requiri suprà dictũ est, an verò hîc sufficiat implicitum votum.

Opinio quorundã hîc satis esse votum implicitũ.

Probatur I.

II.

ITEM, quilibet se potest conuertere ad DEVM in momento, & tamen notitiam Baptismi habere in quolibet momento non potest; quomodo enim audiet sine prædicante? aut quomodo credet, nisi audierit? Igitur nec Sacramenti Pœnitentiæ votum explicitum ad peccatorum remissionem necessarium est. Nec ab hac sententia abhorret D. Thomas 3. parte. q. 86. articulo 2.

Opinio aliorum requiri hîc etiã votũ explicitũ.

SI quis tamen contrariam sententiam tenere voluerit, habebit pro se quantum coniectura colligere licet, Magistrum sententiarum 4. d.

N 17. cap.

17. cap. 2. & D. Thomam eâdem dist. q. 3. art. 5. q. 1. & apertiùs art. 1.. q. 1. & d. 18. q. 1. art. 3. q. 1. & lib. 4. contra gentes, cap. 72. & tertia parte q. 84. art. 5.

Probatur. I. SVNT *quoq; argumenta non leuia ad hanc opinionem confirmandam: Primùm ex Concilio Complutensi sub Alphonso Carrillo Archiepiscopo Toletano, quod probatum est à Sixto quarto in Bulla, qua condemnauit Petrum Oxoniensem, cuius prima Conclusio ibi damnata est, in hanc formam: Peccata mortalia, quantum ad culpam & pœnam alterius seculi, delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad claues. At si per Pœnitentiam, quæ est actus virtutis, peccata remittuntur sine explicito voto huius Sacramenti, reuera delentur peccata sine ordine ad claues.*

II. *Rursum in Concilio Trident. sess. 6. c. 14. definitur, quòd pœna æterna cum culpa vel Sacramento, vel Sacramenti voto remittitur. Item Ioannis vlt.* Quorum retinueritis, retenta sunt; *ergo quando quis nec re, nec voto accepit hoc Sacramentum, cùm Sacerdotes eiusmodi peccata retineant, retenta sunt.*

III. *PRÆTEREA, nulli hæretico vel schismatico*

tico remittitur culpa, nisi formaliter & explicitè proponat Ecclesiæ vniri, atque ab ea veniam peccati implorare; ergo sola Contritio, quæ est actus virtutis, non satis est ad remissionem peccatorum sine ordine ad claues Ecclesiæ. Antecedens asserit D. Augustinus lib. de vera & falsa Pœnitentia, cap. 12.

SACRAMENTVM *igitur Pœnitentiæ esse ad salutem necessariũ, in hunc modũ sit definitũ.*

SED *enim cùm hoc Sacramentum quatuor habeat partes, neq; omnes sint æquè necessariæ ad huius Sacramenti constitutionem, meritò poterit in quæstionem reuocari, an singulæ huius Sacramenti partes sint ad salutem necessariæ. Et quoniã de Absolutione & Contritione post ea, quæ diximus, aut parua, aut nulla controuersia est; de Confeßione primùm quæritur: An sit ad salutem æternam necessaria. Nam Vuicleff impudentißimè docuit, eã esse superfluam & inutilem, vt Thomas Vualdensis refert lib. de Sacramentis, cap. 135. & in Concilio Constantiensi, seßione 8. inter illius errores septimus ponitur in hanc formam:* Si homo debitè fuerit contritus, omnis Confessio exterior est ei superflua, & inutilis.

Cùm hactenus ostensum sit, Sacramentum Pœnitentiæ esse ad salutem necessarium, videndum erit deinceps, vtrũ singulæ huius Sacramenti partes sint ad salutem necessariæ, & quæritur quidem primo, vtrùm Confessio sit ad salutem necessaria.

MASSILIANI etiam negauerunt necessitatem Confessionis, vt autor est Damascenus libro de hæresibus. Deinde Iacobitæ, referente Guidone Carmelita in lib. etiam hæresum. Hos sequuntur nostro tempore Lutherani, atque adeò Erasmus, in libro de ratione veræ Theologiæ circa finem, & in colloquio, cui index, Pietas puerilis; in summa omnes, qui tenuerunt Confessionem nouitiam esse, & institutionis Ecclesiæ. In quibus fuit Beatus Rhenanus in asserenda Confessione parum profectò beatus & pius: Aduersum quos Conclusionem statuimus.*

* In annotationibus super libellum Tertulliani de Pœnitentia.

Cõclusio.

CONFESSIONEM exteriorem, quæ Sacerdoti fit, esse ad salutem necessariam ex CHRISTI institutione, Confessionem (*inquam*) omnium mortalium, tam publicorum, quam occultorum. *Probatur efficaciter. Quia peccata occulta non remittuntur, nisi remittẽtibus Sacerdotibus, vt patet ex testimonio Ioannis citato:* Quorum retinueritis, id est, non remiseritis, retenta sunt. *Ex eo enim, quod dixit:* Quorum remiseritis, remissa erunt: *satis ostenditur, verbum è regione additum, scilicet,* Retinueritis, *perin-*

Probatur I.

Exponitur locus, Ioan. 20.

de esse, ac si dixisset CHRISTVS: Non remiseritis. *Sed remittere Sacerdotes non possunt, nisi cognoscant, vt ostensum est. Cognoscere autem nequeunt, nisi peccatores confiteantur; ergo Confessio etiam occultarum culparum ex Diuina institutione est ad salutem necessaria. Qui enim instituit finem necessarium, media etiam instituit, quæ essent ad eundem finem necessaria; nisi legislatorem velimus in necessarijs defuisse. Nam eandem rationem eisdem quoq; verbis resumere non piget.* Notandũ hoc axioma.

II. PRÆTEREA, *in Concilio Constantiensi Martinus Quintus in Bulla condemnationis Articulorum Vuicleff. Ioannis Hus, & Hieronym. Pragensis, condemnans errores Vuicleff. ac reliquorum discipulorum, ait:* Interrogandum esse, qui de istorum hæresi fuerit suspectus, vtrũ credat, quòd Christianus vltra contritionem cordis, habita copia Sacerdotis idonei, soli Sacerdoti de necessitate salutis cõfiteri teneatur. *Vbi licet non explicetur, an ex institutione Diuina, an ex Humana sit illa necessitas, sine dubio tamen est intelligenda ex Diuino iure. Id enim Vuicleff negabat.*

III. *PRÆTEREA, hoc manifeſtè determinatum eſt in Concilio illo Complutenſi, & in illa Extrauagant. Sixti Quarti contra Petrum Oxonienſem: Nam poſt illam primam damnatam Concluſionem, quam antè retulimus, hoc eſt, peccata mortalia deleri per ſolam cordis contritionem ſine ordine ad claues, damnatur ſecunda in hanc formam:* Confeſſio de peccatis in ſpecie fuit ex aliquo ſtatuto vniuerſalis Eccleſiæ non de iure Diuino. *Deinde damnatur tertia in hæc verba:* Prauæ cogitationes confiteri non debent, ſed ſola diſplicentia delentur ſine ordine ad claues.

Tres Petri Oxonienſ. damnatæ aſſertiones.

IV. *PRÆTEREA, in Concilio Florentino definitum eſt, idq; nos adeò firmiter conſtituimus, materiam huius Sacramenti præcipuam eſſe Confeſſionem: Si igitur Sacramentum Pœnitentiæ eſt ad ſalutem neceſſarium, certè non forma ſolùm & Abſolutio Sacerdotis, ſed & materia, hoc eſt, Confeſſio peccatorum ad ſalutem neceſſaria eſt; nec enim Sacramentum ſolâ formâ ſubſiſtit.*

Confeſſio materia eſt huius Sacramenti ſicut abſolutio forma.

V. *CVIVS etiam rei definitio habetur in Concilio Tridentino, ſeſſione 6. cap. 14. vbi cùm Con-*

Conclium docuisset, hoc Sacramentum esse secundam tabulam post naufragium, per quam fieret lapsi hominis post Baptismum reparatio, subdit: Docendum est, Christiani hominis Pœnitentiam multò aliam esse à Baptismali, eaq; contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, verùm etiã eorundem Sacramentalem Cõfessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & Sacerdotalem Absolutionem.

QVIBVS ita constitutis, manifestissimè colligitur, hanc secretam Confessionem de peccatis secretis (quam quidem alij auricularem vocant, alij clanculariam) institutionis Diuinæ esse, non Humanæ, hoc est, CHRISTVM instituisse, peccata secretò esse confitenda. Nam publicorum publicè fieri Confessio potest. Nec id Caietanus infitiatur; nam licet in Commentarijs super cap. Ioann. 20. aduersari videatur, at ipse tamen mentem suam explicuit, respondens ad censuras Parisienses sedecim articulorum. Corollarium siue consectaneum præcedentis Conclusionis. Nõ dissentit Caietanus.

PROBATVR hoc corollarium in primis, quia Confessio de peccatis occultis est necessaria, vt ex fundamentis iactis constare facilè Probatur illud Consectaneũ.

potest. Constituit enim Sacerdotes DOMINVS *iudices, non solùm publicorum, verùm etiam occultorum. Sed rationis naturalis est, vt occulta peccata occulta correctione purgentur; ergo cùm* CHRISTVS *instituerit hoc iudicium fieri secundùm rectam rationem, constituit ex consequenti, occulta peccata occultè esse iudicanda.*

II. *PRÆTEREA, si modus confitendi ad aurem de peccatis occultis ex Ecclesiæ institutione esset, in arbitrio Ecclesiæ etiam esset, oppositum constituere, quemadmodum potest de immersione, vel aspersione, vel infusione in Baptismo, legem pro suo arbitratu, & ferre, & tollere. At non est in facultate Ecclesiæ præscribere, vt cordis occulta peccata peccatores publicè confiteantur.*

III. *PRÆTEREA, Leo Papa Epistola ad vniuersos Episcopos Campaniæ, numero. 57. & refertur de Pœnitentia, distinct. 1. cap. Quamuis plenitudo.* Illam *(inquit)* contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnoui à quibusdam illicita vsurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri, de Pœnitentia videlicet,

In Tom. Concil. est hæc Epistola 78. In edit. verò Colonienſi Operum Leonis p Surii accurata. 80.

cet, quæ à fidelibus postulatur, vt scripta professio publicè recitetur. Cùm reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicare Confessione secreta. *Et infra*: Remoueatur ergo improbabilis consuetudo, ne multi à Pœnitentiæ remedijs arceantur. *Hactenus Leo. Id ergo, quod aduersatur remedio à* CHRISTO *instituto ad remissionem peccatorum, nimirum contra Diuinam institutionem est; cùm contra Apostolicam regulam id fieri Summus Pontifex asserat.*

IV. Secreta illa Confessio q̃ hodie fit Sacerdotibus in Ecclesia Catholica etiam Sanctis Patrib. agnita & probata, quantumuis hodie tanquam minus necessaria imò tanquā superstitiosa

Ex Apostolorum certè traditione secreta peccata in aurem sunt confitenda, quod vel ex eo liquet, quòd in Ecclesia non habetur memoria, vnde inceperit secreta Confessio. Nam & Origenes eius meminit Homilia prima & secunda in Psalm. trigesimum septimum. Et Homilia decima super Numeros. D. Basilius item in libello de institutione Monachorum, capit. vicesimo primo & nonages. octau. Dionysius etiam in Epist. ad Demophilū 8. & Sozomenus lib. 9. Histor. tripart. cap. 35. Quoniam (*inquit*) qui confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt; propterea vi-

 sum

osa condemnatur à nouatoribus. sum est antiquis Pontificibus, vt, velut in theatro, sub testimonio Ecclesiastici populi delicta pandantur, & ad hanc caussã presbyterum bonæ conuersationis, seruantemque secretum, ac sapientem virum statuerint, ad quem accedentes ij, qui deliquerunt, delicta propria fateantur. *Nota* seruantem secretum; *nam si non essent occultè confitenda peccata, nõ oporteret seruare secretum.*

V. Sigillum Confessionis est de iure Diuino. *POSTREMÒ, Sigillum Confessionis non est ex Humana institutione, sed ex Diuina; ergo ex Diuina est, quòd aliqua peccata, scilicet occulta, iudicentur occultè. Et confirmatur: Quia Magister Oxoniens. in Concilio illo Complut. damnatus est, quòd assereret, Confessionem non debere esse secretam, & à Sixto quarto in illa Extrauag. cuius initium (* Ad perpetuam rei memoriam, &c. *) definitur contra eundem, necessariò exigi, vt Confessio secreta sit. Quam ob rem ex reuelatione & institutione* DEI *est, quòd Confessio sit secreta, alioqui non esset hæresis, ab Euangelica veritate penitùs aliena, assertio contraria. Cùm tamen aliena esse ibidem decernatur.*

SED

SED oritur circa ea, quæ diximus, dubium: Si enim peccata oportet confiteri, vt innotescant Sacerdoti; ergo peccata publica, quæ aliâs sunt illi manifesta, non erit necessarium confiteri; quippe ob hanc caussam, si circumstantia manifesta [illegible], non est opus eam explicare Confessori, [illegible] quis sit Sacerdos, vel maritatus, idque confessori liqueat, non est necesse, vt cùm confitetur fornicationem, exponat se esse vel sacerdotem, vel maritatum. Dubium ex dictis emergit de confessione publicorum peccatorũ.

AT erroneum est credere, sine confessione publicorum etiam peccatorum cuiquam patêre salutem: Primùm, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro, sed, etiamsi peccata sint publica, non sunt confessori nota in foro Sacramenti; ergo opus est, vt peccator illa Sacerdoti confiteatur. Et hoc est quod D. Thomas dist. 17. q. 3. art. 2. q. 1. ad primum docet, inquiens: Quamuis Sacerdos aliquando sciat peccatum, vt homo, non tamen scit, vt CHRISTI vicarius, sicut etiam iudex aliquando scit peccatum, vt homo, quod nescit, vt iudex. Respondetur ad illud dubium. Probatur responsio I.

PRÆTEREA, Confessio est materia præcipua huius Sacramenti; ergo etiam ad Absolutionem II.

tionem

tionem publicorum peccatorum eſt neceſſaria, nam Sacramentum ſine præcipua materia eſſe non poteſt.

III. *DENIQVE, ſi peccator publicum peccatum non confitetur, non poteſt innoteſcere iudici, an pœniteat, nec ne; an pro[illegible]t emendationem, an non: Quare non valet d[illegible]nere, an ſoluere debeat, an ligare. Neceſſarium eſt igitur, vt non modò ſecreta peccata, verùm etiã publica peccator ſe Sacerdoti ſubijciens confiteatur.*

Quæritur ſecundò vtrùm Satisfactio ad Sacerdotis arbitrium, ſit ad ſalutem neceſſaria.

IAM verò poſterior illa quæſtio relinquitur: An Satisfactio ad Sacerdotis arbitrium, ſit ad ſalutem neceſſaria. Sunt enim autores, qui negant, in quibus D. Thomas 4. diſt. 17. q. 3. art. 1. q. 1. ad primum argumentum, videtur eſſe: Dicendum (*inquit*) quòd poſt remiſſam culpam, adhuc eſt peccator debitor pœnæ temporalis: ſed gratiæ tamẽ infuſio ſufficit ad culpæ remiſſionem: ad gratiæ verò infuſionem conſequendam ordinata ſunt Sacramenta, ante quorum ſuſceptionem, vel actu vel propoſito, peccator gratiam non conſequitur. Sed tamen ex hoc, quod operatur Confeſſio ad pœnæ remiſſionem, non habet, quod ſit de

de necessitate salutis; quia pœna ista est temporalis, ad quam post culpæ remissionem remanet homo ligatus. Vnde sine hoc, quod in præsenti vita expiaretur, esset via salutis, sed habet, quòd sit de necessitate salutis, ex hoc, quòd ad remissionem culpæ ordinatur. *Hactenus D. Tho.* *At vel fallor ego, vel contrarium probabilius est. Nam sicut antè docuimus, exterior Pænitentia est ad salutem necessaria; ergo quemadmodum Contritio in lege Naturæ & Scripturæ habebat annexum propositum confitendi & satisfaciendi* D E O, *iuxta illud*: Dixi, Confitebor iniustitiam meam DOMINO, &c. *Ita & in lege noua habet annexum propositum confitendi Sacerdoti, & satisfaciendi ad arbitrium eius: hoc est enim subijcere se clauibus, & indicio Ecclesiastico, quod est ad salutem sine dubio necessarium.*

Contrariā sententiā autor probabiliorē censet. Quam & probat.

I.

Psalm. 31.

Subijcere se clauib. & iudicio Ecclesiastico est ad salutem necessariū.

PRÆTERE A, *Concilium Tridentinum sessione 6. cap. 14. posteaquàm definiuit, Sacramentum Pænitentiæ ad lapsi reparationem, velut secundam post naufragium tabulam, necessarium esse, decernit protinus, hoc Sacramento contineri non modò cessationem peccatorum,* II.

& co-

& eorundem Sacramentalem Confeßionem, & Sacerdotalem Absolutionem, verùm etiam Satisfactionem per ieiunia, Eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, sed pro pœna temporali, & de hac (inquit) Pœnitentia scriptū est: Memor esto, vnde excideris, & age Pœnitentiam, & prima opera fac. *Et iterum:* Quæ secundùm DEVM tristitia est, Pœnitentiam in salutem stabilē operatur. *Et rursus:* Pœnitentiam agite, & facite fructus dignos Pœnitentiæ. *Quæ omnia loca de Pœnitentia exteriori esse intelligenda, per quā scilicet exterior Satisfactio pro peccatis fit, superiùs certis argumentis commonstrauimus.*

Vide suprà fol. 67. 68. 69. & sequ.

III. PRÆTEREA, *Leo Papa, Epistola 69. ad Theod. Episc.* Mediator (*inquit*) DEI & Hominum hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatē, vt & pœnitentibus Satisfactionem Pœnitentiæ darent, & salubri Satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorū per ianuam reconciliationis admitterent. *Igitur, nisi proponant pœnitentes, se Ecclesiæ potestati subijcere, vt iuxta eius arbitrium peccata compensent, ser-*

pœni-

uari non possunt. Iam enim docuerat Summus Pontifex hanc Sacerdotalem autoritatem, & iudicium esse ad salutem necessaria.

Pœnitentes nisi Sacerdotali autoritati iudicioque submittāt haud saluabuntur etiam iuxta Leonem Magnum. IV.

DENIQVE, *cùm de Satisfactione ad arbitrium Sacerdotis præceptum sit (vt nos proximè definiemus) certè Satisfactio est ad salutem necessaria; nam si non esset, non esset in præcepto. Ac reuera frustra fuissent Sacerdotes iudices constituti, si eorum scientiæ parêre non esset necessarium. Inanis enim est autoritas iudicandi, quæ impunè reijci potest, idque eò magis, quòd iudicium hoc non est ad dirimendas lites, sed ad vindicanda scelera. Et quod iudicibus necessarium est, scilicet, pœnam indicere reis, ne sint iudices iniqui, id nos exequi necessariò debemus, ne falsi pœnitentes & inobedientes tum videamur, tum etiam simus.* * *Nec argumentum, quod in contrarium insinuamus, operæ pretium est nunc diluere, partim, quòd facile est, partim, quòd posteà diluere debemus.* * *Quapropter ea iam argumenta confutanda sunt, quæ principio huius Controuersiæ fecimus.*

* Ad rationes dubitandi pro parte, negatiua q̄stionis principalis quintæ iam respōdetur.

AC primum quidem argumentum à plerisq; Sanctorum facilè diluitur, nam vtrunq; Apostoli

Ad primā rationem responde-

tur per explicationé duplicé locorum D. Pauli ad Heb. 6. & 10.

stoli Pauli locum interpretantur, non de Pœnitentia, quæ post Baptismum fit, sed de Pœnitentia, quæ fit in Baptismo: Qui videlicet semel duntaxat percipi potest. Nam Pœnitentiam Baptismum appellari, habes apud Luc. capitulo vltimo: Oportebat *(inquit)* prædicari in nomine eius Pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. *Vbi, quæ Matthæus de Baptismo dixit, Lucas nomine Pœnitentiæ ac remissionis peccatorum tradidit. Hanc expositionem Chrysostomus & Theophilactus sequuntur in eadem loca. Item D. Ambrosius, lib. 2. de Pœnitentia, cap. 2. & D. Augustinus, lib. de falsa Pœnitentia, cap. 3. Colligunt autem ex multis coniecturis, hanc esse eorum testimoniorum intelligentiam. Quas ego coniecturas referrem, nisi ad metam huius Disputationis festinaret oratio.*

Prior explicatio.

Posterior explicatio.

POTEST *tamen vterq; locus intelligi etiam de Pœnitentiæ Sacramento, vt videlicet, intelligamus, impossibile esse per Pœnitentiæ Sacramentum rursum renouari, id est, priorem nouitatem, quam per Baptismum accepimus, iterum accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione 3. in sanctum lauacrum:* Non superest

est *(inquit)* regeneratio secunda, nec reformatio seu in pristinum statum restitutio, etiamsi perquàm vehementer illam lachrymis, & multis quæramus suspirijs, ex quibus vix quidem cicatricum obductio euenit.

NEC te moueat, quod Apostolus ait, esse impoßibile; nam per excessum loquitur, atque hyperbolicè ingentem rei difficultatem impoßibile vocat, non vt desperent audientes, sed vt terreantur. Idcirco enim subdit Apostolus: Cõfidimus tamen de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora saluti, tametsi ita loquimur: Loquutus sum, *quasi dicat Apostolus,* ita vt vos à peccatis retraherem, & desperationis metu facerem cautiores: Cæterùm confido de vobis, *& reliqua, quæ sequuntur. Quæ quidem huius loci interpretatio mea non est, sed D. Hieronymi, lib. aduersus Iouinianum 2. refertur{q́}; à Gratiano de Pœnitentia, distinct. 2. c. Si enim. Nec modus hic loquendi à Sacris literis alienus est. Nam Matthæi 19. quod antè* DOMINVS *dixerat, difficile esse diuitem intrare in regnum cælorum, e vestigiò dixit, esse impoßibile, quemadmodum*

Impoßibile quandoq; etiam dicitur, quod valde difficile est.

expoſuit D. Hieronymus ſuper caput Eſai. 60. Sed & Ariſtoteles 1. lib. de cœlo, capite 11, inter reliquas ſignificationes huius vocabuli, impoſſibilis, eam annumerauit, vt, quod non facilè, neq; citò, nec bene, fieri poteſt, impoſſibile dicatur. Et ad eandem formam per hyperbolen, capit. 10. eiuſdem Epiſtolæ Apoſtolus locutus eſt, vt oſtenderet, qua animaduerſione peccata noſtrà digna ſint, poſt acceptam notitiam veritatis, ſi ad iuſtitiæ rigorem examinentur. Sed aliud tamen eſt, quod iuſtitia poſtulat, aliud, quod clementia & miſericordia ſuggerit.

Ad ſecundum rationem dubitandi.

AD ſecundùm argumentum certè poſſemus reſpondere, negando maiorem; ſentiunt enim plures viri docti, licitum eſſe, ab hæretico recipere Pœnitentiam in articulo mortis, vt Petrus Paludenſ. 4. diſt. 25. q. 1. Syluester in verbo, Confeſſor. primo §. & Ioan. Maior. diſt. 17. & Gloſ. extra. de Sponſalibus, cap. Non eſt vobis. Quia licet recipere Baptiſmum ab eiuſmodi præciſis, cùm extrema neceſſitas cogit, vt D. Auguſtinus tradit, capit. Si quem fortè. 24. diſtinctione 1. Ergo & Pœnitentiæ Sacramentum licet ab exciſo ſuſcipere. Huic verò loco ſolent alij occurere negando cōſequentiam. Quia mini-

minister Baptismi est institutus quilibet de iure Diuino, quamobrem Ecclesia id tollere non potest. At Pœnitentiæ minister non est quilibet Sacerdos Diuino iure, sed cui Ecclesia demandauerit. Quocirca sicut potest committere, cui voluerit, ita & potest auferre. Sed hæc responsio non facit satis argumento. Primùm, quia probabilissimum est, quemlibet Sacerdotem in mortis articulo habere autoritatem absoluendi iure Diuino: Idq; asseruit Paluden. dist. 20. q. 1. art. 2. Durand. distin. 19. q. 2. Capreolus eâdem distin. art. 3. ad quartum. Id quoq; D. Thomas sentire videtur, dist. 19. q. 1. art. 3. q. 1. & dist. 20. art. 1. q. 2. Atque est præterea rationi consentaneum; quia DEVS non deficit in necessarijs; nullus enim prouidus gubernator in necessarijs deficit; ergo quemadmodum prouidit, vt in articulo mortis, quicunq; posset licitè baptizare, non obstante quacunq; Ecclesiastica censura & prohibitione, ita etiam cauit, vt in eodem articulo quilibet Sacerdos licitè absolueret. Cùm vtrunq; sit Sacramentum necessitatis, vtrunq; iure Diuino præceptum. Est insuper alio ratio, qua id confirmari possit. Quod autore D. Augustino quar-

Autori probabilissimũ est in artic. mortis posse absoluere quemlibet Sacerdotẽ etiam præcisum, eamq; autoritatem pro eo casu haberi ex iure Diuino.

Egregia regula D. Augustini quomodo CHRISTI & Apostolorum traditiones sint agnoscendæ.

to libro de Baptismo contra Donatist. cap. 24. quod vniuersa tenet Ecclesia, semperq́; retentum est, nec à Pontificibus aut Concilijs tempore aliquo post Apostolos definitum; traditione CHRISTI *& Apostolorum rectißimè creditur constitutũ. At quòd quilibet Sacerdos in mortis articulo quemlibet poßit absoluere, semper in Ecclesia obseruatum est, nec noua aliqua hominum constitutione sancitum; à* CHRISTO *igitur & Apostolis est institutum.*

PRÆTEREA, *Ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo scilicet contrariam legem; ergo est de iure Diuino. Antecedens suadetur: Quia seclusa quacunque Ecclesiæ lege, talis abrogatio esset contra rectam rationem, si (vt verum est) Pœnitentia est Sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur rationi maximè consentaneum est, quemcunque Sacerdotem in articulo mortis Pœnitentiæ ministrum Diuino iure esse constitutum. Quo etiam fit per Ecclesiæ censuram talem autoritatem abrogari non posse.*

QVÒD si CHRISTVS DOMINVS *non consuluisset in mortis articulo periclitantibus, ministrum absolutionis necessarium exhibendo,*

Eccle-

Ecclesia tamen, cuius prudentiæ dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credenda filijs suis in articulo mortis deesse voluisse, idque eò magis, quo exemplo CHRISTI *sponsi sui facere & potuit & debuit, quem constat in Sacramento Baptismi (quod necessarium esse ad salutem voluit) nulli in articulo mortis defuisse.*

PRÆTEREA, *Necessitas non habet legem, vt habes in capit. quod non est, de regulis iuris; non ergo existimanda est Ecclesia, legem, qua præcisum amouet à Sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum extendere voluisse.*

Existimat etiam autor neque ab Ecclesia prohiberi præcisum ministrare absolutionem Sacramentalem in extrema necessitate.

PRÆTEREA, *odia restringi, fauores conuenit ampliari, vt etiam iuris regula tradit. Quòd autem quilibet Sacerdos in articulo mortis quemlibet possit absoluere, gratia est & fauor populi Christiani. Quocirca, ampliare potiùs, quàm stringere debemus.*

QVÒD *autem præcisi Sacramentorum ministerio priuantur, in odium est; restringendum itaq; esse videtur; nam pœnæ, legem interpretatione, molliendæ sunt, non exasperandæ, de Pœnitentia, d. 1. cap. Pœnæ. Probabile igi-*

poteſt. Conſtituit enim Sacerdotes DOMINVS *iudices, non ſolùm publicorum, verùm etiam occultorum. Sed rationis naturalis eſt, vt occulta peccata occulta correctione purgentur; ergo cùm* CHRISTVS *inſtituerit hoc iudicium fieri ſecundùm rectam rationem, conſtituit ex conſequenti, occulta peccata occultè eſſe iudicanda.*

II. *PRÆTEREA, ſi modus confitendi ad aurem de peccatis occultis ex Eccleſiæ inſtitutione eſſet, in arbitrio Eccleſiæ etiam eſſet, oppoſitum conſtituere, quemadmodum poteſt de immerſione, vel aſperſione, vel infuſione in Baptiſmo, legem pro ſuo arbitratu, & ferre, & tollere. At non eſt in facultate Eccleſiæ præſcribere, vt cordis occulta peccata peccatores publicè confiteantur.*

III. *PRÆTEREA, Leo Papa Epiſtola ad vniuerſos Epiſcopos Campaniæ, numero. 57. & refertur de Pœnitentia, diſtinct. 1. cap. Quamuis plenitudo.* Illam *(inquit)* contra Apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper agnoui à quibuſdam illicita vſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoueri, de Pœnitentia videlicet,

In Tom. Concil. eſt hæc Epiſtola 78. In edit. verò Colonienſi Operum Leonis p Surii accurata. 80.

cet, quæ à fidelibus postulatur, vt scripta professio publicè recitetur. Cùm reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicare Confessione secreta. *Et infra*: Remoueatur ergo improbabilis consuetudo, ne multi à Pœnitentiæ remedijs arceantur. *Hactenus Leo. Id ergo, quod aduersatur remedio à* CHRISTO *instituto ad remissionem peccatorum, nimirum contra Diuinam institutionem est; cùm contra Apostolicam regulam id fieri Summus Pontifex asserat.*

IV. Secreta illa Confessio quæ hodie fit Sacerdotibus in Ecclesia Catholica etiam Sanctis Patrib. agnita & probata, quantumuis hodie tanquam minus necessaria imò tanquam superstitiosum

Ex Apostolorum certè traditione secreta peccata in aurem sunt confitenda, quod vel ex eo liquet, quòd in Ecclesia non habetur memoria, vnde inceperit secreta Confessio. Nam & Origenes eius meminit Homilia prima & secunda in Psalm. trigesimum septimum. Et Homilia decima super Numeros. D. Basilius item in libello de institutione Monachorum, capit. vicesimo primo & nonages. octau. Dionysius etiam in Epist. ad Demophilũ 8. *& Sozomenus lib.* 9. *Histor. tripart. cap.* 35. Quoniam (*inquit*) qui confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt; propterea vi-

 sum

osa condemnatur à nouatoribus.

ſum eſt antiquis Pontificibus, vt, velut in theatro, ſub teſtimonio Eccleſiaſtici populi delicta pandantur, & ad hanc cauſsã presbyterum bonæ conuerſationis, ſeruantemque ſecretum, ac ſapientem virum ſtatuerint, ad quem accedentes ij, qui deliquerunt, delicta propria fateantur. *Nota* ſeruantem ſecretum; *nam ſi non eſſent occultè confitenda peccata, nõ oporteret ſeruare ſecretum.*

V. Sigillum Confeſſionis eſt de iure Diuino.

POSTREMÒ, *Sigillum Confeſſionis non eſt ex Humana inſtitutione, ſed ex Diuina; ergo ex Diuina eſt, quòd aliqua peccata, ſcilicet occulta, iudicentur occultè. Et confirmatur: Quia Magiſter Oxonienſ. in Concilio illo Complut. damnatus eſt, quòd aſſereret, Confeſſionem non debere eſſe ſecretam, & à Sixto quarto in illa Extrauag. cuius initium (* Ad perpetuam rei memoriam, &c.*) definitur contra eundem, neceſſariò exigi, vt Confeſſio ſecreta ſit. Quam ob rem ex reuelatione & inſtitutione* DEI *eſt, quòd Confeſſio ſit ſecreta, alioqui non eſſet hæreſis, ab Euangelica veritate penitùs aliena, aſſertio contraria. Cùm tamen aliena eſſe ibidem decernatur.*

SED

SED *oritur circa ea, quæ diximus, dubium: Si enim peccata oportet confiteri, vt innotescant Sacerdoti; ergo peccata publica, quæ aliâs sunt illi manifesta, non erit necessarium confiteri; quippe ob hanc caussam, si circumstantia manifest[illegible], non est opus eam explicare Confessori, [illegible] quis sit Sacerdos, vel maritatus, idque confessori liqueat, non est necesse, vt cùm confitetur fornicationem, exponat se esse vel sacerdotem, vel maritatum.* Dubium ex dictis emergit de confessione publicorum peccatorũ.

AT *erroneum est credere, sine confessione publicorum etiam peccatorum cuiquam patêre salutem: Primùm, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro, sed, etiámsi peccata sint publica, non sunt confessori nota in foro Sacramenti; ergo opus est, vt peccator illa Sacerdoti confiteatur. Et hoc est quod D. Thomas dist. 17. q. 3. art. 2. q. 1. ad primum docet, inquiens:* Quamuis Sacerdos aliquando sciat peccatum, vt homo, non tamen scit, vt CHRISTI vicarius, sicut etiam iudex aliquando scit peccatum, vt homo, quod nescit, vt iudex. Respondetur ad illud dubium. Probatur responsio I.

PRÆTEREA, *Confessio est materia præcipua huius Sacramenti; ergo etiam ad Absolutionem* II.

tionem

tionem publicorum peccatorum est necessaria, nam Sacramentum sine præcipua materia esse non potest.

III. *DENIQVE, si peccator publicum peccatum non confitetur, non potest innotescere iudici, an pœniteat, nec ne; an pro[illegible]t emendationem, an non: Quare non valet d[illegible]nere, an soluere debeat, an ligare. Necessarium est igitur, vt non modò secreta peccata, verùm etiã publica peccator se Sacerdoti subijciens confiteatur.*

Quæritur secundò vtrùm Satisfactio ad Sacerdotis arbitrium, sit ad salutem necessaria.

IAM verò posterior illa quæstio relinquitur: An Satisfactio ad Sacerdotis arbitrium, sit ad salutem necessaria. Sunt enim autores, qui negant, in quibus D. Thomas 4. dist. 17. q. 3. art. 1. q. 1. ad primum argumentum, videtur esse: Dicendum (*inquit*) quòd post remissam culpam, adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis: sed gratiæ tamẽ infusio sufficit ad culpæ remissionem: ad gratiæ verò infusionem consequendam ordinata sunt Sacramenta, ante quorum susceptionem, vel actu vel proposito, peccator gratiam non consequitur. Sed tamen ex hoc, quod operatur Confessio ad pœnæ remissionem, non habet, quod sit de

de necessitate salutis; quia pœna ista est temporalis, ad quam post culpæ remissionem remanet homo ligatus. Vnde sine hoc, quod in præsenti vita expiaretur, esset via salutis, sed habet, quòd sit de necessitate salutis, ex hoc, quòd ad remissionem culpæ ordinatur. *Hactenus D. Tho.* Contrariã sententiã autor probabiliorẽ censet. *At vel fallor ego, vel contrarium probabilius est. Nam sicut antè docuimus, exterior Pœnitentia est ad salutem necessaria; ergo quemadmodum Contritio in lege Naturæ & Scripturæ habebat annexum propositum confitendi & satisfaciendi* D E O, *iuxta illud*: Dixi, Confitebor iniustitiam meam DOMINO, &c. *Ita & in lege noua habet annexum propositum confitendi Sacerdoti, & satisfaciendi ad arbitrium eius: hoc est enim subijcere se clauibus, & iudicio Ecclesiastico, quod est ad salutem sine dubio necessarium.*

Quam & probat. I.

Psalm. 31.

Subijcere se clauib. & iudicio Ecclesiastico est ad salutem necessariũ.

PRÆTEREA, *Concilium Tridentinum sessione 6. cap. 14. postea quàm definiuit, Sacramentum Pœnitentiæ ad lapsi reparationem, velut secundam post naufragium tabulam, necessarium esse, decernit protinus, hoc Sacramento contineri non modò cessationem peccatorum,* II.

& co-

uari non possunt. Iam enim docuerat Summus Pontifex hanc Sacerdotalem autoritatem, & iudicium esse ad salutem necessaria. Pœnitentes ni se Sacerdotali autoritati iudicioque submittãt haud saluabuntur etiam iuxta Leonem Magnum.

IV.

*DENIQVE, cùm de Satisfactione ad arbitrium Sacerdotis præceptum sit (vt nos proximè definiemus) certè Satisfactio est ad salutem necessaria; nam si non esset, non esset in præcepto. Ac reuera frustra fuissent Sacerdotes iudices constituti, si eorum scientiæ parêre non esset necessarium. Inanis enim est autoritas iudicandi, quæ impunè reijci potest, idque eò magis, quòd iudicium hoc non est ad dirimendas lites, sed ad vindicanda scelera. Et quod iudicibus necessarium est, scilicet, pœnam indicere reis, ne sint iudices iniqui, id nos exequi necessariò debemus, ne falsi pœnitentes & inobedientes tum videamur, tum etiam simus. * Nec argumentum, quod in contrarium insinuamus, operæ pretium est nunc diluere, partim, quòd facile est, partim, quòd posteà diluere debemus. * Quapropter ea iam argumenta confutanda sunt, quæ principio huius Controuersiæ fecimus.*

* Ad rationes dubitandi pro parte, negatiuã q̃stionis principalis quintæ iam respõdetur.

AC primum quidem argumentum à plerisq; Sanctorum facilè diluitur, nam vtrunq; Apostoli Ad primã rationem responde-

tur per explicationé duplicé locorum D. Pauli ad Heb. 6. & 10.

stoli Pauli locum interpretantur, non de Pœnitentia, quæ post Baptismum fit, sed de Pœnitentia, quæ fit in Baptismo: Qui videlicet semel duntaxat percipi potest. Nam Pœnitentiam Baptismum appellari, habes apud Luc. capitulo vltimo: Oportebat *(inquit)* prædicari in nomine eius Pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. *Vbi, quæ Matthæus de Baptismo dixit, Lucas nomine Pœnitentiæ ac remissionis peccatorum tradidit. Hanc expositionem Chrysostomus & Theophilactus sequuntur in eadem loca. Item D. Ambrosius, lib. 2. de Pœnitentia, cap. 2. & D. Augustinus, lib. de falsa Pœnitentia, cap. 3. Colligunt autem ex multis coniecturis, hanc esse eorum testimoniorum intelligentiam. Quas ego coniecturas referrem, nisi ad metam huius Disputationis festinaret oratio.*

Prior explicatio.

Posterior explicatio.

POTEST *tamen vterq; locus intelligi etiam de Pœnitentiæ Sacramento, vt videlicet, intelligamus, impossibile esse per Pœnitentiæ Sacramentum rursum renouari, id est, priorem nouitatem, quam per Baptismum accepimus, iterum accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione 3. in sanctum lauacrum:* Non superest

est (*inquit*) regeneratio secunda, nec reformatio seu in pristinum statum restitutio, etiamsi perquàm vehementer illam lachrymis, & multis quæramus suspirijs, ex quibus vix quidem cicatricum obductio euenit.

NEC te moueat, quod Apostolus ait, esse impossibile; nam per excessum loquitur, atque hyperbolicè ingentem rei difficultatem impossibile vocat, non vt desperent audientes, sed vt terreantur. Idcirco enim subdit Apostolus: Cōfidimus tamen de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora saluti, tametsi ita loquimur: Loquutus sum, *quasi dicat Apostolus*, ita vt vos à peccatis retraherem, & desperationis metu facerem cautiores: Cæterùm confido de vobis, *& reliqua, quæ sequuntur. Quæ quidem huius loci interpretatio mea non est, sed D. Hieronymi, lib. aduersus Iouinianum 2. refertúrq; à Gratiano de Pœnitentia, distinct. 2. c. Si enim. Nec modus hic loquendi à Sacris literis alienus est. Nam Matthæi 19. quod antè* DOMINVS *dixerat, difficile esse diuitem intrare in regnum cælorum, euestigiò dixit, esse impossibile, quemadmodum*

Impossibile quandoq; etiam dicitur, quod valde difficile est.

exposuit D. Hieronymus super caput Esai. 60. Sed & Aristoteles 1. lib. de cælo, capite 11, inter reliquas significationes huius vocabuli, impossibilis, eam annumerauit, vt, quod non facilè, neque citò, nec bene, fieri potest, impossibile dicatur. Et ad eandem formam per hyperbolen, capit. 10. eiusdem Epistolæ Apostolus locutus est, vt ostenderet, qua animaduersione peccata nostra digna sint, post acceptam notitiam veritatis, si ad iustitiæ rigorem examinentur. Sed aliud tamen est, quod iustitia postulat, aliud, quod clementia & misericordia suggerit.

Ad secundum rationem dubitandi.

AD secundùm argumentum certè possemus respondere negando maiorem; sentiunt enim plures viri docti, licitum esse, ab hæretico recipere Pœnitentiam in articulo mortis, vt Petrus Paludens. 4. dist. 25. q. 1. Syluester in verbo, Confessor. primo §. & Ioan. Maior. dist. 17. & Glos. extra. de Sponsalibus, cap. Non est vobis. Quia licet recipere Baptismum ab eiusmodi præcisis, cùm extrema necessitas cogit, vt D. Augustinus tradit, capit. Si quem fortè. 24. distinctione 1. Ergo & Pœnitentiæ Sacramentum licet ab exciso suscipere. Huic verò loco solent alij occurere negando cõsequentiam. Quia mini-

minister Baptismi est institutus quilibet de iure Diuino, quamobrem Ecclesia id tollere non potest. At Pœnitentiæ minister non est quilibet Sacerdos Diuino iure, sed cui Ecclesia demandauerit. Quocirca sicut potest committere, cui voluerit, ita & potest auferre. Sed hæc responsio non facit satis argumento. Primùm, quia probabilissimum est, quemlibet Sacerdotem in mortis articulo habere autoritatem absoluendi iure Diuino: Idq́ asseruit Paluden. dist. 20. q. 1. art. 2. Durand. distin. 19. q. 2. Capreolus eâdem distin. art. 3. ad quartum. Id quoq; D. Thomas sentire videtur, dist. 19. q. 1. art. 3. q. 1. & dist. 20. art. 1. q. 2. Atque est præterea rationi consentaneum; quia D E V S *non deficit in necessarijs; nullus enim prouidus gubernator in necessarijs deficit; ergo quemadmodum prouîdit, vt in articulo mortis, quicunq; posset licitè baptizare, non obstante quacunq; Ecclesiastica censura & prohibitione, ita etiam cauit, vt in eodem articulo quilibet Sacerdos licitè absolueret. Cùm vtrunq; sit Sacramentum necessitatis, vtrunq; iure Diuino præceptum. Est insuper alio ratio, qua id confirmari possit. Quod autore D. Augustino quar-*

Autori probabilissimũ est in artic. mortis posse absoluere quemlibet Sacerdotẽ etiam præcisum, eamq́; autoritatem pro eo casu haberi ex iure Diuino.

Egregia regula D. Augustini quomodo CHRISTI & Apostolorum traditiones sint agnoscendæ.

to libro de Baptismo contra Donatist. cap. 24. quod vniuersa tenet Ecclesia, semperq́ retentum est, nec à Pontificibus aut Concilijs tempore aliquo post Apostolos definitum; traditione CHRISTI *& Apostolorum rectissimè creditur constitutū. At quòd quilibet Sacerdos in mortis articulo quemlibet possit absoluere, semper in Ecclesia obseruatum est, nec noua aliqua hominum constitutione sancitum; à* CHRISTO *igitur & Apostolis est institutum.*

PRÆTEREA, Ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo scilicet contrariam legem; ergo est de iure Diuino. Antecedens suadetur: Quia seclusa quacunque Ecclesiæ lege, talis abrogatio esset contra rectam rationem, si (vt verum est) Pœnitentia est Sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur rationi maximè consentaneum est, quemcunque Sacerdotem in articulo mortis Pœnitentiæ ministrum Diuino iure esse constitutum. Quo etiam fit per Ecclesiæ censuram talem autoritatem abrogari non posse.

QVÒD si CHRISTVS DOMINVS *non consuluisset in mortis articulo periclitantibus, ministrum absolutionis necessarium exhibendo, Eccle-*

Ecclesia tamen, cuius prudentiæ dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credenda filijs suis in articulo mortis deesse voluisse, idque eò magis, quo exemplo CHRISTI *sponsi sui facere & potuit & debuit, quem constat in Sacramento Baptismi (quod necessarium esse ad salutem voluit) nulli in articulo mortis defuisse.*

PRÆTEREA, *Necessitas non habet legem, vt habes in capit. quod non est, de regulis iuris; non ergo existimanda est Ecclesia, legem, qua præcisum amouet à Sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum extendere voluisse.*

Existimat etiam autor neque ab Ecclesia prohiberi præcisum ministrare absolutionem Sacramentalem in extrema necessitate.

PRÆTEREA, *odia restringi, fauores conuenit ampliari, vt etiam iuris regula tradit. Quòd autem quilibet Sacerdos in articulo mortis quemlibet possit absoluere, gratia est & fauor populi Christiani. Quocirca, ampliare potiùs, quàm stringere debemus.*

QVÒD *autem præcisi Sacramentorum ministerio priuantur, in odium est; restringendum itaq; esse videtur; nam pœnæ, legem interpretatione, molliendæ sunt, non exasperandæ, de Pœnitentia, d. 1. cap. Pœna. Probabile igitur*

tur est, à præciso Sacerdote fideles posse Sacramentum Absolutionis in mortis articulo recipere, videlicet, si absque periculo fidei recipi potest. Ac profectò non ambigo, quin à Catholico excommunicato etiam nominatim, in mortis articulo Pœnitentiæ poßimus suscipere Sacramentum, si alius desit: Quippe non video caussam, quare fideles in articulo mortis, præsente Sacerdote Catholico, priuentur Sacramento ex Diuina institutione ad salutem necessario. Quod vtique esset minùs tolerabile, quàm in mortis articulo casus reseruare, præsertim cùm homines ferè, non contritionem, sed attritionem habeant, quapropter durum esset hominibus, maiore ex parte imbecillis, in tali periculo velle deesse. Quòd si hæc exceptio Ministri Catholici etiam per excommunicationem præcisi, iure optimo defenditur, non est absurdum, & alios præcisos excipere, tantùm in mortis articulo. Quoniam extrema neceßitas, siue corporalis, seu spiritualis sit, ab omni Ecclesiæ lege videtur excepta.

Diluitur obiectio, quæ fieri solet con-

ID verò, quod obijci in contrarium solet ex 24. q. 1. cap. Audiuimus. Per hæc facilè diluitur, cui simile est, quod D. Ambros. ait, de Pœniten-

nitentia,d.1.cap. Verbum,& cap.Poteſt fieri. tra dictam
Ob idq́, ſimili ratione ſoluitur. Illud autẽ, quod poteſtatẽ
opponitur ex capit. vltimo eiuſdem cauſſæ & præciſi.
quæſtionis,aduerſus hanc ſententiam nihil penitùs facit. Primùm,quòd ibi ſermo eſt de Euchariſtiæ Sacramento, quod non eſt Sacramentũ neceſsitatis. Deinde,quòd id fecit Hermogildus, ne Arriano Epiſcopo faueret,quem rex ob eum finem deſtinauerat. In quo euentu ne Sacramentum quidem Baptiſmi ab hæretico recipiendum eſſet. Nam, quod in extrau. Vnam ſanctam, de maioritate & obedientia, Bonifacius docet, extra Eccleſiam nõ eſſe remiſsionem peccatorum, ex dictis modò explicari facilè poteſt, & quemadmodum intelligendum eſſet, in ſuperioris anni Relectione docuimus.

Extra Eccleſiã Catholicam non eſſe remiſſionem peccatorũ veriſſimũ eſt, nec obſtat dictis.

AT ſi quis communem opinionem ſequi velit, cuius etiam D. Thomas fuiſſe videtur, 4.d. 19. art. 2. quæſtione 2. ad tertium. & diſtin. 19. quæſtione 3. artic. 3. quæſt.1. ad ſecundum. & 3.p.quæſt. 82. art. 7. ad ſecundum, reſpondere aliter poteſt, negando minorem: Nec eſt ſimile de Baptiſmo & Pœnitentia, quoniam Baptiſmus multò magis eſt neceſſarius, quàm Pœnitentiæ Sacramentum, eò,quòd non ſolùm

Si cui non placeat ſententia autoris, quomodo poſſit reſpondere ſecundùm ſententiam communem.

opus est; quatenus remedium peccati, sed quatenus professio est Christianæ fidei, & in CHRISTVM *incorporatio.*

Ad tertiã rationem dubitandi. *Vnde ad tertium argumentum, iuxta duas has differentes opiniones dupliciter item responderi potest. Nam difficilè est de doctissimorum virorum iudicare sententijs, & in medio seniorum iuuenes sedere arbitros. Itaq; ex his duabus vtra sit opinio deligenda, prudentiorum ego & doctiorum arbitrio derelinquo.*

Ad quartã rationem. *AD quartum, vbi difficultas est, à quonam habeat iurisdictionem, qui Summum Pontificem absoluit, communis opinio respondet, quòd Summus Pontifex eligendo confessorem, confert ei potestatem, quam tamẽ ipse exercere non potest, vt Diaconus electus Episcopus potest demandare Absolutionem à peccatis, cùm ipse tamen peccatores absoluere non queat: Quæ est solutio Cardinalis Turrecremata, lib. 1. Summæ Ecclesiasticæ, capit. 98. & D. Bonauenturæ 4. d. 19. & D. Thomæ dist. 16. q. 1. art. 3. q. 3. At Paludanus eâdem dist. q. 2. & Capreolus eâdem distin. q. vnica, art. 3. meliùs sentire videntur, iurisdictionem, qua Sacerdos electus à Pontifice eum absoluit, à* CHRISTO *esse, &*

Vnde iurisdictionẽ Sacerdos habeat per quam ipsum summum pontificem absoluit à peccatis.

Cõmunis opinio.

Paludani, Capreoli, & Autoris opinio.

non

non ab ipso Pontifice, quia DEVS non deficit in necessarijs: Quare sum. Pontifici de ministro Sacramenti ad salutẽ necessarij prouidit. Item summus Pontifex post peccatum mortale factus est subditus in foro interiore; nam obligatur cõfiteri Sacerdoti, sicut & quilibet alius, qui mortaliter peccauit, iudicio huius fori Sacramentalis obnoxius sit; ergo sine commissione ipsius est in Ecclesia iudex, cui scilicet, confiteri teneatur. Etiã summus Pontifex per peccatum mortale subijcitur iudicio fori Sacramentalis.

PRÆTEREA, *licet Episcopus Diaconus commitere alteri Absolutionem possit, sed non tamen, nisi eorum, quorum est pastor, committere potest, hoc est, suorum subditorum. At Summus Pontifex non est pastor sui ipsius, nec iudex, quamobrem sui ipsius Absolutionem committere alteri non potest. Nec me fugiunt, quæ Cardinalis Caietanus, vir alioqui doctissimus, scripsit quæst. vnica de Ministro huius Sacramenti, quæ mihi nõ placent omnia, sed (Humanorum ingeniorum ea, vel sors, vel conditio est) alijs non placebunt nostra. Equidem, quamdiu ratio melior non succurrit, non auderem asserere, Confessorem Sum. Pontificis nullam habere iurisdictionis potestatem super ipsum, nec à* CHRISTO, *nec ab Ecclesia, nec ab ipso Sum-* Dissentit autor hîc à Caietano.

mo Pontifice, quod Caietanus videtur admittere. An admittendum sit, viderint alij; nam ego principium Absolutionis Sacramentalis existimo, non solam esse potestatem ordinis, verùm etiam iurisdictionis. Quippe, cùm minister huius Sacramenti (iuxta Concilium Florentinum) sit Sacerdos habens autoritatem, vel ordinariam, vel ex commissione superioris; cumque etiam Sacramentum hoc iudiciale sit, ministrum eius, nisi iudicem intelligere non valeo; iudicem autem sine iurisdictione, ne cogitatione quidem informare possum, eò vel maximè, quòd minister huius Sacramenti soluit, & ligat; ac proinde, iurisdictionis potestatem habet. Igitur, sicut Summus Pontifex propter crimen hæresis subditus sit Ecclesiæ in foro exteriore, idque ex Diuina institutione; sic per quodlibet mortale peccatum Ecclesiæ subijcitur in foro interiori, CHRISTO *instituente & obligante Pontificem Summum, vt coram Sacerdote compareat, tametsi hanc illi dederit facultatem, vt eligat, quem maluerit. Quam traditionem sicut & cæteras* CHRISTI*, licet scriptas non habeamus, ab Apostolis accepimus.*

Minister huius Sacramenti quis.

Summus Pontifex quomodo vel quando subijciatur Ecclesiæ in foro exteriori, quomodo vel quando in foro interiori.

ITAQVE Sacerdos simplex, cum initiatur,

Qualẽ Sacerdos q-

non

non ordinis modò potestatem, sed iurisdictionis etiam accipit, non simpliciter & quantum ad omnes, sed primùm quantum ad venialia peccata. D. Thom. d. 18. art. 3. q. 1. ad tertium, & est communis opinio. Deinde, quantum ad mortalia, quibus est iam peccator à proprio Sacerdote solutus; quoniam illud iudicium est penitùs arbitrarium, cùm nulli tenear me subdere, neque apparet vnde proprius Sacerdos habeat solus potestatem in illa peccata, cùm non sit materia subiecta proprio Sacerdoti.

libet in susceptione Sacerdotij accipiat iurisdictionis potestatem.

PRÆTEREA, quantum ad omnia in articulo mortis; denique ad Summum Pontificem absoluendum. Atque horum omnium radix eadem est; etenim, (vt Capreolus & Durandus. d. 19. 4. diligenter annotauerunt) in vniuersum Apostolis dictum est: Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata. &c. *Restrictio autem facta est speciali commissione facta D. Petro, cui, quoniam claues tanquam primo clauigero collatæ sunt, id consequenter est demandatum, vt eius autoritate, quicunque alius aperit, aperiat, &c. Nam illa commissio de alijs à D. Petro facta est. Ideoque D. Petrus, & eius successores non subiacent*

D. Petro eiusq; successori Pōtifici Rom. commissæ sunt claues potestatis Ecclesiasticæ tanq̃ primo seu supremo clauigero.

cent

cent illi restrictioni, quin possint absolui à quolibet Sacerdote.

Ad quintã rationem dubitãdi.

Locum illũ, Ioan. 6. Nisi manducaueritis, &c. Exponunt nonnulli de manducatione spirituali: Quibus etiam suffragatur autoritas.

AD quintum verò argumentũ, nonnulli respondent, illud verbũ DOMINI, *non de corporali seu Sacramẽtali mãducatione corporis* DOMINI *sed de spirituali esse intelligẽdũ. Qui aũt per fidem* CHRISTVM *habet in se manentem, is spiritualiter manducat corpus, & bibit sanguinem; quia* CHRISTI *membrum efficitur, ac proinde particeps ipsius, & carnis, & sanguinis. Id autem necessarium est ad salutem non solùm adultis, verùm etiam paruulis. Atque huius sententiæ videtur esse D. Thomas 3. p. q. 65. art. 4. ad secundum, & q. 80. art. 9. ad tertium. Et D. Hieronymus in primum cap. Epistolæ ad Ephes. De cons. d. 2. cap. Dupliciter. Imò Origenes Homil. 7. in Leuitic. & Augustinus. lib. 3. De doctrina Christiana, cap. 16. manifestè docent, hunc locum figuratè esse accipiendum, vt per metaphoram, qui credit in* CHRISTVM, *eiq́; incorporatur,* CHRISTVM *dicatur manducare. Eandemq́; expositionem vbique locorum D. Augustinus probat, vt tractatu in Ioannem 26. & 27. Et lib. 1. contra duas Epist. Pelag. cap. 22. & lib. 1. cap. 4. de*

Con-

Consecratione, d. 4. cap. In Ecclesia. & capite consequenti, vbi & refert, Innocentium huius sententiæ fuisse; ac reuera fuit, vt patet in Epistola eiusdem Innocentij ad Cōcilium Carthaginense. Et ratio quoq; illis suffragatur, quia si de Sacramentali manducatione DOMINVS *loqueretur, falsum esset illud*: Qui manducat meam carnem, & bibit meū sanguinem, in me manet, & ego in illo; *constat enim multos carnem* CHRISTI, *atq; eius sanguinem in Sacramento accipere, & nō eosdem in* CHRISTO *manere. Item etiam, cùm sermo vniuersalis sit, si de Sacramentali manducatione intelligeretur, iam paruulis esset Eucharistia necessaria, vt vitam haberent in semetipsis, quod est erroneum. Ac Laicis præterea sumptio huius Sacramenti sub vtraq; specie esset ad vitam necessaria, quæ est hæresis Lutherana.* Suffragatur ijsdem & ratio.

AT verò, licet DOMINVS *ibi de spirituali manducatione sermonem faciat, non tamen excluditur Sacramentalis, vt patet ex D. August. in Ioannem tractatu 26. atque ex D. Thom. 3. p. q. 80. art. 11. Vnde & eiusdem partis q. 65. art. 4. ad secundum, ait, illud verbum* DOMINI *intelligendū esse de spirituali manducatione,* Locum illū, Ioan. 6. non ita esse explicādum de manducatione spirituali vt excludatur manduca-

tio Sacramentalis vbi rursus etiã suffragatur ratio & autoritas.

ne, & non de ſola Sacramentali. Non dixit: Et non de Sacramentali. Quòd autem de ſumptione etiam Sacramentali verba fiant, mihi facilè perſuadeo. Primùm, quia de futuro loquitur DOMINVS *dicens:* Pãnis, quem ego dabo, caro mea eſt; *nondum enim inſtituerat Euchariſtiæ Sacramentum. Deinde, quia diſcernit manducationem & potationem, inquiens:* Niſi manducaueritis carnem, & biberitis, &c. *vbi integrum Sacramentum carnis & ſanguinis, quod in cibum & potum daturus erat, apertè diſtinxit. Accedit ad hoc, quòd Ioannes Euangeliſta, ſi eo capite de Euchariſtiæ Sacramento non feciſſet mentionem, omnino nullam altiſſimi Sacramenti rationem habuiſſet, cùm in reliquis ſui Euangelij partibus, ne verbum quidem vllum de Euchariſtia fecerit. Adde, quod pleriq; Sancti de Euchariſtiæ Sacramento illum locum interpretantur, vt D. Chryſoſtomus in Ioannem Homil. 45. & lib. 3. de dignitate Sacerdotali, c. 4. & D. Auguſt. lib. 1. de Baptiſm[illegible]aruul. cap. 20. Ambroſ. lib. 4. de Sacramẽtis. D. Bernardus in ſermone de reſurrectione, cuius initium, Vicit Leo. Cyrillus quoque ac Theophylactus in commentarijs ſuper Ioannem*

atque

atque alij, quos refert Gratianus de Consecratione, d. 2. Certè Ecclesia, cùm aduersus hæreticos de Eucharistiæ Sacramento disputat, ex eo capite, vel maximè testimonia sumit. In Concilio prætereà Constantiensi sessione 13. cùm hæreticorum argumento obiter responderetur, qui ex hoc testimonio sumebant, Laicis sub vtraque specie hoc Sacramentum esse conferendum; non confugerunt Patres ad spiritualem manducationem, sed crediderunt, id quod DOMINVS *dicit,* Nisi manducaueritis, &c. *etiã à Laicis sub specie panis seruari: cùm firmissimè (inquiunt) credendũ sit, sub vtraq; specie integrum* CHRISTI *corpus & sanguinem contineri. Et (ne longum faciam) Concilium Ephesinum in Epistola ad Nestorium, hunc ipsum locum, de quo disserimus de sumptione Sacramenti corporis & sanguinis* DOMINI *interpretatur. Atq; id nos latè persecuti sumus, vt vim argumenti conseruaremus, scilicet, quod difficilius est, quàm vt per illam priorem intelligentiam eludi possit.*

Sub vtraquis specie panis, seu vini integrè CHRISTVS continetur.

IGITVR *(vt ex locis citatis apud D. Thomam colligere licet) testimonium illud, licet dissimiliter, vtramq; tamen expositionem complectitur,*

Caput. 6. Ioannis licet dissimiliter, vtrãq;

ditur & Spiritualis & Sacramentalis manducationis. Non enim, qui corporaliter dentibus terit Eucharistiæ Sacramentum, habet vitam æternam, nisi & spiritualiter manducet, hoc est, credat in CHRISTVM *viua fide, & Ecclesiastici corporis, cuius* CHRISTVS *caput est, membrum fiat.* [a] *Ergo spiritualis manducatio per fidem, medium est necessarium ad salutem & adultis & paruulis. Suscipitur quoq; hoc medium, cùm Baptismus suscipitur, vt Diuus Augustinus exponit, libro primo, de Baptismo paruulorum, capite 20. & locis quoque paulò antè citatis, ac D. Thomas 3. parte, quæst. 73. articulo 3.* [b] *Sacramentalis autem manducatio non hoc modo est de necessitate salutis, sicut Baptismus, videlicet, quia Baptismus est necessarius, non solùm necessitate præcepti, verùm etiam, vt medium, sine quo salus non constat. At Sacramentalis Eucharistiæ manducatio solùm est necessaria, vt præceptum; ac proinde solis adultis, quibus duntaxat præceptum imponitur. Quòd autem hæc sit mens D. Thomæ, colligere possumus ex tertia parte, quæstione sexag. quint. articulo 4. & quæstione 80. art. 11. Quid autem in caussa sit, quamobrem similibus verbis*

tamen expositioné hactenus traditam complecti. tur, nempe tum de spirituali tum de Sacramentali manducatione.

[a] Spiritual. manducatio Eucharistiæ quomodo necessaria.

[b] Sacramétalis manducatio Eucharistiæ quomodo necessaria.

verbis non similis necessitas praescribatur, non facilè dicitur, nisi ad Ecclesiae sensum nostras intelligentias referamus, quae Sacramentalem Eucharistiae sumptionem nunquam intellexit, esse medium ad salutem necessarium; Poenitentiam esse intellexit. Vel vtrunq; quidē Sacramentum necessarium est in re vel in voto, sed aliter tamen vtrumlibet; nam votum Eucharistiae in Baptismo continetur, votum autem Poenitentiae in nullo alio Sacramento. Quo fit, vt votum Eucharistiae satis sit implicitum. Atque id forsitan est ad D. Thomae sensum accommodatius.

Regula intelligendae Scripturae optima sensus & consensus Ecclesiae.

Vtrumque Sacramentum necessarium, Eucharistia & Poenitentia, sed diuersimodè.

AD sextum argumentum respondetur, quòd Nectarius antecessor D. Chrysostomi Confessionem secretam de medio sustulerat, vt illo capite Sozomenus tradit. Quamobrem, Chrysostomus Nectario succedens, de Confessione hac auriculari, populo verba facere noluit, quia enim nondum scandalum sedatum erat, quod in Ecclesia Constantinopolitana per occasionem secretae Confessionis fuerat exortum, non est ausus, eam restituere, quàm, scilicet, vir probatae fidei apud Constantinopolitanos abiecerat. Nec apud Graecos confessio, quae sacerdotibus in

Ad sextam rationem dubitandi.

Oculatiùs locum illū Hist. trip. inspexit Ioan. Hesselius, & ipse eximius Theologus, qui in sententia sua de hoc Sozomeni

aurem fit, tam est recepta, quàm apud Latinos vnde Sozomenus loco illo citato, apud Occidentales Ecclesias ritum Confessionis asserit maximè & traditum & retentum. Sed de Pœnitentia, d. 1. cap. finali Theodorus dicit, Græcos existimare, soli DEO *esse confitenda peccata. Quemadmodum itaque Baptismus non statim à passione* CHRISTI *cœpit esse medium omnibus necessarium ad salutem, sed post sufficientem Euangelij & Baptismi euulgationem, ita & Confessionis Sacramentnm ex eo tempore, cœpit omnibus hominibus esse necessarium, etiam de peccatis secretis, quo sufficenter promulgarum est. Quo fit, vt Græci ante plenam inuulgationẽ sine peccatorũ Confessione occultorum saluari potuerint. Iurisconsultis verò, ac nõnullis etiã Theologis sanè parcendũ est, ꝙ in quæstione perobscura, & q̃ eo tpe nondũ erat satis explicata ac definita, ignorãter errauerint.*

loco Patribus Cõcilij Tridentini exhibita eruditè ex ipso cõtextu Sozomeni ostendit à Nectario non auricularem Confessionem, sed eius appendicẽ quandam, h. e. publicam illam peccatorum recitationem fuisse sublatam, quæ fiebat à cõmuni quodã Pœnitẽtiario coram vniuerso populo veluti in theatro quodã, &c.

PARS SEXTA

Quæstio sexta principalis.

AN hoc idem Pœnitentiæ Sacramentum Euangelico iure præceptum sit.

SED

SED quoniam plùs nimio longa facta est disputatio, iam ad partem relectionis postremam pergamus, in qua illud quærebatur: An de Pœnitentiæ Sacramento Diuinum præceptum sit. *Et quoniam primam huius Sacramenti partem, hoc est, Contritionem cordis, quemadmodum in præcepto Diuino esset, ostendimus: Reliquæ sunt duæ (de quibus nobis instituenda est disputatio) Confessio videlicet oris, & Satisfactio operis; nam alterius præceptum Hæretici negant, alterius etiã Catholici.*

AD illud igitur explicandum prius aggrediamur: An Confessio, quæ sacerdotibus in aurem fit, Euangelico iure sit præcepta. *Suadetur enim non esse: Primùm, quia tale præceptum Diuini iuris nullo Sacrarum literarum loco reperitur. Quod si ita est, vt certè videtur esse, non est cur Diuini iuris præceptum esse fingamus.* Agumẽta pro parte negatiua. I.

DEINDE, *si Confessio Diuinæ institutionis esset, eius quoque integritas ab Euangelico iure proficisceretur: Vnde fieret, vt & pœnitens omnium peccatorum & species & numeros dicere, & Confessor solicitè vtrunque interrogare deceret, quod esset reuera molestissimum:* II.

 simum:

ſimum: Ac præterea non liceret Eccleſiæ vlla ex cauſſa Confeſſionem partiri. At partitur, vt cùm ſunt caſus reſeruati, abſoluit Romanus Pontifex ab illis; pro alijs verò non reſeruatis remittũtur pœnitentes ad proprios Sacerdotes. Non igitur Diuinæ inſtitutionis eſt omnia ſimul peccata Sacerdoti confiteri.

III. PRÆTEREA, *ſi hoc præceptum Euangelicum fuiſſet, tunc non obſtante damno, vel proprio, vel alieno, confiteri teneremur, ſicut & baptizari. At aſſerunt Doctores, iacturã, aut meã aut alterius idoneam eſſe cauſſam, cur ego non debeam confiteri; non eſt ergo Diuini iuris obligatio.*

IV. PRÆTEREA, *ſi* CHRISTVS DOMINVS *Confeſſionẽ iuſſit, certè eam iuſſit, quæ medium eſt neceſſarium ad ſalutem, ſcilicet, formatam. Quamobrem qui præſtaret Confeſſionem informem, eam iterum facere teneretur, quod eſſet profectò duriſſimum.*

V. PRÆTEREA, *ſi præceptum de Confeſſione Diuinum eſſet, mutus hac etiam lege conſtringeretur. Id verò tam eſt abſurdum, quàm eſſet abſurda Confeſſio, quæ à muto proficiſceretur. Item & abſens per Epiſtolam confiteri deberet*

abſenti

absenti Sacerdoti, atq; adeò peccator ignotæ linguæ præsenti per interpretem.

AD hæc, eâdem ratione DEI *præceptum esset, solis proprijs Sacerdotibus confiteri; cùm soli sint, à* DEO *iudices constituti, vnde & in capit. Firmiter, de summa Trinitate, claues solis Apostolis, & eorum successoribus dicuntur esse collatæ.* VI.

POSTREMÒ, si mandatum hoc ex Euangelio posset haberi, id vel maximè ex illo Ioannis, 20. capite. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis retenta sunt. *At inde non habetur; pari enim ratione oporteret venialia confiteri, cùm de illis etiam ibidem sermo sit, aliâs Confessio venialium ad hoc Sacramentum nõ pertineret; etsi de vtrisque loquitur* CHRISTVS, *cùm ait:* Quorum remiseritis peccata, *ad vtraque etiam pertinet, quod dicit:* Quorum retinueritis, &c. *Compertum igitur videtur esse, aut vtrorumque, aut neutrorum Confessionem in præcepto Diuino esse.* VII.

*IN contrarium est, quòd Sacramentum Pænitentiæ ad salutem necessarium est, *vt antè docuimus. Quod vtique Sacramentum citra*

*In quint. Quæstione principali huius Relectionis.

 Con-

Confeßionem constare non potest, quæ videlicet est p̃cipua huius Sacramenti materia. Cùm itaq; peccata mortalia cõfiteri, opꝰ sit ad salutẽ, efficitur manifestè, de Cõfeßione Diuinũ esse p̃ceptũ.

In *hac controuersia post ea, quæ in superiore definita sunt, vix quicquam superest, quod adijcere debeamus. Quippe certũ & persuasum nobis esse debet omnem exteriorem virtutis actum ad salutẽ ex Diuina institutione necessariũ, ex eâdem quoq; institutione in præcepto esse. Faciamus enim hominem peccatorem contritionem habere peccati sui, tunc quæritur; an hîc teneatur confiteri ex Diuino iure, necné. Si tenetur, id fides Catholica docet, id nos in præsentia conficere volumus. Si nõ tenetur, sine peccato mortali poterit Cõfeßionẽ omittere. Quare per solã contritionẽ saluabitur; ac proinde Confeßionis Sacramentũ nõ est ad salutẽ necessariũ.*

Omnis etiam exterior virtutis actus ad salutem ex Diuina institutione necessarius ex eâdẽ institutione in præcepto est.

PRÆTEREA *(vt reliqua argumenta prætereamus, quæ modò repetere molestum negotium esset) definitio illa Concilij Complutensis sub Reuerendißimo Archiepiscopo Toletano Alfonso Carrillo, manifestò conuincit, non solùm Confeßionem Diuina lege iussam esse, verùm etiam id negare, hæreticum esse.*

PRIMA

PRIMA igitur Conclusio Petri Oxoniensis, ibidem damnata, sic habet: Peccata mortalia, quantum ad culpam & pœnam alterius seculi, delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad claues. Quatuor assertiones Petri Oxoniensis, damnatæ in Concilio prouinciali Complutensi approbato per Sũmum Pontificẽ Sixtum 4.

SECVNDA Conclusio: Quòd Confessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis Ecclesiæ, non de iure Diuino.

TERTIA Conclusio: Quòd prauæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad claues.

QVARTA Conclusio: Quòd Confessio non debet esse secreta. Has omnes & singulas hæreticas esse Synodus definiuit. Est autem congregata autoritate Sixti Quarti, & confirmata postea ab eodem Sixto in Extrauagãti, cuius retrò mentionem fecimus: Vbi denuò condemnantur, tanquã Hæreticæ, illæ propositiones: Quo fit, vt qui asserunt huus errorem esse temerarium, aut hæresim sapere, hanc Sixti definitionem minimè viderint, quam non piguit semel atque iterum sumere, vt frequentiùs ob oculos posita perenni memoria teneatur.

AD primum argumentum: Iam ostendimus locum in Euangelio Ioannis, vnde Confessionis Respõdetur ad primum ar-

gumentũ circa initium huius sextæ partis allatũ, & Confessio auricularis Euangelico iure præcepta ostẽditur.

præceptum ducitur. Nam quod Caietanus in Commentarijs super hunc locum asserit, institutionem Sacramenti Pœnitentiæ inde haberi, non præceptum, certissimè fallitur. Habetur enim necessitas comparendi coram iudicibus à CHRISTO *constitutis, atq; ex consequenti præceptum Confessionis, sine qua peccata nostra à Sacerdotibus iustè ac prudenter discerni, iudicariq́ue non possunt. Iam quod Hæretici tradunt, Innocentium tertium fuisse Confessionis auricularis autorem, imprudenter errant. Leo siquidem Papa multis annis ante Innocentium præcepit Confessionem, non publicè fieri, sed occultè. Quin etiam asseruit contra Apostolicam regulam publicam Confessionem postulari, vt patet Epistola 57. ad Episcopos Campaniæ, & 69. ad Theodorum Episcopum. Huius etiam iudicij Sacramentalis apud Sacerdotes meminit Innocentius primus in Epistola ad Decentium cap. 7. Sed & Clemens in 1. Epistola ad Iacobum fratrem* DOMINI, *Petrum Apostolum tradidisse refert cogitationes etiam malas oportere Christianos mox ad* CHRISTVM *illidere, & Sacerdotibus* DOMINI *manifestare. Eius etiam est mentio apud D. Hieronymum in illud*

Innocentius 3. non est autor Confessionis auricularis, vt calumniãtur Hæretici, imò verò nullus Põtifex Rom. sed CHRISTVS DOMINVS instituens Apostolos & Apostolorum successores, iudices peccatorum, &c.

Eccle-

Ecclesiast. 10. Si mordeat serpens in silentio, &c. *Nam quod super Psal.* 84. *referri solet, forsitan reijceretur, quòd Commentaria illa, an D. Hieronymi sint, incertum est, quemadmodũ lib.* 2. *de Visitatione infirmorum, & libellus ad Comitẽ, & liber de vera & falsa Pœn. D. Augustini esse negantur. Sed est tamen in Augustino locus, quẽ euertere ne Erasmus quidem poßit, in lib.* 3. *de Bapt. contra Donat. c.* 17. *&* 18. *vbi nititur iudiciũ hoc Sacerdotale eodem hoc ipso Ioannis asserere testimonio. Vide etiam Tract.* 2. *in Psal.* 101. *super illud:* Vt audiret gemitus compeditorũ. *Cyprianus quoq; Serm.* 5. *de lapsis, etiã eos, qui corde tantùm lapsi sunt, docet, hoc ipsum, apud Sacerdotes* DEI *dolẽter debere confiteri. Pœnitentiæ huius insuper, quæ apud Sacerdotes fit, mentionem fecit Tertul. in libro de Pœnitentia. D. Ambros. autem lib.* 1. *de Pœnitentia, cap.* 2. *hanc sententiam eodem, quo & nos Ioannis testimonio confirmat: Nam alia, quæ solẽt afferri, vt est illud Iacob.* 5. Confitemini alterutrum &c. *Et illud Lucæ* 17. Ite, ostendite vos Sacerdotibus, &c. *non adeò firma videntur aduersus Hæreticos testimonia; tametsi dici etiam facilè poterat, quòd li-*

Non deest indubitatum testimonium D. August. pro iudicio illo sacerdotali, &c.

cet ex Sacra scriptura huiusmodi præceptum non haberetur, habetur tamen ex traditione CHRISTI & Apostolorum, quemadmodum & alia pleraque Naturæ fidei documenta. Quòd si rara apud antiquos secretæ Confessionis mentio est, frequens verò publicæ, vt in Concilio Niceno cap. 9. & alijs item plurimis, id sanè nihil nostræ huic definitioni aduersatur. Ostensum est si quidem, non solùm ex traditione maiorum, verùm etiã ex Euangelico testimonio, Confessionem peccatorum Sacerdoti fieri debere, quod quidem est de necessitate Sacramenti. Secretam verò aut publicam Confessionem fieri, prudentiæ est naturali relictum, quæ dictat, vt occulta peccata occultè, publica publicè iudicentur.

Respondetur ad secũdum argumentum principale circa initium huius sextæ partis allatũ, & de Confessionis integritate

AD secundum argumentum non possumus breuiter respondere; quoniam rei grauitas & vtilitas multa nos dicere cõpellunt, quæ prætermitti nulla ratione debent.

PRIMVM igitur, Confessionem integram esse debere, apud Theologos exploratissimum est, vt patet in 4. distin. 16. & 17. vbi ea de re à Scholasticis Theologis disseritur. Habetur autem manifestè huius assertionis definitio in Con-

Concilio Florentino, vbi postea quàm decretum est, Confeßionem esse huius Sacramenti materiam, ad Confeßionem id pertinere definitur, vt quis omnia peccata sua, quorum memoriam habet, integrè confiteatur. Et concilium Lateranense in cap. Omnis vtriusque sexus, de Pœnitentijs & remißionibus : Omnia (*inquit*) peccata sua proprio Sacerdoti confiteatur. *Quod etiam vsu totius Ecclesiæ declarari facilè potest; nam qui tacet aliquod peccatum mortale, eum communi consensu fideles damnant.* fusè disputatur.

DIVVS *quoq; Thom. 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 2. rationibus hoc suadere conatur: Prima, quòd Confeßio mutila non est Confeßio, sed Confeßionis simulatio; non enim verè vult sanari ab illis morbis, quos explicat medico, qui alios tacet; cùm medicina sit eadem omnibus sanandis instituta, quæ ratio sumitur ex D. Augustino, de vera & falsa Pœnitentia, cap. 15.* Quidam (*ait*) vni celant, quæ alij manifesta conseruant. Quod est ad hypocrysim tendere, semper carere venia, ad quam totam se per frusta putant peruenire. Integram debere esse Confessionem adeoque Confessionem mutilam non esse Confessionem, sed Confessionis simulationem: probatur etiam rationibus D. Thomæ I. Ratio.

SECVNDA, *quòd Confeßio sit Sacerdoti* II. Ratio.

vice

Impium est à DEO dimidiatã sperare veniam.

vice DEI *cum spe veniæ consequendæ; sed impium est, à* DEO *dimidiatam sperare veniam, de vera & falsa Pœnitentia, cap. 9. ergo & à Confessore impium est dimidiatam peccatorum remißionem expectare. Quæ eadem est ratio D. Augustini, in illo cap. 15.*

III. Ratio.

TERTIA, *quòd Sacramentum hoc ordinatur ad medicinam omnium peccatorum mortalium, quibus Sacerdos curationem adhibiturus est. Quòd nisi cognoscat medicus ægri totam habitudinem, non potest prudenter medicinam apponere. Nam quæ vni morbo competit, alteri affert quandoq; perniciem. Quæ ratio sumitur ex cap. Omnis vtriusq; sexus: Vbi Innocentius ait:* Sacerdos more periti medici diligenter inquirat peccatoris circũstantias & peccati, ex quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum.

Defenditur hæc 3. ratio cõtra Durandum à Pa-

DVRANDVS *tamen, d. 17. q. 15. hanc quidem rationem calumniatur, sed eam tuetur Paludanus, q. 5. eiusdem distinctionis, ac multò etiam magis Adrianus, q. 4. de Confeßione.*

Nos

Nos verò fatemur, Conclusionem Mathematica demonstratione planè exploratam haberi non posse, sed fide posita, afferuntur argumenta, quæ probant, consentaneum esse, ita fieri oportere. Ac reuera, cùm huius Sacramenti finis, non tam vindicare sit, quàm sanare (Non enim venit filius hominis in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, *Ioannis* 3. *) notitia necessaria iudici ad hoc salutare iudicium, ex tali fine salutis depromenda est. Tantum itaque criminum pœnitens Confessori debet manifestare, quantum opus erit ad salubre pœnitentis iudicium, atque vindictam. Et quemadmodum leges considerant, quod plerunque necesse est, raros autem euentus negligere solent; sic & rationes legis in ea spectant, quæ plurimùm accidere solent quæ verò rarenter incidunt, nec legem, nec rationem legis infirmant. Compertum sit igitur, Confessionem peccatorum integram esse oportere. Sed an id sit de iure Diuino, in dubium vertitur. Cui tamen (ne longas moras trahamus) breuiter respondetur, Confessionis integritatem ex Diuina institutione fuisse. Qui enim Confessionem instituit, non mancam & mutilam,*

sed

Iudano & Adriano.

Lex legisque ratio spectare solet ea, quæ vt plurimũ accidunt.

Vtrùm integritas Confessionis sit de iure Diuino.

Respondetur quòd sic, & probatur haud

ficulneis argumentis. *sed integrā instituit. DEI quippe perfecta sunt opera.*

DEINDE, materia Sacramenti ex Diuina institutione fuit: At Confessio integra est materia huius Sacramenti, vt Concilio Florentino definitur. Imò adeò perspicuum est, cùm formæ absolutionis Confessio mutila & dimidiata repugnet. Non enim absoluit ligatum multis funibus, qui vnum præscindit, alijs non præcisis.

DENIQVE Ioannis 20. Sacerdotes iudices constituuntur à DOMINO ad remittenda peccata loco DEI: Si ergo Sacerdos partem peccatorum remitteret, partem non remitteret, (quod paulò antè ratiocinabamur) & DEVS quoque partim absolueret, partim non absolueret, quod impium est. Cùmque omnium peccatorum mortalium sint iudices, si quibusdam cognitis, alijs neglectis, reus absolueretur; procul dubio iudicium non solùm imprudens esset, verùm etiam iniquum.

PORRÒ, si omnia hæc argumenta defuissent vsus Ecclesiæ vsq; ab Apostolis receptus, id satis ostendit; semper enim intellexit Ecclesia Confessionem, quam à CHRISTO accepit, integram esse debere. VE-

VERVNTAMEN *adhuc dubium est: An satis sit confiteri omnia peccata, quorum quis antè memoriam habet; an oporteat etiam adhibere diligentiam, vt peccata in memoriam reuocentur. Nam videtur illud prius satis esse, quoniam in Concilio Florentino dicitur, ad Confessionem pertinere, vt omnia peccata, quorum homo memoriam habet, integrè confiteatur. In contrarium est communis sententia Theologorum, atque adeò communis vsus totius populi Christiani.*

Vtrum satis sit confiteri omnia peccata quorũ quis iam antè memoriã habet, an verò necessũ sit prætereà diligẽtiam adhibere, vt in memoriã reuocẽtur si quæ forsan memoria exciderunt.

PRO *huius rei explicatione, cum primis aduertendum est, vnum idemq́ praeceptum esse de Confessione, de eius integritate, de examine conscientiæ, ac peccatorum inquisitione. Nam ob id tenetur homo integrè confiteri, quia tenetur confiteri, & idcirco examinare conscientiã, & peccata, quæ fecit, inquirere, quia debet integritatem in Confessione seruare.*

ILLVD *deinde commemorandum est, (quod aliâs sæpe diximus) huius iudicij Sacramentalis finem, non tam punitionem, & vindicationem iustitiæ esse, quàm vindicationem salutarem. Ex quo fit, vt, licet in iudicio purè vindicatiuo exacta culparum cognitio requiratur,*

Vid. supra, fol. 7.

Pœnitẽtis curatio & salus finis cognitionis & iudicij sacerdotalis circa peccata pœnitentis.

ratur, vt videlicet tanta sit pœna, quanta quis per culpas meritus est; at in iudicio hoc Sacramentali non exigitur exacta cognitio peccatorum, sed qualis, & quanta necessaria est ad curationem, & salutem pœnitentis; hæc enim huius iudicij finis est. Quæ quidem doctrina habetur ex cap. Omnis, de pœnitentijs & remissionibus, ibi: More periti medici Sacerdos diligenter inquirat peccatoris circumstantias & peccati, &c. *Idem traditur ab eodem Innocentio, in capitulo,* DEVS*, eodem titulo:* Cum Pœnitentia (*inquit*) non tam secundùm quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem per discreti Sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata qualitate personarum, & consideratis circũstantijs omnibus, pro vt saluti eorum viderit expedire.

I. Cõclusio quæ probatur.

1.

HIS animaduersis, prima Conclusio sit: Non tenetur quis omnẽ operam, quam potest, dare, vt omnia peccata, quæ fecerit, in memoria conseruet, videlicet, vt postea tempore confessionis nullum intermittatur. *Hanc Conclusionem, vel eo solo argumento amplecti deberemus, ne* CHRISTI

iugum

iugum insuaue, imò adeò importabile hominibus redderetur; ne Germani meritò possint obijcere (quod quidā illorum impudenter faciunt) Doctores Scholasticos, homines nimiùm argutos, Cōfessionem hodie talem reddidisse, vt iuxta illorum hætherosin impossibile sit confiteri.

PRAETEREA, Pauci admodum eorum, qui semel in anno confitentur, memoriâ tenent vniuersa peccata mortalia, omnes circunstantias, omnesq; cogitationes, & tamen, si peccator simul atq; peccat, scriberet peccatum, obliuioni certè frequentissimè mederetur. Non igitur quamcunq; potest, curam impendere homo tenetur, vt omnia peccata memoria teneat, nisi velimus ad hanc scribendi scrupulosam diligentiam homines obligare. II.

ITEM, Quidnam is faciet, qui literas nescit? Num locis & signis peccata denotabit, vt eo pacto memoriæ imbecillitati succurrat? Minimè gentium. Age verò, quid cum rusticis agemus, si hæc sententia vera non est? Nempe nihil aliud, quàm eos obligare, vt non semel modò, verùm etiam centies in anno confiteantur, si quicquid valent, præstare tenentur, ne vllius III.

Q pec-

peccati obliuiscantur. Et, cùm ex duobus iactis fundamentis hæc Conclusio maximè constet, non est cur nos in ea probanda amplius immoremur.

II. Conclusio. SECVNDA *Conclusio* : Tempore, quo quis tenetur confiteri, aliquam diligentiam adhibere debet peccatis omnibus, quæ commisit, inquirendis. Probatur. *Tenetur enim integram Confeßionem facere, quod nulla adhibita diligentia est mortaliter impoßibile. Idem etiam patet ex fine Confeßionis, siue quatenus iudicium voluntarium est, siue in quantum est iudicium medicinale.*

III. Cõclusio. TERTIA *propositio* : Qui adhibet humanam vel mediocrem diligentiã, (qualem videlicet præstare solent viri mediocriter timentes DEVM, quisq; iuxta conditionem gradus & ordinis sui) verè implet legem de Confessione integrè facienda: Declaratur. *Verbi gratia, si ego adhibui aliquam diligentiam, & per paruam vlteriorem, probabiliter existimo aliqua mortalia fore in memoriam reuocanda, teneor vlterius inquirere. Quòd si puto nullum aliud peccatum venturum in mentem, nisi forsitan ingenti quadam di-*

scußi-

scussione, & magni temporis inquisitione, non oportet esse solicitum, satis nempe est illa mediocris, & humana diligentia.

QVARTA propositio: Si quis adhibuit diligentiam & curam in examinanda conscientia, quam credit esse sufficientem, etiamsi fallatur, excusari talis negligentia à peccato mortali, & potest & debet. Non in omnibus id quidem, sed in hominibus pijs, qui timent DEVM, atq; habent mediocrem curam animæ suæ. *Cæterùm impios, quos videlicet nulla animæ suæ cura tangit, ego nulla ratione à peccato mortali excusarem; etiam si existiment, se diligentiam idoneam adhibuisse, cùm videlicet omittunt, vel ingnorantes, aliqua peccata, ex insufficienti discussione.* IV. Cóclusio.

NAM cùm huiuscemodi hominibus minima diligentia esse videatur maxima, cumq; sint soliti adhibere mediocrem, timere sibi necessariò debent. Quòd si non timent, nullā excusationem habent peccati. Contrà, viri conscientiæ sobriæ & timoratæ, cùm adhibere diligentiā & curam soleant, si quādo ex ignorantia & incōsideratione prætermittant, iure optimo, à mortali culpa saltē, excusantur. Cur hac in parte non sit eadem ratio hominū timoratæ conscientiæ, & impiorum.

Obijcit contra Conclusionem proximam.

QVÒD si obijcias, eam diligentiam mediocrem non sufficere, ex eo, quòd D. Augustinus ait, de vera & falsa Pœnitentia, cap. 15. Ponat se omnino pœnitens in iudicio Sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, paratus facere pro reparanda animæ vita, quæcunque faceret pro vitanda corporis morte.

ITEM Doctores asserunt, eam diligentiam facturos pœnitentes, quam facerent in inquirenda pretiosa margarita. Probatißimum id est, quis negat? At quoniam infirmis etiam oportet consulere, non præscribimus quid faciant optimi, sed quid ad salutem necessariò facere debeant, vel imbecilles.

Respondetur obiectioni.

Adductarum Conclusionum consectarium primum.

Ex his manifestè colligitur, numerum peccatorum mortalium ad Confeßionis integritatem pertinere. Nam qui commisit decem & solùm exprimit nouem, celat vnum. Quare non confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet. Fit deinde, nõ oportere eos, qui sæpe peccant ad Mathematicos numeros peccatorũ multitudinem exactè redigere. Difficilis sanè propositio, sed vera; quia vix poßibile est ijs, qui semel in anno confitentur, certum peccatorum numerum recensere. Sat igitur erit, mediocri dili-

Consectarium secũdum.

diligentia adhibita, paulò plùs vel minùs numerum explicare: Verbi caussa est, qui consuetudinem habet fornicandi, si maximam solicitudinem haberet, forsan certum posset exprimere; sed non tenetur, inquam; quin satis fuerit ita dicere: Habeo consuetudinem semel, vel bis in hebdomada fornicandi; vel peccaui huiusmodi peccatis ferè quinquaginta aut circiter centum, &c. Hæc enim notitia sufficit Confessori, vt finem Confessionis præstet, siue consilium, siue remediũ, seu vindictã salutarem, quemadmodum exemplo Medici facilè declari potest.

COLLIGO *tandem, interim non opus esse hanc mediocrem diligentiam ad numerum peccatorum exprimendum, etiam pingui crassaque Minerua. Sit prostibulum (exempli caussa) decem annos in lupanari, hanc (inquam) non est opus solicitam reddere, vt explicet, an centum millia peccatorum commiserit, plus minsúue: sed sat erit ita dicere: Ego decem annos in hoc vitio fui, quoslibet homines admisi, qualibet hora parata fui, &c. Probatur, quia ex eo tantã accipit Confessor notitiam, quanta opus est ad quemcunque finem Confessionis consequendum. Imò quantam potest pœnitens ei da-* Consectaneum. III.

 re,

re, etiamsi exprimat sexties millies peccauisse. Non ergo debet Confessor vexare pœnitentes, punctim interrogando de numero, per anxiam & puerilem superstitionem faciens eos vel mentiri, vel certè falsum dicere.

Consectaneum. IV.

HVIC & aliud corollarium adiunctum est, videlicet, non necesse esse, vt pœnitens omnes actus explicet, mortales etiam, singulatim, cum in vno actu intelliguntur; vt si volo inimicum occidere, quæro arma, equum, &c. Item, qui furatur, scalas suspendit, aperit seras, &c. Quia licet omnes illi actus sint peccata, omnes tamen ordinantur ad perficiendum actum vnum, quem confiteor; licet enim in genere entis sint multa entia, sed in moralibus pro vno actu computantur. Hæc tamen ratio calumniam habet: quia actus interior & exterior, in genere moris, vna culpa censetur; & tamen non satis erit, actum interiorem confiteri, nisi simul aperias actum exteriorem. Nam ille actus exterior est peccatum mortale, & omne mortale confiteri, necessum est. Ratio igitur vera huius Conclusionis corollariæ fuerit: Quòd Sacerdos in actu præcipuo explicato per meã Confessionem, sufficienter intelligit actiones comitantes. Quemad-*

Excluditur obiectio circa hoc quartũ Consectaneum.

* Qui peccauit etiã actu exteriori, ei nõ est satis actum confiteri inte-

ad modum, qui confitetur exteriorem actum, stultus erit, si velit interiorem explicare. At cùm in interiore nõ intelligatur exterior, explicetur oportet; vnde fit, vt si ad perfectionem peccati principalis actus alius adiunctus interuenire non soleat, explicandus sit, vt si per internuncium solicitaui puellam, vel si ad occidendum, socium accersiui. riorem q̃quam satis sit confiteri exteriorem, exteriore in quo cõtinearur actus interior.

S E D *iam quæstio valde difficilis vrget; an teneamur peccatorum circumstantias cõfiteri, vt integra Confessio sit. Qua explicanda, primùm intelligatis, circunstantias esse in duplici differentia. Alias minuentes, alias verò aggrauantes. Aggrauantes rursum bifariam partiri necesse est; quædam enim mutant speciem, vt furtum in loco sacro; aliæ non mutant, vt furtum centum aureorum, quod eâdem specie continetur ac furtum aureorum decem. Tunc sit prima propositio:* Circunstantia, quæ ita minuit, vt ex mortali faciat veniale, omnino debet explicari; *vt communicare in Diuinis cum excommunicato, veniale sit, si ex inconsideratione procedat. Quòd si confitear, me cum excommunicato in Diuinis communicâsse Sacerdos seducitur in re graui ad iu-* Vtrumetiã ad integritatem confessionis requiratur confessio circũstantiarum. I. Conclusio.

dicium pertinet. Nam intelligit, me peccâsse mortaliter.

II. Conclusio. *SECVNDA propositio:* Si circumstantiæ minuunt peccati malitiã, intra latitudinem mortalis culpæ tamen, non est necessarium, illas confiteri, nisi forsitan rarus euentus contingeret, vbi tanta esset, ex circumstantia adiacente, culpæ diminutio, vt dupla, vel tripla à Sacerdote intelligeretur. *Tunc enim iudex in re graui decipitur. In vniuersum tamen, si quis animo purè & simpliciter confitendi, & non vt quærat excusationes in peccatis, eiusmodi circumstantias explicet, consilium saluberrimum est, & nos reprobare non possumus. Nec in hoc sensu reprobarent, aut Petrus Palud. d. 16. q. 3. aut Syluester in verbo Confessio. 1. §. 9.*

III. Conclusio. *TERTIA propositio:* Circumstantiæ mutantes speciem, & ex noua specie nouam peccato mortalem malitiam adijcientes, sunt omnino explicandæ, *vt stuprum cum virgine DEO sacra, incestus cum consanguinea; quia vera ibi continentur plura peccata contra plura præcepta, & contra plures virtutes. Item, quia aliàs maior pars malitiæ*

litiæ Sacerdoti, celaretur. Quamobrem, meritò præcipitur Sacerdoti, in c. Omnis, de Pœnitentijs, vt diligenter inquirat, & peccatoris circũstantias, & peccati, &c. Quod etiam præfinitum est in Decreto quodam Vuormatiensis Concilij quod refertur à Rhenano circa finem Tertulliani: Oportere, scilicet, Sacerdotes rei veritatem ad liquidum interrogando discurrere, & studiosè perscrutari diuersos pœnitentis errores. Idem eleganter præscriptum est in 6. Synodo generali apud Trullum congregata, canone vltimo. Est quoque diligenter animaduersum ab Augustino in libro de vera & falsa Pœnitentia, cap. vltimo, & habetur de Pœnitentia dist. 6. cap. 1.

In Concil. Vuormatiensi. can. 7. id habetur, licet nõ omnia, quæ Rhenanus refert ex eodem Concilio.

SED *argumentãtur quidã contra hoc; quia etiam si Confessor non inquirat eiusmodi circumstantias omnes, fiunt omnia, quæ sufficiunt vt pœnitens gratiam consequatur; ergo eiusmodi Confessoris scrutinium non est necessarium.* Obijcitur. I.

II. DEINDE, *pœnitens non tenetur maiorem diligentiam adhibere in inquirendis peccatorum circumstantijs, quam adhibuit; ergo nec Confessor.*

III. *PRAETEREA, quia Confeßio ex multis huiusmodi interrogationibus fiet molesta nimis, tum pœnitentibus, tum, ac multò etiam magis, Confessoribus.*

IV. *DEMVM, plurimæ peccatorum species, atque earum differentiæ ignorantur, non ab indoctis modò, verùm etiam à doctis.*

Antequam respondeat autor, duo ipse documenta proponit diligéter notanda.

HIS argumentis priusquam ego respondeam, dico necessarium esse Confessori, interrogare pœnitentem, quando probabile est, quòd pœnitens ex negligentia prætermittit aliquam eiusmodi circumstantiam, quam diximus explicandam esse; tum, quia aliàs peccaret absoluendo ponentem obicem Absolutioni; tum quia iudex non seruaret debitam fidem officio suo; tum quia medicus, & negligens, & malus haberetur, si ab ægroto morbi circumstantiam, & qualitatem non exquireret.

I. Quod probat duplici argumēto.

II. *SECVNDÒ dico, quòd si Confessori probabile est, pœnitentem diligentiam idoneam adhibuisse in inquirendis & peccatis, & peccatorum circumstantijs, adhuc tenetur interrogare atq; disquirere, cùm probabiliter credit aliquam peccati circumstantiam necessariam, se per huiusmodi inquisitionem inuenturum: Verbi*

bi eratia, sit rusticus, qui pro ruditate sua, mediocriter fuit diligens in peccatorum circumstantijs commemorandis; si Confessor probabili coniectura tenet, alicuius circumstantiæ pœnitentẽ obliuisci, tenetur sine dubio interrogare.

PRIMÒ, *quia Medicus etiam si cognosceret ex obliuione inculpabili ægrotum tacere aliquas circumstantias morbi pestilentes, reuera teneretur inquirere.* I.

SECVNDÒ, *quia iudex infideliter ageret, si sciens testes, obliuisci alicuius criminis, de quo ius habet interrogandi, omitteret tamen, ac dissimularet.* II.

TERTIÒ, *quia Confeßor institutus est loco* DEI *ad compensandas iniurias contra* DEVM *factas, & taxandas pœnas pro offensis debitas; ergo hac etiam ex parte infidelis sequester ac mediator esset quemadmodum is, cuius fidelitati ego committerem, vt rationem dati & accepti ab Oeconomo meo acciperet, &c.* III.

QVARTÒ, *de illa peccati omissa circumstantia non posset Confessor præbere, nec Consilium, nec remedium, vt pœnitens in futurum caueret illam, &c. Vnde in cap. Omnis de Pœnitentijs, Innocentius ait*: Diligenter inquirat IV.

rat peccatoris circumſtantias, & peccati, quibus prudēter intelligat, quale debeat præbere conſilium, & cuiuſmodi remedium adhibere.

Reſpōdetur ad primã obiectionem.

AD primum igitur reſpondetur, quòd hoc Sacramentum, non ſolùm ordinatur ad reconciliationem pœnitentis cum DEO & Eccleſia, ſed etiã ad compenſandas iniurias DEO factas, impoſita pœna iuxta quantitatem culparum: Alioquin ſuperflua eſſet tertia Pœnitētiæ pars, ſcilicet, Satisfactio. Ordinatur etiam hoc Sacramentum ad medendum vulneribus vniuerſis, & remedium adhibendum ægroto, debitumq́; cōſilium præſtandum, ne eadem vulnera iterum accipiantur.

Vnde neceſſaria ſit cognitio circūſtantiarum aggrauantiū notabiliter peccata.

Ad ſecundam obiectionem.

AD ſecundum negatur conſequentia; alia eſt enim diligentia adhibenda à teſte & reo in iudicio; alia à iudice, cui ex proprio munere cōpetit inquiſitio.

Ad tertiã obiectionem.

AD tertium, Nolo ego confeſſores importunos eſſe, & intolerabile negotium faceſſere pœnitentibus. Quemadmodum nec eos quidem probo, qui imprudenter interrogando pœnitentibus ſcandalum inijciunt, atque adeò eos peccare docent. Qua in re confidenter etiam reprobo ſummas

*mas istas Confeßionum interrogationibus plenas, quæ idiomate vulgari non solùm eduntur, vt in publicum prodeant, sed paßim etiam mulierculis & idiotis conferuntur, vt inde discant, non confitendi, sed (vt ego sentio) peccandi rationem & normam. Sed id nos modò asserimus, cùm moraliter constat Confeßori, aliqua vel peccata, vel peccatorum circumstantias ex obliuione præteriri, oportere, vel commonefacere, vel interrogare, vt res in iudicio palàm fiat. Quòd si mediocrem probabilitatẽ Sacerdos habet, qua sibi persuadet pœnitentem omnia peccata, & eorum circumstantias confiteri, non oportet Confessorem esse solicitũ & scrupulosum, sed sanè intelligere, quod * Syluest. in verbo, Confessor. 3. §. 13. 14. & 15. tradit.*

Cautè interrogãdi pœnitentes, cauteque conscribendæ Summæ illæ Cõfeßionũ seu interrogationum in Confeßione facienda.

* Vbi Sylu. tractat de sciẽtia requisita, vt Confessor munere suo ritè fũgatur.

HINC verò facilè patet, quid in ea quæstione tenendum sit, quæ Adrianum post quintam quæstionẽ de Confeßione, dubio 7. malè habuit: An cùm pœnitens ignorat, aliquã circumstantiam non esse peccatum, & propterea non confitetur, oporteat Confessorem interrogare & commonere. Et quidem, cùm ignorantia est vincibilis, nulla controuersia est, sed pœnitentem etiam inuincibiliter ignorantem Confessor admo-

Dubium ab Adrian. tractatũ, si sacerdos ex Confeßione vel aliâs nouerit confitẽtem inuincibili ignorantia Diuini vel

probabili Humani iuris, vel ipsius facti in opere seu facto aliquo aliâs culpabili excusari, teneatur nihilo secius ipsum admonere de veritte, an verò possit eũ sine informatione absoluere: quod dubiũ bona occasione hic etiam satis bene tractat autor.

admonere tenetur illius peccati, aut circumstantiæ, quæ ex ignorantia præteritur, siue præceptum Diuinum sit, siue Humanum; quia moraliter loquendo, vt Theologos decet, Confessor tacens & absoluens pœnitentem errantem circa materiam peccati mortalis, suo opere probat, confirmatque pœnitentis errorem. Mox etiam quia Confessor Doctor est, ad quem accedit pœnitens, tanquam ad Vicarium DEI, *vt instruatur; vnde infideliter ageret contra magisterium sibi commissum, nisi doceret errantem; liquet enim pœnitentes accedere ad Confessores, non solum, vt absoluantur, sed vt instruantur. Nam etsi Confessor, quatenus Confessor est, non sit, nisi aut iudex, aut medicus; at quia proprius Sacerdos, & Pastor, & Doctor est (ad Ephes. 4.) fit inde, vt omnes leges, tã Diuinas, quàm Humanas, quæ spectant ad pœnitentẽ, eũ docere teneatur; vnde in Concil. Vuormat. iam citato, interrogationes etiã proponuntur, quæ ad pœnitentis eruditionem necessariã ptinent. Quia verò proprij Sacerdotes vicarios cõstituunt sui muneris & officij delegatos, sentiant, qui vices suscipiunt propriorum Sacerdotũ, id sibi negotij dari, vt nõ modò pœnitentes & audiãt, & absoluant, verùm etiã erroribus amotis instituãt.*

AT-

ATQVE id ego intelligi volo, cùm existimo me pœnitenti profuturum. Nam frustra niti, & nihil aliud, quàm laborando odium quærere (vt Salustius ait) extremæ dementiæ est, & D. August. de Pœniten. d. 7. c. Si quis. Ideo (*inquit*) do tibi Pœnitentiã, quia nescio; nam si scirẽ nihil tibi prodesse, nõ tibi darem, nõ te admonerem. *Ratio quoq; perspicua est, quia nulla lex obligat ad actus inutiles & otiosos. Item, sicut correctio ad bonum illius, qui corripitur, ita Confessio ad bonum pœnitentis ordinatur, sed quãdo scio nihil me mea admonitione profuturum, non teneor fratrem corripere, aut delinquentem, aut ignorantem; ergo, &c. Nam ex fine ratio mediorum est. Hinc facilè discernetur, quid in multis euentis Cõfessor habeat facere, si prudens esse velit, vt si mulier nupsit Petro occultè non cõsummato matrimonio; deinde contraxit cum Ioanne publicè, & consummauit, cum quo manet bona fide. Item, si mulier contraxit cum fratre suo, aut affine, quem inuincibiliter ignorat esse fratrem, &c. Nam in his omnib. si credo meum consiliũ profuturũ, teneor admonere, sin verò minùs, teneor nõ admonere, siue id sit in detrimentũ proximi, siue nõ, sit siue contra ius Diuinũ, siue Humanum.* TE-

Explicatio seu limitatio datæ responsionis ad ppositum dubium.

Ex ratione finis ratio desumitur mediorũ.

Quando admonendus sit pœnitens de peccato, quod ignorat.

Testimonia ab Adriano in contrariū allata, quo modo accipienda

TESTIMONIA verò, quæ Adrianus in contrarium refert ex D. Ambrosio, Sermone 82. 83. & 84. ex D. Paulo Apostolo, Actorum 20. ex Gregor. 43. d. cap. Ephesijs. ex Innocent. 83. distinct. cap. Error, de doctore publico intelligenda sunt. Cuius doctrina licet alijs sit odor mortis in mortem, debet tamen populo tradi, vt alijs sit odor vitæ. Nam (vt idem D. Ambros. ait, Serm. 83.) prædicatio Sacerdotis in plebe, saluandis correctio est, contestatio iudicandis. Doctrina ergo, quæ ad bonum publicum ordinatur, propter malum priuatum non est intermittenda. At doctrina, quæ bonum priuatum pro fine habet, cessante fine, id est, priuato bono, cessare debet.

Doctrina veritatis quando possint intermitti quando non.

ID verò intelligendum est, si nec statim nec postea fructus admonitionis speratur. Deinde, cùm verisimiliter credo, hanc ignorantiam esse duraturam. Nam si aliunde cōstaret, submonendum esse ab alio, videlicet, Confessore, qui imprudentiùs medebitur illi malo, certè consultiùs ignorantem admonebo, præterquàm, si remedium est intolerabile: vt si, exemplis propositis, addas susceptos filios ex existimato matrimonio, diutinā cohabitationem, scandalum publicū, &c.

Nota exceptionē.

Quo

Quo euentu, nullus tam imprudens erit, qui non periculum præsens horreat, nullus tam temerarius, qui sibi fidat.

AD *quartum argumentum respondetur ex Caietano, q. 3. de Confeßione, quòd cùm circumstantiæ specifice differentes, nullã differentiam in iudicio Sacerdotali faciunt, non oportet explicentur, vt diuinare per astra, vel per terram, specie forsitan distinguuntur. Item, accedere ad bestiam, vnius vel alterius generis, &c. At circumstantiæ secundùm speciem differentes, quæ in iudicio salutari diuersum remedium exigant ac medicinam, hæ mediocriter doctis notæ sunt, eas nos asserimus esse explicandas.* Ad quartã obiectionem. Quomodo intelligendum axioma hoc Theolog: circũstantias peccatorum specie distinctas, esse etiã expresse & distinctè in Cõfessione explicandas.

* SED *enim grauißimum dubium est, An circumstantiæ aggrauantes intra eandem speciẽ, sint necessariò confitendæ. Suadent enim nonnulli, eiusmodi circumstantias explicari non oportere; quia aliâs cogeremur intensionẽ & cõtinuationem actus explicare; quas quidem circumstantias nec confiteri populus solet, nec prudens Confessor exigere. Et confirmatur: Quia circumstantia non mutans speciem, nunquam aggrauat in infinitum; ergo non est necessariò declaranda. Antecedens probatur, quia intendit* * Sed quid de circumstantijs aggrauantib. nec tamen mutantib. speciem peccati?

pœnam, non extendit: Extensio enim est infinita sine circumstantia, & per nullam circumstantiam crescit. Intensio verò finita est, & per nullam circumstantiam fit infinita.

QVIBVS argumentis D. Thom. 4.d.16.q.3.ar.2.q.5. expressè tenet, solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas. Item, D. Bonauentura in eâd. dist. & Palud. q.3. ac Durandus q.4. eiusdem distinctionis, & Syluest. in verbo, Confessor.1.§.9. Quamuis in fine ea, quæ dixerat, interturbare videatur. Adrianus tandem, q.4. de Confessione, id sequitur; licet postea contrariã opinionem probabiliorem & securiorem videatur asserere.

Nõ modò circumstãtiæ speciẽ mutantes, sed etiam quæ in eâdem specie mortaliter aggrauãt, sunt in Cõfessione exprimẽdæ.

AT contra viri quoque graues & nobiles sentiunt: Alexander, 4. parte, q.77. membro 3. art.5. Gabr. d.17.q.1. & Maioris, d.17.q.4. Qui etiam Altisiodorensem in hanc sententiam referunt, vt omnes circumstantiæ sint explicandæ, quæ etiã in eâdem specie mortaliter aggrauant. Atq; hæc opinio suadetur ante omnia ex D. Augustino, lib. de vera & falsa Pœnitentia, cap.14. & habetur de Pœnitentia, d.5. cap. Consideret. Qualitatem (*inquit*) criminis consideret in loco, in tempore, in perseuerantia, in varie-

varietate personæ, & quali tentatatione fecerit. *Et inferiùs ait*: Omnis ista varietas confitenda est, & deflenda. *Et cap.17.* Versum quidem puto, qui dolet de crimine: conuersum, qui dolet de omni eius, quã exposuimus, varietate. *Et cap. vltimo*: Diligens inquisitor, cognito crimine, varietates eius non dubitat inuestigare, & locum, & tempus, & cætera, quæ suprà diximus in exponendo eorum qualitates.

DEINDE, circumstantia, quæ non variat speciem, maiorem malitiam nonnunquam addit quàm quæ variat; ergo si hæc confitenda est, etiam illa. Nam malitiæ quantitas facit ad mores; species facit ad Metaphysicam. Metaphysicum itaque commentum videtur esse, compellere pœnitentem, vt rerum species differentes Sacerdoti manifestet, propter malitiam additam, non item cogere, vt explicet circumstantiam non differentem, cùm grauior ex ea iniquitas adiungatur. Nonnunquam circumstantia non varians speciem maiorem addit malitiã quàm circumstantia varians speciem.

PRÆTEREA, si decem horis quis odisset proximum, sic tamen, vt in fine cuiusque horæ odium interrumperet, illa peccata essent necessariò confitenda; ergo si nulla facta est interru-

 ptio,

ptio, cùm odium illud æquè graue sit, ac decem interrupta peccata.

PRÆTEREA, *qui vult fornicari bis eâdem volitione, id explicare tenetur; ergo etiamsi quis vnico actu velit occidere Petrum & Paulum. Ac proinde etsi voluit furari ducentos aureos.*

PRÆTEREA, *si adderetur species noua, & non malitia mortalis, non teneremur explicare. Tota igitur caussa necessaria explicationis non est species differens, sed adiecta malitia; ergo vbi additur malitia dupla, siue sit eiusdem speciei, siue alterius, oportebit exprimere.*

EQVIDEM *in re vehementer ambigua non mihi satisfacerem, si solas circumstantias, quæ mutant speciem, explicarem. Nec cuiquam consulerem, vt in eum modum confiteretur; omnes quippe incestus (vt in 2.2. Caietanus probabiliter astruit) sunt eiusdem speciei, & tamen si quis cum matre coijsset, ne sibi quidem faceret satis, solùm exprimendo, se incestum commisisse. Item & peccata contra Naturam non videntur specie discriminari, quod Caietanus etiam confirmat. At non satis esset confiteri, effudi semen cõtra Naturam; circumstantias verò illius peccati celare, aut etiam negare. Istæ specierum differentiæ*

rentiæ (mihi credite) ad subtiliores disputationes potiùs referātur, quàm ad Christianas Confessiones. Itaque omnes eas & solas circumstantias oportebit exprimere, quæ addunt malitiam mortalem; dum tamē illa noua malitia circumstantiæ notabilis sit, nec intelligatur à Confessore in expressione culpæ principalis.

Omnes & solas eas circumstātias oportet in Cōfessione exprimere, q̄ addūt malitiā mortalem.*

E T *per hoc ad primum argumentum facilè responderi potest. Intensio enim actus, vel nō addit notabilem malitiam, vel ferè intelligitur à Confessore iuxta delicti quantitatem. Et eodem modo de continuatione respondeo. Nam si continuatio parua fuit, non est opus eam explicare; sin verò diu multumque durauit, opus erit.* * *Similiter dicendum est & de interruptionibus. Nam si interruptio facta est per actum contrarium, necesse erit confiteri, quoties eiusmodi culpam renouauit. At si interruptio fuit Naturalis, qualis plerunque fit, non oportebit exprimere, sed satis erit in hunc modum confiteri: Tota die amaui Mariam, &c. sufficiens nanque notitia Confessori datur, & ad medendum, & ad iudicandum.*

Respondetur ad argumenta paulò antè posita, quibus sententia contraria confirmabatur, scilicet, circumstantias in eādem specie aggrauantes, nō esse in Confessione necessariò exprimēdas.

* Quando interrupti actus in Confessione sint exprimendi.

S E D *si maior pars ipsius culpæ iudici celaretur, quod iuxta contrariam opinionem fieret,*

ea parte, qua de partitione Cõfeßionis per casus reseruatos ambigitur: In qua, scilicet, quæstione tot sunt sententiæ, quot capita: Vide Durand. in 4. dist. 17. quæst. 15. Et Palud. q. 5. Et Gabriel q. 1. Et Adr. de Confeßione, q. 4. Et Caietanum in Summa, verbo Confeßio, Conditione 10. Post quorum tractationem, quoniam adhuc sub iudice lis est, operæ pretium fuerit, quædam fundamenta supponere.

De partitione Cõfessionis variæ sententiæ.

PRIMVM, *superiores Prælatos licitè posse aliqua peccata reseruare, à se solùm absoluenda. Hoc ponit contra Vvicleff Thomas Vvald. in libro de Sacramentis, cap. 149. probatque testimonio Innocentij asserentis, quædam peccata esse, quorum absolutio est Petro reseruata.*

Ponuntur fundamenta ad dedendam Quæstionẽ de partitione Cõfessionis. Primũ est: Superiores prælatos licitè posse sibi peccata quædam reseruare.

ITEM, *33. q. 2. cap. Latorem, refertur Ratholdus Argentorat. Ecclesiæ Episcopus, quendam parricidam ad Nicolaum Papam misisse, vt ab illo absolueretur. Nec mihi, quæso, obijcias alia nomina haberi apud Gratianum, quoniã innumera sunt in eo libro menda, nec omnia Gratiani culpa, sed Typographorum.*

HABES *præterea Origenem, Homil. 10. super Numeros, vbi docet laicũ peccantem indigere quandoq; non solùm Sacerdote, sed & Pontifice.*

CYPRIANVS quoque lib.3.Epistol.16.& 17. tradit non esse lapsos reconciliandos, nisi ab Episcopo, præterquàm cùm mortis periculum vrget. Vide etiam Gratianum de Pœnitentia, d.1.cap. in actione, & 26. q.6. per totam, sed maximè cap. vltimo.

PRÆTEREA, Benedictus vndecimus in Extrauag. cuius initium est, Inter cunctas: *enumerat quatuor crimina Episcopis reseruata. Est deniq; Extrauagās Sixti Quarti,* Etsi Dominici: *vbi excommunicantur, qui absoluunt, à casibus reseruatis Romano Pontifici.*

II. Fundamentum. Nō solùm censuræ, sed etiam culpæ, & earum absolutio superioribus Prælatis reseruantur.

SECVNDVM fundamentum: Non solùm censuræ ipsæ reseruantur à superioribus Prælatis, sed etiam culpæ, & earum absolutio: Hoc videtur esse contra Durandum, loco citato, & probatur ex cap. 2. de Pœnitentijs, in 6. vbi dicitur, quòd si Episcopus concesserit subdito, vt sibi pōßit idoneum eligere Confessorem, electus in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitùs potestatem; quòd si nullā habet; nec in pœnas, nec in culpas habet.

ET confirmatur hoc: Quoniam aliquorum criminum absolutio reseruatur Episcopis, quæ non habent Excommunicationem adiunctam, vt ho-

vt homicidium voluntarium, & alia, pro quibus est imponenda Pœnitentia publica. Nec valet dicere, homicidium habere irregularitatem annexã: Tum quia irregularitas impedit, non Pœnitentiæ, sed Ordinis Sacramentum, tum quia Episcopus à culpa homicidij voluntarij, absoluere potest, irregularitatem tollere non potest. Non ergo reseruantur culpæ propter annexas censuras; sed absolutè propter ipsas culpas.

PRÆTEREA, *idem ostenditur ex Extrauaganti,* Inter cunctas: *Vbi Benedictus ait, fratres priuilegiatos non debere recipere Confessiones criminum, pro quibus solennis est Pœnitentia indicenda, quod inconueniens sit, vt à peccato absoluat, qui Pœnitentiam debitam imponere non potest.*

ID *postremò manifestatur ex vsu Ecclesiastico: Nam prælati religiosi reseruant sibi aliqua peccata, nulli censuræ subiecta, vt votorum transgressionem. Nec vsui ratio deest. Nam in omni iudicio & foro, superior potest sibi reseruare aliquas caussas, præsertim grauissimas, idque Principes in Repub. facere solent; ergo & Sum. Pontifex, cùm habeat supremam iurisdictionem;*

ctionẽ, nõ solùm in exteriori foro, quantũ ad pœnas, verùm etiã in interiori, quantũ ad culpas.

III. Fundamentum: Non potest quis à iudice inferiori absolui crimine reseruato, sine facultate superioris. Si inferior secùs faciat, nihil facit.

TERTIVM *fundamentum: Non potest quis absolui à iudice inferiori de crimine reseruato sine facultate superioris. Quòd si tentet inferior ab eiusmodi absoluere, nihil facit: Quia nõ habet iurisdictionem circa illa peccata excepta à superiore, qui nõ commisit absolutionem eiusmodi peccatorum.*

* Prima Conclusio ad eãdem Quæstionem est: Si superior & inferior iudex sit præsens, non potest inferior absoluere à non reseruatis, nisi petita facultate ab-

**HIS iactis fundamentis, sit prima Conclusio:* Si iudex superior & inferior sint præsentes, non potest inferior absoluere à non reseruatis, nisi priùs petatur facultas absoluendi à reseruatis.

PROBATVR, *quia integritas Confessionis est de iure Diuino; ergo, cùm ille pœnitens habeat copiam Confessoris, cui potest integrè confiteri, non potest inferior diuidere absolutionem. Antecedens probatur, quia vel superior potest integram absolutionem præstare, cùm præstò sit; vel inferior, habita facultate superioris. Probatur etiam hæc propositio ex vsu probatissmo religiosorum, qui nunquam absoluunt à non reseruatis, nisi priùs petita facultate, vt etiam absoluant à reseruatis. Et idem est, si parochus & Episco-*

Episcopus sint praesentes, & cùm patet facilis aditus ad superiorem.

SED quid si superior nolit dare facultatem sed velit ipse audire Confessionem? Respondeo, quòd inferior non debet absoluere ab aliquibus peccatis, sed remittete ad superiorem, & poenitens tenetur id pati: quia quando potest integram Cõfessionem facere Confessori idoneo, violat ius Diuinum de integritate Confessionis, accipiendo Absolutionem ab eo, qui dimidiatam Absolutionem praebet.

SECVNDA *Conclusio:* Si superior audiat Confessionem, priusquam inferior, tenetur totam Confessionem audire, & non solùm peccatorum reseruatorum, si velit Sacramentalem absolutionem impendere. *Hac est Adriani & Durandi contra Caietanum; & suadetur, quia integritas Cõfessionis est de iure Diuino; ergo Episcopus, vel Praelatus alius superior, illicitè diuidit Confessionem & Absolutionem, cùm possit facilè integritatem seruare. Et cõfirmatur, quia materia Sacramenti est Confessio integra; ergo illa dimidiata Confessio non est materia Sacramenti potest enim commodè (vt diximus) peccator, omnia superiori confiteri.* Si superior audiat Cõfessionem priusquã inferior, & velit Sacramentalem absolutionem impendere, tenetur totam Cõfessionem, etiam non reseruatorum, audire, contra Caietanũ.

DEIN-

DEINDE, si Romani pœnitentiarij partiri Absolutionem possunt, Parochus, nedum Episcopus, etiam posset suos Parochianos ab vno peccato solùm absoluere, pro cæteris verò dare facultatem eligendi Confessorem: Abbas quoque, vel Prior absoluere Monachum ab vna culpa reseruata, & pro reliquis pœnitentem ad alios Confessores mittere; & sic pro suo arbitratu Confeßionem atq; Absolutionem, tum etiam partiri, cùm commodißimè fierì integra potest.

PRÆTEREA, cùm Sacerdos ille superior soluat vice DEI, & poßit omnia soluere, si dimidiatam præstaret veniam, quædam soluendo, alia non soluendo, cùm omnia tamen posset, certè significaret, DEVM etiam, cuius minister est, dimidiatam præstare veniã, & pœnitens quoq; ad talem superiorem accedens, dimidiã à DEO veniam speraret, quod impium est.

SED arguit tamen Caietanus ex Romanæ Ecclesiæ vsu, nam pœnitentiarij Summi Pontificis non audiunt, nisi à reseruatis, &c. & tamen illa absolutio est Sacramentalis, aliâs eluderentur pœnitentes, nec pœnitentiarij tenerentur Confeßionis seruare sigillum. Ad hoc cum Durando & Adriano, nego equidem talem absolutionem

tionem esse Sacramentalem. Sed pœnitens accedens ad Romanos Confessores, à censuris excommunicationis absoluitur.

NVLLVM *enim crimen est Pontifici Summo reseruatum, quod non habeat excõmunicationem annexam. Vnde ex consequenti fit ei copia, vt inferiori omnia peccata sua fateatur, quo eo ipso, reseruatio tollitur, & facultas inferiori datur, vt possit ab omnibus absoluere. Quòd si pœnitentiarij intendant Absolutionem Sacramentalem impartiri, errant, inquit Adrianus. Nec is Ecclesiæ Romanæ vsus erit, sed impietas Sacerdotum, qui existimant, quæstũ esse pietatem.*

CVM *verò obijcitur, quòd pœnitentes deluderentur; nego id certè; quia iudex superior, cùm ab eo casus reseruatus petitur, tenetur sigillum Confessionis seruare: Verbi gratia,* Si Confessor accedat ad Abbatem vel Priorem, petiturus facultatem absoluendi, debet seruare secretum eodem vinculo, ac si Sacramentaliter ipse absolueret.*

E T *si rursum obijcias, neminem obligari ad aperiendum peccatum suum secretum extra Confessionem Sacramentalẽ; ergo malè faceret*

Nullũ crimẽ reseruatur S. Põtifici, quod nõ habeat excõmunicationẽ an nexã. Ideirco eius Pœnitentiarij reseruatis tantùm au ditis, absol uentes, nõ absoluunt Sacramentaliter, ex Autoris Sẽtentia, sed tantùm ab Excõmunicatione; vnde ex cõsequenti fit copia pœnitenti, omnia pctã sua inferiori cõfitẽdi.

* Iudex supior, cùm ab eo facul tas absoluẽdi à reserua

Summus Pontifex, si pœnitentes cogeret, vt extra Confessionem Sacramentalem peccata Romanis Pœnitentiarijs aperirent. Ad hoc primò responderi potest, ex cap. Ea nòscitur, de sententia excommunicationis; & cap. Eos, qui. lib. 6. eodem titulo. Quòd si quis in articulo mortis absoluatur ab excommunicatione Summo Pontifici reseruata, tenetur, si euadat, sistere se Romano Pontifici atque consequenter aperire peccatum, pro quo in excõmunicationem inciderat. Et tamen certum est, iam esse ab illo peccato absolutum.

SECVNDÒ *etiam respondetur, illam Confessionem quodãmodo esse Sacramentalem, quẽadmodum cùm peto facultatem à superiore, vt absolui possim à culpis reseruatis, censetur esse Confessio Sacramentalis; quoniam id totum ordinatur ad Sacramentalem absolutionem. Ideoque tenetur superior seruare sigillum.*

III. Cõclusio: Si non pateat aditus ad superiorem, potest inferior absoluere a non reseruatis.

TERTIA *Conclusio contra Durandum & Adrianum:* Si nõ pateat aditus ad superiorem, videlicet, quia Episcopus est absens, & instat necessitas celebrandi; vel si qs religiosus iter agat sine facultate recipiendi Absolutionem à casibus reseruatis; tunc infe-

inferior poteſt abſoluere à non reſeruatis, & pro reliquis peccator expectare abſolutionem ſuperioris. *In quo euentu D. Thom. loquitur in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. q. 2. ad quartū. Hæc concluſio probatur, quia & Confeſſio integra eſt, & Abſolutio, cùm ille Sacerdos abſoluat ab omnibus, à quibus poteſt; & quantum ad reſeruata, pœnitens non habeat copiam Confeſſoris. Quemadmodum, ſi pœnitens tacet aliquod peccatum ex cauſſa rationabili tacendum; quamuis Sacerdos id cognoſcat, debet abſoluere, & eſt tum Confeſſio, tum Abſolutio integra, hoc eſt, de omnibus, quæ ad illud iudicium ſpectabant.*

& pœnités expectare abſolutionem reſeruatorum à ſuperiore.

HANC *propoſitionem intelligo, niſi excommunicatio peccato ſit adiuncta, vt ſunt omnia, quæ reſeruantur Summo Pontifici in Bulla cœnæ* DOMINI. *Tunc enim malè faceret inferior abſoluendo à non reſeruatis; cùm pœnitens ſit excommunicatus, & priùs habeat tolli vinculum excōmunicationis, quàm Abſolutio Sacramentalis impendi.*

Intelligitur proxima Concluſio, quādo peccato non eſt adiuncta excōmunicatio, cuius abſolutio ſit ſuperiori reſeruata.

AT *verò circa hanc tertiam Concluſionem graue dubium exoritur*: An pœnitens teneatur omnia peccata, etiam reſeruata, infe-

Dubium: An, quan-

do non est facilis aditus ad supe riorem iudicem, teneatur pœnitens omnia peccata, etiam reseruata, inferiori confiteri.

riori iudici confiteri, quando non adest facilis aditus ad superiorem. *Et suadetur pars negatiua: Quia in tali euentu non requiritur vnitas Absolutionis, cùm inferior à non reseruatis, superior postea à reseruatis absoluat; ergo nec requiritur vnitas Confessionis. Ideo enim Confessio debet esse integra, vt Absolutio sit integra. Quocirca si diuisionem Sacramenti forma recipit, materiam quoq; recipere necesse est.*

Pro parte negatiua 1. Ratio. II. Ratio.

DEINDE si Sacerdos nullam haberet potestatem absoluendi, nullam etiam culpam teneretur pœnitens confiteri; ergo quando non potest inferior iudex siue Sacerdos à reseruatis absoluere, ea pœnitens eiusmodi inferiori iudici confiteri non debet. Cōfirmatio. *Confirmat autem hoc vel maximè, quod superiùs ostendebamus, necessitatem Confessionis; quia necessarium erat, peccata à Sacerdote remitti; ergo si peccatum aliquod Sacerdos nullo modo remittere potest, non tenetur pœnitens illud Sacerdoti confiteri. Ostensum est autem, iudicem inferiorem reseruatam culpam remittere non posse. Itaque non tenemur culpam eiusmodi illi Sacerdoti confiteri. Nisi (quod absurdum est) Ecclesia cogat, vt idem peccatum bis confiteamur, semel inferiori,*

à quo

à quo non absoluimur, iterum superiori, vt ab illo absoluamur.

PRO parte verò affirmatiua, primùm est Innocentius in cap. Omnis vtriusque sexus: *de Pœnitentijs, inquiens:* Omnia sua peccata semel in anno Sacerdoti suo confiteatur; *non dixit*, Sacerdotibus.

Pro parte affirmatiua.

I. Ratio.

DEINDE, Diuinum præceptum est, vt homo omnia peccata suo Sacerdoti confiteatur, vt deinceps ostendemus; ergo prælati, reseruando culpas, hanc obligationem tollere non queunt.

II. Ratio.

IN hac quæstione D. Thomas loco citato asserit, omnia peccata esse inferiori reseruanda. Quem sequuntur ferè Doctores Theologi. Imò Durandus ait, assertionem oppositam, quippe quæ contra communem doctrinam sit, periculosam esse, quoniam iuxta eam diuiditur licitè, tam Confessio, quàm Absolutio. Quod videtur erroneum, inquit.

Sententia D. Thom. & ferè Theologorũ.

AT Gersoni nõ videtur erroneum; nam (vt proximè nobis confirmandũ est) nihil vetat ex caussa rationabili Confessionem partiri, id est, quædam peccata tacere, alteri cõfitenda; quæ est diuisio Cõfessionis Mathematica, cùm pœnitens

Sententia Gersonis contraria.

integram moraliter faciat, explicans omnia, quæ videlicet explicare tenetur. Nondum autem ostendit Durandus, obligari peccatorem ad ea peccata confitendum, quæ Sacerdos remittere non potest. Et, sicut Prælati reseruando culpas, licitè faciunt, vt quandoque Absolutio diuidatur, ita non est penitùs absurdum, si proinde fiat, vt pœnitentes diuidant Confeßionem; cuius & neceßitas & integritas ex Absolutione, tanquam ex fine, sumitur.

NEC *mihi facit satis, quo nonnulli asseuerant, Confeßionem integram esse iniunctam peccatoribus, Absolutionem integram Sacerdotibus non item. Nam (vt sæpe resumpsimus) Confeßio integra materia Sacramentalis est; quoniam Confeßio mutila, cum forma Sacramentali pugnat. Non igitur minùs iniuncta est Absolutionis integritas Sacerdotibus, quàm Confeßionis integritas pœnitentibus. Alioqui liceret sine sacrilegio Confessori à quibusdam pœnitentem absoluere, & quorundam peccatorum absolutionem in alium diem reseruare.*

Sequitur autor cõmunẽ sententiam,

SED *quoniam Theologis non licet, sine graui caussa, noua placita cũdere, communem sentẽtiam nos sequamur, ea potißimùm ratione, quòd*

quòd lex non in idspectat, quod rarò paucis euenire potest, sed quod plerunque hominibus vsu venit. Est autem necessarium ferè populo, vt omnia crimina Sacerdoti proprio confiteatur, vel reseruata: Tum quia ferè populus ignorat, quæ peccata sint reseruata, quæ contrà non sint; Qua de re à Sacerdote proprio instituatur oportet: Tum etiam, quia medicus ad eos morbos curandos, quorum ad se pertinet medicatio, vt plurimùm necesse est, reliquos graueis morbos intelligat, vt & consilium aptũ, & remedium opportunum impendat ægroto. Quòd si quis obijciat, posse doctum esse peccatorem atque instructum, peccataque vsqueadeò seiuncta atque diuersa, vt vel consilium, vel medicina vni applicata, alteri nec obsint, nec prosint. Iam nos huic obiectioni respondimus, eiusmodi priuatos euentus legibus non obsistere, quô minùs in vniuersum obligent, quæ videlicet id considerant, quod maiori ex parte populo necessarium est. nempe D. Thomæ & ferè Theologorum.

VERVM adhuc Adrianus instat aduersus hanc hanc tertiam Conclusionem: Quia forma Sacramentalis, cùm ex vi Sacramenti conferat gratiam, vel nulla mortalia, vel omnia peccata remittit, &c. Prima ratio Adriani contra tertiam Conclusionem.

II. Ratio. *ET confirmat hæc: Quia, sicut Sacramenta, quæ pluribus formis conficiuntur, vnica forma confici nequeunt; ita Sacramentum, quod vnâ formâ conficitur, pluribus confici non valet.*

III. Ratio. CONFIRMAT *deinde: Quia Absolutio iure Diuino debet esse integra. Superiores ergo Prælati eam partiri nō possunt, vt videlicet inferiores absoluant à non reseruatis, superiores à reseruatis.*

Ad primã rationem Adriani. *AD primum: Idem argumentum fieret, cùm ex caussa rationabili tacetur aliquod peccatum, idem etiã de peccatis oblitis, cui tamen nos euestigiò respondebimus.*

Ad secundam. *AD secundum: Nos minimè asserimus, vnicum esse Sacramentum, si quis absolutus à non reseruatis, postea confiteatur superiori reseruata. Quemadmodum si peccata oblita memoriæ occurrant post priorem Absolutionem, illorum Confessio & Absolutio est verissimum Sacramentum, habetque integram materiam & formam, & illud prius, in quo homo confessus est, omnia peccata, quorum recordabatur. Atque idem omnino sentio, si quis ex iusta caussa peccatum aliquod in priori Confessione celauerit, reciperet quidem verum Sacramentum & gratiam.*

tiam. Cumque rursum illud, quod tacuit, alteri postmodùm confitetur, verum quoque Sacramentum susciperet, nouumque proinde & gratiæ & virtutis augmentum. Quòd si vnum esset idemque Sacramentum, & collatio gratiæ ad posteriorem reseruaretur Absolutionem (quod nonnulli perperàm imaginantur) tunc certè, si pœnitens esset attritus, per primam Absolutionem non iustificaretur, nec illud signum exterius adhibitum, esset sanctificatiuum; quandoquidem nō ponenti obicem, gratiam minimè largiretur.

AD *tertium: Nihil vetat, vt Absolutio, quæ iure Diuino per se quidē integra esse debet, per accidens tamen mutiletur, vt propter obliuionem alicuius peccati, vel propter periculum, quod vrget, si exprimatur. Quare si ex reseruatione quorundam peccatorum, quæ legitimè in Ecclesia fit, & simul ex absentia Prælati superioris per accidens eueniat, vt Confessor præsens soluere omnia nequeat, non exinde integritas Absolutionis tollitur, iure Diuino instituta. Quæ tunc, scilicet, tolleretur, cùm Confessor habens autoritatem absoluendi ab omnibus, partim remitteret, partim retineret.* Ad tertiū.

Qui confessus est reseruata habenti facultatem absoluẽdi, si præmissa diligenti discussione, oblitus fuerit aliquod eorum, non tenetur adire superiorem.

ID verò (quod sæpe in huius argumenti explicationem diximus) inferiorem à reseruatis absoluere non posse, intellectum cupimus, donec superior ab eis non absoluerit. Quod si iam soluit, ratio reseruationis cessauit. Quæ cùm quodammodo pœnalis sit & odiosa, restringi non debet, sed ampliari. Imò asserit Adrianus & bene, quòd si præmissa sufficienti discußione, confessus est quis habenti facultatem absoluendi à culpis reseruatis, & oblitus est fortè vnam ex illis, asserit (inquam) quòd non tenetur adire superiorem. Cùm autem memoriæ occurrerit, poterit confiteri cuicunque, qui semel habuit facultatem. Adrianus dicit, cuicunque simplici Sacerdoti, quod equidem nulla ratione probârim; quoniam (vt supponimus) Absolutio requirit iurisdictionem in absoluendo. Simplex autem Sacerdos, iurisdictionem nunquam habuit, &c. Quemadmodum, si ego oblitus sum confiteri aliquod peccatum mortale proprio meo Sacerdoti, non possum deinde, cùm in mentem venerit, confiteri cuilibet Sacerdoti, sed solùm habenti facultatem ac iurisdictionem.

Sed cùm id memoriæ occurrerit, poterit cõfiteri cuicũq; qui semel habuerit facultatẽ: non autẽ cuicunque simplici Sacerdoti.

Respondetur ad ter.

IN tertio principali argumento, inter Doctores Scholasticos magna dissensio est, an cum iactu-

iactura ſequitur; vel propria, vel aliena à præcepto Confeſſionis, & ipſius integritate liberemur. Et, ne in opinionibus aut recenſendis, aut confutandis, longa texatur oratio, ſit prima propoſitio: Si ex Confeſſione alicuius peccati ſequitur ſcandalum, vel meum, vel Confeſſoris, ego poſſum tacere tale peccatum reliqua confitendo. *Et ratio eſt; quia quantum ad illud, non habeo copiam Confeſſoris, cui videlicet rectè atque honeſtè confiteri poſſim eiuſmodi peccatum.*

tium argumentum principale circa initium huius ſextæ partis allatū, & diſputatur Quæſtio illa: Vtrùm ob iacturam noſtram vel alienam à præcepto Confeſſionis, & eius integritatis liberemur.

*ITEM (*iuxta D. Bernardum, lib. de præcepto, & præcepti diſpenſatione) quod pro charitate inſtitutum eſt, contra charitatem non debet militare. Confeſſio autem inſtituta eſt in remedium pœnitentis. Quocirca, ſi ſcandalum ipſi ex Confeſſione alicuius peccati accidit, poterit idem licitè reticere. De vitando autem ſcandalo Confeſſoris, iuris Naturalis præceptum eſt. Præceptum ergo Diuinæ legis poſitiuum illius obligationem nō abolet: Lex enim gratiæ legem Naturæ non deſtruxit, ſed perfecit. Loquimur autem de ſcandalo Confeſſoris infirmi; nam ſi ex malitia paratus ſit ad ruinam, vtiliùs ſcandalum naſci permittitur, quàm DEI præcepta relin-*

* Ratione ſcādali vel pœnitētis, vel Cōfeſſarij infirmi, taceri poteſt peccatum, ex quo ſcādalum oritur.

linqui. Exempla verò huius Conclusionis non adhibemus, quoniam cuique erunt in promptu.

SECVNDA *propositio, quæ communis etiam Theologorum est:* Si ex Cõfessione mea sequatur aut mors, aut infamia vel mea, vel aliena, excusor ab obligatione confitendi tale peccatum. *Et ratio est: Quia Diuina præcepta positiua non obligant cum iactura vitæ, aut publicæ famæ; verbi gratia, si Confessor crederetur reuelaturus Confessionem, &c.*

Si ex Confessione peccati sequtur mors aut infamia, vel mea, vel aliena, non teneor tale peccatũ confiteri.

ITEM, *præceptum de vitanda morte, vel infamia proximi, est naturale; ergo per præceptum positiuum adueniens de Confessionis integritate non abrogatur. Quòd si excusor à Confessione peccati, ex qua sequitur mors, vel infamia publica proximi; excusabor etiam, si inde sequatur, siue mors, seu infamia mea publica.*

Obiectio triplex cõtra propositionem proximè positam.

SED *obijcies tamen, quia illa argumenta probant quidem esse cessandum à Confessione, non autem Confessionem esse diuidendam. Nam diuidere Confessionem sacrilegium est: Tum quia impium fuerit, à* DEO *dimidiam expectare veniam; tum quia talis diuisa Cõfessio formæ Sacramentali repugnat.*

ET *augetur difficultas, si capiamus pœnitentem*

tentem attritum, qui habeat duo peccata mortalia, quorum alterum nos asserimus posse reticeri ex caussa probabili, tunc Confessor absoluit ab vno peccato, ab altero non absoluit; ergo & DEVS Absolutionem ipsam partitur, quod absurdum est.

PRO *quorum argumentorum solutione, commemorandum est, Confessionis integritatem non oportere Mathematicam esse, sed moralem; vnde non necesse est, omnia peccata contineat, sed quæ in memoria sint, adhibita Humana diligentia. Inde etiam fit, vt si pœnitens cœperit peccata dicere, & ex morbo, vel alia caussa linguæ vsum amiserit, Confessionem quidem faciat integram, non omniū absolutè peccatorum, sed eorum tamen, quæ & debet, & potest confiteri. Ex qua etiam radice illud colligimus, non esse necessarium, hominem confiteri omnia peccata, quæ memoria tenet, sed illa, quæ Confessori rationabiliter exprimentur. Lex enim* CHRISTI *de moribus ad moralem integritatem obligat, id est, rationi consentaneam. Nam quod ratione dissonat, non præcipit. Peccatum itaque, quod rationabiliter tacetur, irrationabiliter explicatur, non est materia Confessionis à* CHRI-

Confessionis integritatem non oportet Mathematicam esse, sed moralem: Vt nimirum sit eorū omniū peccatorū, quæ pœnitēs potest & debet Confessario ratiocinabiliter exprimere.

CHRISTO institutæ. Dimidiare igitur Confeßionem à CHRISTO DOMINO præceptam, hoc est, aliquod mortale peccatum tacere, quod CHRISTVS instituit esse in illa Confeßione aperiendum, id sacrilegium est, &c. Nec Sacerdos dimidiatã Absolutionem præbet; nam Absolutio limitatur etiam ad Confeßionem institutam à CHRISTO, sicut forma per materiam limitatur. Ab omnibus ergo absoluit Sacerdos, quæ ad suum iudiciũ spectant ex CHRISTI institutione. Illud verò peccatum, quod caussa vrgente tacetur, non pertinet tunc ad illius Sacerdotis iurisdictionem, reliqua verò pertinent, vnde pœnitens alia confiteri tenetur, sicut, qui non potest ieiunare vno die Quadragesimæ, à reliquorum ieiunio non absoluitur.

Respondetur ad triplicem obiectionem paulò antè allatam.

AD id verò, quod tandem obijciebatur, respondeo, Sacerdotem quidem immediatè & directè remittere, quæ audiuit in Confeßione peccata, sed ex consequenti, & indirectè remittere omnia etiam, quæ non audiuit. Quia enim effectus Sacramentorum gratia est, quæ omnia peccata tollit, inde fit, vt omnia Sacramenta suos effectus immediatos producendo, cõsequenter omnes mortales culpas remittant. At per hunc

modum

modum peccata oblita per Absolutionem remittuntur, non directè, ex vique Absolutionis, sed secundariò & consequenter.

SED enim, quoniam leue detrimentum esse videtur, quòd Confessor sciat peccatum proximi mei, hinc grauis autorum concertatio est, an teneamur explicare circumstantiam, qua explicata Confessor intelligit complicem criminis, vt exempli caussa, si confiteor me commisisse incestum cum sorore, nec habeo plures, &c. Quo quidem loco nec est quæstio, cùm ego habeo copiam Confessoris, cui possum confiteri sine reuelatione alieni peccati, tunc.n. iniquum erit illi confiteri, qui ex mea Confessione crimen alienum intelligit. Sed est quæstio, cùm Confessor non adest, nisi parochus, qui & me & sororem cognoscit, vt in pagis & oppidulis frequenter solet accidere. Igitur communis sententia tenet, non esse desistendum ab illius peccati Confessione propter paruum illud proximi nocumentum. Quemadmodum ex parua iactura famæ meæ, quam facio ex eo, quòd Confessor meum peccatum intelligit, confitendi obligatio non cessat. Hanc sententiam D. Thom. amplectitur, 4. d. 16. q. 3. art. 2. q. 5. ad quintum. Durand. eâdem dist. quæst. 4.

Quæstio, an teneamur explicare circũstantiam, ex qua Cõfessarius intelligat cõplicem criminis.

Cõmunis sententia est, nõ esse desistendũ a Confessione peccati, propter paruũ pximi nocumentũ.

D. Bona-

D. Bonauent. dist. 21. in secun. part. distinctionis art. 1. Petr. Palud. d. 17. q. 2. art. 1. & Gabr. q. 1. Conclusione quinta. Et Adrian. q. 1. de Confess. ad quartum argumentum, & Sylu. verbo Confessor. 1. §. 24. Caussa verò horum est, quòd potiùs debet pœnitens prouidere conscientiæ suæ, quàm alienæ famæ. Item, quòd præceptum de integritate Confessionis Diuinum est, nec debet omitti, vt bona opinio alterius apud Confessorem seruetur.

Caietani sententia.

AT Caietanus in Summa, in verbo Confessio, conditione 3. vbi multa adhibuit remedia, quibus peccàtum alienum in Confessione celaretur, tandem subijcit: Quòd si nullum remedium est, & differri non potest Confessio, quia oportet aut celebrare aut Eucharistiam sumere, debet illam circumstantiam tacere pœnitens; quia Confessio non debet esse cum aliena iactura. Damnum siquidem propriæ famæ, Confessionis & Absolutionis vtilitate pensatur. Damnum verò famæ alienæ non pensatur aliqua commoditate ipsius, qui patitur incommodum; & ideo nõ videntur nostra commoda proximorum nostrorum incommodis comparanda.

PRÆTEREA, Si ego non possum confiteri,

fiteri, nisi per interpretem quendam, confiteri non teneor; ergo si cum iactura aliqua famæ meæ præceptum Confessionis non obligat, nec cum iactura quidem alienæ famæ obligauit.

PRÆTEREA, *Si ego cognoscerem, Confessorem reuelaturum esse socium criminis cuiquam alteri, non deberem explicare; ergo nec ipsi debeo socij crimen aperire. Quia etiam apud ipsum Confessorem bona opinio proximi mei, vel infirmatur, vel prorsus interit; eò vel maximè, quòd illius Pœnitentiam non videt, meam videt. Nec Naturæ lex solùm obligat, ne graue damnum proximo demus, verùm etiam ne mediocre demus.*

VT *igitur hoc dissidium componamus; sit tertia propositio:* Si habita ratione Confessoris & complicis, vir prudens iudicauerit esse iacturam, licet non grauem, mediocrem tamen, tunc eiusmodi peccatum, aut circumstantia taceri potest. *Atq; hanc mihi videntur probare argumenta, quæ fecimus pro Caietano.* Autoris sententia tribus his propositionibus explicatur.

QVARTA *propositio*: Si habita ratione vtriusque & Confessoris & complicis, vel nulla

nulla iactura fit, vel minima, ex eo, quòd Sacerdos intelligat socium criminis: videtur esse necessarium, circumstantiam explicare.

*V*LTIMA *propositio*: In articulo mortis, nō obstante illa famæ iactura, q̄ plerunq; apud Confessorem fit, tenetur pœnitens circumstantiam explicare; quia & ipse socius crimnis debet subire tale dispendiū pro salute pœnitētis. *Secus, vbi iactura esset grauis & magna, vt si mors vel infamia publica sequeretur.*

Respondetur ad IV. argumentum principale circa initium huius sextæ partis allatum; vbi disputatur illud: Quando Confessio informis sit repetéda.

*I*N *quarto argumento principali multa variè à Doctoribus Scholasticis differuntur, in 4. d.17. Sed ego, quanta maxima breuitate potero, ea in hac Disputatione tractabo, quæ & necessaria sunt, & digna, quæ à vobis magnopere animaduertantur.*

*D*VPLICITER *itaque Confeßio informis est, aut ex parte confitentis, aut ex parte absoluentis. Ex parte quidem pœnitentis, quia non erat in gratia, quando eam fecit; siue quia carebat contritione, siue quia eius Confeßio nō erat integra, vel ex verecundia, vel ex negligentia, &c. Ex parte verò absoluentis, quia vel non impendit*

dit Absolutionem, quæ est forma huius Sacramenti; vel si impendit, non erat Sacerdos habens iurisdictionem ad absoluendum; ergo si Confessioni deest Charitas, quæ est forma virtutum, vel Absolutio vera, quæ est forma Sacramentalis Confessionis, talis Confessio appellatur informis.

ET (*vt certa ab incertis separemus*) *primum, in quo conueniunt viri docti, est, Confessionem informem ex defectu Absolutionis esse à pœnitente repetendam. Nam* (*vt retrò docuimus ex Ioannis testimonio*) *necesse est, vt peccata à Sacerdotibus remittantur. Igitur, qui non percepit Absolutionem à peccatis, quàmlibet millies ea fuerit confessus eò vsque tenetur peccata fateri, quousque veram Absolutionem accipiat.*

Cõstat inter viros doctos, Cõfessionẽ informem ex defectu Absolutionis, esse à pœnitente repetendã.

ALIVD *quoque in hac materia certum est, aliquam Confessionem ex parte pœnitentis esse repetendam. Nam, qui dedita opera non faciunt integram Confessionem mortalium, sed ex verecundia vnum aliquod mortale tacent, ij sine dubio, iuxta omnium Doctorum communem sententiam, tenentur iterum cõfiteri; quia Confessio non integra Sacramenti Pœnitentiæ ma-*

Constat etiam, Confessionem aliquam informem ex parte pœnitẽtis esse repetẽdã, vt cùm, exẽpli cãa, ex verecũdia pctm̃ aliqđ mortale tacet.

teria non est, cùm ex propria ratione formæ Sacramenti repugnat; vnde in Concilio Florentino definitur, ad Confeßionem, quæ est huius Sacramenti materia, pertinere, vt omnia peccata mortalia, quorum homo memoriam habet, suo Sacerdoti integrè confiteatur.

Certum est ex autoris sententia, non omnes Confessiones informes esse repetēdas.

TERTIVM, *me quidem iudice, certum est, non omnes Confeßiones informes esse resumendas. Nam (vt D. Thomas argumentatur, d. 17. art. 4. q. 1.) si opus esset omnem talem Confeßionem repetere, nullus tranquillitatis locus relinqueretur; cùm enim viri pij de propitiato peccato non debeant esse sine metu, Ecclesiast. 5. omnis Confeßio, de qua verentur, an fuerit informis, an legitima, esset illis identidem repetenda. Quod omnino alienum est à prudentissimorum hominum consuetudine.*

PRÆTEREA, *cùm Sacramentum extremæ Vnctionis atque Matrimonij, & item in vniuersum reliqua, ex informitate non sic inualidentur, vt iterum sumenda sint, cur vnum hoc ex sola infirmitate quassabitur? eò vel maximè, quòd etiam sine contritione, necessariã & materiã & formam huius Sacramenti constare posse, certis argumentis astruximus. Non igitur ex infor-*

informitate, sed aliunde sumendum est, quando sit Confessio & repetenda.

ILLVD *denique compertum & exploratum est, Confessionem Sacramentalem, hoc est, ex qua cum Absolutione verum Pœnitentiæ Sacramentum consistit, eam non esse rursum faciendam. Sed si sit aliqua Confessio, ex qua non est constitutum verum Pœnitentiæ Sacramentum, ea videlicet resumenda est.*

Compertum denique est, Cõfessionem Sacramentalem, hoc est, ex qua cum Absolutione verum Pœnitentiæ Sacramentũ consistit, nõ esse repetendam. Cõfessio autem, ex qua nõ est constitutũ verum Pœnitentiæ Sacramentum resumẽda est.

PRIOR *huius fundamenti pars, vel ex eo cõstat, quòd si semel accepimus veram aliquarũ culparum Absolutionem, veram (inquam) & validam, non oportet peccata, à quibus sumus verè absoluti, iterum confiteri. Quippe (vt Benedictus vndecimus, in extrauag. Inter cunctas, eleganter docet) absurdum est, vt liberatus debitor adhuc ad soluendum maneat obligatus.*

ATQVE *inde posterior pars eiusdem fundamenti constabilitur; si enim mea Confessio fuit talis, vt ex ea cum Absolutione Sacramentum Pœnitentiæ non sit confectum; illa nimirum peccata, quæ confessus sum, non sunt per Sacerdotem remissa. Quapropter debeo iterũ confiteri, vt clauium autoritate soluantur.*

EX *quo quidem quarto fundamento manife-*

Confessionẽ, q̃ sine culpa pœnitentis non est integra, repetere non est necesse.

nifestè colligitur Confeßionem, quæ sine culpa pœnitentis non est integra, iterum facere non oportere, vt si propter scandalũ, aut proprium, aut ipsius Confessoris euitandum, aliquod peccatum tacerem, vel si diligentiam adhibui sufficientem, & tamen adhuc alicuius peccati sum oblitus. Nam in moralibus ex fine voluntario res denominatur. Qui igitur voluit omnia sua peccata confiteri, & idoneã adhibere diligentiam, eius Confeßio, si moraliter loquamur, est integra. Quod & ex Concilio Florent. & ex alijs multis capitibus & caußis antè nos liquidò probauimus.

Confessio pœnitentis ex affectata aut omnino crassa ignorantia peccatũ mortale prætermittentis, repetenda non est; perinde ac si dedita opera mutilata esset.

COLLIGITVR *deinde, quòd si peccator negligentiam affectatam, aut omnino crassam in facienda integra Confeßione habuit, ita vt ex eiusmodi negligentia peccatum aliquod mortale prætermiserit, talis debet Confeßionẽ repetere, ac si data opera mutilaretur: Verbi gratia, qui sine aliquo examine cõscientiæ suæ post transactum annum accedit ad Confeßionem; semper enim in peccatorum obliuionem necesse est incidere. Quare non aliter vult Confeßionem mutilare, atque qui venenum homini porrigit, vult occidere; & qui ignem subijcit, vult comburere.*

Qui

Qui igitur ad eum modum imparatus accedit, reuera vult Confeßionem mutilam facere, qui volens prudensq́; ita se gerit, ac si facere ex professò mutilam velit.

COLLIGITVR *tertiò, quòd si peccator nullum dolorem habeat, nec Contritionem, nec attritionem, talis Confeßio est repetenda. Non enim est Confeßio, quæ sit materia Sacramenti Pœnitentiæ; cùm à nulla Pœnitentia proficiscatur: Imò verò, cùm nec Confeßio quidem sit, sed pura Confeßionis simulatio; vt Capreolus, d. 17. q. 2. & Durandus eâdem distinctione. q. 13. & Caietanus, q. 5. Additionum, & in Summa sua, & ferè autores Scholastici tradiderunt.* Confessio pœnitentis nullum dolorem, aut contritionem, aut attritionem habentis repeti debet.

COLLIGITVR *postremò (id quod etiam paulò antè insinuauimus) quòd si quis habeat attritionem, ex qua virtute Sacramenti attritus fiat contritus, gratiam, scilicet, consequendo, eius Confeßio non est resumenda; suscipit enim verum Pœnitentiæ Sacramentum, gratiamq́ue ac remißionem peccatorum per Absolutionem Sacramentalē. Hæc omnia (nisi ego cæcus sum) in controuersiam vertere non debemus.* Confessio habentis attritionē, ex qua, virtute Sacramenti, fiat cōtritus, non est necessariò repetenda.

SED *illud primùm in hac materia, tanquam incertum in dubium vocari meritò potest:* Dubium: Vtrùm Cōfessio mu-

tila ex negligentia, non quidē penitùs crassa & supina, sed tamen culpabili, iteū sit facienda.

An Confeßio ex negligentia mutila & manca, nō quidem penitùs crassa & supina, sed culpabili tamen, sit à pœnitente iterum facienda, vt si quis peccata præterita quærat, & diligentiam nullam adhibeat, quām esse idoneā arbitratur; cùm tamen non sit.

HVIC *verò quæstioni respondetur ex sententia Caietani, talem Confeßionem non esse repetendam, sed si postea in memoriam peccatum illud negligenter omissum venerit, sat erit illud confiteri, & negligentia in conscientia examinanda, ac proinde sacrilegium illud, quod in suscipiendo Pœnitentiæ Sacramento cōmissum est.*

Sequitur Autor sententiā Caietani, scilicet Confessionem mutilam, ob negligentiam, non quidē crassam & supinam, sed tamen culpabilē nō esse necessariò re-

HÆC *verò sententia non potest (fateor) perspicuè ac dilucidè demonstrari. Sed in rebus, quæ ad mores pertinent, non sunt (mihi credite) scientiæ moralis dogmata ad viuum resecanda. Suadetur itàque primum; quia moraliter loquendo talis Confeßio est integra; cùm intendat pœnitens omnia confiteri, quorum memoriam habet.*

ITEM, *quia aliàs nimiùm anxios redderemus scrupulosos; imò piorum etiam animos turbaremus perpetuā iterandæ Confeßionis solicitudine*

tudine; verentur enim plurimùm non scrupulosi modò, verùm etiam mediocriter liberi atque cordati sese in examine conscientiæ negligentes extitisse.

peccedam: sed satis esse, peccatũ ex negligẽtia prætermissum, si in mentẽ venerit, postea cõfiteri.

SED obijciet fortaßè quisquam, quòd talis Confeßio ex parte pœnitentis non est integra; peccat enim non adhibendo diligentiam debitam, atque ex consequenti pœnitens Confeßionem volens mutilam facit.

AD hoc primùm dico, omißionem illam diligentiæ debitæ aliquando esse solùm venialem, scilicet, ex inconsideratione culpabili quidem proficiscens, sed non mortali tamen. Quoniam pœnitens is est, qui aliâs diligentiam debitam adhibere solet. Atq; in hoc euentu, nõ Sacramentum modò, sed etiam fructus Sacramenti recipitur. Nec hoc loco (vt reor ipse) Theologus quisquam nobis erit aduersus, nisi planè velit, & Confeßionis iugum importabile facere, & sine idonea ratione mortalis culpæ reatum inducere, nisi Confeßio venialiter tantùm culpabilis resumatur.

DICO secundò, quòd etiamsi negligentia mortalis sit (non sit modò adeò supina & craßa, vt perinde habeatur, atq; ex industria res fieret Existimat autor Cõfessionem mutilã esse

 quia

tali negligentia, etiamsi hæc negligentia fuerit mortalis culpa, non esse repetendam.

quia Confeßio tamen ex intentione formali pœnitentis est integra, non est cogendus eiusmodi Confeßionem iterare. Nam quando salua pietate id facere possumus, Confeßionis iugum mollefaciendum est, nec iniiciendi laquei, eo potißimùm loco, qui in id paratus est, vt ab omnibus laqueis liberemur.

AC forsitan, qui in concertatione Scholastica nobis conantur obsistere, si ad rem ipsam conferantur, nõ aliter facient, quàm nos in præsentia consulimus; verbi caussa, si quis ex ignorantia vincibili existimet, periurium pro conseruanda vita hominis esse licitum; vnde non confitetur illud peccatum; quia non putat se peccâsse. Item, si quis mercator aliquem contractum licere credebat, vel muliercula aliquam superstitionem censebat esse religionem ex culpabili quadam ignorantia; non arbitror equidem tam criticos ac seueros iudices esse futuros, vt omnes horum anteactas Confeßiones iubeant iterari. Intrepidè cum Caietano tenere possumus, eiusmodi Confeßiones repeti non debere.

Quæstio: Vtrùm ei° Confessio, qui attriti-

ALTERVM quoque verti in quæstionem potest: An, cùm quis attritionem habuit tam imperfectam, vt virtute Sacramenti non fiat

ex

ex attrito contritus, quin potiùs sacrilegus sit in eo, quòd irreuerenter suscipit Pœnitentiæ Sacramentum, an huius (inquam) Confeßio sit iteranda. Et quidem D. Thom. loco antè citato manifestè docet, quòd sicut fictus sine debita dispositione & dolore potest verum Sacramentum Baptismi suscipere, ita etiam & Confeßionem Sacramentalem facere, ac veram Absolutionem percipere. onem habuit tam imperfectam, vt virtute Sacramenti non fiat contritus, sit iteranda.

CONTRARIAM sententiam tenet Maioris, d.17. quæst.9. & Adrianus, q.4. de Confeßione ad tertium argumentum, & dubio 5. eorum, quæ de Confeßione proponit. Sententia Maioris & Adriani probatur.

EST autem primum argumentum contra D. Thom. Quòd si esset verum Sacramentum, peccator ille fictus esset verè à Sacerdote absolutus. Consequens est falsum; ergo & antecedens. Maior probatur, quia si quis verum Sacramentum Baptismi vel Confirmationis accepit, verè manet baptizatus & confirmatus: Consequentis verò falsitas ostenditur, quia tunc verè etiam esset absolutus à DEO: Quæcunque soluunt Sacerdotes in terra, soluuntur in cœlo; & tamen non est ille absolutus in cœlo, cùm maneat eisdē peccatis obligatus, & nouam insuper addiderit sacrilegij culpam. I. Argumentum.

I. Confirmatio. *Et confirmatur: Quia illi non sunt à Deo remissa peccata; ergo non est absolutus à Sacerdote. Patet consequentia ex illo*: Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.

II. Confirmatio. *Confirmatur deinde: Quia Sacramenta gratiæ Sacramenta veritatis sunt, non falsitatis; forma autẽ illa, qua Confessor vtitur, cùm fictum absoluit, falsa est, scilicet: Ego te absoluo à peccatis tuis. Nec valet dicere, formæ sensum esse: Ego te absoluo, quantũ in me est, quia licet ex parte sua Cõfessor verè conetur absoluere; non tamen ideo verè absoluit, cùm pœnitens impedimentũ objiciat Absolutioni. Quamlibet enim quis ianuam nitatur aperire, non tamen verè aperit, si, qui intus est, obicem ponat.*

Secundũ argumentum. *Præterea, vel ille, qui non contritus confitetur, & accipit Absolutionem, habet aliquam displicentiam de peccato, vel nullam; si nullam; ergo non est vera Confessio, sed simulata enuntiatio peccati; sin habet aliquam, illa erit attritio. Quare adueniente Absolutione, confertur gratia, iuxta D. Thom. qui tenet Sacramentum Pœnitentiæ attrito conferre gratiam, sicut & Sacramentum Baptismi.*

Tertiũ argumentũ. *Præterea vel ille talis cognoscit se habere*

bere dolorem sufficientem, vel credit potiùs ex ignorantia, se satis dolere, cùm tamen non doleat satis. Si primum, est illi Absolutio deneganda, si illam fictionem confitetur; sin verò non confitetur, Confessio de composito non est integrà; ac proinde irrita est ac nullius prorsus momenti censenda. Si secundum, iam virtute Sacramenti conferetur gratia, cùm ille non ponat obstaculum.

HÆC *tamen argumenta mouere non debent, vt D. Thomæ sententiam relinquamus, quæ multò quidem probabilior est. Primùm, quoniam nullus certò cognoscit, se sufficientem dolorem habere, cùm confitetur. Quocirca semper oporteret, homines esse solicitos de eâdem Confessione iterum atque iterum repetenda; probabiliter enim timemus, nostras Confessiones non fuisse formatas.* Sequitur Autor sententiã cõtrariam, quæ est D. Thomæ, nempe Cõfessionem hominis tam imperfectam attritionem habentis, nõ esse necessariò repetendam

PRÆTEREA *(vt etiam paulò antè argumentabamur) cætera Sacramenta recipiuntur à fictis; ergo & hoc Sacramentum à ficto recipi potest. Negabis fortè consequentiam; quia contritio est pars huius Sacramenti (vt Concilio Florentino definitur) non est autem pars aliorum: Atque hæc est caussa, cur alia* II. Argumentum.

Contritio nō est pars essentialis, sed integralis Sacramenti Pœnitentiæ, sed nec pars integralis, quæ necessariò debeat esse prior Confessione: Vnde fit, vt sine ipsa Contritione, aut ipsa non præcedente, suscipi possit verum Pœnitent. Sacramentū.

Confessio informis ex defectu Contritionis potest ex Autoris sententia, vera esse materia Sacramentalis absolutionis.

Sacramenta non contritis etiam conferuntur; hoc verò Sacramentum non nisi à contrito recipitur. Contrà, quia contritio non est pars essentialis huius Sacramenti, sed integralis: Non autem quælibet integralis pars ad esse totius necessaria est, vt patet de Satisfactione, sine qua verum Sacramentum consistit. Deinde quia licet Contritio esset prima huius Sacramenti pars, non est tamen ordo necessarius, vt oporteat esse priorem Confessione. Nam si post Confessionem hominis attriti iam completam, sequatur Contritio tempore, quo quis absoluitur, sine dubio suscipitur verum Sacramentum; & tamen Confessio tota fuit informis. Rursum etiam nos antè constituimus, attritionem esse idoneam huius Sacramenti materiam. Quòd si non esset, nec claues Ecclesiæ culpā remitterent, nec Pœnitentiæ Sacramentum gratiam conferret. Denique, si dolor interior assignatur pars Sacramenti, ideo est, vt Confessio vocalis ad iudicium Sacerdotale necessaria, sit Confessio & non simulatio aut figura Confessionis, sed sola attritio satis est, vt homo verè confiteatur, & accuset se coram Sacerdote, quemadmodum D. Thom. ad tertium argumentum illius artituli docet; ergo,

ergo, &c. Non enim huiusmodi appellamus fictam, fictione contraria Sacramento, sed fictione contraria effectui Sacramenti; adhibet quippe materiam necessariam Sacramento; dispositionem verò necessariam effectui Sacramenti non adhibet.

Potest hoc Sacramentum ex autoris sententia suscipi à fictis sicut & cætera Sacramenta, sed tamen quando fictio repugnat Sacramento, sed tùm effectui Sacramenti.

QVOD *si ita est, vt certè videtur esse, Confessionem informem esse veram materiam Sacramentalis absolutionis; impertinens fuerit per illam dari gratiam, vel nõ dari ponenti obicem. Nam si extrema vnctio veram materiam & formam habet, verumque ministrum, si suscipiens impedimentum apponit effectui Sacramenti, non inde Sacramentum irritum est; idem in matrimonio videre licet, atque in reliquis Sacramentis.*

E T *cùm in superiori dubitatione docuerimus Confessionem ex culpabili negligentia mutilam, si tamen formaliter & ex intentione fuisset integra, non esse repetendam; tenere compellimur, fuisse verum Sacramentum quamuis à ficto susciperetur sine præsenti fructu Sacramenti.*

Ad primũ argumen-

A D *primum argumentum, concedo pœnitentem illũ esse vera Sacramentali absolutione ab-*

Maioris & Adriani, nō multò antea positum.

absolutum, & cùm obijcitur, illum fore absolutum à DEO, *concedo item. Sed cùm rursum instatur, illum manere eisdem peccatis obligatum, distinguo. Nam ex parte Sacerdotis, & DEI absoluentis absolutus quidem manet; sed ex parte pœnitentis ponentis obstaculū, absolutio Sacerdotis præsentem non habet effectum. Quemadmodum qui in peccato mortali suscepit Baptismum, verè baptizatus est à ministro, sed Baptismi non recepit effectū propter obicem, quem opposuit. Et per hoc ad priorem confirmationem respondetur, quòd remißio peccatorum dupliciter intelligitur: Altera, quæ habet annexam iustificationem, atque effectum remißionis peccatorum, & sic qui peccata remittit, semper gratiam confert, per quam remißio peccatorum efficitur: Altera peccatorum remißio, iudicialis est, qua nihil aliud continetur, quàm sententia, cuius virtute quis soluitur à peccatis in tali iudicio peccatorum remißiuo. In quem sensum Sacerdos non semper peccata remittit.*

Ad prioré confirmationem.

Ad posteriorem confirmationem.

AD posteriorem confirmationem respondetur, quòd idem argumentum fieri posset de Sacramento Baptismi, cùm recipitur à ficto. Nam verbum Baptizo in forma Baptismi, non

solùm

solùm ablutionem corporis, sed ablutionem quoque mentis significat: Sacerdos ergo non abluit interius sacrilegum, qui fictè baptizatur, nihilo minùs verum Sacramentum Baptismi confert, quia veram materiam, veramque formam subministrat, ex quibus, nisi ponatur obex, ablutio interior consequatur. Idem in confirmationē videre est. Qui enim in peccato mortali confirmatur, cordis firmitatem, quæ significatur in forma non recipit, &c. Sic ergo Sacerdos absoluens fictum, verum absolutionis Sacramentūm impendit, & quantum in se est veram formam apponit, cuius effectus tunc quidem impeditur per indispositionē recipientis. Nec sensus formæ Sacramentalis est: Ego te absoluo, id est, do Absolutionem, quæ nunc effectum suum habeat remissionis peccatorum, sed sensus est: Ego iudicialem Absolutionem impendo, quæ vi sua potens sit te absoluere, si tu velis fructum eius obtinere. Quemadmodum si Absolutionis sententiam proferret iudex, qua liberareris à carcere, in quo postea tu voluntate tua manere vis, & si ego extrinsecus claue ianuæ seram aperirem, & tu volens intus obicem opponeres, ego verè ianuam aperui.

deteſtatur peccatum, & proponit confiteri, ne eijciatur ab Eccleſia, vel ne mulctetur pecunia, &c. Siue enim diſcutiat conſcientiam ſuam, & imperfectionem doloris, ſiue ex negligentia omittat examen neceſſarium; homo ſic attritus, non fit etiam virtute Sacramenti contritus, id eſt, non accipit gratiam: Sic enim hoc loco intelligi volumus ex attrito fieri cõtritum, id eſt, gratiam & iuſtificationem conſequi virtute Sacramenti, perinde ac ſi verè fuiſſet contritus.

ET ſi quæras, quando ex attrito fiat contritus virtute Sacramenti. Reſpondeo, id primùm euenire, quocunque attritionis genere homo ſit attritus, ſi exiſtimat ſeſe præſtitiſſe, quod neceſſarium erat, ignoratq́ inuincibiliter, ſe non habere ſufficientem diſpoſitionem, quia is non ponit obicem, ſed bona fide accedit ad Sacramentum: Sacramentum autem in non ponente obicem ſuum ſemper habet effectum. Quo fit, vt omnia Sacramenta ex huiuſmodi attrito contritum faciant. Quod D. Thom. lucidè tradit, 3. p. q. 79. art. 3. & in Comment. ſuper Ioan. cap. 11. in illud: Solutie eum. Quando fiat ex attrito homo contritus, virtute Sacramenti.

DEINDE etiam attritio efficax ex timore pœnarum ſupernaturalium idonea diſpoſitio eſt

Attritio efficax ex timore pœnarum supernaturaliũ idonea dispositio est ad gratiam Sacramẽti Baptisini & Pœnitentiæ suscipiendam.

ad Sacramentorũ Baptismi & Pœnitentiæ gratiam percipiendam, vt cùm quis detestatur omnia peccata mortalia, & propterea confitetur, ne per peccatum excludatur à gloria, vel ne in infernum ignem coniiciatur. Qui etiam si cognoscat, se non habere contritionem, sed solam attritionem, licitè accedit ad Baptismi & Pœnitentiæ Sacramenta suscipiẽda. Quod nisi me fallit coniectura) sentit D. Thom. 3. p. q. 79. art. 3. ad secundum, & q. 80. art. 4. ad secundum, & 4. Sententiarum, d. 24. q. 1 art. 3. q. 1. ad tertium.

Probatur hæc sentẽtia.

I. Ratio.

Ratio veò D. Thomæ non est contemnenda; quia Sacramentũ Baptismi & Pœnitentiæ per se ordinantur ad præstandum vitam mortuis. Quare licitè sumi possunt ab his, qui habent conscientiam peccati mortalis, modò habeant attritionem, qua tollitur obex, & cõplacentia in peccatum commissum.

II. *Est quoq; altera eiusdem ratio, quia cùm hæc duo Sacramenta sint medicinæ directè paratæ contra morbos animæ, absurdum est, vt nullus, qui se ægrum esse cognoscit, possit iustè hæc sumere Sacramenta. Quemadmodum res esset penitùs absurda, quòd medicinas corporales à Natura potissimùm institutas ad sanandos corporis morbos, nõ posset sumere nisi sanus, ...at*

aut qui se iam esse sanum existimaret, vnde & *Innocentius 3.q.1.cap.* Ventũ est, vbi vulnus (*inquit*) infixũ est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem, atq; vbi Pœnitentiæ remedium necessarium est, ordinationis honorem locum habere nõ posse decernimus, *&c. quæ inferiùs adijciũtur.*

TERTIÒ etiam attritio, quæ procedit ab amore Naturali DEI sup omnia, forsitan dispositio est idonea, vt virtute Sacramenti Baptismi & Pœnitentiæ gratia conferatur; quia talis etiã attritio tollere videtur complacentiam in peccato, & obicem Sacramenti; & per hoc patet tertium argumentum. III.

SED quæstio parua se offert circa ea, quæ dicta sunt. Nam si peccator intelligit imperfectionem doloris, qui videlicet non est sufficiens, vt virtute Sacramenti gratia conferatur; sed cõmittit sacrilegiũ Sacramento irreuerenter suscipiendo; tunc aut confitetur talem indispositionem & fictionem, aut nõn; si confitetur, Sacerdos non absoluet, ne sit sacrilegus impendendo Absolutionem, sicut peccator ipse petendo sacrilegus est. Confessio igitur erit irrita & Ab-

Quæstio de peccatore, qui intelligit dolorem suum adeò impfectũ esse, vt nõ sufficiat cũ virtute Sacramenti ad gratiã suscipiendam.

reat, & consilium salutare à Sacerdote recipiat, vt si fortè, vel inter confitendum, vel Confessione facta, animus permutetur, Absolutionem à Sacerdote recipiat, eiusmodi Confessio licita est, licet quodammodo pars Sacramenti sit, non actu, sed potentia, quod satis est, vt Sacerdos ad sigillum secreti teneatur.

Horũ dictorũ Confessio etsi ficta est, non tamẽ sacrilegiũ, quod à pœnitente nõ fiat animo Absolutionis accipiendæ.

ILLVD verò, quod ibidem dicitur, eiusmodi hominibus Pœnitentiam esse indicendam, non de Satisfactione sacramentaliter iniungenda intelligendum est, sed de Pœnitentia, quæ sit in peccatoris remedium, &c. Non est igitur ille talis absoluendus, sed si absoluatur tamen vel ex ignorantia, vel ex affectu & passione Sacerdotis, Absolutio valida erit, si tamen illam fictionem peccator confiteatur, quam habuit, antequàm susciperet Absolutionem, videlicet negligentiam & indispositionem præcedentem, animumque recipiendi Sacramentum, &c. Nam fictio illa exterior, hoc est, sacrilegium, quod peccator cõmisit recipiendo exteriùs Absolutionem, post confitenda est, vt D. Thom. illo articulo tradit; nam antè explicari non poterat.

Exponitur locus Alexandri paulò antè citatus, de Satisfactione, non de Sacramentali, sed tãtùm Medicinali.

SEQVITVR *Quæstio alia perdifficilis, An*

Quæstio perdifficilis: An Sacramentũ Pœnitentiæ recedẽte fictione suum effectum sortiatur.

Sacramentum Pœnitentiæ recedente fictione, suum effectum sortiatur. Et quidem Adrianus de Confessione, Dubio 5. & Gabriel 4. d. 17. q. 1. art. 3. dubio 2. atque alij nonnulli negatiuam sententiam tenent. Primò quia si quis in peccato mortali Eucharistiam recipit, non recipit effectũ recedente fictione; cùm iuxta Apostolum prioris ad Corinth. 11. qui indignè mãducat corpus DOMINI, non ad vtilitatem, sed ad iudicium manducat. Igitur ne Pœnitentiæ quidem Sacramentum suum, recedente fictione, habet effectum.

I. Ratio pro parte negatiua.

II. DEINDE caussa, quæ non est, nihil agit; effectus enim supponit existentiam caussæ. Sed recedente fictione iam transijt Absolutio, necquicquam illius manet; ergo, &c. Nec potest dici, quòd licet non maneat Absolutio, manet tamen ornatus quidam, veluti gratiæ futuræ semen. Quoniam superiori relectione multis eisdemq; firmis argumentis hunc ornatum è medio sustulimus.

3. p. q. 79. al. 5.

Sequitur autor contrariã sententiam,

SED .n. opinio D. Thomæ, articulo illo iam sæpe citato, contraria est; atq; ea quidem multò magis rationi cõsentanea, si id teneamus; quod iam ostendimus, Sacramentum receptum à ficto esse

esse verissimũ Sacramentum. Probatur sic: Ille talis non tenetur rursum confiteri peccata, quæ semel confessus est; ergo recedente fictione consequitur effectum Sacramenti. Antecedens patet, quia si sententia in aliquo foro semel fuit valida, non est opus eam iterum ferri; nec qui semel absolutus est Sacramentaliter, tenetur Confessionem repetere. Iam verò consequentia probatur: Quia illi homini est apertum regnum cælorum, quod erat clausum per eiusmodi peccata. Ergo virtute clauium est illi apertum; nam Sacerdotibus claues regni cælorum datæ sunt; nec aliter peccatoribus, nisi per claues, regnum clausum aperiri potest. Confirmatur ex illo Ioan. 20. Quorum retinueritis peccata, retenta sunt, *Ergo si illa peccata non sunt remissa virtute Absolutionis, semper erunt retenta: Quare oportebit eadem iterum confiteri. Nec alia ratio Diuum Augustinum mouit, vt assereret, Baptismum, recedente fictione, effectum suum consequi, nisi hæc. Nam si postea peccator fictè baptizatus conteratur, & asseras gratiam illi conferri ex contritione, non ex vi ipsius Baptismi antè suscepti, tunc eiusmodi homo non esset renatus ex aqua &*

quæ est D. Thom. scilicet recedente fictione Sacramentũ Pœnitent. habere suũ effectum.

Videtur esse locus hic, lib. 1. de Baptismo contra Donatist. c. 12.

Spiritu Sancto. Quare (iuxta DOMINI *sententiam) non intraret in regnum cœlorum. Cùm igitur Pœnitentiæ Sacramentum sit necessariũ ad salutem peccatoribus baptizatis, si cui ex vi solius contritionis peccata remitterentur, illi tali sine remissione Sacramentali peccata condonarentur, cùm tamen scriptum sit :* Quorũ retinueritis, retenta sunt.

Respondetur ad primũ argumentum Adriani & Gabrielis.

AD primum argumentum, multi negant antecedens, in vniuersum existimantes Sacramenta omnia, recedente fictione, suum effectum habere. Cuius sententiæ est Caietanus in Additionibus tertiæ partis, q. 5. de Confessione, suadetq; id peculiariter de extrema Vnctione. Nam si quis vngatur in peccato mortali, non iterabitur extrema vnctio in eodem morbo, vt Ecclesia statuit; ergo si ille conteratur post vnctionem, recipiet fructum illius, aliâs Ecclesia non negaret illi vnctionem repetitam, &c.

ET D. Thom. huius videtur esse sententiæ cùm ait, & sic etiam est in alijs Sacramentis, vnde iuxta hanc opinionem respondetur, quòd idem potuit dicere Paulus de eo, qui fictè baptizatur, sed iudicium & condemnationem accepisse ex sacrilego Baptismo. Nec tamen inde licet inser-

inferre, Baptiſmum illum, etiam recedente fictione, nullius fore vtilitatis.

EGO *tamen non inuenio cauſſam, quæ me cogat, vt id, quod tribuimus Baptiſmo & Pœnitentiæ, cæteris quoq; Sacramentis tribuamus; ſunt enim hæc duo Sacramenta neceſſaria ad ſalutem, quorum proprius effectus eſt, aperire ianuam regni cœlorum peccatoribus occluſam. Vnde ſi quis ſemel acceperit verè hæc duo Sacramenta; conſequens fit, vt virtute horum Sacramentorum regnum cœlorum cõſequatur. Aliâs (vt arguebamus) ſine his Sacramentis & vi illorum eſſet apertio ianuæ regni cœleſtis, quod ſacris literis aduerſatur.*

Authoris ſententia eſt, in duobus tantũ Sacramẽtis, Baptiſmo & Pœnitentia, recedente fictione conſequi effectum.

HOC *autem argumentum pro reliquis Sacramentis non militat; ignoramus enim an fructum Euchariſtiæ perceptæ, ſi quis per Sacrilegium impedierit, poſtea recedente tali ſacrilegio conſequatur. Nec habemus rationem conſentaneam, qua id confirmare poſſimus. Equidem faciliùs id admitterem in Sacramento Confirmationis & Ordinis; non quòd imprimant characterem, vel non imprimant (non. n. me hæc ratio mouet) ſed quòd cùm repeti non poſſint, & fructus illorum Sacramentorum confirmatis & ordinatis*

Faciliùs admitteret autor in Sacramento Cõfirmationis & ordinis, quàm Euchariſtiæ conſequi effectum fictione recedente.

ordinatis sit pernecessarius, verisimile est, Diuinam misericordiam fructũ horum Sacramentorũ, fictione abscedente, cõferre, ne ppetuò eiusmodi fructu priuentur; & hoc satis est ad seruandam literam D. Thomæ inquientis: Et sic etiam est in alijs Sacramentis; non enim dixit in omnibus; licet referri poßit ad hoc, quòd alia Sacramenta recipiuntur à fictis.

Caussas morales [illegible] ne [illegible] simul [illegible] cum [illegible]ectis, sic [illegible] naturales.

AD secundum argumentum, facilè dicitur, caussam quidem Naturalem, quæq; agit ad modum Naturæ, oportere simul esse cum effectu, vel aliquid relinquere loco sui, quod simul cũ re effecta sit; at morales caussas non est opus cum effectis esse, sed satis est fuisse; miles enim strenuus, per rem præclarè & fortiter in bello gestã, caussa est futuri honoris atq; coronæ apud Cæsarem, nec tamen aliquid relinquit, etiam opere transacto, quod sit veluti semen futuræ mercedis, sic etiam cùm Sacramentum Pœnitentiæ caussa moralis sit remißionis peccatorum per applicationem Sanguinis CHRISTI, *& meriti ipsius; non est necesse, vt comitetur effectum, sed satis est, vt præcesserit, maneatq; vis eius in Diuina acceptione, quæ nõ acceptauit opus meum sacrilegum & fictum, sed opus* CHRISTI *& meritũ mihi per Sacramentum applicatum.* HIS

HIS ita constitutis, nihil superest, quàm vt quarto argumento principali explicatiùs respondeamus. Nam Adrianus post quintam quæstionem de Confessione, dubio 4. in vniuersum tenet, nullum hominem per actum culpabilem præcepto siue DEI, *siue Ecclesiæ satisfacere; quia præceptum est de actu saltem moraliter bono; ergo per peccatum præceptum impleri non potest.*

Explicatiùs respondetur ad 4. argumentum principale, circa initium huius sextæ partis allatum: Vbi ponitur quæstio, Vtrũ per actum culpablẽ, præcepto DEI, siue Ecclesiæ satisfiat.

ITEM, de regulis iuris, capite octauo. Qui ex timore facit præceptum, aliter, quàm debeat, facit, & ideo iam non facit, vnde Glossa colligit, quòd non dicitur factum, quod legitimè non fit.

Adrianus partẽ negatiuam tuetur his tribus rationibus.

PRÆTEREA, DEVS *nõ præcipit Confessionem sacrilegam, sed idoneã ad Absolutionem percipiendam. Ergo qui fictè confitetur,* DEI *præcepto non facit satis. Et cùm Ecclesia non præcipiat immediatè Confessionem, sed præceptum à* DEO *limitet ad certum tempus, certè qui Confessionem iure Diuino debitam non facit, Ecclesiæ mandatum de confitendo semel in anno non implet, vnde in cap.* Omnis vtriusq; sexus, *omnia sua peccata (Innocent. inqt) fideliter cõfiteatur proprio Sacerdoti, & iniunctã sibi*

Pœnitentiam proprijs viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter in Pascha Eucharistiæ Sacramentum.

* Sententia autoris est contraria, nempe non esse transgressioné præcepti, qui actui bono ex genere suo, qui præcipitur apponit malam aliquam circumstantiam.

IN DE colligit *Adrianus, sumentē Eucharistiam in peccato mortali, non satisfacere præcepto, nec* DEI *nec Ecclesiæ. Item & illud, largientem pauperi Eleemosynam in extrema necessitate ob vanam gloriam; præceptū de Eleemosyna non implere.*

*SED *quoniam alterius loci est accuratiùs id expendere, nos cum cōmuni opinione in præsentia teneamus, non esse transgressorem præcepti, qui actui bono ex genere suo, quē lex præcipiebat, apponit aliquam malam circumstantiam: Et per hoc patet ad primum argumentum Adriani: Lex enim est de actu moraliter bono secundùm se.*

Ad I. Rationem Adriani.

Ad II.

AD *secundum: Quædam præcepta sunt, quæ sine Charitate non implentur, vt de contritione, de actu Charitatis; huiusmodi autem per timorem satisfieri non potest. At præcepta de actibus exterioribus, cùm ex timore seruili fiāt, inutiliter quidem fiunt, & propterea censentur non fieri, sed non inde per nouam culpam violantur.*

AD

Ad tertium, iam patet, Confeßionē fictam aliquam esse idoneam ad percipiendam veram Absolutionem, per quam scilicet præceptum impletur, tum DEI, *tum Ecclesiæ, cùm pœnitens Sacramentaliter absoluitur. Imò crediderim ego, quòd cùm peccator se sistit Sacerdoti, iuxta præscriptum illius capituli,* Quod quidam: *de Pœnitentijs, etiamsi non recipiat Absolutionem, implet præceptum Ecclesiæ, ex quadam eiusdem Ecclesiæ pia & clementi dispensatione. Nec aliud intelligo, cùm Pontifex ait, talem Confeßionem esse recipiendam. Quare censuræ, si quæ fulminentur aduersus eos, qui eo anno nō sunt confeßi, huiusmodi peccatores impœnitentes non tangunt. Per nullam tamen Confeßionem impletur Diuinum præceptum, nisi Absolutiò Sacramentalis superaddatur, sine qua Sacramentum Pœnitentiæ non est.*

Existimat autor per Confessionem aliquam fictam, q̄ videlicet suf ficit veræ Absolutioni percipiendæ, satisfieri præcepto DEI & Ecclesiæ.

Existimat et per Cōfessionem sine Absolutione, quam facit is, qui se sistit Sacerdoti, modo hic explicato, satisfieri præcepto Ecclesiæ, tametsi nō DEI.

**In quinto principali argumento, id primū quæritur; an mutus confiteri Diuino præcepto teneatur, vbi ego non dubito, mutum ad Confeßionem obligari, siue per nutus, si habeat copiam Sacerdotis, qui nutus intelligat, siue per scriptū, si scribere didicerit. D. Thom. d.17. q.3. art.4. q.3. ad secundum. Scotus eâdem distinct. in solutione*

* Respondetur ad

Mutus tenetur confiteri eo modo quo potest, siue per nutus, siue p scriptum.

tione argumentorum, Gabriel & Maioris eâd. dist. q. 1. imò tandem Caietanus in Summa. Probatur verò ex illo Ioannis 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorũ retinueritis, retenta sunt. *Si ergo mutus peccata aliqua exprimere potest Sacerdotibus, illa non remittentur, nisi Sacerdotes remittant. Nec etiam video caussam, cur à præcepto illius cap.* Omnis vtriusq; sexus, *excipiantur. Nã si nutibus Confeßio fieri poßit, & forum secretißimum erit, & decentißimum, si seruetur forma, quam Caietan. tradit in Sum. Sin autẽ scribere mutus sciat, cõmodißimè fiet per scriptum Cõfeßio; nam scriptũ manu tenere potest & lancinare; nã dicere scripturã suapte natura publicã esse, ac proinde nõ cõuenire Pœnitentiæ, Metaphysicum cõmentum videtur esse; sic. n. posses asserere, & nutus suapte natura publicos esse, atq; adeò verba. Aut ergo asseramus, mutos cõfiteri non posse, aut si poßunt, eos teneri fateamur.*

Quæstio: Vtrùm mutus, vel ægrotus, nõ valens exprimere

SED *oritur dubiũ, an si mutus nõ poßit quidem explicare species peccatorũ & circũstantias sed nutibus dũtaxat ostendere, se offendisse* DEVM, *an (inq̃) poßit absolui; & eadem q̃stio est, si ægrotus loquelã amiserit aduenıẽte Sacerdote.*

*E*T

ET suadetur pars affirmatiua; quia si quis confiteretur generaliter venialia, scilicet, faciẽdo Confessionem generalem, posset absolui Sacramentaliter, cùm non teneatur species & circumstantias venialium explicare; ergo si quis non possit species mortalium exprimere, satis erit generaliter confiteri. species & circũstantias peccatorum, sed signis tantùm ostẽdit, se ostẽdisse Deũ, possit absolui.

DEINDE Ioannis 20. data est potestas Apostolis remittendi peccata quorumcunque; ergo si mutus nesciat exprimere peccatorum species, Ecclesia habebit potestatem remittendi illi peccata. Nec enim credendum est eiusmodi hominibus legislatorem in necessarijs defuisse. Pro parte affirmatiua, I. Ratio II.

PRÆTEREA, cùm non possum commodè explicare speciẽ peccati, vt si sequatur inde periculum, tunc satis est confiteri peccati genus; ergo satis erit generaliter confiteri ad Confessionẽ Sacramentalem. Si enim genus peccati subalternum ad Sacramentum sufficit, non est, cur generalissimum non sufficiat. III.

PRÆTEREA, Arausican. Conciliũ, cap. 12. Subitò *(inqt)* obmutescens, & baptizari & Pœnitentiã accipere potest, si voluntatis præteritæ testimoniũ aliorũ verbis habet, vel p̃sẽtis in suo nutu. *Et 3. Conc. Carth. c. 34.* IV.

Si-

Si ægrotātes(*ait*) ꝑ se respōdere nequeūt, cū voluntatis eorū testimonium sui dixerint, baptizentur, & manus etiā pœnitentibus imponatur. *Referturque de Consecrat. d.4.capit.* Ægrotantes. *Item apertiùs Concil. Carth. 4. cap. 77. & habetur, 26.q.6.c.* is, qui. *hunc in modum scribit:* Is qui in infirmitate Pœnitentiā petit, si casu, dum ad eum Sacerdos venit, opp̄ssus infirmitate obmutuerit, dent testimoniū, qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiā; & si cōtinuò creditur moriturus, recōcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. *Idem habes in Epist. 69. Leonis Papæ ad Theod. in hæc verba:* His, qui in periculi vrgentis instantia p̄sidiū Pœnitentiæ, & mox recōciliationis implorāt: nec actio illis Pœnitētiæ, nec cōmunionis gratia denegetur, si eā, etiā amisso vocis officio, per iudiciū integri sensus q̄rere cōꝓbetur: ꝙ si aliqua ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulò antè poscebāt, sub p̄sentia Sacerdotis significare nō valeāt, testimonia eis fideliū circūstantiū ꝓdesse debebunt, vt simul & Pœnitētiæ & recōciliationis beneficiū cōsequātur. IN

De infirmis obmutescentib. sententia Concilij Arausic. Concilij Carthag. 3. & 4. Leonis Papæ primi.

In hac quaestione Abulensis sup. 16. capit. Matth. quaestione 79. tenet, quòd si quis in articulo necessitatis voce confiteri non potest, quanuis signa contritionis ostendat, absolui non debet. Est enim (*inquit*) contra formã Absolutionis, in qua dicitur: Absoluo te de peccatis cõfessis & oblitis, ille autẽ nulla peccata cõfitetur. *Quae quidem ratio nihil me mouet; tum quia illa forma nõ mihi magnopere probatur (ne attrocius verbum dicam) possem enim, vti alia cùm Concilium Flor. aliam, hac neglecta, praescripserit, hoc est, ego te absoluo. Deinde, quoniam ille, de quo differimus, nutibus confitetur, licet ore non possit. Sed dicet forsan, non confitetur peccatorum species, fateor id quidem, at id nunc in controuersia est: An Confessio generalis sufficiat, cùm specialis fieri non potest: vbi magnopere vellem audire potiùs, quàm docere: Nam D. Thom. nihil explicitè tradidit, vnde hanc quaestionem definire possimus. Distinctione siquidem 21. quarti Sententiarum, q. 2. art. 1. ad primum, dicit, quòd quandoque Confessio generalis est Sacramentalis, & quandoque non: Sacramentalis quidem est, quando quis in secreto Sacer-*

Abulensis Sententia de infirmis seuerior, quam tamen autor sequitur, tametsi rationẽ eius improbet.

Quaestio. An confessio generalis sufficiat ad absolutionem Sacramẽtalẽ percipiendam, quãdo specialis fieri nõ potest.

Sententia D. Thom. de hac q̃stione non est aperta.

X *doti*

dati confitetur, quædam quæ meminit, & alia venialia in generali. Et ad secundum, erat quippè argumentum huiusmodi: Post Confessionem generalem, ita remanent occulta peccata pœnitentis Confessori, sicut & prius: quia in his, quæ generaliter dicuntur, non est aliquis, qui non peccet, &c.

Hvic igitur argumento respondet, quod procedit de Confessione Sacramentali, quæ iudicium Sacerdotale expectat, & ideò requiritur aliqualis peccatorum manifestatio. Hactenus D. Thom. At art. 2. asserit, Confessionem generalem Sacramentalem operari ad remissionem pœnæ debitæ, propter peccatum oblitum, idq; ex vi clauium. Atque idem sequitur Petrus Palud. d. 21. q. 2. art. 2. vbi etiam docet, materiam Absolutionis esse peccata confessa, vel in speciali, vel in generali; aliâs frustra adderemus in Confessione, de his & de alijs, quorum non sum memor, &c. Quòd si peccata oblita, generaliter ostensa Sacerdoti, vera sunt materia Absolutionis, non est, cur definiamus generalem Confessionem, cùm specialis fieri nequit, Sacramenti huius idoneam materiam non esse. Quamobrem vt anteà dixi, quæstio multò

multò obscurior est, quàm vt à me valeat illustrari.

Fatetur autor obscuriorem esse hanc quæstionē quam vt ab ipso valeat illustrari.

At inhærendo Ecclesiastico vsui, quo huiusmodi peccatores in genere pœnitentes absolui Sacramentaliter non solent; teneamus interim (id, quod tutius est) Confessionem, in qua nullum peccatum explicatur, non esse Sacramentalem. Nam, præter Ecclesiæ consuetudinem, quæ in huiusmodi rebus magnum momentum habere debet, rationes illæ duæ, quas D. Thom. insinuauit, non sunt omnino leues: Altera, quòd hoc Sacramentum est iudiciale; iudicis autem sententia apta esse non potest, nisi iudex crimen aliquod in specie cognoscat. Altera, quòd non plus innotescit mihi conscientia illius peccatoris per talem Confessionem, quàm ante illam; cùm vir etiam sanctissimus posset ita generaliter confiteri.

Confessio in qua nullum peccatum explicatur non est Sacramentalis, ex autoris sententia, ac proinde nec sufficit ad sacramentalem Absolutionē dandā aut accipiendā, ex eiusdē autoris sententia.

Ad primum, nego antecedens: Nam licet non teneatur explicare species venialium, sicut nec venialia confiteri, si tamen vult Absolutionem Sacramentalem recipere specialis Confessionis, opus est, vt iuxta qualitatem & quantitatem delicti sententia ipsa feratur.

Respondetur ad primā rationē pro parte affirmatiua.

Ad secundum, eodem modo responde-

Ad II.

tur, quòd Apostoli acceperunt potestatem, tanquam iudices; iudicium verò ineptum est, nisi delicta à iudice cognoscantur. Nec opus est, Legislatorem priuatis & accidentarijs euentis prouidisse, vt in Baptismo paruulorum manifestum est: Sunt enim paruuli, qui baptizari interdum non possunt.

Ad III. *AD tertium respondeo, quod, cùm explicatur genus peccati subalternum, vt luxuria aut incestus, iam cognoscitur & substantia, & aliqua delicti qualitas iudicandi, &c.*

Ad IV. *AD quartum dupliciter responderi potest: Prius, quòd illi publicè pœnitentes, olim habebantur excommunicati; vnde manuum impositio, seu reconciliatio, quæ iubebatur impendi, non erat Sacramentalis, sed quasi quædam Absolutio ab excommunicatione; tali enim signo solebat olim Ecclesia in communionem admittere, quos communione priuârat, & ideò eiusmodi manuum impositio non solùm Presbytero, sed Diacono etiam permittebatur: quemadmodum videre licet apud Cyprianum, 3. Epist. libro Epistola 17. Posterius respondetur, quòd, cùm omnibus illis locis sermo sit de publicè pœnitentibus, intelligere debemus, quòd illorum*

Neutrum respõsum autoris ad locos Conciliorum Arausic. Carthag. & Leonis paulò antè citatos videtur idoneum.

lorum peccata, iam per Confeßionem publicam Sacramentalem, in die cinerum innotuerant Sacerdoti. Sed quoniam Absolutio ad diem Cœnæ Dominicæ iuxta antiquum morem proferebatur, id etiam à maioribus cautum est, vt si interim periculum mortis vrgeret, impenderetur Absolutio siue nutibus eam peterent istusmodi pœnitentes siue constaret petijsse. Est autem imprudentia non mediocris, ea, quæ more maiorum in pœnitentia publica præscripta sunt, ad hanc nostram secretam penitùs accommodare.

QVOD si quis eiusmodi ægrotis generaliter confitentibus Sacramentalem Absolutionem impendere voluerit, non equidem valde repugno, sed me autore, non faciet; expectabit autem in re noua vir prudens & modestus, aut Episcoporum, aut Summi Pontificis autoritatem quam ego hoc sanè loco desidero. Tametsi D. Augustinus eiusmodi hominibus Absolutionem fortè præstaret. Cuius in lib. 1. de adulterinis Coniugijs, cap. vltimo, hæc sunt verba: Ego non solùm alios catechumenos, verùm etiam ipsos, qui viuentium coniugijs copulati retinent adulterina consortia, cùm

Hæc sententia, quam autor hic videtur tribuere Augustino vsu Ecclesiæ magis probatur, quàm autoris sen.

tentia. Absoluuntur enim infirmi, qui loqui non possunt, si signa Pœnitentiæ certa derint tamet si nullum peccatum speciatim exprimãt.

saluos corpore in his permanentes non admittamus ad Baptismum, tamẽ si desperati & intra se pœnitẽtes iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, vt etiam hoc peccatum cum cæteris lauacro regenerationis abluatur. Quis enim nouit, vtrum fortassis adulterinæ carnis illecebra vsque ad Baptismum statuerant detineri? Si autem ab illa desperatione recreati potuerint viuere, aut facient, quod statuerant, aut edocti obtemperabunt, aut de contẽptoribus fiet, quod fieri etiam de baptizatis talibus debet. Quæ autem Baptismatis; hæc reconciliationis est caussa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupauerit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arra suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesia. *Hæc Augustinus.*

Quæstio: An Confessio sacramentalis per nuntiũ absenti Cõfessario fieri pos-

CETERVM, quod in eodem quinto argumento quæstionem habet, est: An Confessio Sacramentalis, vel per nuntium, vel per Epistolam, absenti Confessori fieri poßit. Nam, posse fieri, suadetur ex cap. Qualis. 30. q. 5. vbi Leo Papa tradit, Pœnitentiam per scripturam, esse reci-

recipiendam. Deinde, suadetur ex Cypriano, lib. 3. Epistola 17. vbi dicitur, quòd lapsi per literas petierunt à Cypriano reconciliationem & pacem. sit, pro parte affirmatiua. Ratio I. II.

TERTIÒ item ex eo, quòd Matrimonium, quia materia eius actibus nostris constat, per Epistolam, vel paranymphum fieri potest; ergo & Pœnitentia. III.

IN contrarium est, quod D. August. libro de vera Pœnitent. cap. 16. tradit; & habetur de Pœnitentia, d. 1. cap. Quem pœnitet: *in hæc verba:* Præcepit DOMINVS mundatis, vt ostenderent se Sacerdotibus, docens, corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scriptum manifestanda. August. negatiuam partem veram existimat.

IN hoc dubio Petrus Palud. 4. dist, 17. q. 2. videtur tenere, Confessionem & Absolutionem factam literis per absentes, esse Sacramentalem: idem tenet expressius Adrianus, q. 1. de Confessione, ad tertium. Estque argumentum præcipuum; quia Absolutio sententia quædam est in foro iudiciali; de ratione autem sententiæ, non est, quòd vocalis sit, aut præsente reo feratur. Petrus Palud. & expressius Adrianus, affirmatiuam tuentur. Argumentum præcipuum horum autorum.

Existimat autor contra Petrum Palud. & Adrianum non posse Confessionem Sacramentalem fieri per nuntium aut Epistolam.

MIHI autem hæc opinio probari nunquam potuit; quamuis argumenta, quibus confutari solet, non sint magnopere vehementia. Certè, quæ Caietanus in Summa sua nobis tradit, nullius videntur esse momenti: præter illud vnum, quod reuera graue est, videlicet Confessionem & Absolutionem actiones Sacramentales esse, ac proinde personales, ideoque per internuntios aut literas administrari non posse.

I. Ratio. *ARGVMENTOR itaque primùm in hunc modum: Absolutio, & quælibet forma Sacramentalis confert gratiam; ergo non operatur in absentem: alioqui, si absens dormiret tempore Absolutionis, ab ignorante Sacerdote iustificaretur.*

II. *PRÆTEREA, absens non confitetur internuntio, nec internuntius Sacerdoti; ergo nulla est ibi Confessio Sacramentalis.*

III. *ITEM, Sacerdos absens ignorat, an pœnitens post literas mutauerit voluntatem recipiendi Absolutionem, ignorat etiam, an pœnitens tempore, quo Absolutio impenditur, sit dispositus; rursum quoque, an commiserit aliquod peccatum mortale post literas missas: quocirca, semper se exponit manifesto periculo sacrilegij.*

EST

Est deníque illud grauißimum argumentum, quòd non insolitum modò, verùm etiam inauditum est in Ecclesia, iudicium Sacramentale inter absentes exerceri, aut Absolutionem peccatorum à Confeßione absente, per literas vel internuntium dari. IV.

Ad primum argumentum, respondet primùm glossa: quòd permittitur mulieri simplici & verecundæ, dum tamen præsens sit, peccata scripta Confessori offerre; erat enim olim vsus, vt de peccatis publicis à pœnitente libellus offerretur, in quo eiusmodi peccata continerentur scripta, vt patet ex Epistola Leonis 57. ad Episcopos Campaniæ, atque adeò ex epistola Cypriani iam citata. Respondet quoque Gabriel, ibidem esse sermonem de Confeßione adulteræ in foro exteriori; recipiebatur enim scripto, vt constaret Ecclesiæ, eam esse legitimè à viro suo repudiatam. Respondetur ad primam Rationem allatam pro parte negatiua.

Ad secundum argumentum facilè dicitur, nostram sententiam potiùs ex Cypriano confirmari; ait enim: Qui libellos à martyribus acceperunt, si infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiam nostram: quin, apud præsbyterum Ad II.

quemcunque præsentem exomologesin delicti sui facere possint, vt manu eis in Pœnitentiam imposita, ad DOMINVM veniant cum pace, quam dari literis ad ad nos factis, desiderauerunt.

Ad III. *AD tertium respondetur, quòd sententia Sacerdotis est iudicialis, nec alterum ab altero potest separari: Matrimonium autem, & contractus est Naturalis & Sacramentalis, sed aliquando alterum sine altero est: Matrimoninm enim, quod per procuratores contrahitur, non est Sacramentum, vt Caietanus eruditè confirmauit.*

IV. hoc præcipuũ Argumentum Petri Palud. & Adriani paulò post prædictás rationes allatum. *AD postremum, de ratione Sententiæ, fateor, non esse iudicis, reique præsentiam, sed est tamen de ratione sententiæ Sacramentalis, quæ gratiam confert. Nisi enim Sacramentum præsenti subiecto applicetur, vt per inductionem patet, iustificare non potest; quærerem namque libenter ab huiusmodi autoribus, an Episcopus possit absenti Sacramentum Ordinis conferre; & cùm negauerint, propter vsum Ecclesiæ perpetuò repugnantem, eodem ego argumento probabo, Sacramentum Absolutionis conferri absenti non posse.*

AT

AT existit hinc paruum illud dubium: An pœnitens coram Sacerdote per scripturam confiteri possit, vt mutus; vel puella verecunda. Ad hoc respondet D. Thomas quodlibeto.1.art.10: quòd. cùm de essentia Confessionis Sacramentalis non sit vocalis Confessio, ijs qui verbo cōfiteri nequeunt, satis est scripta Confessio: Atque hæc quidem propositio cōmunis est omnium Doctorum, quos equidem legerim. Sed addit D. Thomas huic alteram, quæ non perinde certa est, nempe, ex institutione Ecclesiæ teneri hominem, qui potest, voce confiteri; quoniam in omnibus Sacramentis accipit id Ecclesia, cuius est communior vsus; verborum autem vsum, & communem esse, & ad Confessionem accommodatum, negari non potest. Et quamuis hoc præceptum non inueniatur expressum, satis est tamen consuetudo, quæ videlicet habenda pro lege est. Nullus enim Sacerdos Confessionem admittit, nisi pœnitens peccata voce proferat. Ac certè fictus videtur esse, qui ore tacet, cùm ore accusare se possit: Tutissima rectissimaque via hæc est; quis negat? Sed, si quando contingat, (quod tamen rarum erit) vt puella verecundiæ plena

Dubium: An pœnitens præsenti Sacerdoti confiteri possit scripto.

Confessio Sacramentalis scripto fieri potest.

Existimat tamen D. Thom. teneri voce confiteri, ex institutione Ecclesiæ, quicunque potest.

Probat quidem autor hanc D. Th. sententiam, attamen putat in aliquo euentu, dispensandum cum quibusdã personis.

plena voces edere non queat, cum hac Sacerdotis prudentia dispensabit. Item etiam, si ægrotus per gutturis angorem confiteri quidem voce possit, sed vix tamen & ægrè possit; non erit eiusmodi compellendus, si scribere facilè peccata valet, vt vocalem Confessionem exhibeat.

Quæstio: An Cõfessio fieri per interpretem possit.

Communis est sententia, nõ teneri pœnitentem Confessionem per interpretem facere.

IN *eodem quinto principali argumento id postremum quæritur: An cùm pœnitens ignorat idioma Sacerdotis, atque è diuerso pœnitentis idioma Sacerdos, oporteat Confessionem fieri per interpretem, & quidem communis sententia tenet, huiusmodi pœnitentem non obligari ad eam Confessionem; quia nemo tenetur reuelare secreta peccata, nisi Sacerdotibus: hic autem reuelaret etiam interpreti, qui non est Sacerdos. Assumpta verò priore loco propositio patet ex Leone, Epistola 57. vbi ait:* Reatus conscientiarum sufficere solis Sacerdotibus indicare Confessione secreta. *Et D. August. de vera Pœnitentia, cap. 11.* Si peccatum *(inquit)* occultum est, sufficiat referre in notitiam Sacerdotis. *Sed & Innocentius in cap.* Omnis vtriusq; sexus, *Tit. de Pœnitentijs, prudenter limitauit præceptum: in-*

inquiens. Omnia sua solus peccata confiteatur proprio Sacerdoti; *videlicet, insinuans, quòd si solus confiteri uequit, confiteri non tenetur.*

HANC ego communem Doctorum sententiam, quo ad præceptum Ecclesiæ de quotenni Confeßione pertinet, libentißimè recipio. Sed in articulo mortis non auderem omittere Confeßionem, si haberem interpretem; iactura enim illa parua est, vt prætermittam Sacramentum, quod est necessarium ad salutem; quemadmodum retro dicebamus, in articulo mortis hominem obligari ad explicandum peccatum, etiam cum aliquo famæ alienæ detrimento, & in hoc euentu intelligitur Diuus Thomas 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 3. ad secundum, cùm vtitur illis verbis, Exigitur, Debemus: *quæ quidem verba obligationem præ se ferunt; in reliquis verò euentibus, etiam quum iure Diuino Confeßio est in præcepto, credere sine periculo possumus neminem obligari ad Confeßionem peccatorum per interpretem. Quæ autem sint hæc euenta, siue tempora, in quibus præceptum Diuinum, etiam præter mortis articulum, ad Confeßionem obligat, paulò post expediemus.*

Communem sententiam admittit autor in annuis Cõfessiõibus, non autem in ijs, quæ fiunt in articulo mortis.

Respondetur ad septimum Argumentū principale, circa initium huius sextæ partis ad locū; vbi primū explicatur, quis sit proprius Sacerdos, de quo loquitur Innocentius. ca. Omnis vtriusque sexus.

AD sextum principale argumentum priusquam respondeamus, necesse est explicare, quisnam proprius Sacerdos appelletur. Nam Petrus Palud. 4. d. 17. q. 3. & Syluester in verbo Confessor, primò docent, nomen proprij Sacerdotis dupliciter accipi; vno modo, pro quocunque habente potestatem absoluendi, siue ordinariam, siue delegatam, & sic capitur (aiunt) in cap. Omnis vtriusq; sexus; *ab Innocentio ibi:* Omnia sua peccata semel confiteatur in anno proprio Sacerdoti. *Aliàs nō impleret illud præceptum, qui cōfiteretur fratribus mendicantibus; non enim sunt proprij Sacerdotes, nisi in hac significatione. Alio modo (inquiunt) capitur Sacerdos proprius, prò Sacerdote habente iurisdictionem ordinariam absoluendi, qualis est, vel Parochus, vel Episcopus, vel Summus Pontifex. Quem in modum accipitur in eodem capite,* Omnis, *cùm subiungitur:* Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit iustâ de caussâ sua cōfiteri peccata, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio Sacerdote.

Improbat autor sententiam

SED reuera sine caussa admittitur æquiuocatio in eâdem oratione apud Innocentium.

Nam

Nam illud suum præceptum ipse idem explicuit, exceptionem addens, nisi de licentia proprij Sacerdotis. *Et quòd in illo capite*, Proprius Sacerdos, *Parochus intelligatur, manifestè liquet ex quadam extrauaganti Martini Quinti, quam refert Adrianus, quæstione 5. de Confeßione. Sic etiam accipit nomen proprij Sacerdotis Diuus Thomas, distinctione 17. quæstione. 3. articulo 3. quæst. 3.* Paludani & Syluestri æquiuocè accipientium nomen Sacerdotis proprij in dict. ca. Omnis vtriusque sexus.

ITAQVE Sacerdos proprius, vel intelligendus est Parochialis Sacerdos, vt Martinus Quintus intellexit, & vt reuera Innocentius accepisse videtur iuxta planam illius decretalis intelligentiam; vel intelligendus est Sacerdos habens ordinariam potestatem & iurisdictionem. Et in priori quidem significatione, Sacerdos proprius vocatur, & vt distinguitur contra alienum, & vt distinguitur contra communem. Contra alienum quidem, vt quilibet Parochianus intelligat, suo proprio Parocho, non alterius Parochiæ Sacerdoti debere confiteri. Contra communem autem, quia supponebat Innocentius, Episcopum & Summum Pontificem, qui Sacerdotes communes dici possunt, Intelligitur esse proprius Sacerdos in dicto cap. vel Parochialis Sacerdos, vel qui habet ordinariã potestatẽ & iurisdictionem.

sunt, non habere consuetudinem audiendi Confessiones. Quare spectans in communem vsum (quod leges facere solent) praecepit, vt Parochiani suis Parochis confiterentur. Nec obiectio illa mouere nos debet, quòd si in illo capite proprius Sacerdos sic acciperetur; qui Confessionem faceret vel Episcopo, vel Summo Pontifici, praeceptum illius capitis non impleret. Nam cum Parochus iurisdictionem habeat ab Episcopo, Episcopus à Summo Pontifice, pro comperto relinquitur, vt poenitens, qui priuatis suis Sacerdotibus confiteri solet, si ad Episcopum, vel Summum Pontif. recurrat, eisq; confiteatur, multò etiam magis praecepto Confessionis satisfaciat.

AT, si quis contendere velit, & Episcopum & Summum Pontificem appellari proprios Sacerdotes, dicat, ideò proprios apellari, quia propriam habent iurisdictionem absoluendi: quam, scilicet, sibi propriè vendicant ex officio ordinario pascendi oues.

Dubium: An ex iure Diuino sit necessariũ, confiteri proprio

IN hunc igitur posteriorem sensum dubium est, an ex Diuino iure sit necessarium confiteri proprio Sacerdoti. Nam Armacanus lib. 11. de quaestionibus Armenorum, cap. 4. ex solo iure

Hu-

Humano id existimat uecessarium: cùm quilibet Sacerdos in ordinatione sua acceperit potestatem remittendi peccata quorumcunque. Idem quoq; videtur insinuare D. Thom. d. 17. q.3.art.3.q.4. ad quintum: si litera tantùm superficies spectetur. Duran. etiam 4.d. 19.q. 2. hanc Armacani opinionem asserit esse probabilem, hoc est, seclusa Ecclesiæ lege, quemlibet Sacerdotem quemcunque peccatorem absoluere posse: hanc tenuit Vuicleff, hanc demùm nunc temporis Lutherani.

Sacerdoti, qui videlicet habeat ordinariā iurisdictionem.

Sententia Armacani Vvicelffi, & Lutheranorum est, ex iure tantùm Humano esse necessarium, cōfiteri proprio Sacerdoti.

AT, hæc sententia defendi nulla ratione potest: quin exploratum haberi debet, præceptum de confitendo proprio Sacerdoti, Diuinum esse. Primùm, ex Concilio Florentino, vbi minister huius Sacramenti definitur Sacerdos habens autoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Quapropter, sine huiusmodi commissione Sacerdos alienus non est huius Sacramenti minister; atque proinde iure Diuino tenemur proprio Sacerdoti confiteri. Nam Confessio, quæ fit alteri ex facultate proprij Sacerdotis, proprio Sacerdoti fieri censetur.

Infirmatur sententia Armacani. I.

PRÆTEREA, *capite*, Si Episcopus; *de* II.

pœnitentijs & remißionibus lib. 6. Bonifacius tradidit nulla consuetudine introduci posse, vt aliquis, præter sui superioris licentiam, Confessorem sibi eligere valeat, qui eum poßit soluere, vel ligare. Et tamen, si esset solùm de iure positiuo, aliqua consuetudo posset præualere: vt patet in decimis soluendis, in comedendis ouis tempore Quadragesimæ, & alijs eiusmodi Ecclesiasticis legibus, quæ per consuetudinem contrariam abrogari possunt.

III. *PRÆTEREA, hoc videtur etiam definiri, in illo cap.* Omnis, *de Pœnitentijs: vbi Innocentius,* Licentiam *(inquit)* priùs postulet & obtineat à proprio Sacerdote: quum aliter illum alienus non possit absoluere, vel ligare.

IV. *Ratioq́ id manifestè docet: Nam potestas iurisdictionis non habetur, nisi ab his, qui subditos habent. At non quilibet Sacerdos ex iure Diuino subditos habet, sed solùm pastores Ecclesiæ, quibus oues* CHRISTI *commissæ sunt; ergo solus ille, cui ex officio est annexa cura animarum ex Diuina institutione, iudex est, atq; ex consequenti ad eum solùm iudicialis Sacramenti administratio pertinet. Erroneum*

neum igitur est hac tempestate, asserere, Sacerdotem simplicem iurisdictionem habere, potestatemque soluendi: vnde & Martinus Quintus in Concilio Constantiensi circa finem inter reliquas interrogationes ponit hanc: Vtrùm credat, autoritatem iurisdictionis Papæ & Episcopi esse maiorem in soluendo ligandoque autoritate simplicis Sacerdotis, etiam habentis curam animarum. Vide Caietanum in Additionibus 3. partis, quæstione vnica, de ministro Sacramenti Pœnitentiæ. Turrecremata, lib. 1. cap. 96. & 97. & 98. Nam in hanc sententiam conueniunt omnes Scholastici autores, atque adeò D. Thomas, distinct. 19. quæst. 1. articulo 3. quæst. 1. & dist. 17. quæst. 3. art. 3. quæst. 4.

Erroneum est asserere, Sacerdotē simplicem ex se iurisdictionem habere, potestatemq; soluendi.

In sententiam Armacani sententiæ contrariā conueniūt omnes scholastici autores; scilicet, nō quemlibet Sacerdotē ex vi ordinationis suæ habere potestatem remittendi quorum cunq; peccata.

ARGVMENTVM *verò illud potissimùm, quod opponitur ex ordinatione Sacerdotum, quibus dicitur, accipite Spiritum sanctum, &c. quoniam eisdem verbis* DOMINVS *Apostolis dedit potestatem iurisdictionis, Ioannis 20. cùm ibi fecerit eos iudices, & instituerit Sacramentum Confessionis, cuius eos quoque ministros effecit; respondetur, quòd eisdem quidem verbis Ecclesia nunc posset*

Respondetur ad argumentũ potiſſimũ pro ſententia Armacãni ſumptum ex Ioan. 20. tametſi hîc non videtur expreſsè allatum.

tradere poteſtatem iuriſdictionis omnibus initiatis: at reuera non tradit, ſed ſolam poteſtatem ordinis neceſſariam ad abſolutionem Sacramentalem. Nam ille actus Sacramentalis duplicem poteſtatem exigit; alteram ordinis, alteram iuriſdictionis; neutraque ſine altera ſatis eſt. Nam Epiſcopus Diaconus ſubditos quidem habet, ſed ſi tentet abſoluere, nihil facit. Simplex quoque Sacerdos Ordinis poteſtatem habet, ſed quia caret iuriſdictione, nihil facit abſoluendo. Accipit itaque Sacerdos quiſque, cùm initiatur, per illa verba: Quorum remiſeritis, &c. *poteſtatem ordinis, quæ neceſſaria eſt, ad remittenda peccata, tametſi (vt retrò diximus) iuriſdictionem quoque accipiat ad remittenda venialia, &c.*

QVÒD *ſi quæras, vnde conſtare poſſit, Eccleſiam ordinatis ſolam poteſtatem ordinis conferre velle; certè, Eccleſiæ vſu conſtat, intentioneq́ prælatorum ordinantium. Non enim intendunt Epiſcopi tradere iurisdictionis poteſtatem. Nam & Epiſcopus titularis cùm ordinat, eiſdem verbis id facit: cùm tamen nullos habeat ſubditos, &c.*

At verò circa ea, quæ dicta ſunt, oriuntur

aliqua dubia indigna prorſus, quæ à nobis prætereantur.

PRIMVM eſt: An, quando non eſt tutum confiteri peccata proprio Sacerdoti, quia timetur, ſcilicet, vel ſcandalum, vel reuelatio Confeſſionis, poſſit homo confiteri cui voluerit Sacerdoti, ſi proprius negat facultatem alteri confitendi.

Dubium. An quando non eſt tutum confiteri proprio Sacerdoti, & is negat facultatem alteri confitendi, liceat pœnitenti confiteri, cui voluerit.

AD hoc, Doctores graues aſſerunt, quòd ſi, nec Sacerdos proprius, nec Epiſcopus volunt dare facultatem, tunc poteſt peccator confiteri, cui maluerit. Id tenet Hoſtienſis in cap. Omnis vtriuſq; ſexus. *Id videtur ſentire Magiſter, d. 21. cap. poſtremo & Gratianus de Pænitentia, d. 6. circa finem: Id Syluester in verbo Confeſſor. 1. §. 6. & Richardus d. 17. art. 3. q. 7. & Palud. eadem. d. q. 3. art. 3. & Adrianus q. 5. de Confeſſio. dubio 3. Id verò probant ex cap. vltimo, de Pænitentia, d. 6. vbi Vrbanus Papa,* Placuit *(inquit)* vt deinceps nulli Sacerdotum liceat, quemlibet commiſſum alteri Sacerdoti, ad Pœnitentiam ſuſcipere, niſi pro ignorantia illius, cui pœnitens priùs confeſſus eſt. *Eſt igitur argumentum, pro ignorantia proprij Sacerdotis,*

Doctores graues aſſerunt, ſi nec proprius Sacerdos, nec Epiſcopus facultatem dare volũt, poſſe Pœnitentem confiteri cui voluerit.

1. Ratio ipſorum.

licet adire ad alium Sacerdotem, etiam sine proprij consensu: vt hic textus manifestè dicit, & glossa item eodem loco; ergo multò magis pro malitia, & cætera.

II. DEINDE *confirmant hoc autoritate D. Augustini, lib. de vera Pœnitentia, cap.10. & refertur de Pœnitentia, d.6. cap. 1. vbi D. Augustinus,* & qui vult *(inquit)* confiteri peccata sua, quærat Sacerdotem, qui sciat ligare & soluere, ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit.

III. PRÆTEREA, *Sacerdos proprius in tali euentu tenetur dare facultatem; ergo, neget, satis fuerit petijsse: argumento capit.* Licet, *Extra de regularibus. Nam (vt ibidem dicitur) Prælatus indiscretè negans facultatem iustè petitam, priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.*

IV. PRÆTEREA, *legislator non deficit in necessarijs. Sed, quando Sacerdos proprius est ineptus ad audiendam Confessionem, vel ex ignorantia, vel ex malitia; Confessionis necessitas instat, sicut & communionis; ergo in tali euentu iam legislator de Confessione prouidit, vt etiam in articu-*

lo

lo mortis quilibet Sacerdos posset absoluere.

HIS tamen argumentis præceptor meus, bonæ memoriæ, commoueri non potuit, quin crederet, hanc opinionem esse, & minùs tutam & irrationabilem. Idem tenuit Caietanus, in Summa, in verbo Absolutio, ex parte absoluentis. Atque D. Thomas idem sentire videtur, dist. 17. quæst. 3. art. 3. quæst. 4. ad tertium, vbi dicit, quòd electio discreti Sacerdotis non est nobis commissa, vt nostro arbitrio facienda, sed de licentia superioris, si fortè proprius Sacerdos esset minùs idoneus ad apponendum peccato salutare remedium. Et ad quintum argumentum, expressè docet, quòd, in quibus euentis probabiliter timet pœnitens periculum sibi, vel Sacerdoti ex Confessione, debet recurrere ad superiorem, vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiam (ait) habere non possit, idem est iudicium ac de illo, qui non habet copiam Sacerdotis. Nec distin. 21. in expositione literæ huic sententiæ aduersatur. Nam priùs ex sententia propria asseruerat, quòd cùm pœnitens habet Sacerdotem ignorantem, ex facultate

Relinquit autor sententiam proximè allatam, & sequitur contrariã, quam dicit fuisse magistri sui, & Caietani, & D. Thomæ.

Electio discreti Sacerdotis non est nobis commissa, nisi cum facultate superioris si fortè proprius Sacerdos esset minùs idoneus.

Si autem in tali euentu non potest obtineri facultas a superioris, tunc peccator perinde sese habet ac si nō haberet copiam Sacerdotis.

ipsius Sacerdotis, vel superioris, debet alium petere prudentiorem. Cùm autem posteriùs subdit per coniunctionem aduersatiuam: quinque tamen casus ponuntur, quibus licet confiteri alij, quàm proprio Sacerdoti, sine eius licentia, &c. refert quidem aliorum opinionem, quam tamen ipse non probauit.

Improbat eandem sententiā, prima Ratione ducta ex cap. Omnis vtriusque sexus.

ET certè eam nos reprobare debemus: Primùm ex cap. Omnis vtriusque sexus, *vbi dicitur, quòd si quis alieno Sacerdoti voluerit iusta de caussa sua confiteri peccata, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio Sàcerdote, cùm aliter illum non poßit soluere vel ligare. Ad hoc respondet Adrianus, quòd cùm Innocentius dicit, licentiam postulet & obtineat à proprio Sacerdote, subintelligendum est, vel à iure. In casu autem, de quo loquimur, pœnitens habet à iure facultatem obtentam, scilicet, ex illo cap. vltimo de Pœnitentia, d. 6. At hæc solutio non est idonea, tum, quia ius illius capituli antiquius erat Concilio Lateranensi, cùm Vrbanus secundus, sub quo illud decretum est, multis annis præcesserit Innocentium tertium, qui illius capitis,* Omnis vtriusque sexus, *fuit autor; tum, quia, cùm supponit Innocen-*

Refellit responsum Adriani ad verbū dicti cap.

centius iustam caussam in petendo, & addat, licentiam petat, & obtineat; consequenter insinuat, licentiam petitam & negatam in caussa iusta, non sat esse, vt alius posšit absoluere, quamuis iustè petita malè negatur. Tum: quia II. Ratio.
hæc facultas, per quam fit exceptio à Decreto Concilij generalis, nusquam habetur in iure: vt ex argumentorum solutione patebit. Tum III.
demum, quia per hanc exceptionem aperitur ianua multis incommodis, eisdemque absurdisšimis. Nam & vnusquisque facilè sibi persuaderet, suum Parochum esse ignorantem, indeque eligeret facultate iuris confesšorem: & idem quoque in casibus reseruatis fieri eadem ratione posset, vt videlicet, quando nollet Prælatus vel ex ignorantia, vel malitia, iustè petitam concedere facultatem, hanc sibi ex concesšione iuris pœnitens assumeret. Quibus profectò qui non mouetur, hunc nihil horum reputauisse certò scio.

PRÆTEREA, *mortuo proprio Sacerdote, non potest ille, de quo loquimur, cui maluerit confiteri; ergo nec viuente, & facultatem negante.* IV.

PRÆTEREA, *si proprius Sacerdos nomi-* V.

natim excommunicaretur, vel esset percussor clerici manifestus, non liceret Parochianis cuilibet confiteri, sed solùm illi, quem Episcopus, vel Papa prouiderit.

VI. FAC *denique (id, quod vsu venire potest) vt proprius Sacerdos ex malitia, vel animi perturbatione, nolit Confessionem cuiusquam audire: tunc quæro, an Parochianus possit alieno Sacerdoti pro suo arbitratu confiteri. Ac posse quidem nullus, nisi indoctus & temerarius, admittet. Quòd si non potest; certè nec poterit, propter ignorantiam vel scandalum proprij Sacerdotis alieno sine superioris facultate confiteri.*

Respondetur ad I. rationem pro contraria sententia, scilicet grauium Doctorum Hostiensis, Gratiani, Syluestri, & Adriani.

AD primum argumentum respon. quòd Vrbanus loquitur de Pœnitentia publica iniuncta à Sacerdote, cui pœnitens priùs confessus est, vt ipse etiam textus expressit. Docet autem Summus Pontifex, Pœnitentiam publicam iniunctam à Parocho, in propria Ecclesia esse faciendam, non in aliena Parochia. Ac præterea docet, alium Sacerdotem Pœnitentiam iniunctam à priore Confessore, non debere aut commutare, aut relaxare, nisi prior Sacerdos adeò fuerit imprudens & ignarus, vt Pœniten-

tiam indiſcretam indixerit; tum enim ſi imprudentia fuerit manifeſta, Sacerdos ſecundus poterit Pœnitentiam ſuo Conſilio moderari. Imò in Eccleſia olim, vbi erant plures Sacerdotes, qui æquè poterant populi Confeſſiones audire, ſi quis pœnitens vni illorum Sacerdotum ſe commiſiſſet, crediderim equidem iure optimo cautum eſſe, vt poſteaquàm illi peccata ſua fuerat confeſſus, atque illius conſilio Pœnitentiam ſalutarem acceperat, ab alio Sacerdote non ſuſciperetur ad Pœnitentiam, niſi forſitan prior fuiſſet ineptus, & imprudens. Erat autem ea lex iuſta: primùm, ne identidem mutatis animorum medicis ſalus ipſa ſpiritualis pœnitentium præpediretur; deinde, ne pœnitens ſeueritatem iuſtam prioris iudicis, cui ſe commiſerat, veritus, apud iudicem alium remiſſionem quæreret; quod noſtra hac tempeſtate quidam facientes, dum præ pudore Sacerdotes graues & probos, quibus ſe permiſerant, fugiunt, nouosq́; quærunt, vel incognitos, experimento ſuo diſcere poſſunt, quàm parùm in ſalute ſpirituali prouehantur. Reliqua omnia faciliora ſunt, quàm quæ nós morari debeant, qui ad alia grauiora properamus.

Ad reliquas rationes, eò quòd faciles ſint autor non reſpondet.

CLIVD

Dnbium grauissimũ: Vtrum habens facultatem à proprio Sacerdote possit eligere quemlibet Sacerdotem, tametsi non probatum, nec expositum confessionibus audiendis.

ALIVD quoque dubium est, idque grauissimum: An habens facultatem à proprio Sacerdote eligendi Confessorem, possit eligere quemlibet Sacerdotem, etiam aliâs non probatum, nec expositum. Ad hoc Gabriel, d. 17. q. 2. art. 3. tenet partem affirmatiuam: idem tenet Syluester, in verbo, Confessor. 1. §. 5. Idem quoque Adrianus post quintam quæstionem de Confeßione, dub. 1. Referuntque in hoc Hostiensem de Pœnitentijs, cap. Omnis, *& Panormit. Clement. 1. de Priuilegijs: breuiter, hæc est communis opinio iuniorum, quam suadent inprimis ex cap. finali de Pœnitentijs, vbi dicitur:* Permittimus Episcopis, & alijs superioribus, nec non minoribus prælatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam, prouidum & discretum sibi possint eligere Confessorem. *At ex vi huius priuilegij non oportet eum, qui aliâs est probatus Confessore, ligere; ergo nec qui à Summo Pontif. vel Episcopo facultatem habet eligendi Confessorem, tenetur eligere aliâs probatum & examinatum.*

Iuniores autores communiter sequuntur partem affirmatiuam; eamq suadẽt his rationibus.

I.

II. *PRÆTEREA, simplex Sacerdos ab ordinatione sua habet potestatem absoluendi; sed*

 quia

quia deest illi materia, circa quam posset illam exercere, idcirco non absoluit. At pænitens, qui habet facultatem à proprio Sacerdote, præstat se subditum Confessori, quem eligit. Talis igitur Absolutio, cùm habeat materiam, erit valida.

TERTIÒ, *Summus Pontifex, per hoc solùm quòd voluntariè subijcit se simplici Sacerdoti, eo ipso dat materiam conuenientem Absolutioni Sacramentali; ergo & quilibet Christianus, qui habet facultatem à proprio Sacerdote, vbi primùm se voluntariè subdit Sacerdoti simplici, &c.* III.

QVARTÒ, *Quia aliâs diploma Pontificium nihil daret; nam eligere Confessores iam expositos, videlicet fratres præsentatos Episcopis, & ab ipsis probatos sine diplomate fideles poterant; ergo per tale priuilegium conceditur eis facultas eligendi aliâs non probatos.* IV.

CONTRARIAM *sententiam tenet glossa super illud caput,* Omnis vtriusque sexus: *& super Clementinam primam de priuilegijs. Et certè hæc opinio glossæ, non est contemnenda. Nam, vt in cap. 2. de Pœnitentijs in sexto dicitur, in generali concessione illa non veniunt,* In glossa super dictũ ca. Omnis vtriusq; sexus, afferitur contraria sententia, scilicet non licere

quæ

facultatem habenti eligere quélibet promiscuè Sacerdotem. *quæ non esset quis veresimiliter in specie cōcessurus; sed inter Sacerdotes simplices, non examinatos, sunt multi ignorantissimi & perditissimi, quibus, si exprimerentur in specie, non sit verisimile, superiorem talem facultatem concessurum; ergo, &c.*

Et confirmatur hæc sententia his rationibus.

I. II. *ET confirmatur; nam si Summus Pontifex institueret iudices in foro interiori omnes Sacerdotes simplices sine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter; quod non est existimandum de Summo Pontif. in generali & publica concessione: & tamen reuera, si daret facultatem eligendi quemlibet Sacerdotem, eo ipso facit vniuersos Sacerdotes, etiam stultissimos, iudices in foro interiori; quod, nisi Prælatis pestilentissimis tribuere, indignissimum est.*

III. CONFIRMATVR *vltimò; quia Summus Pontifex in diplomate semper notat, se concedere facultatem eligendi Confessorem idoneum. Idoneus autem in iure appellatur, qui habet publicam iuris sufficientiam. Verbigratia: Religiosus præsentatus Episcopo iuxta normam Clementinæ,* Dudum, *de sepulturis. Item Clericus examinatus, & probatus*

batus ab Episcopo, licet aliâs non habeat iurisdictionem, per probationem tamen factus est idoneus, &c.

PROPTER *hæc argumenta, quæ videlicet mihi magnam faciunt fidem, ego tenui semper, teneoq́, quòd si Sacerdos aliâs est probatus, ab Episcopo, vel eius vicario, iuxta morem, quem Episcopi seruant bene instituti, tum, per facultatem eligendi Confessorem, siue à Parocho, siue ab Episcopo, siue à Pontif. Summo concessum, potest eligi, etiam si aliâs nullos subditos haberet, nullamúe penitùs iurisdictionem. At si quis sit reprobatus ab Episcopo, vel à visitatore reiectus, tanquam stultus & ineptus, eiusmodi non potest eligi per clausulam eligendi Confessorem. Atq; idem omnino de illo sentio, qui non est examinatus, & probatus à prælato, iuxta formam præscriptam vel lege, vel consuetudine. Quia sententia contraria, vt minimùm ianuam facit patentissimam ad perniciem populi Christiani, dum discriminatim eliguntur ab ignorante plebe Sacerdotes ignorantissimi, atque vtinam, qui illam opinionem inuexerunt, prudentiore consilio incommoda & sacrilegia, quæ exinde consequuta sunt, considerâssent.*

Sententia autoris est: Licere qdē ei, q habet talem facultatem, siue à Parocho, siue ab Episcopo, siue à Pontifice, eligere Sacerdotem quemuis aliâs probatum ab Episcopo, vel eius Vicario, iuxta morem bene institutum, tametsi talis, Sacerdos alioqui nullos haberet subditos nullâq; iurisdictionem. Non autem licere, illos

PRÆ-

Sacerdotes eligere, qui vel ab Episcopo visitatore reprobati sunt, vel q nondum sunt examinati & probati à Prælato, iuxta formã legẽ vel consuetudine p̃scriptã. Sẽtentiã suã confirmat autor qnq; rationib'.

I. Quia ex contraria sententia aperitur ianua pnīciei populi Christiani. II. Quia peccaret grauissimè Summus Pontifex si optionẽ hanc daret

PRÆTEREA, ridiculus esset, imò nefarius Summus Pontifex, si examen & probationem idonei Confessoris, relinqueret arbitrio cuiuslibet popularis, non minùs, quàm, si examen iudicis Ecclesiastici in foro exteriori, aut sutoribus, aut sartoribus committeret. At per illam opinionem, quam refellere conamur, quilibet idiota, & vulgaris homuncio pro suo arbitratu potest, vt eligere Confessorem, ita quoque expendere ac probare. Atqui quanto satiùs est, ratione Christiana duce, credere, duo esse præcepta necessaria; alterum, nequis alieno Sacerdoti confiteatur; alterum nequis Sacerdos non examinatus Confessiones audiat. Nempe, si hæc præcepta duo, vt necessum est, admittimus, per facultatem eligendi Confessorem, soluitur pœnitens ab obligatione confitendi proprio Sacerdoti: quod primo præcepto iubebatur. At non soluitur Sacerdos à præcepto, quo videlicet astringitur ne Confessiones audiat non examinatus. Quare, semper peccabit mortaliter contra illud secundum præceptum, si audierit Confessiones non probatus. Non est autem verisimile, eius-

cuilibet homini populari. III. Quia duo præcepta sunt necessaria alterum; nequis alieno Sacerdoti confiteatur; alterum, ne quis Sacerdos non probatus confessiones audiat.

eiusmodi Sacerdotibus iurisdictionem esse collatam, qui quoniam iure optimo audire Confessiones inhibentur, si audiant, mortalis peccati rei efficiuntur.

Praeterea, si summus Pontifex omnes tales constituit iudices, nō posset Episcopus condere legem, vt illi non audiant Confessiones, nisi prius examinati. Atque adeò ne posset quidem stulto Sacerdoti Confessoris officium prohibere; esset enim perinde ac si prætor iuberet, ne delegatus à Principe iudicaret. Et item Prælati religionum, qua autoritate possent punire religiosos non expositos & examinatos, cùm per hæc diplomata eliguntur in Confessores? Nam si Generalis Ordinis aut Prouincialis faceret me iudicem alterius religiosi, non intelligo, quo pacto inferior posit prohibere. Quemadmodum si daret mihi Prouincialis facultatem cœnandi, aut constitueret me Vicarium monasterij; ignoro prorsus, qua autoritate Prior illud impediret. Et tamen fatentur omnes, eiusmodi leges ab Episcopis vel Prælatis Monasteriorum ferri optimè posse, quippe vt necessarias ad rectam & populi Christiani, & Monachorum institutionem. IIII. Ratio pro autoris sententia.

V. Ratio pro autoris sententia.

DENIQVE (*vt semel finiam*) *rogo eos, qui oppositam opinionem defendere volunt, an Sacerdos depositus autoritate publica, ac degradatus, possit eligi per generalem concessionem eligendi quemlibet Sacerdotem. Quòd si neges* (*ne Theologus insanus habeare*) *iam quæro rursum quis possit eligi, cùm detur in diplomate facultas eligendi quemlibet Sacerdotem? Dices forsan, excipitur depositus & degradatus, quemadmodum & excommunicatus nominatim, & percussor clerici manifestus, quoniam eiusmodi Sacerdotes legibus Ecclesiæ peculiaribus, à Sacramentorum administratione reiecti sunt; bene uolo; hoc enim tuo te gladio iugulare possum; nam & Sacerdotes non probati, seu reprobati ab Episcopis atq; eorum visitatoribus legibus certis arcentur à Sacramenti huius administratione.*

Respõdetur ad primum argumentum pro sententia contraria, quæ erat iuniorum Doctorum.

AD *argumentum itaque primum, concedo antecedens; supponitur enim Episcopos & Prælatos electuros esse Confessores peritos; nam ad illos iure pertinet examen & probatio Confessorum. Nego tamen consequentiam; quoniam ad populares nõ spectat, sua electione idoneos facere Confessores & iudices, sed ex iam probatis vnum quemlibet eligere. Imò ex illo cap. potest fieri*

fieri argumentum pro nostra sententia: Prouidum *(inquit)* & discretum sibi possint eligere Confessorem. *Quòd si Episcopi ex illo priuilegio, improuidum & indiscretum deligere nequeunt, cur concedamus hominibus vulgi, vt si elegerint ineptissimum & improuidissimũ Sacerdotem, quod absurdissimum est, id ex priuilegio Summi Pontificis consequatur.*

AD secundum iam respondimus, Sacerdotem non habere potestatem iurisdictionis ab ordinatione sua. Nec ad hanc potestatem satis est, quòd peccator se præbeat materiam, & subditũ Sacerdoti; hoc enim verum esset si autoritas absoluendi esset iudicis arbitri, qui scilicet per voluntariam subiectionem reorum, iudicandi acciperet potestatem. At retrò nos ostendimus, Sacerdotes autoritatem iudicandi nõ à populo, sed à DEO accepisse, nec hanc ex iure Diuino quoslibet Sacerdotes habere, sed solos Pastores, vel eos, qui à Pastoribus fuerint delegati. Ad secundum.

AD tertium, nego antecedens; sed sicut antè diximus, Sacerdos electus à Papa, à CHRISTO DOMINO immediatè accipit iurisdictionem, &c. Ad tertiũ.

AD quartum, nego cõsequentiam; nam non Ad quartũ

omnis examinatus & probatus, iudex meus erat cõstitutus. Sunt enim in ciuitate & alij Parochi præter meum, & alij quoque probati ab Episcopo, qui per probationem facti sunt idonei, vt eligi possint in iudices. Datur ergo facultas eligendi ex examinatis quemcunque ego voluero; id enim rationabiliter concedi poterat, sed eò ampliùs non, nisi irrationabiliter. Quod autem additur, etiam de ordine mendicantium, mirũ est, si nos torqueat, velimusq́; in apicibus diplomatum esse mysteria; pari enim argumento crederemus irregularitatem esse mentalem. Magis nos terret consuetudo recepta, quæ cùm tot autorum grauissimorum sententia confirmetur, probabili ignorantia excusari potest. Sed an hæc cõsuetudo ius absoluendi conferat, incertum est. Sola namque ea ius hoc præstat, quam Prælati vident, & tacent, vt Episcopi videntes Sacerdotes simplices mutuò se absoluere, interpretatiuè & implicitè cõcedunt huiusmodi iurisdictionem. Sed quod Summus Pontifex hanc consuetudinem sciat, quæ videlicet apud Hispanos maximè inualuit, me profectò fugit. Quamobrẽ in Sacramento adeò necessario non existimo tutum huic nos periculo committere, vt eligamus

mus Sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex autoritatem absoluendi minimè concesserit.

IAM si hinc colligere velis, ne viros quidem peritissimos eligi posse, si non fuerint ab Episcopo probati, etiamsi Theologiæ sint professores. Huic ego respōdeo, eiusmodi viros in Theologia Magistros, autoritate publica haberi probatos; non enim solent ab Episcopis examinari. Si quis verò sit quàmlibet doctus, nec autoritate publica gradus Theologici comprobatus, nec ab Episcopo saltem implicitè permissus Confessiones audire, hunc non probatum, nec examinatum eligere equidem non auderem. Satago enim per certa media certa facere, & vocationem meam, & salutem meam. Atq; in sexti principalis argumenti explicatione hæc satis dicta sint.

Theologiæ Magistri autoritate publica habentur probati, nec ab Episcopis examinari solent.

SEPTIMVM verò id quærit, an venialia peccata teneamur confiteri. At certissimum est, minimè teneri: Primùm ex cōmuni omniū Theologorum consensu, deinde ex communi Ecclesiæ consuetudine, qua post Confessionem mortalium, nullus Christianus solicitus est de confitendis venialibus. Item ex Diui Augustini testimonio in Enchiridio cap. septuag. primo. Et

Respōdetur ad septimum principale argtū circa initium huius sextæ partis positum, vbi de Cōfessione venialium agitur.

Multis rationibus ostendit autor non teneri nos ad venialia confitenda.

refertur de Pœnitentia,d.3.cap. de quotidianis, *habeturq́ idem in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 13. Præterea, qua ratione iure Diuino teneremur aliqua venialia confiteri, pariter & omnia, quod non modò grauissimum esset, verùm etiam impossibile: Et cum dolor de venialibus non sit necessarius, nec Confessio quidem venialium necessaria est. Ad argumentum igitur respondet Adrianus, quæstione quarta, de Confessione, art. 1. ad quartã cõfirmationem, quòd testimonium illud Ioannis, solùm procedit de peccatis mortalibus: Et quantũ ego quidem sentio, de his directè & primariò* DOMINVS *loquitur, quæ videlicet sicut Sacerdotes absoluendo remittunt, ita non absoluendo retinent.*

Locum illum Ioan. 20. in septimo principali argumento citatum, Adrian. dicit intelligendum solùm de peccatis mortalib. Autor verò dicit directè & primariò intelligendũ de mortalibus.

NON *est enim verisimile, æquiuocè accipi peccati nomen in illo eodem contextu, vt videlicet in ordine ad verbum,* Remiseritis, *capiatur pro mortalibus & venialibus; in ordine verò ad verbum,* Retinueritis, *pro solis mortalibus. Et cùm potestas remittendi, & retinendi huic concessa sit, potestas clauium ad aperiendum & claudendum regnum cœlorũ, non compræhendit directè venialia, per quæ regnum cœlorum non clauditur.*

SED

SED cùm obijcitur, peccata venialia non esse materiam huius Sacramenti; quia CHRISTVS hîc non loquitur de venialibus, vbi tamen instituit huius Sacramenti materiam, ita fieri, vt Confeßio venialium non esset Sacramentalis contra Magistrum, atque omnes Doctores Scholasticos; imò contra Ecclesiæ sensum: Credunt enim fideles accipere Absolutionem Sacramentalem, cùm venialia Sacerdotibus confitentur; nec Sacerdotes vsurparent sibi potestatem iudicãdi de venialibus, nisi eam à CHRISTO DOMINO accepissent. Ad hanc (inquam) obiectionem respondetur, quòd qui concedit maius, is ex consequenti concedit quoque minus. Nam si Princeps committit mihi remißionem grauißimorum scelerum, sine dubio intelligitur concesßisse remißionem leuiorum. Nec est eadem ratio de potestate retinendi; quoniam si maiora peccata retineri dicuntur, non exinde censentur retineri minora; quæ videlicet multis alijs modis remitti possunt.

Confessio venialium Sacramẽtalis est: qa qui cõcedit maius scilicet remissionẽ mortaliũ, in loco illo Ioan. 20 is cõcedit & minus, scilicet remissionẽ venialiũ.

Quod attinet ad veniali, nõ est eadem ratio potestatis retinendi, q̃ est potestatis remittendi.

SED oritur tamen dubium, an saltem ex præcepto Ecclesiæ teneantur homines venialia confiteri. Nam in cap. Omnis vtriusq; sexus, de Pœnitent. Cõfiteatur (inquit Innocentius) omnia

Dubium: an ex præcepto Ecclesiæ teneamur venialia cõfiteri.

omnia peccata sua semel in anno. *Omnia inquit, & cùm cõstitutio illa obliget omnes, nullo excepto, sequeretur, Ecclesiã in hac lege supponere, omnes fideles singulis annis peccare mortaliter, si sola mortalia praecepit confitenda. Et confirmatur, ex eo enim, quod dicit Decretalis,* Omnis vtriusq; sexus, &c. *vnuersi obligantur ad praeceptum cõmunionis in Paschate, siue mortaliter peccauerint, siue non; ergo & ad praeceptum Confessionis; vnde in Clementina 1. de statu Monachorum, Confessio venialium Monachis praecipitur semel in mense: Omnibus igitur fidelibus semel in anno praecipitur, vt & D. Thomas videtur insinuare, dist. 17. quaest. 3. art. 1. quaest. 3.*

Respondet autor cum Caietan. ex statuto Ecclesiae non obligari eos ad Confessionem, q tantùm habent venialia.

AT verò huic quaestioni respondet egregiè Caietanus, 3. parte. q. 65. art. 2. ad quartum. Et in additionibus tertiae partis, q. 1. de Confessione, statutum Ecclesiae nõ obligare eos, qui solùm habent venialia peccata. Primò, quia lex illa de Confessione semel in anno facienda, limitatio est Diuini praecepti, quantum ad tempus: sed praeceptum Diuinum non comprehendebat habentes venialia peccata, &c.

I. Ratio.

II. SECVNDÒ, *quia, vt D. Thom. argumentatur,*

tatur, articulo illo proximè citato, ad tertium argumentum: decretalis illa dicit, omnia peccata, quod de venialibus intelligi non valet; nemo enim omnia venialia potest confiteri. De mortalibus itaque solùm intelligitur, sicut & illud Concilij Florentini definientis, ad integritatem Confessionis pertinere, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, confiteatur.

TERTIÒ, *ex eo, quod dicit, proprio Sacerdoti; peccata autem venialia non exigunt proprium Sacerdotem.* III.

POSTREMÒ, *quia Ecclesia Confessionem voluntariam occultorum præcipere non potest; esset enim grauissimum onus, sine caussa necessaria, cùm alijs multis modis veniale peccatum remitti possit. Atque hæc est communis Theologorum doctrina. Nam argumenta contraria facilè soluuntur, præter illud vltimum, cui respondetur, eam Clementinam obligare quidem Monachos ad menstruam Confessionem venialium, non tamen sub mortali, vt patet ex pœna subiuncta, quæ non adeò grauis est.* IV.

Ex Clementina paulò antè citata euincitur obligari Monachos ad Confessionem menstruam venialium.

AC *de Confessionis præcepto quidem quoniam fusè variéque disseruimus, dictum poterat videri satis, nisi illa Quæstio consequenter occurre-*

Quæstio de tempore, quo iure Diuino tenemur confiteri.

curreret, de tempore, quo iure Diuino confiteri tenemur. Quam ego quæstionem si nunc omitterem, in iustas multorum reprahensiones incurrerem.

Recitatur sententia & ratio eorum, qui existimāt teneri nos ex iure Diuino semel in vita peccata confiteri.

ET quidem nonnulli existimant, satis esse (quod ad Diuinum ius attinet) semel in vita peccata confiteri; quia non est (inquiunt) maior ratio, quare obligemur magis in vno tempore, quàm in alio; ex lege quippe DEI, *nec post horam, nec post diem, nec post mensem, nec post annum, Confessionis vinculo astringimur. Nā quod Innocen.4. sup cap.* Omnis vtriusq; sexus, *Et Archidiaconus super caput,* Ille rex, *de Pœnitentia, distinct. tert. tenuerunt, obligari scilicet, homines ad statim confitendum, vno Theologorum consensu explosum est. Et à D. Thoma, distinct.17. quæst.3. art.1. quæst.4. duobus irrefragabilibus argumētis refellitur: quorum alterum sumitur ex Sacramento Baptismi multò magis necessario, quem tamen illicò suscipere nō tenemur. Alterum, ex natura præcepti affirmatiui, quod non protinus obligat. Ius itaque Diuinū nullum certum tempus confitendi præscribit.*

HÆC differuntur ab his, qui Confessionem

nem semel in vita faciendam definire volunt. At falluntur tamen; nam semel in vita de omnibus peccatis confiteri, est impossibile; magna enim ex parte obliuione delerentur. Quamobrem lex de integritate Confessionis plurimùm fraudaretur, ad quam pertinet, omnia peccata mortalia confiteri. Refellitur ab autore prædicta sententia.

QVOCIRCA *dicendum est* CHRISTVM DOMINVM *non tulisse leges aliquas communes, quas Ecclesia postea ad tempus aut etiam ad locum, peculiariter determinaret: Præcepit enim* CHRISTVS DOMINVS, *in Ecclesia sua Episcopos esse, sed non reliquit pro singulis diœcesibus definitos. De* DEI *cultu festisq́ seruandis Diuinum præceptum est, sed certũ tempus Euangeliũ non præscripsit. Eiusmodi itaq́ præcepta cõmodè seruari non possent, nisi Ecclesia quædã vel loca, vel tempora præfiniret. Nam (vt posterius hoc exemplũ ꝓsequamur) ridiculus esset, qui præceptũ de* DEI *cultu sese arbitraretur implêsse, semel in vita ab opere seruili quiescendo. Sic ergo præcepta de sumẽda Eucharistia & Confessione reliqt* CHRISTVS, *nec reuera potest determinari ex solo Diuino iure, pro quo tempore hæc præcepta nos obligent.* Explicat autor multis exemplis, quem ad modũ multa Diuino iure constituta sunt, quæ tamẽ quo ad tempus vel locum quando, vel vbi seruãda sint, per Ecclesiam sint determinãda.

Si-

facultatem habenti eligere quẽlibet promiscuè Sacerdotem. *quæ non esset quis veresimiliter inspecie cõcessurus; sed inter Sacerdotes simplices, non examinatos, sunt multi ignorantissimi & perditissimi, quibus, si exprimerentur inspecie, non fit verisimile, superiorem talem facultatem concessurum; ergo, &c.*

Et confirmatur hæc sententia his rationibus.

I.

II. *Et confirmatur; nam si Summus Pontifex institueret iudices in foro interiori omnes Sacerdotes simplices sine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter, quod non est existimandum de Summo Pontif. in generali & publica concessione: & tamen reuera, si daret facultatem eligendi quemlibet Sacerdotem, eo ipso facit vniuersos Sacerdotes, etiam stultissimos, iudices in foro interiori; quod, nisi Prælatis pestilentissimis tribuere, indignissimum est.*

III. CONFIRMATVR *vltimò; quia Summus Pontifex in diplomate semper notat, se concedere facultatem eligendi Confessorem idoneum. Idoneus autem in iure appellatur, qui habet publicam iuris sufficientiam. Verbigratia: Religiosus præsentatus Episcopo iuxta normam Clementinæ,* Dudum, *de sepulturis. Item Clericus examinatus, & probatus*

batus ab Episcopo, licet aliâs non habeat iurisdictionem, per probationem tamen factus est idoneus, &c.

PROPTER *hæc argumenta, quæ videlicet mihi magnam faciunt fidem, ego tenui semper, teneoq́, quòd si Sacerdos aliâs est probatus, ab Episcopo, vel eius vicario, iuxta morem, quem Episcopi seruant bene instituti, tum, per facultatem eligendi Confessorem, siue à Parocho, siue ab Episcopo, siue à Pontif. Summo concessum, potest eligi, etiam si aliâs nullos subditos haberet, nullamúe penitùs iurisdictionem. At si quis sit reprobatus ab Episcopo, vel à visitatore reiectus, tanquam stultus & ineptus, eiusmodi non potest eligi per clausulam eligendi Confessorem. Atq; idem omnino de illo sentio, qui non est examinatus, & probatus à prælato, iuxta formam præscriptam vel lege, vel consuetudine, Quia sententia contraria, vt minimùm ianuam facit patentissimam ad perniciem populi Christiani, dum discriminatim eliguntur ab ignorante plebe Sacerdotes ignorantissimi, atque vtinam, qui illam opinionem inuexerunt, prudentiore consilio incommoda & sacrilegia, quæ exinde consequuta sunt, considerâssent.*

Sententia autoris est: Licere qdē ei, q habet talem facultatem, siue à Parocho, siue ab Episcopo, siue à Pontifice, eligere Sacerdotem quemuis aliâs probatum ab Episcopo, vel eius Vicario, iuxta morem bene institutum, tametsi talis, Sacerdos alioqui nullos haberet subditos nulláq; iurisdictionem. Non autem licere, illos

Sacerdotes eligere, qui vel ab Episcopo visitatore reprobati sunt, vel q. nondum sunt examinati & probati à Prælato, iuxta formã lege vel consuetudine p̄scriptã. Sẽtentiã suã confirmat autor qnq; rationib'. I. Quia ex contraria sententia aperitur ianua pnici ei populi Christiani. II. Quia peccaret grauissimè Summus Pontifex si optionẽ hanc daret cuilibet homini populari. III. Quia duo præcepta sunt necessaria alterum; nequis alieno Sacerdoti confiteatur; alterum, ne quis Sacerdos non probatus confessiones audiat.

PRÆTEREA, ridiculus esset, imò nefarius Summus Pontifex, si examen & probationem idonei Confessoris, relinqueret arbitrio cuiuslibet popularis, non minùs, quàm, si examen iudicis Ecclesiastici in foro exteriori, aut sutoribus, aut sartoribus committeret. At per illam opinionem, quam refellere conamur, quilibet idiota, & vulgaris homuncio pro suo arbitratu potest, vt eligere Confessorem, ita quoque expendere ac probare. Atqui quanto satiùs est, ratione Christiana duce, credere, duo esse præcepta necessaria; alterum, nequis alieno Sacerdoti confiteatur; alterum nequis Sacerdos non examinatus Confessiones audiat. Nempe, si hæc præcepta duo, vt necessum est, admittimus, per facultatem eligendi Confessorem, soluitur pænitens ab obligatione confitendi proprio Sacerdoti: quod primo præcepto iubebatur. At non soluitur Sacerdos à præcepto, quo videlicet astringitur ne Confessiones audiat non examinatus. Quare, semper peccabit mortaliter contra illud secundum præceptum, si audierit Confessiones non probatus. Non est autem verisimile, eius-

eiusmodi Sacerdotibus iurisdictionem esse collatam, qui quoniam iure optimo audire Confessiones inhibentur, si audiant, mortalis peccati rei efficiuntur.

PRÆTEREA, si summus Pontifex omnes tales constituit iudices, nõ posset Episcopus condere legem, vt illi non audiant Confessiones, nisi priùs examinati. Atque adeò ne posset quidem stulto Sacerdoti Confessoris officium prohibere; esset enim perinde ac si prætor iuberet, ne delegatus à Principe iudicaret. Et item Prælati religionum, qua autoritate possent punire religiosos non expositos & examinatos, cùm per hæc diplomata eliguntur in Confessores? Nam si Generalis Ordinis aut Prouincialis faceret me iudicem alterius religiosi, non intelligo, quo pacto inferior poßit prohibere. Quemadmodum si daret mihi Prouincialis facultatem cœnandi, aut constitueret me Vicarium monasterij; ignoro prorsus, qua autoritate Prior illud impediret. Et tamen fatentur omnes, eiusmodi leges ab Episcopis vel Prælatis Monasteriorum ferri optimè posse, quippe vt necessarias ad rectam & populi Christiani, & Monachorum institutionem.

IIII. Ratio pro autoris sententia.

V. Ratio pro autoris sententia.

DENIQVE (vt semel finiam) rogo eos, qui oppositam opinionem defendere volunt, an Sacerdos depositus autoritate publica, ac degradatus, possit eligi per generalem concessionem eligendi quemlibet Sacerdotem. Quòd si neges (ne Theologus insanus habeare) iam quæro rursum quis possit eligi, cùm detur in diplomate facultas eligendi quemlibet Sacerdotem? Dices forsan, excipitur depositus & degradatus, quemadmodum & excommunicatus nominatim, & percussor clerici manifestus, quoniam eiusmodi Sacerdotes legibus Ecclesiæ peculiaribus, à Sacramentorum administratione reiecti sunt; benè uolo; hoc enim tuo te gladio iugulare possum; nam & Sacerdotes non probati, seu reprobati ab Episcopis atq; eorum visitatoribus legibus certis arcentur à Sacramenti huius administratione.

Respõdetur ad primum argumentum pro sententia contraria, quæ erat iuniorum Doctorum.

AD argumentum itaque primum, concedo antecedens; supponitur enim Episcopos & Prælatos electuros esse Confessores peritos; nam ad illos iure pertinet examen & probatio Confessorum. Nego tamen consequentiam; quoniam ad populares nõ spectat, sua electione idoneos facere Confessores & iudices, sed ex iam probatis vnum quemlibet eligere. Imò ex illo cap. potest fieri

fieri argumentum pro nostra sententia: Prouidum *(inquit)* & discretum sibi possint eligere Confessorem. *Quòd si Episcopi ex illo priuilegio, improuidum & indiscretum deligere nequeunt, cur concedamus hominibus vulgi, vt si elegerint ineptißimum & improuidißimũ Sacerdotem, quod absurdißimum est, id ex priuilegio Summi Pontificis consequatur.*

A D *secundum iam respondimus, Sacerdotem non habere potestatem iurisdictionis ab ordinatione sua. Nec ad hanc potestatem satis est, quòd peccator se præbeat materiam, & subditũ Sacerdoti; hoc enim verum esset si autoritas absoluendi esset iudicis arbitri, qui scilicet per voluntariam subiectionem reorum, iudicandi acciperet potestatem. At retrò nos ostendimus, Sacerdotes autoritatem iudicandi nõ à populo, sed à* DEO *accepisse, nec hanc ex iure Diuino quoslibet Sacerdotes habere, sed solos Pastores, vel eos, qui à Pastoribus fuerint delegati.* Ad secundum.

A D *tertium, nego antecedens; sed sicut ante diximus, Sacerdos electus à Papa, à* CHRISTO DOMINO *immediatè accipit iurisdictionem, &c.* Ad tertiũ.

A D *quartum, nego cõsequentiam; nam non* Ad quartũ.

mus Sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex autoritatem absoluendi minimè concesserit.

IAM si hinc colligere velis, ne viros quidem peritissimos eligi posse, si non fuerint ab Episcopo probati, etiamsi Theologiæ sint professores. Huic ego respōdeo, eiusmodi viros in Theologia Magistros, autoritate publica haberi probatos; non enim solent ab Episcopis examinari. Si quis verò sit quàmlibet doctus, nec autoritate publica gradus Theologici comprobatus, nec ab Episcopo saltem implicitè permissus Confessiones audire, hunc non probatum, nec examinatum eligere equidem non auderem. Satago enim per certa media certa facere, & vocationem meam, & salutem meam. Atq; in sexti principalis argumenti explicatione hæc satis dicta sint. Theologiæ Magistri autoritate publica habentur probati, nec ab Episcopis examinari solent.

SEPTIMVM verò id quærit, an venialia peccata teneamur confiteri. At certissimum est, minimè teneri: Primùm ex cōmuni omniū Theologorum consensu, deinde ex communi Ecclesiæ consuetudine, qua post Confessionem mortalium, nullus Christianus solicitus est de confitendis venialibus. Item ex Diui Augustini testimonio in Enchiridio cap. septuag. primo. Et Respōdetur ad septimum principale argtū̄ circa initiū huius sextæ partis positum, vbi de Cōfessione venialium agitur.

 refer-

Multis rationibus ostendit autor non teneri nos ad venialia confitenda.

refertur de Pœnitentia, d.3. cap. de quotidianis, *habeturq́ idem in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, cap.* 13. *Præterea, qua ratione iure Diuino teneremur aliqua venialia confiteri, pariter & omnia, quod non modò grauißimum esset, verùm etiam impoßibile: Et cum dolor de venialibus non sit necessarius, ne Confeßio quidem venialium necessaria est. Ad argumentum igitur respondet Adrianus, quæstione quarta, de Confeßione, art.1. ad quartã cõfirmationem, quòd testimonium illud Ioannis, solùm procedit de peccatis mortalibus: Et quantũ ego quidem sentio, de his directè & primariò* DOMINVS *loquitur, quæ videlicet sicut Sacerdotes absoluendo remittunt, ita non absoluendo retinent.*

Locum illum Ioan. 20. in septimo principali argumento citatum, Adrian. dicit intelligendum solùm de peccatis mortalib. Autor verò dicit directè & primariò intelligendũ de mortalibus.

NON *est enim verisimile, æquiuocè accipi peccati nomen in illo eodem contextu, vt videlicet in ordine ad verbum,* Remiseritis, *capiatur pro mortalibus & venialibus; in ordine verò ad verbum,* Retinueritis, *pro solis mortalibus. Et cùm potestas remittendi, & retinendi huic concessa sit, potestas clauium ad aperiendum & claudendum regnum cœlorũ, non compræhendit directè venialia, per quæ regnum cœlorum non clauditur.*

SED-

SED cùm obijcitur, peccata venialia non esse materiam huius Sacramenti; quia CHRISTVS *hic non loquitur de venialibus, vbi tamen instituit huius Sacramenti materiam, ita fieri, vt Confessio venialium non esset Sacramentalis contra Magistrum, atque omnes Doctores Scholasticos; imò contra Ecclesiæ sensum. Credunt enim fideles accipere Absolutionem Sacramentalem, cùm venialia Sacerdotibus confitentur; nec Sacerdotes vsurparent sibi potestatem iudicādi de venialibus, nisi eam à* CHRISTO DOMINO *accepissent. Ad hanc (inquam) obiectionem respondetur, quòd qui concedit maius, is ex consequenti concedit quoque minus. Nam si Princeps committit mihi remissionem grauissimorum scelerum, sine dubio intelligitur concessisse remissionem leuiorum. Nec est eadem ratio de potestate retinendi; quoniam si maiora peccata retineri dicuntur, non exinde censentur retineri minora; quæ videlicet multis alijs modis remitti possunt.*

Confessio venialium Sacramētalis est: qa qui cōcedit maius scilicet remissionē mortaliū, in loco illo Ioan. 20 is cōcedit & minus, scilicet remissionē venialiū.

Quod attinet ad venialia, nō est eadem ratio potestatis retinendi, q̄ est potestatis remittendi.

SED oritur tamen dubium, an saltem ex præcepto Ecclesiæ teneantur homines venialia confiteri. Nam in cap. Omnis vtriusq; sexus, *de Pœnitent.* Cōfiteatur *(inquit Innocentius)* omnia

Dubium: an ex præcepto Ecclesiæ teneamur venialia cōfiteri.

omnia peccata sua semel in anno. *Omnia inquit, & cùm cõstitutio illa obliget omnes, nullo excepto, sequeretur, Ecclesiã in hac lege supponere, omnes fideles singulis annis peccare mortaliter, si sola mortalia praecepit confitenda. Et confirmatur, ex eo enim, quod dicit Decretalis,* Omnis vtriusq; sexus, &c. *vnuersi obligantur ad praeceptum cõmunionis in Paschate, siue mortaliter peccauerint, siue non; ergo & ad praeceptum Confessionis; vnde in Clementina 1. de statu Monachorum, Confessio venialium Monachis praecipitur semel in mense: Omnibus igitur fidelibus semel in anno praecipitur, vt & D. Thomas videtur insinuare, dist. 17. quaest. 3. art. 1. quaest. 3.*

Respondet autor cum Caietan. ex statuto Ecclesiae non obligari eos ad Confessionem, q tantùm habent venialia.

AT verò huic quaestioni respondet egregiè Caietanus, 3. parte. q. 65. art. 2. ad quartum. Et in additionibus tertiae partis, q. 1. de Confessione, statutum Ecclesiae nõ obligare eos, qui solùm habent venialia peccata. Primò, quia lex illa de Confessione semel in anno facienda, limitatio est Diuini praecepti, quantum ad tempus: sed praeceptum Diuinum non comprahendebat habentes venialia peccata, &c.

I. Ratio.

II. SECVNDÒ, *quia, vt D. Thom. argumentatur,*

tatur, articulo illo proximè citato, ad tertium argumentum: decretalis illa dicit, omnia peccata, quod de venialibus intelligi non valet; nemo enim omnia venialia potest confiteri. De mortalibus itaque solùm intelligitur, sicut & illud Concilij Florentini definientis, ad integritatem Confessionis pertinere, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, confiteatur.

III. TERTIÒ, *ex eo, quod dicit, proprio Sacerdoti; peccata autem venialia non exigunt proprium Sacerdotem.*

IV. POSTREMÒ, *quia Ecclesia Confessionem voluntariam occultorum præcipere non potest; esset enim grauissimum onus, sine caussa necessaria, cùm alijs multis modis veniale peccatum remitti possit. Atque hæc est communis Theologorum doctrina. Nam argumenta contraria facilè soluuntur, præter illud vltimum, cui respondetur, eam Clementinam obligare quidem Monachos ad menstruam Confessionem venialium, non tamen sub mortali, vt patet ex pœna subiuncta, quæ non adeò grauis est.*

Ex Clementina paulò antè citata euincitur obligari Monachos ad Confessionem menstruam venialium.

AC *de Confessionis præcepto quidem quoniam fusè varièque disseruimus, dictum poterat videri satis, nisi illa Quæstio consequenter occurre-*

curreret, de tempore, quo iure Diuino confiteri tenemur. Quam ego quæstionem si nunc omitterem, in iustas multorum reprahensiones incurrerem.

Quæstio de tempore, quo iure Diuino tenemur confiteri.

E T *quidem nonnulli existimant, satis esse (quod ad Diuinum ius attinet) semel in vita peccata confiteri; quia non est (inquiunt) maior ratio, quare obligemur magis in vno tempore, quàm in alio; ex lege quippe* DEI, *nec post horam, nec post diem, nec post mensem, nec post annum, Confessionis vinculo astringimur. Nã quod Innocen.4. sup cap.* Omnis vtriusq; sexus, *Et Archidiaconus super caput,* Ille rex, *de Pœnitentia, distinct. tert. tenuerunt, obligari scilicet, homines ad statim confitendum, vno Theologorum consensu explosum est. Et à D. Thoma, distinct.17. quæst.3. art.1. quæst.4. duobus irrefragabilibus argumẽtis refellitur: quorum alterum sumitur ex Sacramento Baptismi multò magis necessario, quem tamen illicò suscipere nõ tenemur. Alterum, ex natura præcepti affirmatiui, quod non protinus obligat. Ius itaque Diuinũ nullum certum tempus confitendi præscribit.*

Recitatur sententia & ratio eorum, qui existimãt teneri nos ex iure Diuino semel in vita peccata confiteri.

H Æ C *differuntur ab his, qui Confessionem*

nem semel in vita faciendam definire volunt. At falluntur tamen; nam semel in vita de omnibus peccatis confiteri, est impossibile; magna enim ex parte obliuione delerentur. Quamobrem lex de integritate Confessionis plurimùm fraudaretur, ad quam pertinet, omnia peccata mortalia confiteri.

Refellitur ab autore prædicta sententia.

QVOCIRCA dicendum est CHRISTVM DOMINVM non tulisse leges aliquas communes, quas Ecclesia postea ad tempus aut etiam ad locum, peculiariter determinaret: Præcepit enim CHRISTVS DOMINVS, in Ecclesia sua Episcopos esse, sed non reliquit pro singulis diœcesibus definitos. De DEI cultu festisq; seruandis Diuinum præceptum est, sed certũ tempus Euangeliũ non præscripsit. Eiusmodi itaq; præcepta cõmodè seruari non possent, nisi Ecclesia quædã vel loca, vel tempora præfiniret. Nam (vt posterius hoc exemplũ psequamur) ridiculus esset, qui præceptũ de DEI cultu sese arbitraretur implêsse, semel in vita ab opere seruili quiescendo. Sic ergo præcepta de sumẽda Eucharistia & Confessione reliqt CHRISTVS, nec reuera potest determinari ex solo Diuino iure; pro quo tempore hæc præcepta nos obligent.

Explicat autor multis exemplis, quem ad modũ multa Diuino iure constituta sunt, quæ tamẽ quo ad tempus vel locum quando, vel vbi seruãda sint, per Ecclesiam sint determinãda.

Si-

In his, quæ sic ex iure Diuino sunt constituta, tūc obligamur, quādo Ecclesia definierit ea seruāda esse.

Siue dicamus semel in vita, seu potiùs in mortis articulo, nihil dicimus prorsus, sed tunc obligamur, quando Ecclesia definierit. At hoc est (inquies) de iure positiuo, semel videlicet in anno confiteri: fateor; sed citra hoc ius Humanū, quo ad certum tempus Confessio limitatur Diuina, de Confessione lex incommodè seruaretur.

Casus quatuor, in q. bus ius Diuinum obligat ad confitendum.

S E D *sunt tamen aliqui casus, in quibus ius ipsum Diuinum obligat ad confitendum:*

P R I M V S *est in periculo mortis.*

S E C V N D V S, *cùm quis voluerit Eucharistiam sumere, si reus est peccati mortalis; tunc enim habet præcedere Confessio iuxta* C H R I S T I *institutionem.*

T E R T I V S *est ratione periculi carendi Confessore, quem nunc habeo, nō habiturus tempore necessario.*

Confessio annua nō est Diuini præcepti solius, sed Diuini limitati ac definiti p Humanū. Vnde fit vt vtroq; pce-

N A M *quartus de Confessione quotanni, non solius Diuini præcepti est, sed Diuini limitati ac definiti per Humanum; ita vtriusque iuris violatio vnicum peccatum est; quoniam ambo illa præcepta vnicum actum iniungunt, & alterum est alterius determinatio.*

Q V I N T V M *verò, quem Durandus adiecit, dist. 17. q. 10. & Palud. eâdem distinctione, quem Adria-*

Adrianus quoq; refert, q. 3. de Confeßione, sed rationē conscientiæ scrupulosæ nos existimamus superuacaneam. Non enim obligat præceptum de Confeßione in tali euentu, sed ipse habens erroneam conscientiam sese ligat, quàm diu non deponit talem errorem. Quemadmodum ergo in cæteris præceptis affirmatiuis, cùm quærimus, quo tempore obligent, vanum forsitan esset, duo tempora præscribere, alterum ex neceßitate, alterum ex errore conscientiæ, ita quoq;, cùm euenta & casus enumeramus, quibus præceptum de Confeßionē ligat, is, qui recensetur ex errore cōscientiæ, superuacuus videtur esse, imò reuera falsus, si naturam & obligationem huius præcepti, de quo disserimus, consideremus. Quatuor igitur illi nobis explicandi sunt, idque quàm maxima breuitate.

pto vnicus actus iniũgatur, & vtriusq; pcepti violatio vnicũ sit peccatum.

Quintus casus adiectus à Durand. & Palud. non habet obligationē ex iure Diuino, sed ex erronea conscientia.

Suscipit autor 4. p̃dictos casus explicandos.

CIRCA primum casum diligenter aduertendum est, non idem esse hoc sanè loco, periculum mortis, & articulum mortis. Est namque periculum mortis in his duntaxat, vnde mors frequenter solet accidere; etenim in hastarum ludo, in agitatione taurorum, in nauigatione placidi maris, quamuis interim mors sequatur, non est tamen periculum mortis; sed

Periculũ mortis & articulus mortis distinguuntur.

Periculum mortis in his duntaxat est, in quibus mors frequenter solet accidere, vt in bello, in mari vehementer turbato, in partu difficili mulieris.

in bello, in mari vehementer turbato, in partu fœminæ, de cuius morte probabiliter propter caussas Naturales timeretur, periculum mortis agnoscimus, quod certè viri prudentis arbitrio magis, quàm disputatione Theologica definiendum est, vt quis morbus periculosus sit & lethalis prudentis medici finiat arbitrium. At articulus mortis, si nominis vim & proprium vsum spectes, non idem est. Cùm enim conceduntur per diplomata casus reseruati in mortis articulo, nõ intelliguntur concedi in quocunque periculo, sed cùm regulariter certa mors est, aut à morbo vel vulnere, aut ab exteriori vi; vt cùm quis mortis pœna damnatur.

Articulus mortis est, cùm regulariter certa mors est siue ex morbo, siue ex vulnere, siue vi exteriori: Et tunc solùm habent locũ, quæ concedi solẽt in mortis articulo, ex autoris sententia.

IDEM *intelligo, cùm Doctores asserunt, in mortis articulo quemlibet Sacerdotem posse absoluere ab omnibus peccatis etiam quemcunque peccatorem. Non enim quemcunque aut nauigaturum, aut congressurum cum inimicis quilibet Sacerdos potest absoluere, etiam vbi periculum est. Quòd si hæc sententia scrupulosa esse videatur, paratisumus eam retractare, cùm aduersarius (si quis erit) idoneas caussas contrariæ opinionis reddiderit.*

IN *secundo verò casu Caietanum habemus re-*

repugnantem, tertia parte, quæst. 80. artic. 4. & in Summa, in verbo Communio. *1. ad Corinth. 11. in illa verba:* Probet autem seipsum homo, &c. *Imò cùm huius erroris esset ab Academia Parisiensi notatus, respondit, non ex suo capite id asserere, sed ex Pauli testimonio atque sententia. Nec huius opinionis primus autor Caietanus fuit, sed eam priùs Richardus tenuit, in quarto, distinct. 17. art. 3. quæst. sexta. Petrus quoque Palud. eâdem distinct. quæstione secunda, sentire videtur, non esse mortale peccatum sine Confessione ad Eucharistiam accedere, si homo aliâs contritus est. Idem etiam sequitur Adrianus, quæst. 3. de Confessione, & Abbas in cap. de homine in celebr. Missa. Suadetur autem hæc opinio primùm ex eo Apostoli testimonio, prioris ad Corinth. 11.* Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. *In quæ verba D. Chrysost. Hom. 18.* Non iubet (*inquit*) vt alter alteri probetur, sed ipse sibi, non publicum faciens iudicium, & sine teste argumentũ. *Eadem ferè Theophylactus in eundem locum:* Neminem (*inquit*) tibi ipsi iudicem ꝓposuerim, ipse te proba, & sic de pane illo ede, &c.

In secund. casu, quãdo ius Diuinum ob. ligat ad Confessionem (nempe quando est sumenda Eucharistia, & sumus nobis cõscij peccati mortalis) Caietanus cõmuni sententiæ repugnat; cum quo faciut Richard. Palud. & Adrianus.

Recitatur ergo Caietani sentẽtia cum suis rationibus.

I. Ratio.

PRÆ-

II. *PRÆTEREA, si Diuinum præceptum esset, id ex Sacris literis colligeretur; non enim nobis licet Diuina præcepta pro nostro arbitratu fingere. Cùm ergo nusquam huiusmodi lex reperiatur, certè qua facilitate inuehitur, eâdem quoque reijcitur.*

III. *PRÆTEREA, sunt euenta quædam, in quibus licet sine præuia Confeßione Eucharistiam sumere; primùm in villulis, vbi nō est copia Confeßoris. Deinde, vbi homo se infamaret, si non perficeret rem Diuinam, vt si Sacerdos post Sacrificium inceptum recordaretur alicuius mortalis peccati, &c. esset enim infamia tum vocare Confeßorem. Tertiò etiam, propter reuerentiam Sacramenti, vt si post consecrationem, solus esset cum alio Sacerdote, & post consecrationem calicis aliquod mortale veniret in mentem, ne Sacrificium rumpatur, poterit Sacerdos sine Confeßione Eucharistiam sumere, vt communis Theologorum opinio credit; hæc autem non licerent, si iure Diuino confiteri ante Eucharistiam teneremur.*

IV. *PRÆTEREA, præcepta affirmatiua obligant in casu neceßitatis, iuxtà cõmune Theologorum prouerbiũ. At quãdo sanus sumit Eucharistia*

stiæ Sacramentum, videlicet, ex consilio, & deuotione, non est casus necessitatis; ergo in tali euentu præceptum de Confessione non obligat.

Ad hæc si homo tenetur ante Eucharistiam confiteri, id ob eam rationem maximè, quòd purus & gratus Deo debet ad hoc Sacramentum accedere. At exinde pari argumento ratiocinaremur, administraturum aliquod Sacramentum debere priùs confiteri, si quod peccatum mortale commiserit. Nam Sacramentorum administratores mundos, Deoq́; acceptos esse oportet, nisi velint esse sacrilegi. V.

Præterea ad alia Sacramenta suscipienda, vt Confirmationem, Ordinem, Matrimonium, nullo Diuino præcepto priùs confiteri tenemur; ergo nec ad sumendum Eucharistiæ Sacramentum; par enim caussa, aut in omnibus, aut in nullis Sacramentis obligabit. VI.

Deniqve in cap. Omnis vtriusque sexus, *de Pœnitentijs, Innocentius iubet, vt omnis Christianus semel quidem in anno confiteatur omnia peccata sua, Eucharistiam autem sumat in Paschate. Quòd si hæc duo Sacramenta connexa essent, essetque necessarium ante Eucharistiam Confessionem facere, non di-* VII.

xiſſet Conciliũ, ſemel in anno cõfiteatur, ſed ante Paſcha confiteatur, vt id temporis percipiat Euchariſtiæ Sacramentum. Hæc dicuntur ab his, qui nobiſcum, in hoc ſecundo caſu pugnare volunt. Quem tamen plerique Theologi omni vi & ratione aſtruere conati ſunt: idque adeò effecerunt, vt noſtra hac tempeſtate Caietani placitum vnanimi conſenſu Doctorum & piorum fuerit exploſum. Ac reuera non exiſtimo huiuſmodi Caietani ſententiam inter opiniones probabiles eſſe reponendam, ſed qua tamẽ nota inuri à Theologis iure poſſit, alij doctiores iudicabunt. Nam Caietano tantũ Schola debet, homini alioqui de Repub. Chriſtiana maximè merito, vt quo ad fieri per pietatem licet, parcere ei iure optimo, ſummiſq; rationibus debeamus.

Caietani ſententia vnanimi conſenſu Doctorum & piorum hoc tempore exploſa. Exploditur præterea in Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. & can. 11.

NOSTRA *igitur eademque communis Theologorum ſententia primùm oſtenditur ex eo, quod Diuus Auguſtinus principium ſumit 4. libro de Baptiſmo contra Donatiſtas, capit. 24. in hæc verba:* Si quiſquam in hac re autoritatem Diuinam quærat, quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec Concilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non

Confirmat autor communem ſententiã, contra Caietanum, multis Patrum teſtimonijs, atq; adeò

non nisi Apostolica autoritate traditum, rectissimè creditur. *Ex hoc itaque principio fit argumentum: Nam viri pij ab ineunte Ecclesia Confessionem Eucharistiæ præmittendam censuerunt. Nec id ab aliquo, aut Concilio, aut Pontifice præceptum est: Apostolica igitur autoritate traditum retinemus, vt & alia nonnulla, quæ non, nisi verbo tenus Apostoli à* CHRISTO *receperunt, nobisque tanquam viuæ vocis oracula tradidêre seruanda. Quòd verò consuetudinem hanc confitendi ante Eucharistiam, quam modò Ecclesia seruat, à Patribus acceperit, atque adeò Apostolis, quæ sequuntur, testimonia manifestant.* traditione Apostolorum.

EVSEBIVS *inprimis, 6. Hist. Eccles. cap.* 25. De Philippo *(inquit)* imperatore traditum nobis est, quòd cùm in die Paschæ cõmunicare mysterijs voluisset; ab Episcopo loci nõ priùs est permissus, nisi cõfiteretur peccata sua, & inter pœnitentes staret: nec vllo modo copiã sibi mysteriorum futurã, nisi priùs per Pœnitentiã culpas diluisset; ferunt igitur, libenter eum, ꝙ à Sacerdote imperatũ fuerat suscepisse Eusebius.

Diuinum sibi inesse metum, &c. *Nec huic loco potest occurri, ex eo, quod Eusebius de publica Confessione sermonem facit. Nam quæ ratio est de Confessione publica in ordine ad peccata publica, eadem prorsus est de Confessione secreta in ordine ad peccata secreta. Quòd enim, vel publicè, vel occultè Confessio fiat, qualitas Sacramenti est, non substantia. Et sicut antè diximus,* CHRISTVS *quidem, Confessionis legem tulit, eam verò, vel secretam, vel publicam fieri, rationi ac prudentiæ Naturali dereliquit.*

Sozomenus.

SOZOMENVS *deinde, lib. 9. Historiæ tripartitæ, ca. 35. hanc consuetudinem ab antiquissimis temporibus Romanos Pontifices conseruâsse, testis est. Idemque testatur Nectarium Episcopum, quibusdam suadentibus, vt singulos ad communicandum iudicio conscientiæ suæ relinqueret, illam antiquitatis consuetudinem sustulisse.*

Autor lib. de Ecclesiasticis dogmatibus.

AVTOR *item libri de Ecclesiasticis dogmatibus, cap.* 53. Quém mortalia (*inquit*) crimina post Baptismum commissa premunt, hortor priùs Sacerdotis iudicio reconciliatum, communioni sociari

ciari, si vult non ad iudicium & condemnationem sui Eucharistiam percipere.

Augustinus vel pius alius autor lib. de salutaribus documentis.

CIRCVNFERTVR *praeterea inter D. Augustini opera libellus quidam ad Comitem de salutaribus documentis, quem quidem librum Erasmus, licet D. Augustini neget esset, non negat tamen esse hominis pij. In huius itaque capite 33. haec verba sunt:* Quando corpus CHRISTI accipere debemus, antea ad Confessionem debemus recurrere, si peccata obnoxia in nobis senserimus, ne cùm Iuda proditore, diabolum intra nos celantes, pereamus.

Augustinus.

D. AVGVSTINVS *insuper in Epistola 118. ad Ianuarium non reprobat, quod ex ore disputantis dicitur, si tanta est plaga peccati, autoritate Antistitis debet quisq; ab altari remoueri, ad agendam Poenitentiam, & eâdem autoritate reconciliari; hoc est enim indignè accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere Poenitentiam, non vt arbitrio suo, cùm libet, vel auferat se communioni, vel reddat.*

Cyprianus

CYPRIANVS *verò multis locis huius rei testis est. Nam in Epistola 54. tertij libri, quae*

ſcribitur Presbyteris & Diaconis: Cùm in minoribus *(inquit)* peccatis agant peccatores Pœnitentiam iuſto tempore, & ſecundùm diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniant, & per manus impoſitionem Epiſcopi & cleri, ius communicationis accipiant, nunc crudo tempore nondum reſtituta Eccleſiæ ipſius pace, ad communicationem admittuntur: & nondum Pœnitentia facta, nondum exomologeſi finita, nondum manu eis ab Epiſcopo, aut clero impoſita, Euchariſtia illis datur, cùm ſcriptum ſit: Qui ederit panem, aut biberit calicẽ DOMINI indignè, reus erit corporis & ſanguinis DOMINI. Sed nunc illi rei non ſunt, qui minùs ſcripturæ legem nouerunt; erunt aũt rei, qui præſunt, & hæc fratribus non ſuggerunt, vt faciant omnia cum DEI timore, & cum data ab eo & præſcripta obſeruatione. *Hactenus Cyprianus. Et paulò pòſt, de his, qui hanc traditionem non ſeruant*: Contempta *(ait)* DOMINI lege & obſeruatione, quam ijdem Martyres & Confeſſores tenendam mandant, ante reditum noſtrum

ſtrum communicant cum lapſis & Euchariſtiam tradũnt.

Eadem ferè refert, Epiſtola 18. eiuſdem libri; in ſermone autem 5. de Lapſis: Contra Euangelij vigorem *(inquit)* contra Domini ac Dei legem, temeritate quorũdam laxatur incautis communicatio, irrita & falſa, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profunda. *Et inferiùs:* Ante expiata delicta, ante exomologeſin factã criminis, ante purgatam conſcientiam manu Sacerdotis, pacem putant eſſe, quam quidã verbis fallacibus venditant. *Et infrà de peccatis, & Confeſſione ſecreta (ne quis exiſtimet ſolùm de publicis eſſe ſermonem) ita differit:* Qui quamuis nullo Sacrificij, aut libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerũt, hoc ipſum apud Sacerdotes Dei, dolenter & ſimpliciter confitentur, exomolegeſin conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis, licet & mendicis vulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe, Devs nõ irridetur & multa alia, quæ gratia breuitatis omittimus.

Leo Papa. *PRÆTEREA Leo Papa in Epistola 69. ad Theodorum Episcopum, foro Iuliensem: referturque de Pœnitentia, d. 1. cap.* Multiplex: Mediator *(inquit)* DEI & hominum hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt confitentibus Pœnitentiæ Satisfactionem darent, & eâdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. *Hugo etiam de sancto Victo. in libro de Ecclesiastica potestate ligandi, atque soluendi (quem refert Gabr. lect. 7. sup. canon.)* Audacter *(inquit)* dico, si ante Sacerdotis Absolutionem ad cõmunionem corporis CHRISTI quis accesserit, pro certo sibi iudicium manducat & bibit, etiam si vehementer doleat & ingemiscat.

Videtur iam autor rationibus infringere Caietani sententiã. I.

PRÆTEREA, præceptum de ieiunio Quadragesimali (iuxta Caietani sententiam) non est scriptũ, & tamen non licet in dubium vertere, an ieiunij Ecclesiastici violatio peccatum mortale sit; eò quòd Christiani etiam sine scripta lege ita ieiunant, vt reos grauis mortalisque peccati se existiment, si ieiunium soluant. At viri sancti, ac timentes DEVM, *cùm homo habet*

habet in promptu idoneum Sacerdotem, eiuſmodi condemnant, ſi accedat ad Euchariſtiam ſine præuia Confeſſione.

II. NEC *quiſquam inter fideles vir bonus & ſapiens auſus eſt vnquam poſt mortale peccatum ad Euchariſtiam ſine præuia Confeſſione venire. In mente igitur cuiuſque fidelis ſcriptum eſt, & in animo quaſi inſculptum de Confeſſione ante Euchariſtiam facienda præceptum.*

III. PRÆTEREA *ſuadetur id ex eo, quod habetur Matth.* 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduerſum te relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliare fratri tuo. *Inde itaque ſic argumentor: Chriſtiani non habemus, niſi vnicum munus, quod offeramus ad altare; ergo priùs debemus fratri recõciliari, ſi quem offendimus, quàm hoc munus de altari aut manu Sacerdotis accipiamus. Multò igitur magis, qui Eccleſiam offendit per peccatum mortale, Eccleſiæ debet reconciliari per Confeſſionem, quam reconciliationis Sacramentum ob id antiqui appellauêre.*

IV. *PRÆTEREA, ad ministros Ecclesiæ pertinet, ad hoc conuiuium dignos admittere, indignosq́ue repellere, iuxta parabolam Matth. capit. 22. de eo, qui inuentus est in conuiuio non habens vestem nuptialem. At dignos admittere, indignos repellere, nisi per Confessionem, non queunt, &c.*

Respondetur ad I. rationem pro Caietani sententia.

ET profectò, si constaret Ecclesiæ, quenquam peccâsse mortaliter, non exciperet ad hanc amicorum mensam DEI inimicum, nisi priùs per Sacramentum Confessionis DEO sibiq́ conciliaretur.

AD primum igitur argumentum respondetur, testimonium Apostoli nec Confessionem præscribere, nec excludere; tantùm enim iubet, vt homo expendat vitam suam, examinetq́ conscientiam, vt si iustum se inuenerit securus accedat, sin verò iniustum, videat quid facto opus sit, vt dignè corpus DOMINICVM accipiat; verbi caussa, si inimicitias habuit, probet seipsum, non vt sua probatione contentus, suoq́ue interiori dolore Sacramentum Eucharistiæ sumat, sed vt examinatus atque probatus inimici gratiam quærat, cui iniuriam fecit, & veniam petens inimicitiam priorem aboleat,

leat, non interiùs modò, sed etiam exteriùs; in hunc modum, si publicè fuerit homo, aut concubinarius, aut vsurarius, sumpturus Eucharistiæ Sacramentum probet seipsum: non in eum sensum, vt post contritionem secretam de pane illo edat, & de calice bibat, sed vt iuxta criminis qualitatem, post examen & probationem, publicas peccati occasiones abijciat, pecunias quas iniustè rapuerat, reddat, scandalo populi satisfaciat, &c. In hunc etiam modum post quodcunque peccatum probet seipsum homo. Et si veniale fuisse repererit, nihil opus est, vt de Confessione solicitetur, sed si dolorem interiorem habeat, de pane illo edat, & de calice bibat, sin verò mortale fuerit, quod commisit, ad Sancta Sanctorum non, nisi per ianuam reconciliationis introëat. Pro nobis itaque facit testimonium Pauli, non contra nos, si rectè intelligatur.

NAM, *vt Chrysost. adnotauit, sui temporis intelligentia fuit: in quo Nectarius Episcopus peccatores suo iudicio reliquerat, & Confessionem Sacramentalem abiecerat, vt retrò nobis ostensum est. Theophylactus autem nihil aliud fuit, quàm breuiator simiaq́; D. Chrysostomi.*

AD

Ad II.

AD secundum, iam ex dictis facilè patet; non enim omnia præcepta siue CHRISTI, *siue Ecclesiæ habentur scripta, sed quædam ex traditione, moreque seruantur. Certè consuetudinem hanc grauiter in Ecclesia, diuque seruatam vinculo peccati mortalis astringere qui negauerit, pari confidentia negare poterit consuetudinem ieiunandi certis diebus olim ab Ecclesia seruatam peccati mortalis obligationem inducere. Quamobrem, præceptum esse peccatori, vt ante Eucharistiam confiteatur, infitiari non possumus. An verò ius hoc ab Ecclesia, an à* CHRISTO DOMINO *extiterit, id verti in quæstionem potest. Nos Diuinum præceptum esse arbitramur, quod per manus à* CHRISTO *ad Apostolos, ab Apostolis ad nos venit.*

Nō omnia præcepta CHRISTI, aut Ecclesiæ sunt scripta.

Ante Eucharistiam confiteri, Diuinum est præceptum, à CHRISTO per Apostolos traditum.

Ad III.

AD tertium non est difficilè respondere, si, quæ superiùs diximus, teneamus; simili enim argumento probaretur, Confessionis integritatem non esse iure Diuino præscriptam, quoniam licet vel propter incommodum, vel propter scandalum euitandum, peccatum aliquod mortale in Confessione retinere. Leges itaque CHRISTI *Seruatoris nostri suauiter disponunt*

nunt omnia, salua semper & Naturæ æquitate, & prudentiæ ratione. Nam, & arbitrio boni, prudentisque viri decernendum est, quanta locorum intercapedo necessaria sit, vt Confessor absens esse credatur, censeatque pœnitens non habere copiam Confessoris. Porrò, si Confessor intra ciuitatem sit, quàmlibet longo interuallo distet, debet pœnitens ad ipsum accedere; si tamen pœnitens sit in oppidulo, quod à ciuitate tribus milliaribus distet, tunc ego non censerem huiusmodi pœnitentem copiam Confessoris habere.

Ad IV. AD *quartum respondetur, præcepta dupliciter obligare, per se & per accidens; vt Pœnitentia, per se quidem obligat in periculo mortis, per accidens autem, cùm quis vult Sacramentum aliquod vel suscipere, vel administrare. Quod igitur de Pœnitentiæ lege, idem de Confessionis præcepto dicere, consentaneum est; vt per se in articulo necessitatis confiteri teneamur, per accidens autem, vt dignè suscipiamus Eucharistiæ Sacramentũ, cui dignè suscipiendo peculiarem dispositionem & Pœnitentiam lex Diuina præscripsit.*

Ad V. AD *quintum, non propter animi puritatem*

solùm

solùm & DEI gratiam necessariam, sed propter CHRISTI peculiare præceptum confiteri ante Eucharistam debemus. Administraturi autem Sacramenta, nulla aut CHRISTI, aut Ecclesiæ lege, confiteri tenentur, sed solùm animi munditiem habere, quæ sola interiori pœnitentia comparatur.

Ad VI. *AD sextum non esset penitùs absurdum, si diceremus; ad reliqua etiam Sacramenta sumenda Confeßionem præuiam esse peccatori necessariam, vt sicut Baptismus ianua omnium Sacramentorum est, sic secunda post naufragium tabula recidenti post Baptismum in mortale peccatum, sit aliorum quoque ianua Sacramentorum. Id autem Leo Papa in Epistola iam citata docere videtur, inquiens,* ad cõmunionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. *Non ait, ad communionem Eucharistiæ Sacramenti, sed ad communionem Sacramentorum.*

PRÆTEREA, de consecratione, d. 5. capi. Vt ieiuni, Concilium Aurelianense, iubet, vt qui ad Confirmationem veniunt, moneantur Confeßionem facere priùs, vt mundi donum Spiritus Sancti valeant accipere.

PRÆ-

PRÆTEREA, si Ecclesiæ constaret quenquam fuisse publicum peccatorem, non ei administraret Ordinis siue Confirmationis, aut Matrimonij Sacramentum, nisi priùs Sacerdotis autoritate CHRISTO *DOMINO, atque ipsi eidem Ecclesiæ fuisset reconciliatus. Indignum enim esset, vt qui Ecclesiam offendit, munus Ecclesiæ & ministerium sine prævia conciliatione recipiat. Vnde D. Thom. in 4. d. 24. q. 1. art. 3. q. 1. ad tertium*: Aliquæ (*inquit*) medicinæ sunt, quæ exigunt robur Naturæ, aliâs cum periculo mortis assumũtur, & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt, ita etiam in Spiritualibus quædam Sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut Baptismus & Pœnitentia: illa verò quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum; & talia (*supple*) non sunt peccatoribus exhibenda. *Quo loco certum est, peccatores à D. Thoma vocari, qui mortaliter antè peccauerunt; etiam si dolorem habeant de peccato, animumque in futurum rectè ac iustè viuendi. Nam si peccatores appellaret,*

laret, quibus interior Pœnitentia non est; profectò nulla Sacramenta essent peccatoribus ministranda. Videtur ergo D. Thomas sentire, Ecclesiam his, qui antè peccauerunt, si habeant tamen interiorem de peccato dolorem, Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ administrare debere. At, reliqua Sacramenta non, nisi per Sacramentum aliquod eorum iustificatis, quæ directè ad iustificationem ordinantur: vt Baptismus & Pœnitentia. Atque id etiam definisse videtur Innocentius primus in Epistola ad Ruffum & Eusebium capit. 4. his verbis: At dicitur legitimi Sacerdotis benedictio auferre omne vitium; *ergo si ita est, applicentur ad ordines sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei. Quia in ordinatione criminali vitia putantur auferri, nullus sit Pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio quod longa Satisfactio præstare consueuit.*

Non est par obligatio præmittendi Confessionem ante Eucharistiam & ante alia Sacramenta, nam illa est ex traditione, hæc non item.

SED *quoniam huiusmodi argumenta retundi possunt, & præceptum eiusmodi non ratiocinatione, sed traditione maiorum constare debet; dicamus sanè, non esse eandem caussam, quoniam alterum nobis traditum est, alterum non item.*

CO

Ad vltimum D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 1. quæst. 4. ob eam rationem tenere videtur, quòd obligatio, qua Ecclesia obligat ad Confessionem semel in anno faciendam, sumitur ex eo, quòd liget semel in anno ad Eucharistiæ sumptionem. Ait enim: Ad Eucharistiam nullus post peccatum mortale, nisi confessus debet accedere, copia Sacerdotis oblata; & inde venit obligatio, qua Ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit, vt semel in anno, scilicet in Pascha, omnes sacram communionem accipiant; & ideo ante tempus illud confiteri tenentur. *Hactenus ille; & iuxta hanc sententiam cõnexa sunt etiam in Ecclesiæ præcepto hæc duo Sacramenta.*

Advltimũ. Obligatio semel confitẽdi singulis annis existit ex obligatione semel in anno sumendi Eucharistiam, ex D. Thom. sententia.

Id autem etiam suadetur ex Concilio Agathensi, quod refertur distinct. 50. in cap. Et ex Pœnitentiali Romano, *vbi dicitur, quòd hebdomada priore ante initium Quadragesimæ, tum primùm confitentibus peccata Sacerdotes Pœnitentiam dent. Citat quoque B. Rhenanus in fine annotationum super Tertullianum, decretum alterius Synodi, quo præscribitur, vt feria 4. ante Quadragesimã peccatores confitean-*

Pergit autor disputare de tẽpore Confessionis faciendæ.

tur. Ac reuera, publicè pœnitentes in die cinerum ex more antiquo peccata sua confitebantur. Imò adeò nunc etiam, qui in Quadragesima non confitentur, existimāt se illius præcepti præuaricatores. Prælati quoq; excommunicant illos, qui in Quadragesima non fuerint confessi: Præceptum igitur de Confessione iure etiam Ecclesiastico Eucharistiæ præcepto adiunctum est. Nam & Sixtus Quartus in quadam Extrauag. de tregis & pace, cuius initium, Vices illius, *iubet, vt mendicantes desistant prædicare; parochianos non obligatos, saltem in Paschate, proprio confiteri Sacerdoti.*

Sententia autoris est teneri fideles ad sumendā Eucharistiā certo anni tempore, scilicet in Paschate, ad Confessionē verò faciendā semel quidem in anno, nō tñ certo anni tempore.

VERUM enimuerò, cùm in illo cap. Omnis vtriusq; sexus, *Innocent. dedita opera, limitâsse videatur præceptū communionis ad Paschale tempus, nō item præceptum Confessionis; dixit enim:* Confiteatur semel in anno, suscipiēs ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentū. *Non video ego, cur ex eo præcepto fideles astringamus ad cōfitendū in Quadragesima.*

Potissima ratio eius ducitur ex cap. ōnis vtriusque sexus.

II. ratio autoris.

PRÆTEREA, si quis peccauerit mortaliter diu ante Quadr. & statim confiteatur peccatum suum proprio Sacerdoti, quæro an ille impleat pceptū illius capitis, nec ne: si implet, vincimus:

si

si non implet; ergo etiamsi non peccâsset mortaliter vsq; ad Pascha post priorem Confeßionem, teneretur iterum eadem peccata confiteri, à quibus semel absolutus est.

III. PRAETEREA, *si homo habeat legitimum impedimentum ad communionem accipiendam, vt frequentem vomitum, vel quia detinetur in carcere, vel quia non habet ætatem idoneam ad Eucharistiam percipiendam, rogo, an præcepto de semel in anno confitendo satisfaciat, cùm ante Quadragesimam confitetur; quod negare quoniam impudentia est, teneamus, præceptum cõmunionis ad certum anni tempus constringere; præceptum verò Confeßionis non item.*

Est quidē præmittēda Confessio ante Eucharistiā ei, qui conscius sibi est peccati mortalis, attamē ex autoris sētentia, nō ex vi pcepti promulgati in ca. Omnis vtriusq; sexus, ex lege Diuina.

VERUM *est itaque ante Eucharistiam oportere confiteri, quotiescunq; illam homo percipiat; sed non ex illo præcepto Concilij Lateran. sed ex Diuina lege, vt priùs nobis ostensum est. Nec intentio præcipiētis obligat, sed forma præcepti; vnde quamuis Summus Pontifex præciperet Confeßionem, eo fine, vt Eucharistiæ præmitteretur, non tamen suo ad id præcepto obligauit. Iam enim erat ius Diuinum, quo huiusmodi Confeßio semper erat præmittenda, siue in Paschate, seu quocunque alio tempore Eucharistia sumeretur.*

Disputat autor de 3. casu, quãdo videlicet facienda est Confessio, propter periculum carendi postea Confessario.

CIRCA tertium casum dubium oritur; eâdem enim ratione homo sanus in principio diei, si timeret febrim superuenturam, teneretur Diuinũ totius diei officium præuenire. Imò etiam teneretur præuenire ieiunium præceptum ab Ecclesia, si probabiliter crederet, se præscripto die non habiturum ieiunandi facultatem. Item, si in Paschate crederem me habiturum legitimũ impedimentũ Eucharistiã suscipiendi, deberem quoque priùs sumere, cùm adesset opportunitas.

Probat tribus rationibus partem negatiuam.

AD hoc respondetur, non esse simile. Nam quædam præcepta sunt homini ad certum & determinatum tempus implenda, vt de ieiuino Quadragesimæ, aut vigiliæ alicuius festi; & eius modi non est necesse præuenire, etiamsi existimamus impedimentum legitimum nos habituros tempore, quo essent implenda. Alia verò præcepta sunt sine determinatione temporis, quæ videlicet nos obligant, vt aliquando impleantur, saltem semel in vita; vt sunt media ad salutem necessaria, atque præcepta, quæ de huiuscemodi feruntur anteuertere necessum est, vt de Baptismo. Imò, qui nunquam in vita Eucharistiam suscepit, credens futurum periculũ mortis, nec habiturum se Eucharistiæ copiam; nam tene-

Respõdet autor, faciendã eẽ Cõfessionẽ ꝑter piculũ dictũ & nõ ẽe parẽ rõnẽ aliorũ præceptorum ad certũ tempus obligãtiũ: Siqde in his non tenemur anteuertere tempus, etiamsi futurũ in eo

tenetur saltem semel in vita illud præceptum implere. Hinc nauigaturus periculoso tempore, si non habet in naui Confessorem, tenetur periculum præuenire.

HINC *Christianus, qui tenetur semel in anno confiteri ex Ecclesiastica lege, si credat se non habiturum copiam Confessoris in duobus postremis mensibus anni, obligatur ad Confessionem faciendam, intra decem menses priores illius anni, verbi gratia, si habeat quis prolixa maria transfretare, etiamsi aliâs nullum nauigationis periculum esset.*

SED *quid illi primo argumento respondebimus? nam reliqua faciliora sunt, nempe, distinguendum est impedimentũ legitimum postea futurum. Nam si voluntarium est, teneor profectò Diuinum officium antè soluere, cùm reliqui temporis impedimentum quàmlibet legitimum & necessarium ego liberè præstem. Quòd si impedimentum à Natura aut violentia extiterit; vbi ab ingruente morbo, tunc ego non astringerem, nisi ad id officij persoluendũ, quod pro tempore præsenti atque præterito debetur. Facultas autem, quæ datur ab Ecclesia, aut anteuertendi aut postponendi Diuinum officium,*

piculũ videatur. Secùs in his, quæ nõ ad certũ tempus obligant, quale est ex auctoris sententia pceptũ Cõfessionis faciendæ.

Respõdet ad primã rationem pro parte negatiua (ad reliquas enim ex dictis respõsum est) & asserit in his et quæ obligãt ad certum tempus, si legitimũ impedimentũ postea futurũ sit voluntarium teneri

sionem pœna legis punire non potest, frustra siquidem lex eiusmodi pœnalis à legislatore ferretur. At Ecclesia non potest punire violatorem legis de Confessione, quia non potest Ecclesiæ cõstare, quisnam sit illius legis transgressor; primò propter peccata occulta; secundò, quia non potest cognoscere, an omnia mortalia cõfiteatur, quod tamen lex præcipit; tertiò, quia solus soli Sacerdoti confiteri debet, iuxta illã legẽ; & Sacerdos tenetur seruare secretum, etiamsi nullũ peccatũ peccator confiteatur. Quamobrem incassũ pœna illa transgressori legis de cõfitendo præfiniretur.

AT verò communis omnium & Theologorũ, & Iurisperitorum sententia certis argumentis astruit, legem illam Confessionis ad mortale peccatum obligare; non enim fideles existimant, cùm in Quadragesima confitentur, ex consilio se confiteri, & non ex præcepto. Quòd si quis negligeret toto anno cõfiteri, malè dubio procul apud fideles audiret, & mortaliter peccare crederetur. Et cõfirmatur, quia Prælati in eos, qui non fuerint eo anno confessi, excõmunicationis sententia animaduertere solent; supponitur igitur peccâsse mortaliter. Cõtraria Durando est cõmunis Theologorum & Iurisperitorũ sententia, nẽpe obligationem legis semel in anno cõfitẽdi esse ad peccatũ mortale. Cõfirmatur, I.

PRÆTEREA, vt antè docebàmus, Diuinũ II.

 de

de Confeßione præceptum per Humanã legem ad certum tempus limitatur. Nam citra huiusmodi limitationem Diuinum illud præceptum commodè seruari non posset. Non est ergo exhortatio & consilium, sed præceptum; quippe, si consilium esset, vix vnus aut alter in Quadragesima confiteretur, nec implendo consilio tanta sollicitudine, timore, ac diligentia plebs vniuersa concurreret.

Respõdet hîc autor ad rationes Durãdi.

ITA licet Ecclesia non poßit Confeßionem interiorum pecccatorũ præcipere, nec pro transgreßione pœnã inferre, præceptum à DEO tamen potest ad certum tempus limitare; transgressoresque legis limitatæ excommunicatione plectere. Illa verò pœna decretalis huius, de qua disseruimus, locum habet, cùm transgreßio præcepti manifesta est, verbi gratia, si non habet schedulam Confeßoris.

Quæstio: Vtrùm pueri ante 14 annũ confiteri teneantur vi legis latæ in cap. Omn. vtriusq; sexus.

ILLVD tamen verè verti in quæstionem potest, an ante quartum decimum annum pueri confiteri ex hac lege Concilij teneantur. Dicit enim Concilium, cùm ad annos discretionis peruenerit, &c. *Sed anni discretionis dicuntur, cùm homo tertium decimum, vel quartum decimum attigerit; igitur vsque ad id ætatis, nõ te-*

tenentur homines confiteri. Quòd autem anni discretionis in eum modum sint intelligendi, probatur, quia non obligamus paruulos ad sumendam Eucharistiam ante illam ætatem. At simul vtrunq; præscribitur & quòd omnis homo, cùm ad annos discretionis peruenerit, confiteatur, & quod suscipiat Eucharistiæ Sacramentum.

Respōdet autor, puerum, vbi minimum habet vsū rationis ad peccādum mortaliter, teneri lege cōfitendi semel in anno, non autem lege Euchariſtiā sumēdi, quousque reuerēter possit sumere.

HVIC quæstioni respondetur, vsum rationis non simul circa omnia paruulis contingere; nam sunt pueri, qui peccata grauia discernere à leuibus possunt, distinguere inter cibum sacrū à prophano non possunt. Puer ergo, vbi primùm habet vsum rationis ad peccandum mortaliter, huius legis obligatione constringitur, teneturq; iam semel in anno confiteri, sed Eucharistiam percipere non tenetur, nisi talem ac tantum vsum habeat rationis, quo congruenter sacrum CHRISTI *corpus sumere, & Diuinitatem possit reuereri latentem, propterea que dixit Innocentius,* reuerenter suscipiens, &c.

Quæstio Vtrùm Eccles. possit in Diuino de Confessione pcepto cū aliquo disqēsare.

ILLVD quoque Scholastici autores vocare in quæstionem solent, an Ecclesia possit in Diuino de Confessione præcepto cum aliquo dispensare. Nam in eo, quod Humanum est, de quotenni peccatorum Confessione dispensare

huiusmodi præceptis dispensandi. At vota & iuramenta præstare, nonnunquam vergit in Salutis dispendiũ; eò, quòd homines sunt ad iurandum atq; vouendum faciles, non habita ratione futuræ incõmoditatis. Quamobrem necessarium erat, vt Ecclesia CHRISTI *potestatem haberet in voto & iuramento dispensandi; quæ scilicet, vincula subinde maioribus bonis poterant esse impedimento.*

aut baptizari impedimento ad salutẽ esse non possunt, sicut possũt esse vota aut iuramenta seruata: Vnde dispensare in his Ecclã potest, in illis nõ potest.

E T *per hoc ad testimonium ex Matth. respondetur: Nam quia potestas ibi promissa potestas clauium est ad aperiendum regnum dignis, claudendum verò indignis; & per Sacramenta Baptismi & Confeßionis regnum cælorum suscipientibus aperitur; non est Petro collata potestas, vt dispensaret in his Sacramentis, ne suam videlicet destrueret potestatem, ea Sacramenta tollendo, quibus administrandis regnum cælorũ habebat fidelibus aperire; sed enim vota & iuramenta seruare, poterat esse fidelibus regni cælorum impedimentũ. Quocirca, sicut potestas clauium limitatur ex ordine ad finem. s. apertionẽ regni cælestis (quapropter non potest Ecclesia Sacramẽta tollere) ita etiã ex eodem fine amplificatur ad omnia ea tollẽda, quæ apertionem regni*

Ad II.

Potestas clauium limitatur ordine ad finem. s. apertionẽ regni cœlestis. Idcirco nõ põt tollere, nisi quæ impediunt apertionẽ regni cœlorum.

habent autem D. Thomam à se, secund. secund. quæst. 88. art. 10. ad secundum. Sed in hac tamen philosophãdi ratione duæ difficultates existunt: Prima, quòd ea, quæ sunt de iure positiuo, potest Summus Pontifex, etiam sine caussa, tollere & abrogare, vt quamuis malè faciat, factum tamen validum sit. At in voto absque rationabili caussa dispensare nequit; & si dispenset, irritum est, quod facit; seruare igitur votum non Humani solùm iuris est, sed Diuini.

Videtur autor hîc D. Thom. discipulos tacitè reprehendere, quòd dicant vinculum voti esse iuris Humani.

ALTERA *autem difficultas est, quòd si vinculum voti & iuramenti Humanæ facultatis esset, ante Diuinam legem nouam & veterem, per Humanam potestatem dissolui posset; quòd si non poterat, certè plusquàm Humanum erat hoc vinculum. Naturale siquidem est, vt omnis obligatio per quascunque caussas nascitur, per easdem dissoluatur: Si igitur votorum & iuramentorum obligatio per iuris Humani arbitrium solùm extiterit, per idem etiam arbitrium dissolueretur. Quò fieret, vt qui aut voti, aut iuramenti vinculum induxisset, idem haberet eiusdem soluendi facultatem. Quemadmodum Princeps, qui legem dicit publicam, eam soluere potest & abrogare. Quamobrem si vobis*

sionem interim teneamus, faciamusq; hic tractatui de Confessionis praecepto finem, cuius prolixitatem postrema de Satisfactione disputatione compensabit: Erit enim quàm breuissima.

Disputat autor de Satisfactione, quae est tertia Poenitentiae pars.

De tertia igitur Poenitentiae parte, hoc est, de Satisfactione, inter fideles etiam ambigitur, an Diuinum praeceptum sit. Nam Scotus, d.18. & 19. circa finem, asserit, nullum poenitentem obligari ad acceptandam Poenitentiam, quam Sacerdos iniungit.

Quaestio, an de Satisfactione praeceptũ Diuinum sit.

Scotus & Gabriel partẽ negatiuam videntur sequi.

Asserit rursum, quòd si Satisfactionem iniunctã acceptat, tenetur implere sub poena peccati mortalis. Idem sequitur Gabriel, d. 16. quarti, q.2. Quoniam ad Satisfactionem pro poena duo remedia sunt; alterum in hac vita; alterũ in purgatorio; potest ergo poenitens suo fauori cedere, quo ex misericordia DEI Satisfactio p̃sens acceptatur pro futura poena; atq; proinde eligere poterit Satisfactionẽ futuri seculi.

Opinio Scoti refellitur.

At haec opinio nulla ratione nititur; si enim Sacerdos obligare ad mortale non potest, mea acceptatio non inducit peccati mortalis obligationem; quippe non aliter poenitens implere vult Poenitentiam iniunctam, quàm Sacerdos obligare potest. Non itaque cohaerent ambae illae asser-

assertiones. Quamobrem acutiùs multò Caietanus, in q.2. de Satisfact. ad secũd. argum. rerum consequentiam & connexionem intuitus, existimauit, quòd pœnitẽs nec acceptare tenetur Pœnitentiam iniunctã sub pœna peccati mortalis, nec acceptam implere.

Opinio Caietani acutior, quam Sotus, tamẽ nec ipsa probatur autori.

AT verò D. Tho. longè diuersam opinionẽ secutus est in 4. d.18. q.1. art.3. q.3. & d.20. art.2 q.2. ad secund. sed & d.16. in expos. text. apertè dicit, Ioannem quidẽ fuisse denuntiatorẽ pcepti de Satisfactione: Christũ aũt institutorẽ Sacramẽti & partiũ eius. Et 3. p. q.84. a.8. dicit, quòd Pœnit. exterior, qua iuxta arbitriũ Sacerdotis peccator satisfacit, oportet duret vsq; ad determinatum tempus secundùm mensuram peccati.

D. Thom. sententia longè diuersa, quã sequitur Durand. Syluest. & autor, scilicet præceptũ Satisfactionis esse Diuinum.

DVRAND. etiã D. Thomæ subscripsit, d.17 q.3. ad secund. & Syluest. in verbo Confessio, *prim. §. 26. Atq; hanc nos sententiã tenere debemus, si rectam Theol. rationem sequi volumus.*

PRIMVM, quia Sacrilegium est, Sacramentũ aliquod mancũ & imperfectum relinquere. At si Satisfactio prætermittitur, tertia Pœnitentiæ pars; mancũ & imperfectum cõficitur Sacramentũ. Sacrilegium igitur fuerit, Satisfactionem à Sacerdote iniunctam, vel non accipere, vel non explere.

Pro hac sẽtẽtia D. Thom. ratio I.

DE-

II. *DEINDE in foro contentioso iudex habet potestatem pœnam pro delictis imponendi, quam etiam reus subire tenetur; ergo & iudex Ecclesiasticus in foro conscientiæ hanc habebit potestatem. Non enim potestas Apostolis in foro interiore à CHRISTO DOMINO collata, imbecillior est, quàm in foro exteriori.*

III. *PRÆTEREA potestas, quæ non habet vim coërcendi, ridicula est & in nullos futura vsus, vt inter asserendum præceptum de Confessione docuimus. Si ergo iudices à CHRISTO instituti non haberent vim, autoritatemque ligandi ad pœnã rationabilem & iustam pro qualitate, & quantitate delicti, profectò eorum iurisdictio & potestas de culpis iudicandi, meritò rideretur.*

IV. *PRÆTEREA clauis potestas est non solùm soluendi, sed & ligandi, vt patet ex definitione clauis, quam & Ioannes 22. in extrauag.* Quia quorundam, *de verborum significatione, & communis probat Theologorum consensus: Imò adeò DOMINVS Matth. 16. nam cùm dixisset:* Tibi dabo claues regni cœlorum, *explicaturus, quid nomine clauium intelligeret, euestigiò subdit,* & quodcunq; solueris super

per terram, erit solutum & in cœlis, & quodcunque ligaueris, erit ligatum. *Quòd si æquam habent Sacerdotes absoluendi & ligandi potestatẽ, certè sicut absoluũnt vice* Dei, *cùm formã Sacramenti proferũt, ita ligant vice* Dei, *cùm mulctã pro culpis indicunt. Pœnã aũt Diuina sententia in Sacramento taxatam subire nolle, sine dubio graue peccatum est. Et confirmatur: Nam si princeps constitueret aliquem delegatum ad iudicandum in Repub. de criminibus, nimirum intelligeremus illius Reipub. ciues sententijs iudicis instituti obligari ad parendum. Cùm ergo* Christvs *sic instituerit vicarios suos, vt Ioannis* 20. *dicitur, non est dubitandum, quin eorum sententiæ & in absoluendo, & in ligando, eandem habeant vim, ac si à* Christo *latæ fuissent. Quamobrem eiusmodi sententijs obtemperare fuerit omnino necessarium.*

Pœnam Diuina sententia in Sacramento taxatam nolle subire, graue peccatum est.

Omnino necessariũ sententiæ Sacerdotis in ligando obtemperare.

V. Prætereà *(quod retrò docuimus) exterior Satisfactio in præcepto est, cùm sit ad salutem necessaria; ergo qui ad aliã vitã remittit Satisfactionem, reus peccati mortalis efficitur.*

VI. Nec *aliud intelligendum est (quod aliâs sæpe commemorauimus) in lege noua factum es-*

se, nisi vt quam Pœnitentiam tenebatur peccator in delicti compensationem DEO *præstare, eam præstet Sacerdoti* DEI *vices habenti: Quò fieri, vt si in Naturæ lege, vel scripta, homines exteriorem Satisfactionem exhibere pro peccatis tenebantur, teneantur etiam lege Euangelica eandem exhibere ad Sacerdotũ arbitrium, quibus* DEVS *huiusmodi iudicium delegauit.*

VII. AGE *verò, quem dolorẽ de peccatis, quem animum emendandi vitam ille habet, qui Pœnitentiam iustam & æquam iniunctam à iudice* DEI *locũ habente, nec vult acceptare, nec implere? Qua rursum humilitate accedit iudicandus, qui iudicis sententiam iustitia æquitateq́; plenã negligere non veretur? Cumq́; etiã vel iudicis arbitri, quẽ tua voluntate delegeris, iustæ sententiæ nolle parere iniquũ sit, ac iudici quoq; arbitro iniurium; quidni sit iniquum pariter & iniurium iudici non arbitro, sed Diuina autoritate substituto nolle obedire, cùm iustam sententiam profert?*

IIX. PRÆTEREA *etiam, vt Sacramentum hoc medicinale esset, non item iudiciale; vel etiã tunc absurdum esset, liberè pronuntiare, non obligari pœnitentem ad parendum Sacerdoti in*

reme-

remedijs curationis: quod perinde esset, atque diceretur, nō oportere ægrotum medico obtemperare salubriter præcipienti: At Satisfactio Sacramentalis sicut est in compensationem iniuriæ facta DEO, *ita etiam in medicinam spiritualis ægritudinis. Quocirca intolerabilis opinio est, quæ peccatorem ab obligatione Satisfactionis Sacramentalis absoluit.*

Intolerabilis opinio igitur Scoti & Caietani.

NOS *autem admirari satis non possumus, quid caussæ fuerit hominibus doctis, vt non rem modò, verùm etiam nomen Satisfactionis exclusferint: Satisfactio enim nomen iustitiæ est, atque hoc loco sanè iustitiæ eius, qua* DEO *pro culpis pœnas debitas soluimus. Quòd si iure iusta atque debita* CHRISTI *& vicariorum eius iudicia non amplectimur, impunéq; licet eorum sententias reijcere; profectò (vt diximus) Satisfactionis, & res, & nomen aboletur; aboleturque proinde omnis obligatio, quæ ad standū parendumque iudicijs humana ratione constituitur. Illud verò, quod nobis obijciunt contrariæ opinionis assertores, indignum est, vt à nobis refellatur; & tempus postulat, vt finem iam dicendi faciamus; nā elatus studio res multas & magnas explicandi, longior quidem fui,*

Si impunè licet Christi vicariorum in Sacramento hoc sententias reijcere, Satisfactionis & nomen & res aboletur.

non inficior, sed erat tamen difficile, argumentum tantum, tamque praeclarum inchoatum relinquere. Quod si pro dignitate vestra mihi tractatum non est, veniam obsecro detis, Viri Humanissimi; sin autem aliqua ex parte dignitati vestrae fecimus satis, id omnes DEO *Opt. Max. acceptum referamus. In cuius gloriam, Poenitentiam, siue Virtutem, seu Sacramentum, & ad salutis finem, & ex praecepto quoq;* DEI *peculiari necessariam esse, hactenus dictum sit.*

ERRATA SIC corrigito:

PAGINA 7. linea 10. lege Ecclesiastae. ibid. l. 11. lege de succo oculare. pag. 8. l. 22. lege resipiscere. p. 26. l. 11. appeteremus. p. 27. l. 10. oppositi. pag. 38. l. 3. dele virtutem, & lege vitium in eodem subiecto. p. eâd. l. 23. compensare. p. 107. l. 13. pro eam, id. p. 116. l. pen. quae pro qui. p. 160. legislator. p. 163. in margine, ad septimum. p. 191. l. 9. patére. p. 213. l. antep. legum. p. 216. in marg. pro trãsgressionem, transgressorem. pag. 226. l. 2. Occidentales. p. 254. in marg. veritate. p. 256. in marg. possit. p. 268. ad marg. adde absoluendi. p. 271. ad finem marg. adde, à reseruatis petitur, tenetur sigillum Confessionis seruare. p. 292. ad marg. dele non, in 2dã annotat. p. 326. ad marg. dederint. p. 375. l. antep. pro mendicis, modicis.

FINE
R.